

MİLLİYETÇİ HAREKET PARTİSİ

kadın

KOLLARI DERGİSİ

TÜRKİYE'NİN KADINLARI TÜRKİYE'NİN YARINLARI

**MHP GENEL MERKEZ
KADIN KOLLARI**

**MUTLU
KADIN
MUTLU
TÜRKİYE**

MİLLİYETÇİ HAREKET PARTİSİ

kadın

KOLLARI DERGİSİ

ÖNSÖZ ..... 01 Nevin Taşlıçay	SOSYAL İNOVASYON SÜRECİNDE KADIN ..... 82 Simgü Ünlü Kurt
50. YILA DERKENAR ..... 02 Nevin Taşlıçay	SOSYAL MEDYA, SİBER MAĞDURİYET VE KADIN İLİŞKİSİ ..... 84 Mustafa Karaca
TÜRK KADININA DAİR ..... 12 Arzu Erdem	TOPLUMSAL CİNSİYET KISKACINDA: KADIN YOKSULLUĞU ..... 88 Uğur Atmaca
ONUN ANNESİ ..... 14 Esin Kara	ANITKABİR'DEKİ KADIN HEYKEL GRUBU VE TEDAİLERİ ..... 92 Buğra Kayhan
CUMHURİYETİN BAŞLANGICINDAN BUGÜNE SİYASETTE KADIN ..... 16 Ayşe Sibel Ersoy	BACIYAN-I RUM ..... 96 Doğan Çolak
TÜRK KADINININ HUKUKSAL VE EKONOMİK KONUMU ..... 22 Halil Öztürk	GEVHER NESİBE SULTAN VE ŞİFAHANESİ ..... 98 Neslihan Yücedağ
BEN BİR SİMURG'UM ..... 26 Serap Şule Kalın	TÜRK KÜLTÜRÜNDE KADININ RENKLERİ ..... 102 Mehmet Şağ
GÜÇLÜ KADIN, GÜÇLÜ TÜRKİYE ..... 30 Tarkan Toper	TUNA HATUN ..... 108 N. Emre Kum
NAFAKAYA DAİR BİR İNCELEME ..... 34 Gülbeyhan Saylağ	KADIN DESTANI ..... 115 Yağız Ozan
BİR CANLI BOMBA VAKASI ÜZERİNDEN: TERÖR VE KADIN ..... 42 Abdullah Ağar	
ATATÜRK VE EŞİ LATİFE HANIM: KADIN HAKLARI MESELESİNDE ÖRNEK BİR ÇİFT ..... 44 Ali Güler	
OSMANLI DEVLETİ'NDE KIZ ÇOCUKLARININ EĞİTİMİ ..... 56 Gamze Uslu	
KADIN VE MEDYA ..... 62 Metin Işık	
İŞ HAYATINDA VE YÖNETİMİNDE KADIN ..... 64 Özgür Demirtaş	
KADIN VE SPOR ..... 68 Hülya Bingöl	
KADININ ÖNÜNDEKİ PSİKOLOJİK BARIYER ..... 72 Fulya Atmaz	
KAMUSAL GÖREVLERDE KADIN ..... 74 Kürşad Emrah Yıldırım	
GÖÇ KRİZİNDE YENİDEN İNŞANIN AKTÖRÜ OLARAK KADIN ..... 76 Zuhal Karakoç Dora	
SOSYAL BÜTÜNLEŞMEDE KADININ ROLÜ ..... 80 Bahadır Darı	

MUTLU KADIN HUZURLU TÜRKİYE

KÜNYE

Genel Yayın Yönetmeni
Nevin TAŞLIÇAY

Editör
N. Emre KUM

Yazı İşleri Müdürü
Uğur ATMACA

Tasarım
Ali Fuad BOZTEPE

Yayın Türü
Her sene 8 Martta yayınlanır

İletişim
Ceyhun Atif Kansu Cad.
No:128 06520 Balgat/
ANKARA

Arslanoğlu Matbaası
arslanoğlu.mat@gmail.com

Para ile Satılmaz

Dergide yayınlanmış olan yazılar yazarların kendi fikridir. Yazıların bütün sorumlulukları sahiplerine aittir. Derginin adı, yazının adı ve yazarı, sayfa numarası ve dergi sayısı belirtilmeden dergide yayınlanan yazılar iktibas edilemez. Dergide yayınlanan resimler kaynak gösterilse dahi kullanılamaz

Milli Bekamızı Yaşatmanın
Azim ve Hedefinde Birleştik,
Bunda Sözleştik, Bununla Ahitleştik.

Devlet BAHÇELİ
Milliyetçi Hareket Partisi
Genel Başkanı

KADINLAR GÜÇLENSİN TÜRKİYE BÜYÜSÜN

Asla kuşku yoktur ki Türk milletinin geçmişini, kültürünü yeni nesillere aktaran ve geleceği inşa eden Türk kadınıdır. Türk kadınları var olduğu dönemin şartları ne olursa olsun yılmadan yıkılmadan, ailesinde, memleketinde ve vatanında mücadeleden asla vazgeçmemiş, yeri geldiğinde sırtında mermi taşımış, yeri geldiğinde öğretmen olup nice kutlu insan yetiştirmiştir.

Türk kadınının karakteri, feraseti, üstün ahlaki ve çalışkanlığı, asırlardır dünyanın diğer toplumlarına örnek olmuştur. Türk kadını annedir, Türk kadını öğretmendir, Türk kadını işçidir, Türk kadını bilim insanıdır, Türk kadını iş kadınıdır, Türk kadını devlettir. Kısacası Türk kadını, Türk milletinin geçmişi, bugünü ve geleceğidir.

İçinde bulunduğumuz 21. Asır'da Türk kadını, asrın gereklerine ve gerçeklerine sırtını çevirmemiş, toplumun her kesiminde, çalışma sahasının her noktasında yerini almıştır. Ancak kadınlarımızın içinde bulunduğu sorunlar ve çektiği sıkıntılar da hepimizin malumudur. Kadınlarımızın eğitim, çalışma ve sosyal alanlarda hala eksiklikleri vardır. Bu eksiklikler önümüzde durmaktadır. Kadınlarımızın sorunlarına duyarlı olduğumuz, farkındalık kazandırdığımız ve bu sorunların çözümü için yaptığımız, yapacağımız çalışmalarımızla eksiklikler biraz daha giderilecektir.

Kadına şiddet kanayan yaramızdır. Kadınlarımızın çalışma hayatında yaşadığı sorunlar, eğitim hayatında çektiği sıkıntılar hepimizin önünde durmaktadır. Kadınlarımızın ruhsal sağlığı ne denli olumlu olursa, toplumumuzun ve gelecek nesillerimizin sağlığı da o denli güvende olacaktır.

Milliyetçi Hareket Partisi'nin Bilge Lideri Devlet Bahçeli'nin aileye, kadına ve çocuğa verdiği önem ortadadır. Bilge Lider'imizden aldığımız ilham ve destekler ile Milliyetçi Hareket'in Kadın Kolları Türk kadını için yılmadan çalışmaktadır ve çalışmaya da devam edecektir.

Elinizde tuttuğunuz Kadın Dergisi'nin 4. sayısı ile yazılı tarihimize eşsiz bir kaynak daha sunmanın haklı heyecanını yaşıyoruz. Bu sayımızda kadınlarımızın toplumsal, siyasal ve ekonomik sorunlarını daha geniş açıdan, daha derinlemesine inceledik. Kıymetli akademisyenlerimizden, çalışma arkadaşlarımızdan, genç yazarlarımızdan destek aldık.

Milliyetçi Hareket Partimizin 50. Yılında, Kadınlar Güçlensin Türkiye Büyüsün yolunda, Milliyetçi-Ülkücü Türkiye yolunda, nice 50 yıllar daha elimizde tutmanın bize nasip olmasını dilediğimiz Kadın Dergimizin bu sayısı bütün Milliyetçi-Ülkücü Hareket'e ve okuyucularımıza hayırlı olsun.

Dergimizin hazırlanma sürecinde bizden desteklerini esirgemeyen, başta Bilge Lider ve Genel Başkanımız Devlet Bahçeli olmak üzere, bugün kıymetli yazarlarımıza ve çalışma arkadaşlarımıza teşekkürü borç bilirim.

Bu vesile ile bütün kadınlarımızın 8 Mart Dünya Kadınlar Günü'nü kutluyor, Kadınlar Güçlensin Türkiye Büyüsün yolunda, nice 8 Mart'lara, huzurla ulaşmayı diliyorum.

Türk Milleti, kırk asırlık koca bir çınar gibi köklerini gittiği her toprakta salmış, geleneğini, göreneğini, kültürünü nesilden nesile aktarmış, çağlara damga vurmuş ve adını tarihe altın harflerle yazdırmıştır.

NEVİN TAŞLIÇAY

Milliyetçi Hareket Partisi
Genel Başkan Başdanışmanı
Kadın Kolları Genel Koordinatörü
Ankara Milletvekili

50. YILA DERKENAR

"Kalam Bütünüyle Haysiyettir". - Cemil Meriç

Bu yazı, Türkiye'deki kadın hareketinin hamisi olan Milliyetçi Düşünce'nin, "kadın" özelinde bir buçuk asırlık serüvenini, bugün geldiği noktayı ve gelecek perspektifini damıtılmış şekilde değerli okuyuculara anlatmak ve tarihe not düşmek için hazırlanmıştır.

Beş bin yıllık birikime, yarım asırlık yaşa yakışır şekilde olması için azami gayret gösterdiğim, "50. Yıla Derkenar" isimli bu yazı vesilesiyle kutlu partimize, samimiyet, sadakat ve sevgi ile nice elli yıllar diliyorum. Tarih bu kutlu duruşu, Türk tarihine vurulan altın mührü cesaret ve bilgelikle anacaktır.

Milliyetçi Hareket Beş Bin Yıllık Birikimin Siyasete Vurulan Mührü, Türk Milletinin Ebedi Teminatı

Yarım asırdır, ilkel duruşundan taviz vermeden, milleti için siyaset arenasında varlığını devam ettiren Milliyetçi Hareket Partisi, Türk milletinden taraf olmaya devam etmekte ve Türk milletini ilgilendiren her sorun ile bizzat başa çıkma yollarını aramaktadır. Her zaman ve şartta milletten taraf olmayı gaye edinmiş ve çözümün tarafı olmayı kendisine şiar edinmiştir. Milliyetçi Hareket'in üzerinde oturduğu tarihi tecrübe, Cumhuriyet'in kurucu iradesinin birikimidir. Milliyetçi Hareket'in refleksleri Çi Çi Yabgu ile başlar, İsmail Gaspıralıların, Yusuf Akçuruların, Ziya Gökalplerin, Ahmet Ağaoğulluların modern düşünceye olan katkıları ile vücut bulur. Bütün bir tarih anlayışını, dil birliğini, tecrübeyi ve "Millet ile devleti" esas alan bu fikri aksiyon; dün Alparslan Türkeş ile siyasi bir partiye dönüşürken, bugün önce "Ülkem ve milletim" diyen liderimiz Devlet Bahçeli'nin şahsında Türk siyasetinin kilit taşı olmuştur. Devlet Bahçeli'nin koyduğu 2023 Hedefi de ortak ülkünün çağın ruhuna uyarlanmış hali olarak bugün devletimizin ve milletimizin ortak hedefi olmuştur.

Kadına Bakışımız Müstesna Bir Yere Sahiptir

50 yıllık partimizin, 71 yıllık siyasi hayatımızın, binlerce yıllık Türklüğün birikimi içinde kadına bakışımız müstesna bir yere sahiptir. Milletimiz adına en çok kıymet verdiğimiz kadınlarımız, geçmiş ile gelecek arasında yıkılmaz köprüdür. Geleneğin taşıyıcısı, medeniyetimizin ihya edicisidir. Yaptığımız tüm çalışmalarda ortaya koymaya çalıştığımız bu perspektif ise kadın kollarımızın üstünde tarihi bir misyondur. Millet sevdamızın, devlet anlayışımızın bir yansımasıdır. Bu vesile binlerce yıllık bir felsefenin üzerine inşa ettiğimiz çalışmalar şanlı tarihin fısıltısı, geleceğin ise muştusudur. Mesele, ilk olmak değil, elzem olanı yerine getirmek diyerek 50. yılda Ülkücü-Türk kadınlarının ağırlığını tüm Türkiye'de ve gönül coğrafyamızda hissettirmek gayretindeyiz. 2018 yılı Eylül ayında "Kadınlar Güçlensin Türkiye Büyüsün" temalı Kadın Kolları İstişare Toplantısı ile duyurduğumuz "Kadın Kolları'nın 2023 Stratejik Hedefleri" bu manada önemli bir çalışma oldu. Biz stratejik hedeflerimiz doğrultusunda; bilgilendirme,

teşkilatlandırma ve güçlendirme ilkeleri ekseninde tüm çalışmalarımızı yapılandırdık ve 50. yılın üzerimizdeki sorumluluğunun bilinciyle de 2023'e hazırız. Milliyetçi Hareket nice elli yıllar, Türk milleti nice bin yıllar daha var olsun diye, hazırız.

"Mutlu Kadın Huzurlu Türkiye" ve "Kadınlar Güçlensin Türkiye Büyüsün" Felsefesi

Çalıştaylardan sempozyumlara, saha çalışmalarından eğitimlere, araştırmalardan yasa tekliflerine kadar geniş yelpazede faaliyet başlattığımız mevcut "Kadınlar Güçlensin Türkiye Büyüsün" ve "Mutlu Kadın Huzurlu Türkiye" düsturuyla tüm çalışmalarımız en ince detayıyla hayata geçiyor. Milliyetçi Hareket Partisi'nin "Kadın" konusundaki tarihi birikim ve tecrübelerini tüm bu çalışmalarımıza yansıtıyoruz. Sıradanlaşan kadın tartışmalarının dışına çıktığımız dönemde, bu sefer hedefe ulaşmanın umudunu taşıyoruz. Kimi projelerimiz küçük akademik çalışma gruplarıyla kimileri ise Türkiye genelinde geniş kitlelerle Türk milletine hizmete hazırdır. Kimi projelerimizde farkındalık oluşturmak amaç iken kimi projelerimizde sorunlara somut çözüm olmak, yasama faaliyetlerine katkı sağlamak, istihdam oluşturmak, ürün ortaya koymak temel amacımızı oluşturmaktadır. Tüm dünyanın gayri safi milli hâsılanın yanında mutluluk endeksi ölçümlerine ağırlık verdiği, milli mutluluk kavramı gibi kavramların revaçta olduğu bir süreçte, bu durumu iskalamadan, "Mutlu Kadın Huzurlu Türkiye" ve "Kadınlar Güçlensin Türkiye Büyüsün" parolarıyla yarınlara not bırakıyoruz.

50. Yılında Kadın Eliyle 50 Proje

Teknolojik imkânları ve bilgiyi elinde bulundurmanın en büyük güç olduğunun bilinciyle hazırlanan 2019 yılı çalışmalarımız, Türk kadınının gücüne güç katacak, Türkiye'nin girdiği yeni yolda, Cumhuriyet'in 3. yönetim döneminin atılım hamlesinde, kadının aktif olarak yer almasına olanak sağlayacaktır. Türk kadın Hareketi'nin tarihi seyri noktasında, 19. yüzyılda hayata geçirilen kadın mektepleri, kadın dergileri, kadın cemiyetleri ne denli önemliyse, Milliyetçi Hareketin kadınlarının, partilerinin 50. Yılında Kadın Eliyle 50 Proje hazırlığı da Türk kadın hareketinde o denli önemli yere sahip olacaktır. Bu itibarla, gururla söylemeliyim ki Türk Kadın Hareketinin öncüsü bir asır önceki gibi yine Milliyetçi Düşünce'nin ta kendisi olacaktır.

Bilgilendirme, Teşkilatlandırma, Güçlendirme

Devlet Bahçeli'nin koyduğu 2023 Hedefi de ortak ülkünün çağın ruhuna uyarlanmış hali olarak bugün devletimizin ve milletimizin ortak hedefi olmuştur.

Türk Milliyetçiliği'nin ve Türklüğün tarihi sürekliliği içinde tüm çalışmalarımızı 20. yüzyılın kadın hakları savunucularından Şefika Gaspıralı Hanımefendinin kadın çalışmalarında olduğu gibi 3 temel esas üzerine hazırladık;

- Bilgilendirme,
- Teşkilatlandırma,
- Güçlendirme.

Bu 3 ilke etrafında şekillenen çalışmalarımızdan bilgilendirme; kadınların bilgilendirilmesi, haklarını öğrenmeleri ve toplumun toplumsal cinsiyet eşitliği kapsamında farkındalıklarının artırılması üzerinedir. Teşkilatlandırma ise bilgilendirilen kadınların MHP'nin il, ilçe ve genel merkez teşkilatlarında aktif şekilde rol almaları üzerine planlanmıştır. Bu başlık altındaki çalışmalar, kadınların il, ilçe, belde ve genel merkez bünyesinde koordineli bir halde görev almalarını hedeflemektedir. Güçlendirme başlığı ise; "Kadınlar Güçlensin Türkiye Büyüsün" hedefi doğrultusunda hazırlanmış ve nihai amacımızı ifade etmiştir. Bu ana başlık altında oluşturulan çalışmalar sayesinde Milliyetçi Hareket'in kadınları başta olmak üzere tüm Türk kadınları güçlenecek, milleti için daha fazla üreten, karar alma mekanizmalarında daha aktif görev alan bireyler olacaklardır.

Büyük bir tarihi misyon ve felsefi derinlikle bizler bugünleri ve geleceğimizi ihya etmeyi arzuluyoruz. 50. yılımıza yakışır şekilde bir dizi çalışmalarımız hayata geçmişken, dolu dolu geçirmeyi planladığımız bir yıllık ve beş yıllık planlarımız hazır. Sizlere yaptığımız ve yapmayı planladığımız çalışmalarımızı sebep ve sonuç ilişkisi içinde anlatacağım.

Kadın Tarihimiz

Türk kadının en büyük övünç kaynağı tarihte üstlendiği misyondur. Türk kadını, Türk tarihinin temelini oluşturur. Diğer toplumlarda kadının adı yok iken, Türklükte kadın kutsal bir yere sahiptir. Er toprak tutansa, kadın yurt yapandır. Cumhuriyet'e geldiğimizde de durum farksızdır. Türk kadınının Avrupalı birçok halktan önce seçme seçilme hakkını elde ettiğini söylemek dahi Cumhuriyet dönemi Türk kadınının yerini ifade etmek için yeterli olacaktır. Yine "Turan'ın Kadınları" da kadının yerinin çok geniş bir coğrafyada aynı kıymette olduğunu göstermektedir. Buradan hareketle "Cumhuriyet Öncesi Tarihte İz Bırakan Türk Kadınları"nı yayın hayatına kattığımızın 2. yılında bu defa "Cumhuriyet Dönemi Tarihte İz Bırakan Türk Kadınlarımız" da yayına hazır hale getirdik. Diğer yandan ise "Turanın Kadınları" isimli prestij kitabımız için de çalışmalarımıza başladık.

”

Hiçbir kadını zulme, şiddete teslim etmeyeceğiz. Devletimizin imkanlarını kadınlarıma her ortamda anlatacağım.

Tarihi nitelikteki bu yayınlar, üzerinde oturduğumuz mirasın belgesi niteliğindedir. 150 kahraman Türk kadınının hayatın her yerinde olduğunun en iyi göstergeleri olan bu yayınlar aynı zamanda pergelimizin sabit ucunu da işaret etmektedir. Yine bu yayınların devamı niteliğindeki kısa filmlerimiz ve belgesellerimiz de milletimizi bilgilendirmek için yapılan başka bir çalışma kalemimizdir. "Hayme Ana" kısa filmi de bu sebeple geçtiğimiz günlerde beğeniye sunuldu. Tarihte yer edinmiş önemli kadınlarımızı belgesellerle de anlatmanın bir başka eksiği kapattığını düşünüyoruz.

Siyasal İletişim, Sosyal Medya, Dijital Uygulamalar

Bilgilendirme kapsamında bir diğer çalışmamız "Siyasal İletişim" konulu kitapçık ve online eğitim hazırlığımızdır. Siyasal iletişim, günümüzde siyasetin en önemli parametrelerinden birisidir. Kadınların toplumdaki konumu sebebiyle evlere girmeleri, kapı çalmaları, seçmenle iletişim kurmaları daha rahattır. Ayrıca toplumun yarısının da kadın olduğu göz önüne alındığında, bilimsel olarak siyasal iletişimin ortaya koyduğu gerçeklerle kadınların donanması önemli ve avantajlı olacaktır. Teknolojinin imkanları doğrultusunda hem formal hem de informal eğitimler için yöntemler oldukça fazladır. Eylül ayındaki istişare toplantısında verilen siyasal iletişim eğitimleri bu yöntemlerden birisi olarak oldukça verimli olmuş, yine hazırladığımız ve dağıttığımız kitapçıktan geri dönüşler bize umut vermiştir. Önümüzdeki günlerde tamamlayacağımız interaktif eğitim setleri de daha çok kadınının seçmenle çok daha iyi iletişim kurmalarına vesile olacaktır. Bu çalışmanın devamında ise sosyal medya eğitimini ele almayı planlıyoruz. Önümüzdeki yerel seçimlerle birlikte seçim kampanyalarında sosyal medyanın daha etkin kullanılacağını görmekteyiz. Bu çerçevede siyasi propaganda için bu eğitimleri önemsiyoruz. Sosyal medya kullanım oranının ülkemizde hem kadınlar hem de erkekler noktasında çok yüksek seviyelerde olduğu verileri de bu tezimizi destekliyor. Kadınlarımızın ortalama sosyal medyada geçirdiği vakit 2,1 saat civarında gözüküyor. Yine aktif sosyal medya kullanıcısı 52 milyon civarındadır. Bu rakamlarla sosyal medyanın önemi ortaya çıkmaktadır. Doğru kullanılan sosyal medya, partimizin ve politikalarının en iyi anlatılacağı mecra olacaktır. Standardı sağlamak için de her il ve ilçe kadın kollarımızın standart formatta sosyal medya kullanımını sağlamayı hedefliyoruz. Bunun için Genel Merkez'imiz bünyesinde tüm kadın kolları yöneticilerimizin faydalanması adına sosyal medya destek birimi de hayata geçecektir. Kadınlarımız sosyal medyanın en aktif kullanıcıları olacak ve bunu kurumsal

çerçevede başaracaklardır. Bununla birlikte dijital yeniliklerimizde kadınlarımız için hazırlanıyor. Kadın Kollarımıza özel hazırlanan mobil uygulama ile kadınlarımıza yönelik; Genel Başkan'ımızın açıklamaları ve grup toplantısındaki konuşmalarının yanı sıra tüm çalışmalarımız hakkında bilgi verdiğimiz bir mecra oluşturacağız. Dijital dönüşümü takip eden kadın kolları, hedeflerimizden birisidir.

İstanbul Sözleşmesi, 6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Şiddetin Önlenmesi Kanunu, Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu (KEFEK)

Avrupalı pek çok ülkeye kadın hakları hususunda öncülük eden Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin; kuruluşundan bu yana kadın özelindeki çalışmalarının derlenmesine yönelik bir çalışma hazırladık. Bu vesile kadınlarına kıymet veren Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin çalışmalarını belgelerle anlatmayı hedefliyoruz. Biliyoruz ki, Türkiye kadın yasaları olarak hiç de geri kalmış bir ülke değildir. Türkiye'nin kadın adına bugünkü sorunu, yasaların uygulanmamasındadır. Bu çalışmamız için derleme bir yayınıımız şu an hazırlanmaktadır. Kısa süre sonra Türk milletine sunulacaktır. İstanbul Sözleşmesi, 6284 Sayılı Kanun ve KEFEK'in dergimizde işlenmesi de bu çerçevede hedef çalışmamızın bir parçasıdır. Bu bilgilendirme çalışmalarının bir diğer başlığı ise boşanma sürecinde kadınlara tanınan adli destekler olacaktır. Boşanma sürecinde kadınlarımıza yönelik ciddi pozitif ayrımcılıklar mevcut iken, ne yazık ki özellikle geliri olmayan kadınlarımız için boşanma önemli bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu süreçte, kadınlarımıza yönelik bilgilendirmeler yapılması için parti yöneticisi kadınlarımızı eğitmeyi ve kendilerine başvuru halinde doğru yönlendirmeleri yapabilmeleri için gerekli çalışmaları yapmayı hedefliyoruz. Hiçbir kadını zulme, şiddete teslim etmeyeceğiz. Devletimizin imkânlarını kadınlarımıza her ortamda anlatacağız.

Kadına Şiddetle Mücadele, Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği, Çocuk İstismarı ve İhmali

Kadına şiddetle mücadele kadın kollarımızın ana gündemlerinden biridir. Bu mücadelede etkin rol almak temel hedefimizdir. Genel Başkan'ımızın bu meseleyle yakından ilgilenmesi de bizler için önemlidir. Bu vesile uygulamaya noktasında yapılacak çalışmalar ve yasal düzenlemelerin etki analizlerinin ölçülmesini ve yenilenmesini önemsiyoruz. 6284 Sayılı Kanun'un etki analizi yapmak ve ardından

”

Kadına şiddetin temelinde toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin olduğunu düşünüyoruz. Bu manada toplumsal cinsiyet eşitliği karnemizin kötü olduğu hepimizin malumudur. Teorik tartışmaların gelişime olan katkısını biliyoruz, ancak bu tartışmalarda günceli yakalamanın da zorunluluğunu ifade etmekte fayda vardır.

kadına şiddetin toplumsal sebeplerinin incelenmesi üzerine çalıştay yapmak; kadına şiddetle mücadelede bundan sonraki ilk adımlarımız olacaktır. Alo 183'ün verimliliğinin ölçülmesi gerektiğini de düşünüyoruz. Belki de yeni bir hat hayata geçirilmelidir. Bunları mecliste de gündeme taşıdık ve taşımaya devam edeceğiz. Okullarda "Kadına Şiddetle İlgili Mücadele" kapsamında derslerin müfredata konulması da bu konuda arzuladığımız bir çalışmadır.

Kadına şiddetin temelinde toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin olduğunu düşünüyoruz. Bu manada toplumsal cinsiyet eşitliği karnemizin kötü olduğu hepimizin malumudur. Teorik tartışmaların gelişime olan katkısını biliyoruz, ancak bu tartışmalarda günceli yakalamanın da zorunluluğunu ifade etmekte fayda vardır. Mesela günceli yakalamak adına, toplumsal cinsiyet eşitliğini klasik tartışmaların dışında kadın üzerinden değil erkek üzerinden de tartışmak gerektiğini düşünüyoruz. Kendisini doğduğu andan itibaren üstün gören erkeğin düşünce dünyasını değiştirmeden bu mücadeleyi kazanmak mümkün gözükmemektedir. Tüm bunların ivedilikle tartışılmaya başlanması ise sözü tesis eden itici güç olarak siyaset kurumuna düşmektedir. Bu çalışmaların devam ettirilmesi adına, çalıştay ve sempozyumlar düzenleyip, ilgili yasa teklifi ve uygulamaların hayata geçirilmesi için gayretlerimiz devam edecektir. Cinsiyetçi dille mücadele konusunda çalıştay bunlardan birisidir. Okullar için müfredatların detaylıca incelenmesi gerektiğini düşünüyoruz. Çünkü toplumca çocuk yaşta kız ve erkek ayrımını yapmaya başlıyoruz. Buna dur demeden bu ayrımcılığın önüne geçmek neredeyse imkânsızdır. Bu meselenin bir diğer ayağı Talim Terbiye'de özel birim oluşturulması ve eğitimde bu ayrımcılığın kitaplardan çıkarılmasıdır. Diyanet İşleri Başkanlığı'nın bu mücadelede etkin rol almasının sağlanmasını da önceliklerimiz arasına aldık. Diyanet İşleri Başkanlığı bu soruna el atmalıdır. Tüm imkânlarını seferber etmelidir. Bu mücadelede medya unsurunun olmazsa olmaz bir mecra olduğu kanaatindeyiz. RTÜK'te Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Kurulu oluşturulması da iyi bir başlangıç olacaktır. Eşit işe eşit ücret kapsamında kamuoyu araştırması yapılması ve durum tespiti ile özel sektörde çalışan kadınlarla toplumsal cinsiyet eşitliği üzerine mülakatlar yapılması da çalışmalarımızı tamamlayacaktır. Siyaset Okulunda "Kadın" ve "Toplumsal Cinsiyet Eşitliği" konulu derslerin konulması da bu çerçevede önemsedığımız başka bir meseledir. Kadın özelinde; kadına şiddet, kadın sağlığı ve eğitimi, kadının ekonomideki yeri, toplumsal cinsiyet eşitliği gibi konular siyasal, toplumsal ve ekonomik hayatta oldukça önemli yere sahiptir. Bu

çerçevede siyaset okulunda bu konuların da ayrıca yer almasını sağlamak, hem diğer partilerin siyaset okulları için öncü olacaktır hem de toplumsal olarak siyasette önemli bir eksiği kapatacaktır. Ancak Siyaset Okulu'nun Ankara merkezli olması taşrada pek çok insanın bu imkândan faydalanmasına mâni olmaktadır. Özellikle kadınların bu imkâna ulaşımı daha zor olmaktadır. Kadınların ayağına kadar giden mobil bir siyaset okulu hem kadınların bilgilendirilmeleri hem de eğitimleri için oldukça faydalı olacaktır. Bunun için çalışmalarımız da seçimlerden sonra hız kazanacaktır. Bu iki konuyla bileşen bir diğer önemli çalışmamız da çocuk istismarı ile ilgili bilgilendirme, farkındalık çalışmaları olacaktır. Çocuk istismarı ile sık sık gündeme gelen ülkemizde meselenin yasalardan ziyade uygulama, farkındalık ve eğitim açısından önem arz ettiğini düşünüyoruz. Bu konuda anne çok önemli bir yere sahiptir. Akademik ve sahadan konunun ilgilileri ile kurulan bir ekip tarafından meselenin incelenmesi ve çeşitli çalışmaların yapılması, akabinde ise annelere konuyla ilgili farkındalık yaratılmasını hedefliyoruz. Yine TRT Çocuk'un "Bedenini Koru" temalı çizgi film çekimini sağlamak, TÜBİTAK'ın çocuklara yönelik tablet oyun hazırlamasını sağlamak, aile hekimlerinin çocuklara ve ailelerine bilgilendirme yapmaları ile ilgili yasal düzenlemeyi hazırlamak, aile bireylerinin, psikiyatristlerin, psikologların ve öğretmenlerin gizli tanık statüsünde görülmesini sağlamak için faaliyet planımız hazır. Kamu spotu, afiş, broşür ve kitapçıklarla bilgilendirmeler yapmakta bu planın bir parçasıdır. Bu konu özelinde çalışmalarımızı liyakat sahibi bir ekiple yaptık. 14 Mart Tıbbiyeliler Derneği'nden ilgili arkadaşlarla yaptığımız bu çalışmadan bir yayın dertedik. 14 Mart Tıbbiyeliler Derneği'nden Doktor İltiş Türk'e bu önemli kitap için ayrıca teşekkür ediyorum. İnanıyorum ki, bu uzun mücadelede önemli bir aşama kaydettik.

Madde Bağımlılığı ile Evde Mücadele

Fiziksel ve ruhsal alanda en çok değişikliğin yaşandığı dönem olan çocukluk, hızlı büyüme ve olgunlaşma çağı olarak nitelenen ergenlik, çocuklarımızın madde bağımlılığına açık hedef oldukları dönemlerdir. Ülkemizde madde bağımlılığı yaşının 9-11 yaşa kadar düşmesi ise bunun en büyük göstergesidir. Ailesinden bağımsız vakit geçirmek isteyen çocukların/gençlerin arkadaş çevresi yolu ile madde bağımlılığı serüvenine başladığını biliyoruz. Gelişen bu süreçte çocukların/gençlerin argo kullanımı ve fiziksel değişimler sonucunda kendini ele vermesi ise madde bağımlılığı ile mücadelemizde en büyük fırsattır. Biz de buradan hareketle anne babaları bilinçlendirerek ve farkındalık kazanmalarını sağlayarak madde bağımlılığı

”

Fiziksel ve ruhsal alanda en çok değişikliğin yaşandığı dönem olan çocukluk, hızlı büyüme ve olgunlaşma çağı olarak nitelenen ergenlik, çocuklarımızın madde bağımlılığına açık hedef oldukları dönemlerdir.

”

Kadınlarımız, kadınsal özelliklerinin göz ardı edilmediği, disiplini, zekâsı, organizasyon yeteneği ile ekonominin en önemli değeri olmalıdır. “Kadınlar Güçlensin Türkiye Büyüsün” vizyonumuz da bunu içermektedir.

ile mücadeleyi evde başlatıyoruz ve geleceğimizi sahip çıkıyoruz. Bununla ilgili çalışmalarımız işin ehilleri tarafından yapılıyor. Ülkü Ocaklarımızın “Damarlarındaki Asil Kanı Kirlenme” kampanyasının tamamlayıcı bir çalışma olmasını hedefliyoruz. Türk milletinin geleceğini gençlerimizde görüyoruz ve onları önemsiyoruz. Bu sebeple sorunun çözümü bizim için önceliklidir. Madde bağımlılığı ile ilgili kitapçık, broşür ve afişler hazırlanması ve akabinde anne-babaların bilgilendirmesi için tüm kadınlarımızla sahada olacağız. Türkiye genelinde önemli bir farkındalık çalışması ile ebeveynleri bilgilendireceğiz.

Otizmlı, Lösemili ve Engelli Çocuklar

Ülkemizde otizmle ilgili detaylı araştırmalar yeterli değildir. Ancak birkaç kaynağa göre 350 binin üzerinde otizmli olduğu ve bunun 140 bininin, 14 yaşın altında olması durumu söz konusudur. Otizmin çevreyi de ilgilendiren bir sorun olduğunu düşündüğümüzde 2 milyon civarı insanın bu durumdan etkilendiğini söyleyebiliriz. Özellikle otizmli çocukların annelerin bakımında olduğunu düşünürsek; otizmle ilgili yapılan tüm çalışmalar otizmli anneler için oldukça önemlidir. Bu manada otizmle ilgili başat sıkıntının, ailenin teşhisi koymakta ya da kabullenmekte zorlanması gerçeği olduğu ortadadır. Otizmle ilgili kadınlarımıza yönelik hazırlayacağımız bilgilendirme materyalleri ile hem otizmli çocukların hem de ailelerin hayatını kolaylaştırmayı amaçlıyoruz. Yine önemli bir çocuk hastalığı olan lösemi ile ilgili de yapılması gereken çalışmaları belirledik. Lösemi, tedavisi ne yazık ki uzun süren bir hastalıktır. Bu çocukların ailelerinin ciddi zaman sıkıntıları olmaktadır. Bu çocukların çalışan ebeveynlerinin izin sürelerinin artırılması için yasal düzenlemelerin yapılması adına çalışmalarımızı yapmaya devam ediyoruz. Gerek mecliste gerek yürütmeye devam ediyoruz. Engelli çocuklarımız için devletimizin ciddi adımları olsa da, engelli çocukların aileleri için, özellikle de anneleri için birkaç küçük dokunuşla hayat daha kolay hale getirilebilir. Çocuğun yatağa, annenin çocuğa bağlı olduğu durumlarda annenin zaman zaman da olsa rahat nefes alması için alan açma çalışmalarımız da devam etmektedir.

Anne Olma Hakkı

Anne ve babalık kültürümüzde kutsal bir yere sahiptir. Ancak anne-babalık ülkemizde nesilden nesile aktarılan bilinç sayesinde yapılmaktadır. Bu durumun çeşitli handikapları ise zaman zaman karşımıza çıkıyor. Aile hekimleri aracılığı ile kadın, hamile kaldığından itibaren kadın ve erkeğe anne-babalık eğitiminin verilmesi ciddi bir başlangıç olacaktır. Bunun yanında partili belediyeleri

mizde de anne-baba okulu açılmasının öncüsü olmayı hedefliyoruz. Bu sayede anne ve babaları bilgilendirerek, hamilelik sürecinde riskleri daha aza indirmeyi ve çocuk yetiştirmede farkındalıklarını artırmayı planlıyoruz.

Şüphesiz çocuğun bakımı, büyütülmesi ciddi bir sorumluluktur. Bizler de işin uzmanlarının hazırladığı çalışmalarla bu süreçte devletimizin etkin rol almasını sağlamak istiyoruz. Bunun yanında anne olmanın sağlıklı her kadının hakkı olması gerçeğiyle “Anne olma hakkı” kavramı çerçevesinde çalışmalar hazırladık. Çalışan kadınların önündeki en büyük engelin annelik ve hamilelik dönemleri olduğu bir gerçektir. Hem özel sektörde hem de kamuda çocuğunuz olduğu takdirde ciddi sorunlar yaşayabiliyorsunuz. Bu sorunlarla mücadele kapsamında, arama konferansları yapmak, çözüm odaklı çalıştaylar düzenlemeyi planlıyoruz. Türkiye’de annelik sorun olmaktan çıkarılmadan, kadının ekonomiye kazandırılması hayalden öteye geçmeyecektir. Kadını erkekleşmeye iten sistemle mücadele etmediğimiz takdirde kadını annelik ile kariyer arasına hapsedmeye devam edeceğiz. Hâlbuki kadın, kadınlık özellikleri ile ekonominin bir parçası haline geldiğinde bu kabul edilebilir ve insani bir durum olur. Kadını erkek gibi davranmaya itmek başlı başına bir sorundur.

Kadın İstihdamı

Türkiye’de kadınların ekonomiye katılımları oldukça düşük seviyelerdedir. 2018 yılı Eylül ayında yayınlanan TÜİK raporuna göre, kadın istihdamı %30,1’dir. Bu ise Avrupa ve OECD ortalamasının çok çok altında bir oran olarak karşımıza çıkmaktadır. Ne yazık ki kadını ekonomiye dahil etmezseniz, ekonomik kalkınmayı sağlamanız imkansız gözükmektedir. Bu sebeple kadınların ekonomik hayata dahil olmalarının yolları aranmalıdır. Bunun önündeki en büyük engel kadınlarımızın mesleksizlikleridir. Bu sorunun aşılması için kadınların rahat şekilde istihdam edileceği alanları belirlemek ve bu konuda kendilerini eğitmek

milli gelir hedeflerini tutturabilmek adına temel meseledir. Kırsal kalkınmada lokomotif olarak kadının etkin rol oynamasını sağlayacağımıza inanıyorum. Yine kadın organize sanayi bölgeleri de tartışmaya açılmalıdır. İş insanları ile yapacağımız görüşmelerle bu konuda bize katkı sağlayacaktır. Kadınlarımız, kadınsal özelliklerinin göz ardı edilmediği, disiplini, zekâsı, organizasyon yeteneği ile ekonominin en önemli değeri olmalıdır. "Kadınlar Güçlensin Türkiye Büyüsün" vizyonumuz da bunu içermektedir.

Gündelik Ev İşçileri, Çocuk Bakıcıları, Kadın Tarım İşçileri

Ülkemizde gündelik ev işçileri sayısını kayıtlı olmadıkları için ifade etmek mümkün olamamaktadır. Ancak sayılarının 500 binin üzerinde olduğu düşünülen bu kadınların en önemli sorunu sağlık güvencelerinin olmamalarıdır. Başta bu sorunun çözümü olmak üzere Türkiye genelindeki gündelikçi kadınların emniyet, iş sağlığı güvenliği gibi konularda sorunlarının tespit edilmesi ve çözümü için çalışmalar yapacağız. Meclise soru önergemizi verdik, bir yasa teklifi üzerinde de çalışmalarımız devam ediyor. Yine gündelik ev işçileri gibi kayıt dışı olan çocuk bakıcılığı da gündemimizdedir. Burada iki temel sorun vardır. Kayıt dışılık ve eğitimsizlik. Bizler çocuk bakıcılığının bir eğitim ve sağlık taramasından sonra yapılması gerektiğini düşünüyoruz. Bu sebeple sorunlarının tespit edilmesini ve çocuk bakıcılığının tüm yönleriyle planlanmasını amaçlıyoruz. Kayıt dışı çalışan kadınların çok olduğu bir diğer alan da tarım sektörüdür. Hizmet sektöründen sonra en çok kadının çalıştığı sektör olan tarımda, çalışan kadınların sorunlarının tespit edilmesi ve nitelikli kadın tarım işçi sayısının artırılması için birtakım çalışmaların yapılmasını amaçlıyoruz. Bu sayede yaşanan tarım sektörü gençleştirilecek, iyi tarım uygulamaları kadınlarla daha verimli yapılacaktır. Tarımda kadınlara özel teşviklerde 40 yaş sınırının artırılması ve teşviklerin etki analizinin yapılarak, destek miktarlarının güncellenmesinin yararlı olacağını düşünüyoruz. Teşvik kapsamında, kadın süt üreticilerine süt işleme desteği verilmesi, kadın kümes hayvancılığına, kadın arıcılara,

kadın ipek böcekçilerine, kadın seracılara ve kadın kaz üreticilerine desteklerin artırılmasını önemsiyoruz. Tarımda dönüşümü sağlayacak gücün kadınlarımız olduğuna inanıyoruz. Bu kadim mesleğin modernize edilmesi ve kadın eliyle dönüştürülmesi ise ülkemiz için büyük bir fırsat olacaktır.

Kasiyerlik Mesleği

Kasiyerlik, tüm dünyada gelişen perakende sektörüyle eş zamanlı olarak karşımıza çıkmaktadır. Türkiye'de en yaygın çalışma alanlarından birisidir. Kasiyerlerin ise önemli bir kısmını kadınlardan oluşmaktadır. Uzun çalışma saatleri, mesai ücretlerini alamamaları ve sigortasız çalışmaları gibi sorunları olduğunu biliyoruz. Önümüzdeki süreçte, teknolojik gelişmelere bağlı olarak kasiyersiz çalışan marketlerle bu kesimin işsiz kalması riski de mevcuttur. Biz de sayısı yüzbinlerle ifade edilen bu sektör için mesleğin dünü, bugünü sorunları ve gelecekle ilgili perspektifin belirlenmesi için araştırma komisyonu kurulmasını elzem görüyoruz. Kadınlarımızın işsizlikle karşı karşıya kalmasına neden olacak bu hususu da meclisin gündemine alması gerekmektedir.

Üst Düzey Kadın Yöneticiler

Üst düzey kadın yöneticilerin sorunlarının tespiti ve sorunlarına çözüm bulunmasını da kadın ve ekonomi özelinde önemsiyoruz. Özel sektörde Avrupa ortalamasının üstünde olan üst düzey kadın yöneticilerimizin başarısı kadınlarımız için çok değerlidir. Eğitimli ve donanımlı yönetici kadınlarımızın sorunlarının çözümü için kurulacak çalışma grubu ile farkındalık oluşturmak ve örnek kadınlarımızı ön plana çıkarmak istiyoruz. Hem onların sorunları ile ilgilenmek hem de bu alanda çalışan kadınlarımızı rol model olarak toplumumuzla buluşturmak, yapılabiliğini göstermek, sayılarını artırmakta etkin olacaktır.

Mobbing (Psikolojik Taciz), STEM (Science, Technology, Engineering Mathematics)

Kadınlarımıza yönelik mobbing oranı kamuda, üniversitelerde ve bazı özel sektör alanlarında oldukça yüksektir. Bu bağlamda mobbinge mücadele için işleyen, göstermelik olmayan kurullar oluşturulmasını amaçlıyoruz. Mobbinge verilen mücadele kâğıt üstünde yeterli görünse de uygulamada ciddi sorunlar söz konusu. Kadınlarımız cam tavan sendromunu derinden yaşarken bir de psikolojik tacizle savaşmak zorunda kalıyorlar. Mobbinge karşı vereceğimiz mücadele ise kadının ekonomik hayattaki yeri açısından oldukça önemli. Özellikle teknik mesleklerde bu psikolojik taciz oranı daha yüksek seviyelerdedir.

Kız çocuklarına yönelik STEM (Science, Technology, Engineering, Mathematics) ile eğitim için çalışmalar yaparken kadınların şantiyede, sahada, laboratuvarında çalışmasının önünü açamazsak tüm çabalarımız da boşuna gidecektir.

Kadınlara Özel Teşviklerin Etki Analizi, Model Çalışması

Kadınlara özel teşvikler ülkemizde oldukça fazla olmasına rağmen verimliliği noktasında ciddi sıkıntılar mevcuttur. Kadın teşviklerinin verimliliğinin araştırılması ve bunun neticesinde revizyonunun yapılması önemlidir. Teşviklerin etki analizi yapılmalı ve yeni bir teşvik modeli geliştirilmelidir. Bu sayede ekonomideki kadın rolü daha güçlü hale gelecektir. Kadın üretim kooperatiflerinin teşviki ile kadınların özellikle yöresel ürünlerin üretimi gibi konularda verimli çalışmalar yapabileceğini gösteren kadın kooperatiflerinin başarı hikâyeleri ile ortadadır. Kadın istihdamını ve kadınların üretime katılımlarını artıracak kadın kooperatiflerinin desteklenmesini önemsiyoruz.

Çalışan Annelerin Sorunları

Kadın, eğer anne ise çocuğun bakımı onun iş hayatına katılımında en önemli sorun olarak karşımızdadır. Bu sorunun çözümünün pahalılığı ve kalitesizliği çoğu zaman kadını eve mahkûm etmektedir. Ülkemizde kreş ve okul öncesi eğitiminin yaygınlaşması gerekmektedir. Bu sorunun çözümü için sunulan, belirli sayıda çalışan kadına göre kreş açma zorunluluğu olması ise kadınlara pozitif ayrımcılık olmaktan öte kadın çalışan sayısının artmasında en büyük itici güç olacaktır. Bizim amacımız ise kreş ve okul öncesi eğitimin de Milli Eğitim Bakanlığının kontrolünde tüm Türkiye’de yaygınlaştırılmasıdır. Alternatif bir çözüm olarak çocukların, bacicilar yerine varsa büyükanne ve büyükbabaları tarafından büyütülmesinin hem kültür aktarımı anlamında

hem de sevgi dolu bir ortamda büyütülüyor olması bağlamında oldukça kıymetli olduğu gerçeği ile torunlarına bakan büyükanne ve büyükbabalarına devlet eliyle ekonomik katkıda, dolaylı olarak istihdam anlamında önemli bir kazanım olacaktır. Yine bu konunun tamamlayıcısı niteliğinde olan çalışan annelerin çalışma saatlerine uygun; okullar bünyesinde, okul saatleri öncesi/sonrası etkinlik ve etüt eğitimlerinin artırılması da kadının ekonomideki yerini ve katkısını artıracaktır. Ailelerin, çocuklarının bakımı için yüksek ücret ödemek zorunda kalmamaları, kadınların iş hayatında daha rahat olmalarına vesile olacaktır.

Kadın Dostu Kentler

“Kadın Dostu Kent” kavramı sanayileşmenin sonucunda ortaya atılmış bir kavramdır. Kadınların kolay ve güven içinde yaşadığı kent anlamına gelir. Ülkemizde ise bu kavram pek yeni olmakla birlikte hiçbir kentte tam karşılığı yoktur. Biz de kadın dostu kent kapsamında şehirlerimizi kadın dostu kent hüviyetine kavuşturmak istiyoruz. Bu çalışmada ilk hedefimiz ise Türkiye şartlarında Kadın Dostu Kent kriterlerini oluşturmaktır. Bu çerçevede Kadın Dostu Kent çalışması için akademik çalışma grubu oluşturup, dünyadaki Kadın Dostu Kentler üzerine literatür çalışması yapmayı ve Kadın Dostu Kent kriterlerini Türkiye için belirlemeyi hedefliyoruz. Yerel yönetimlerimizi bilgilendirdikten sonra partili belediyelerimizin kendi imkânları doğrultusunda bu çalışmalar hayata geçirmelerini talep edeceğiz. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı yetkilileri ile de görüşmeler yaparak devlet eliyle belirlediğimiz kriterlerin zaman içerisinde yerine getirilmesini sağlamak istiyoruz.

Kadın Kollarımıza Kurumsal Yönetim Desteği, İstişare Toplantıları Proje Birimimiz

İl ve ilçe kadın kollarına Kurumsal Yönetim Desteği veriyoruz. İl ve ilçe kadın kollarının kurumsallaşması için planlama ve raporlama sistemlerini oluşturduk, sosyal medya kullanımını için yönlendirmelerini yapıyoruz. Bu çalışmalar sayesinde kadın kollarının kurumsallaşması sağlanırken, sürekli, aktif olarak sahada olmayı teşvik ediyor ve denetimlerini sağlıyoruz. Tüm il ve ilçe kadın kolları başkanları ile yaptığımız genişletilmiş istişare toplantımızın ilki kadınlarımız için motive edici bir çalışma olurken, bu çalışmalardan tüm teşkilatlarımızın faydalanabilmesi için yayın haline getirilmiştir.

Konu odaklı yapılan toplantılarımızla hem kadınlarımıza eğitimler verildi hem de

Genel Merkez politikaları hakkında kadınlarımızın bilgilendirilmeleri sağlanmış oldu. Genel Başkan'ımızın katılımıyla da önemli bir motivasyon sağlayan bu çalışmayı düzenli olarak gerçekleştirmeyi hedefliyoruz. İstisare toplantılarımızın haricinde bölge kadın kolları toplantıları ile tüm il ve ilçe kadın kolları yönetimlerini merkezi illerde bir araya getirmeyi hedefliyoruz. Bu sayede tüm yönetici kadınlarımızla Genel Merkez olarak daha kolay iletişim kurmuş olacağız. Bunların yanında ise kadın kollarımıza yönelik proje birimi oluşturduk. İl ve ilçe kadın kollarımızın hazırladığı projeleri değerlendirip, maddi veya lojistik desteğini sağlamak üzere bir sistem kurduk. İşlemeye başlayan bu sistem ile kıymetli her fikri hem paylaşmış hem de ekonomik olarak desteklemiş oluyoruz. Çalışmamız tam anlamıyla oturduğunda çok ciddi verim alacağımızı şimdiden öngörüyoruz.

Kadın Sporculara Teşvikte Pozitif Ayrımcılık

Kadın sporculara teşviklerin artırılması ve ailelerin de uygulamaya dahil edilmesinin uygun olacağını düşünüyoruz. Bu sayede öncelikli olarak da kızlarımız, yetenekleri olduğu halde imkânsızlıklar sebebiyle erteledikleri hayallerini gerçekleştirebileceklerdir. Kadın milli sporcularımızın başarısına bakıldığında bu özel teşviklerin ne kadar doğru adımlar olduğunu da görüyoruz.

Kız Öğrenci Yurtları

Kız Öğrenci Yurtları'nın sayılarının öncelikle artırılması yüksek öğrenimdeki en acil çalışma olmalıdır. Öğrenci yurtları, özellikle kız çocukları için, devletin sağlamak zorunda olduğu bir imkân olmalıdır. Ayrıca açılan Vakıf Üniversiteleri de kızlara yurt sağlamak zorunluluğunu taşımalarıdır.

Engelli Anneler

Engelli annelerin çocuklarının bakımı için maddi destek almalarına yönelik çalışmaların revize edilmesi, kolaylaştırılıp güncellenmesi ve yaygınlaştırılması için çalışmalar yapmak hem devlet hem de toplum olarak görevimizdir.

Erken Yaşta Evlilik

Erken yaşta evlilik sayısı ülkemizde, tüm çalışma ve bilgilendirmelere rağmen, kanayan başka bir yaramızdır. Bununla mücadele için farkındalık oluşturmak, özellikle muhtarların bilgilendirilmesi, muhtarların bu çalışmayı sahiplenmelerinin sağlanması, sorunun kaynağının kurutulması adına ciddi bir katkı sağlayacaktır.

Siyasette Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği

Toplumsal cinsiyet eşitsizliği, birçok alanda sosyolojik ve ekonomik olarak önemli bir sorun haline gelmiş bulunmaktadır. Toplumumuzun

yaramız haline gelmiştir ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin en derin görüldüğü yer ise ne yazık ki siyaset kurumu olmuştur. "Demokrasinin temeli yerel yönetimlerdir." diye kanıksanmış bir gerçek ortada iken, kadınlarımızın yerel yönetimlerde temsili ise neredeyse yoktur. Bu sebeple kadınlarımızın yerel yönetimlerde daha çok sayıda temsili için çalışmalar yapmak zorundayız. Genel Başkanımızın kadın sorununa hassasiyetle yaklaşması elimizi güçlendirmekte ve yarınlara ümitle bakmamıza vesile olmaktadır. Toplumun her kademesinde olması gerektiği gibi, inanıyorum ki kadınlarımız zaman içinde ekonomik bağımsızlığını elde ettikçe siyaset için daha talepkâr olacaklar, daha çok yer alacaklar ve daha da başarılı olacaklardır.

Türk Dünyasının Kadınları

Türk Dünyası, milliyetçilik anlayışımızın ana dinamiklerinden birisidir. Milliyetçi Hareket Partisi Esir Türkleri gündeme getirdiği günlerde diğer siyasi partilerin bu coğrafyalardan haberdar olmadığı bilinmektedir. Fikri hayatımız için önemli bir yere sahip olan Türk Dünyası, partimizin her zaman için gündeminde olmaya da devam etmektedir. Bugün hala Doğu Türkistan'dan Kerkük'e, Balkanlardan Halep'e kadar tüm Türk Dünyası'nın kalpgâhı MHP Genel Merkezi'dir. Biz de Türk Dünya'sının çeşitli bölgelerinde başarı hikayeleri oluşturmuş kadınların yer alacağı uluslararası çapta bir organizasyonla tüm Türk Dünyası'ndan kadınları bir araya getirmeyi hedefliyoruz. Bu sayede soydaşlarımızla bir araya gelecek ve Türk Dünyası'ndaki kadın sorunlarını konuşacağız. Zulüm altında olan coğrafyalarımızda kadınlar ve çocuklar en çok zarar gören gruplardır, onların sesi olmak ise bizim bir başka tarihi sorumluluğumuzdur.

Son Olarak

Elinizde bulunan Kadın dergimizin 4. Sayısını çıkarmanın gururunu yaşıyoruz. Sürekliliğin kurumsal hafıza olduğunu ve bunun da toplum hayatında çok kıymetli bir ilke olduğunu biliyoruz. Türk Kadın Hareketi için önemli bir yere sahip olan süreli yayıncılığın devamını sağlamak, ümitlerimizi, motivasyonumuzu artırmaktadır. Her yıl 8 Mart'ta yayınlanan Kadın dergimizin nice 50 yıllara şahitlik etmesi dileğiyle.

NEVİN TAŞLIÇAY

Milliyetçi Hareket Partisi Genel Başkan Başkanışmanı
Kadın Kolları Genel Koordinatörü
Ankara Milletvekili

Milliyetçi Hareket Partisi'nin Bilge Lideri **Sn. Dr. Devlet Bahçeli**'nin, çeşitli platformlarda kadın, aile ve çocuk üzerine yaptığı konuşmalarından ve yazılı açıklamalarından derlenen bu kitapçıkta **MHP** ve **Sn. Devlet Bahçeli Bey**'in kıymetli görüşlerine yer verilmiştir.

2018 yılında **Milliyetçi Hareket Partisi Genel Merkez Kadın Kolları** tarafından yayınlanan ve toplumun her kesimine hitap eden bu kitapçıkta Devlet Bey, Türk Milliyetçilerinin çocuk, aile ve kadın hakkındaki fikir ve düşüncelerini aktararak bu üç mefhumun Türk kültüründeki önemini vurgulamaktadır.

Kadim Türk kültüründe çocuk, kadın ve ailenin yeri hayli büyük ve mühimdir. Devlet Bahçeli'nin bu noktadaki fikirlerini anlamak için kitapçıkta yer alan bazı bölümlerden örnekler vermek doğru olacaktır.

Çocuk Üzerine

"Çocukların yaşama hakkı, eksiksiz biçimde gelişme hakkı; zararlı etkilerden, istismar ve sömürüden korunma hakkı; aile kültür ve sosyal hayata eksiksiz katılma hakları insanlık vicdanının teminatı altındadır.

Çocuk hakkı, insan hakkıdır."

Kadın Üzerine

"Kadınlarımızın; her alanda saygınlığı arttırılmalı, eğitim düzeyleri yükseltilmeli, kalkınma sürecinde, iş hayatında ve karar alma mekanizmalarında daha fazla rol almaları sağlanmalı, toplumsal konumları iyileştirilmeli, yükseköğretimde sunulan imkan ve fırsatlardan kızlarımızın yararlanmasını engelleyen antidemokratik ve insan haklarına aykırı uygulamalara son verilmeli, pozitif ayrımcılık lafta bırakılmamalı, siyasetten ticarete, ekonomiden sivil topluma, sanattan spora görünürlükleri ve kapladıkları alan daha çok arttırılmalıdır."

Aile Üzerine

"Milletimizin gelecekte var olabilmesi, nesillerin sağlıklı, şuurlu ve milli bir zihniyetle meselelere odaklanmaları öncelikle ailelerinden alacakları eğitime ve terbiyeye bağlı olacaktır. Bu itibarla annelerimiz geleceğin hazırlayıcısı ve güzide mimarlarıdır. Akılla duygunun, heyecanla sağduyunun, yılgınlıkla azmin arasında yaşanacak çatışma ve ikilemler; öncelikle annelerimizin yol gösterici ve hikmet yüklü nasihatleriyle aşılanacaktır."

Çocuk, Kadın ve Aile Üzerine adlı kitapçıkta yer alan Sn. Dr. Devlet Bahçeli'nin kıymetli sözlerinden de anlaşılacağı üzere Türk kültürünün ana damarlarından birkaçını oluşturan çocuk, kadın ve aile mefhumları Milliyetçi Hareket Partisi'nin çalışma alanlarında her zaman öncelikli olarak yer bulacaktır.

TÜRK KADININA DAİR

”

Tarihimize baktığımızda toplumumuzun ayakta kalabilmesi kadın ve erkeğin birlikte, yan yana, omuz omuza mücadele vermesiyle gerçekleşmiştir.

Kadın ülkelerin kalkınmasında, milletlerin gelişmesinde, toplumların yükselmesinde en önemli unsurdur. İnsanlığın ve ailenin temel direğidir. Evde ev kadını olarak, okulda eğitimci olarak, iş dünyasında girişimci olarak, siyasette seçilen olarak kısacası hayatın her noktasında kadın, var olan toplumun olmazsa olmazıdır.

Tarihimize baktığımızda toplumumuzun ayakta kalabilmesi kadın ve erkeğin birlikte, yan yana, omuz omuza mücadele vermesiyle gerçekleşmiştir. Boşuna değildir "Yaradılış" destanımızda Tengri Mengü Kayra Han'a, kâinatı yaratma ilhamını Ak Ana'nın vermesi... Boşuna değildir ilk yazılı kitabelerimizde İlbilge Katun'un adının geçmesi... Boşuna değildir ataerkil dönemde bile Kağan'ın yanında Katun olmadan kurultayın toplanmaması...

İstiklal Harb'i'nde Nene Hatun, Halide Onbaşı, Nezahat Onbaşı, Şerife Bacı, Erzurumlu Kara Fatma, Halime Çavuş ve isimlerini saymakla bitiremeyeceğimiz sayısız kahraman Türk kadını, büyük mücadeleler vermiştir.

Tarihimiz Türk kadınlarının kahramanlıklarıyla doludur. Bugün de Türk kadını yaşadıkları onca engel ve ağır sorunlara rağmen yaşamın her alanında başarılı olma çabasını sürdürmektedir. Ekonomiden sanata, siyasetten spora, her geçen gün yenileri eklenen başarılı Türk kadını profili diğer ülkelere model olabilecek performansa sahip olma yolunda ilerlemektedir.

Kadınların, çalışma hayatında daha çok yer almaları ve daha aktif rol alarak girişimcilik faaliyetlerinde bulunmaları, gelişen ekonomiler için "strategjik" bir öneme sahiptir. Çünkü iş dünyasında zengin olmanın, kullanılmayan potansiyeli etkin hale getirmenin ve yeni iş sahaları oluşturmanın yolu, kadınların girişimciliğinin teşvik edilmesinden geçmektedir.

Verilere göre ülke nüfusumuzun %49,8'ini kadın nüfusu oluşturmaktadır. Nüfusun kadınlarımıza ait olan yarısı, erkeklerimize ait olan yarısı kadar ekonomik hayata katkıda bulunursa sonuç ne olacaktır?

Bu husustan kısaca bahsetmek gerekirse:

- Kadınların iş dünyasında önünün açılması, ülkemizin de önünü açacaktır.
- Bu durum ülkemizin gelişmiş ülkelerle olan kalkınma yarışında daha çok başarı elde etmesini ve daha iyi yerlere gelmesini sağlayacaktır.

İstihdam denilince sadece çalışan kadınlardan bahsetmek istemiyoruz, aynı zamanda işveren olarak da kadınlar teşvik edilip, desteklenecek olursa, ülke olarak hayal edemeyeceğimiz noktalara gelebileceğimizi tahmin etmek zor değildir.

Hepimizin gördüğü ve bildiği gibi kadınlar, ellerinin değdiği her şeyi güzelleştirmek gibi muazzam bir güce ve yeteneğe sahiptir. Ülkemizde daha fazla kadın işveren, eğitimci, sporcu, siyasetçi olursa, kısacası her alanda kadınlara daha fazla yer verilirse ülkemiz aydınlık geleceğe sevgi ve ümitle bakacaktır diye düşünmekteyiz.

Bu sebeple aile içi şiddet, kıskançlık, aldatma şüphesi adı altında gerçekleşen kadın cinayetleri, kadın sığınma evlerinin yetersizliği ve buna benzer

birçok konu aile meselesi değil, toplumsal bir sorundur. Kadının sokakta, evde, kısacası toplumun her kesiminde güvenliğini sağlamak hepimizin görevidir.

Unutmayalım ki geleceğimiz olan çocuklarımızın yetişmesinde annelerin, dolayısıyla kadınların konumu oldukça önem teşkil etmektedir. Millî ve manevî değerlerimizin korunmasında, gelecek kuşaklara aktarılmasında biz Milliyetçi-Ülkücü kadınlara oldukça fazla görev düşmektedir ve bu şuur ve birikim Milliyetçi Ülkücü kadınlarımızda mevcuttur. Bilge Lideri Sayın Devlet Bahçeli Beyefendi'nin de ifade ettiği gibi

"Türk kadını millî şerefimizin abidesidir. Türk kadını millî bekamızın beşiğini sallayan ahlaklıdır. Türk kadını yuvasının da, yurdunun da zarafet, zeka ve ziynetle taçlanmış fertleridir."

Bu itibarla Milliyetçi Hareket Partisi her zaman, her yerde Türk kadınının yanındadır ve her ne şart altında olursa olsun, Türk kadınının hak ve hukukunu savunmayı sürdürecektir.

ONUN ANNESİ

İçeriği kadın, özü kadın olan bir yazı yazmak denilince insan zorlanıyor. Tarihi yazan, geleceği dantel gibi işleyen, hayatın her aşamasında varlığını gösteren, toplumda rolden role bürünen kadın... Bir de anlatılacak olan Türk kadını ise, konu daha da derinleşiyor. Türk kadınının tarihteki yeri mi, analığı mı, fedakârlığını mı, cesaretini mi, kahramanlığını mı, iffetliliği mi, sosyal hayattaki yeri mi, siyasetteki yer alma mücadelesi mi? İş hayatındaki yeri mi? Son zamanlarda yaşadığı şiddeti mi? Hangisinden başlamak gerektiği büyük bir soru olarak akılda kalıyor.

Yazıma başlamadan önce çocukluğumda okuduğum, bir kısmı ezberimde kalmış, şairinin adını araştırmama rağmen bulamadığım şu dizeler dolaşıyor zihnimde:

*"Köye dönüyorum, mevsim bahardı
Alnımda çizgiler, çizgiler vardı
Bahçede annem var elimde kazma
Başında babamın aldığı yazma
Çalışıyor hala bükülmüş beli
Annem annelerin en mükemmeli..."*

Kadın annedir. Toplumun vermiş olduğu "yuvayı dişi kuş yapar" sorumluluğu ile ülkemizin geleceğini doğuran, büyüten, yetiştiren, şekillendiren hep kadındır. Evlatlarının ilk oyuncuğu, ilk oyun arkadaşı olan, onlarla öğrenci, onlarla öğretmen olan, evladiyla beraber büyüyen, kendi tükenirken geleceği yeşertendir. Kısacası anadır. Manevi gücüyle ülkesinin kaderini değiştiren kahramanlar yetiştirir. Arif Nihat Asya'nın;

*"Artık isterlerse adımı
Söylemesinler bana
"Onun annesi" diyorlar
Bu yeter sevgilim bu yeter bana"*

Dizelerindeki gibi öyle evlatlar yetiştirirler ki artık evlatlarının adlarıyla anılırlar. Tıpkı Ulu Önder Atatürk'ün annesi Zübeyde Hanım gibi, rahmetli Başbuğ, Alparslan Türkeş'in annesi Fatma Zehra Hanım gibi, Bilge liderimiz Devlet Bahçeli'nin annesi Saime Bahçeli Hanım gibi, doğurup yetiştirdikleri evlatlarının adları ile tarihe adlarını yazdırırlar. Asil Türk kadını; sen binlerce yıllık Türk tarihini doğuransın. Varsın birileri kadının adı var mı yok mu diye tartışsın. Adın Orhun Kitabelerinde, ışık olarak taş yazıtlara kazındı. Üste gök çökmedikçe, altta yağız yer delinmedikçe senin adını, şanını kahramanlığını kim tarihten silebilir?

Sen Tomris Hatun olursun, ordular yürütürsün, sen Turakine Hatun, Raziye Sultan olursun devlet yönetirsin, sen kahramanlığın destanını yazar Hayme Ana, Halime Çavuş olursun, Kara Fatma olursun, Nene Hatun, Şerife Bacı, Halide Edip olursun...

Türk kadını, sen vatan dedin mi gerisi teferruat olmuştur artık. Büyük Türk Atatürk'ün dediği gibi dünyada hiçbir milletin kadını, milletinin kurtuluşunda senden fazla çalıştım diyemez. Diyemeyecektir.

Ülkesinin İstiklal mücadelesinde bu denli katkısı olan Türk kadını maalesef; sosyal hayatta layık olduğu değeri henüz, tam anlamıyla alabilmiş değildir. Son zamanlarda yaşadığımız kadın cinayetleri, taciz, istismar, tecavüz vakaları hepimizin kanını dondurmakta, üzüntüye boğmaktadır. Korku ve tehdit altında yaşayan her kadına elini uzatarak, onu koruma altına almak hepimizin vicdanı görevi olmalıdır. Türk Kadını çalışma hayatının hemen hemen her alanında yer almaktadır.

”

Asil Türk kadını;
sen binlerce yıllık
Türk tarihini
doğuransın.
Varsın birileri
kadının adı var mı
yok mu diye
tartışsın. Adın
Orhun Kitabelerinde,
ışık olarak
taş yazıtlara
kazındı.
Üstte gök
çökmedikçe, altta
yağız yer
delinmedikçe
senin adını, şanını
kahramanlığını
kim tarihten
silebilir?

Fiziki güce dayanan ağır iş kolları sınıfı haricinde iş hayatının her alanında kadın vardır. Maalesef aile işçisi ya da tarım işçisi olarak ücretsiz çalışan kadın sayımız fazladır. İşverenlerce doğum izni, emzirme izni bahane edilerek kadın çalışanlar tercih edilmemekte, kadınlar daha düşük ücretle çalıştırılmaktadır. Psikolojik yaptırımlar ile cinsel ayrımcılık yapılarak iş hayatından uzaklaşan kadın sayımız küçümsenemez. Kadının çalışması, ülkesinin ekonomisine katkı sağlayabilmesi için her türlü destek verilmelidir.

Sen Tomris Hatun olursun, ordular yürütürsün, sen Turakine Hatun, Raziye Sultan olursun devlet yönetirsin, sen kahramanlığın destanını yazar Hayme Ana, Halime Çavuş olursun, Kara Fatma olursun, Nene Hatun, Şerife Bacı, Halide Edip olursun...

Türk kadını, sen vatan dedin mi gerisi teferruat olmuştur artık. Büyük Türk Atatürk'ün dediği gibi dünyada hiçbir milletin kadını, milletin kurtuluşunda senden fazla çalıştım diyemez. Diyemeyecektir.

Ülkesinin İstiklal mücadelesinde bu denli katkısı olan Türk kadını maalesef; sosyal hayatta layık olduğu değeri henüz, tam anlamıyla alabilmiş değildir. Son zamanlarda yaşadığımız kadın cinayetleri, taciz, istismar, tecavüz vakaları hepimizin kanını dondurmakta, üzüntüye boğmaktadır. Korku ve tehdit altında yaşayan her kadına elini uzatarak, onu koruma altına almak hepimizin vicdani görevi olmalıdır. Türk Kadını çalışma hayatının hemen hemen her alanında yer almaktadır. Fiziki güce dayanan ağır iş kolları sınıfı haricinde iş hayatının her alanında kadın vardır. Maalesef aile işçisi ya da tarım işçisi olarak ücretsiz çalışan kadın sayımız fazladır. İşverenlerce doğum izni, emzirme izni bahane edilerek kadın

çalışanlar tercih edilmemekte, kadınlar daha düşük ücretle çalıştırılmaktadır. Psikolojik yaptırımlar ile cinsel ayrımcılık yapılarak iş hayatından uzaklaşan kadın sayımız küçümsenemez. Kadının çalışması, ülkesinin ekonomisine katkı sağlayabilmesi için her türlü destek verilmelidir.

4 Ekim 1926 tarihinde Türk Medeni Kanunu'nun kabulü, ardından Mahalli İdareler Kanunu ve 5 Aralık 1934 tarihinde Türk kadınına seçme ve seçilme hakkının verilmesinin ardından Türk kadını, siyasetin içinde de var olduğunu, erkeklerle beraber kurduğu Türkiye Cumhuriyeti'nin yönetiminde de beraber olduğunu, milletin verdiği asil görevi yerine getirmeye talip olduğunu göstermiştir. Bugün kadınların siyasetin içinde daha aktif olması için çalışmalar sürmektedir. Kadınların ihtiyacı olan biraz cesaret ve destek verilmesidir.

Bu da ancak;

"Türk kadını; Maddenin karanlığı içinde ruhun aydınlığıdır. Umutsuzluğun karanlığı içinde huzurun aydınlığıdır. İhtirasların karanlığı içinde faziletin aydınlığıdır. Cehaletin karanlığı içinde şefkatin aydınlığıdır. Kavganın karanlığı içinde sevgi ve bağlılığın aydınlığıdır. Kadın her alanda olmalı, her seviyede temsil edilmelidir."

diyebilen, Bilge liderimiz Devlet Bahçeli gibi liderler sayesinde olacaktır.

CUMHURİYETİN BAŞLANGICINDAN BUGÜNE

SİYASETTE KADIN

Kadının ilerlemesi ve kadın-erkek eşitliğinin sağlanması bir insan hakları sorunudur ve sosyal adaletin bir şartıdır ve sadece bir kadın konusu olarak görülmemelidir. Bunlar sürdürülebilir, adil ve kalkınmış bir toplum inşa etmenin tek yoludur. "Kadının güçlendirilmesi ve kadın-erkek eşitliği, bütün insanlar için politik, sosyal, ekonomik, kültürel ve çevresel güvenliği başarmanın ön koşuludur." denilmekte ve kadın erkek eşitliği her şeyden önce bir insan hakları sorunu olarak görülmektedir.

Önümüzdeki yerel seçimler vesilesiyle Türk siyasetine ilkleri yaşatarak adını yazdıran kadınlara değinmekte fayda vardır. Kadınlar siyasal haklarını ilk kez 1930 yılındaki belediye seçimlerinde kullandılar. Seçimler, 1930 yılının Eylül ayından Ekim ayının ortalarına kadar devam etmiştir Türk kadınları, 1930 yılında sahip oldukları haklarıyla, il ve ilçe meclislerinde sayıca az temsil olanağı bulmuşlardır. 1930 tarihinde Cumhuriyet tarihimizin ilklerinden biri yaşanarak Türkiye'nin

ilk Kadın Belediye Başkanı Sadiye Hanım seçilmiştir. 1950 yılında da Mersin'de İl Belediye Başkanı seçilen Müfide İlhan, Türkiye'nin İlk Kadın İl Belediye Başkanı seçilmiştir.

Köy Kanunu'nun 20. Maddesi'nin değiştirilmesine dair 26 Ekim 1933 tarihli ve 2329 sayılı kanunun çıkarılmasıyla kadınların köy muhtar ve heyetlerine seçilme hakkı tanındı. Aydın'ın Çine ilçesine bağlı Demirdere köyünde (bugünkü Karpuzlu ilçesi) yaklaşık 500 oy alarak seçimi kazanan Gül Esin, Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk kadın muhtarı olmuştur. Muhtarlık görevini yapmaya başlamasının ardından kahvehanelerde kumar oynamayı yasaklayan Gül Esin, kız kaçırma olaylarının önüne geçmek için büyük çaba göstermiş ve başarılı olarak, nikâh işlerini düzene sokmuştur. 32 yaşında muhtar olan Gül Esin ile ilgili 11 Aralık 1933'de Halkevi Gazetesi'nde çıkan haber "Büyük İnkılâbın İlk Kadın Muhtarı, Vazifen Kutlu Ve Mutlu Olsun!" manşetiyle verilmiştir.

Gül Esin'in seçimleri kazanması ve Türkiye'nin ilk kadın muhtarı oluşu kasaba halkı tarafından sevinçle karşılanmıştır.

Hatta bu önemli olayı kutlamak için üç gün üç gece davullar çalınarak şenlikler yapılmış, Aydın ve Karpuzlu'nun kadınları da özellikle kendi içlerinden birinin Türkiye'nin ilk kadın muhtarı seçilmesi nedeniyle büyük mutluluk duyduklarını dönemim tek yerel gazetesi olan Ant Gazetesi'ne telgrafla bildirmişlerdir. Gül Esin o günleri şöyle anlatmaktadır: "Muhtarlık için aday olduğumda bana kimse karşı çıkmadı. Muhtarlığa, o zamanki nahiye müdürümüzün isteği ile girmiştim. İlk kadın muhtar seçildiğimde de herkes bana yardımcı oldu. Muhtarlığım sırasında da köydeki kız kaçırma olaylarının önlenmesinde büyük çaba harcadım. Köye yol, köprü ve köy konağı yaptırdım."

Kadınların ilk kez katıldığı 1935 yılı seçimleri, iki dereceli seçim sistemi ve tek parti olarak

Cumhuriyet Halk Fırkası'nın bulunduğu bir ortamda yapılmıştır. Daha önceki seçimlerde olduğu gibi bu seçimlerde de büyük ölçüde kadın ve erkek adaylar parti üst kademeleri tarafından belirlenmiştir.

Seçimlere gerek müntehib-i sani (ikinci seçmen) olarak gerekse milletvekili adayları olarak kadınların ilgisi ve katılımı oldukça fazla olduğu kaynaklarda yazmaktadır.

8 Şubat 1935'te yapılan seçimlere katılım, özellikle İstanbul, Ankara ve İzmir gibi büyük şehirlerde %80'lere varmıştır ve söz konusu şehirlerde oy verenlerin %48'e yakının kadınlardan meydana geldiği ifade edilmiştir.

Kadınların da katıldığı ilk seçimler olmasına rağmen katılımın fazla olması, onların konuya olan ilgilerini ortaya koyması açısından olumlu bir gelişmedir.

Mebrure Gönenç
Afyonkarahisar

1900'de İstanbul'da doğdu. 1919'da Arnavutköy Amerikan Koleji'nden mezun oldu Fransızca ve İngilizce bilen Gönenç bir süre Çamlıca Kız Lisesi ve Üsküdar Amerikan Koleji'nde dil hocalığı yaptı. Adana Belediyesine seçilen ilk kadın meclis üyesidir. Seçilmeden önce CHF'de Mersin Belediye üyesiydi. Bir dönem milletvekilliği yaptı.

Türkan Örs Baştuğ
Antalya

1900'de Üsküdar'da doğdu. İstanbul Darülfünunun Felsefe Şubesi'nden mezun oldu. Fransızca biliyordu. Uzmanlık alanı felsefe, sosyoloji ve eğitimi. Üsküdar Kız Sanat Mektebi'nde müdürlük yaptı. Seçimden önce Fevziye Lisesi Kız Kısmi Müdürlüğü'nde idi. İki dönem milletvekilliği yaptı.

Hatı Çırpan
Sarı Kadın - Ankara

1890'da Kazan'da doğdu. İstiklal Harbi'nde malûl olmuş bir askerin eşi idi. Beş çocuğu vardı. Çiftçilikle uğraşan Sarı kadın hususi eğitim gördü. Seçildiğinde Kazan Köyü muhtarıydı. Bir dönem milletvekilliği yaptı.

Sabiha Gökçül Erbay
Balıkesir

1900'de Bergama'da doğdu. İstanbul kız Muallim Mektebi'nde ve Yüksek Kız Muallimin İhazî (hazırlık) kısmında okumuştur, İzmir Kız Muallim Mektebi'nde edebiyat öğretmenliği ve müdürlük yapmıştır. Adana Lisesi ve İstanbul Erenköy Kız Lisesi'nde de öğretmenlik yapan Gökçül V. Dönemde Balıkesir, VI. ve VII. Dönemde ise Samsun milletvekili olmuştur. TBMM Başkanlık Divanı Kâtip Üyeliği'nde de bulunmuştur.

Sekibe İnşel
Bursa

1886'da İstanbul'da doğdu. Ortaokul mezunuydu. Almanca biliyordu. Seçilmeden önce çiftçilikle uğraşıyordu. V. Dönemde milletvekiliydi.

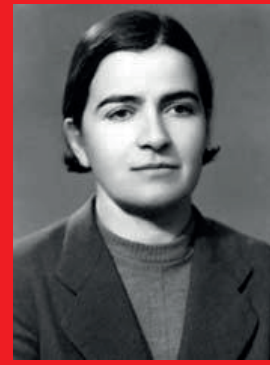
Hatice Özgener
Çankırı

1865'te Selanik'te doğdu. Doğduğu evinde ve Rüştiye'de öğrenim gördü. Rumca bilen Özgener milletvekili olmadan önce Darüleytam Müdürlüğünden emekli bir maarifçiydi. 1936 ara seçiminde parlamentoya girdi.

Huriye Öniz Baha
Diyarbakır

1887'de İstanbul doğdu. Tahsilini Londra Üniversitesi Kadın Kısmında Bedford Koleji'nde pedagoji eğitimi görerek tamamladı. İngilizce bilen Öniz, İstanbul Kız Muallim Mektebi ile eski İnas İdadisi'nde pedagoji ve uygulama dersi ile ev idaresi derslerini okuttu. Balkan Harbi'nden sonra muhacirlere açılan kurslarda ders vermiş ve türlü hayır işlerinde çalışmış, Hilal-i Ahmer'in açtığı kursa giderek gönüllü hastabakıcı olmuştur. Milletvekili seçilmeden önce Türkçe öğretmenliği yapmaktaydı. Yeniköy Rum Mektebi'nde de öğretmenlik yapan Öniz, 1950'de vefat etti.

Fatma Memik
Edirne

1903'te Safranbolu'da doğdu. İlk öğrenimine Safranbolu'da başlayan Memik sekiz yaşında İstanbul'a geldi. Burada Beyazıt İnas Numune Mektebi ile Bezm-i Âlem Valide Sultan Mektebi'nde okuduktan sonra Tıbbiye'ye girdi. Tıbbiye'den 1929'da birincilikle mezun oldu ve Gureba Hastanesi'nde çalıştı. Dahiliye uzmanı olan Memik, seçilmeden önce Gureba Hastanesi Poliklinik Şefi idi. V., VI., VII., Dönem Edirne Milletvekiliği yapan Memik 1991'de vefat etti.

Nakiye Elgün
Erzurum

1882'de İstanbul'da doğdu. Kız Muallim Mektebi mezunu olan Elgün, ülkemizin en eski eğitimcilerinden biri olarak bilinmektedir. İstanbul Kız Lisesi Müdürü iken, 1930'da İstanbul Şehir Meclisi'ne ilk kadın üye olarak seçildi. Daimî Encümen'de üye olarak kaldı. 3 dönem Erzurum milletvekiliği yaptı.

Fakihe Öymen
İstanbul

1900'de İşkodra'da doğdu. Darülfünun'un coğrafya bölümünden mezun oldu. Fransızca bilen Öymen, Maarif ve Coğrafya Uzmanı idi. Bursa Kız Muallim Mektebi'nde tarih ve coğrafya öğretmenliği ve Bursa Kız Lisesi Müdürlüğü yaptı. V., VI., VII. Dönem İstanbul, VIII. Dönem Ankara Milletvekiliği yapan Öymen, 1983'te vefat etti.

Ferruh Güpgüp
Kayseri

1891'de Kayseri'de doğdu. Öğrenimi hususi olan Güpgüp, Arapça biliyordu. Biçki dikişle de ilgilendi ve Kayseri CHF Vilâyet İdare Heyeti ile Belediye Meclisi üyeliğinde bulundu.

Bahire Bediş Morova Aydılek
Konya

1897'de Bosna'da doğdu. Bolu Orta Mektebi'nden mezun oldu. Bolu Kız Sanat Okulu'nda resim öğretmenliği yaptı. Seçimden önce Bolu Belediye Meclisi Üyesi idi.

V. Dönemde milletvekiliği yaptı.

Meliha Ulaş
Samsun

1901'de Sinop'ta doğdu. Darülfünun'un Edebiyat Şubesi'nden mezun oldu. Fransızca ve İngilizce biliyordu. İstanbul Kandilli Lisesi'nde edebiyat öğretmenliği ile beş yıl Erzurum Kız Muallim Mektebi'nde başmuallimlik ve edebiyat öğretmenliği yaptı. Seçilmeden önce Samsun Lisesi'nde edebiyat öğretmeni idi. V. ve VI. Dönem Samsun Milletvekiliği yapan Ulaş, 1942'de vefat etti.

Esmâ Nayman
Seyhan

1899'da İstanbul'da doğdu. Lise mezunuydu. Fransızca, İngilizce ve Rumca biliyordu. Belediyeçilik alanında uzmandı. Adana Belediye Meclisi Üyesi'nde bulundu. Bir dönem milletvekiliği yapan Nayman 1967'de vefat etti.

Seniha Hızal
Trabzon

1897'de Adapazarı'nda doğdu, ilköğrenimini İstanbul Fatih Rüştiyesi'nde, orta öğrenimini Kız Sanat Mektebi'nde yükseköğrenimini ise Darülfünun Fen Fakültesi'nde tamamladı. (1918) Fransızca bilen Hızal, Darülmuallimat ve Erenköy Kız Lisesi Müdürlüğü'nde bulunduktan sonra Maarif Umum Müfettişliği'ne tayin edildi. Kendisi Türkiye'de İlk Kadın Müfettiş olarak bilinmektedir. İstanbul Kız Muallim Mektebi Müdürlüğü ile Fevziye Lisesi Müdürlüğü'nde bulundu. Selçuk Kız Sanat Okulu'nda da öğretmenlik yaptı.

Mihri Bektaş
Malatya

1895'de Bursa'da doğdu. Amerikan Kız Koleji mezunuydu. Fransızca ve İngilizce biliyordu. Robert Koleji'nde İngilizce öğretmenliği yaptı ve CHF Kütüphane Encümeni'ne seçildi. V., VI., VII. Dönemlerde Malatya Milletvekiliği yaptı.

Sabiha Görkey
Sivas

1888'de Üsküdar'da doğdu. Üsküdar Kız Sanayi Mektebi'nden sonra Darümuallimat'ı bitirdi. 1917'de Darülfünun'un Riyaziye Şubesi'nden mezun oldu. Fransızca bilen Görkey, Kız Muallim Mektebi müdür ve muallimliklerinde bulundu. Seçilmeden önce Tokat Orta Mektebi'nde riyaziye öğretmeni idi.

Benal Nevzad İstar Arıman
İzmir

1903 yılında İzmir'de doğdu. İlk ve orta öğrenimini İzmir'de yaptı. 1921'de Paris Sorbonne Üniversitesi Edebiyat Bölümü'nden mezun oldu. Döndükten sonra Hilâl-i Ahmer ve Himaye-i Etfal gibi yerlerde sosyal faaliyetlerde bulundu. CHF Vilayet Heyeti Üyesi de yapan Arıman, Fransızca ve Rumca biliyordu. Uzmanlık alanı belediyeçilik, sosyoloji ve edebiyattı. İzmir Belediye Üyesi de yapan Arıman, V. VI. VII. ve VIII. Dönem'de İzmir Milletvekiliği yaptı. 1990'da vefat etti.

Kadınların son dönemlerde gerçekleştirilen seçimlere göre dağılımı ise şu şekildedir

Türkiye'de 31.963 mahalle, 18.329 köy olmak üzere toplam 50.292 muhtar bulunmaktadır. Türkiye genelinde kadın muhtarların sayısının erkek muhtarlara oranla oldukça düşük olduğu görülmektedir. 2009 Seçimleri sonrasında 412 kadın muhtar görev yapmakta iken 2014 Yerel Seçimleri'nden sonra, Türkiye'de 623 mahalle ve 51 köy olmak üzere toplam 674 kadın muhtar görev yapmaktadır.

Dolayısıyla son yapılan seçimlerle (2014) kadın muhtarların sayısı genel itibariyle bir önceki seçimlere göre %40,2 artışla, genel muhtar sayısının % 1,3'ünü oluşturmaktadır.

Türkiye'de toplam 73 ilde kadın muhtar bulunmakta olup Adıyaman, Bitlis, Hakkâri, Iğdır, Muş, Batman, Şırnak, Sinop illerinde maalesef hiç kadın muhtarımız bulunmamaktadır. Bu gün itibariyle en fazla kadın muhtar bulunan il İstanbul'dur. Bu ili İzmir ve Ankara takip etmektedir. Kadın muhtar sayısının en az dağılımında ise, 12 ilde sadece bir kadın muhtar görev yapmaktadır. Bu noktada şunu da belirtmek gerekir ki; Türkiye'nin en genç kadın muhtarı Ardahan, en yaşlı kadın muhtarı ise İstanbul'dadır.

30 Mart 2014 yerel seçimlerinde, seçilen belediye başkanlarının %2,9'u, belediye meclislerini oluşturan üye sayısının %10,7'si ve il genel meclisi üyelerinin %4,8'i (2014 Yılında Seçilmiş Kadın Belediye Başkanları, 2014) kadındır. Belde belediye başkanlığına seçilen erkek sayısı 387 iken, seçilen kadın sayısı 3'tür. Belde belediye meclis üyeliğine seçilen erkek sayısı 3450 iken, seçilen kadın sayısı 98'dir. Büyükşehir belediye başkanlığına seçilen erkek sayısı 27 iken, seçilen kadın sayısı 3'tür.

İl genel meclisi üyeliğine seçilen erkek sayısı 1191 iken, seçilen kadın sayısı 60'tır. İlçe belediye başkanlığına seçilen erkek sayısı 879 iken seçilen kadın sayısı 33'tür. İlçe belediye meclisi üyeliğine seçilen erkek sayısı 14850 iken, kadın sayısı 2100'dür. Merkez ilçe belediye başkanlığına seçilen erkek sayısı 48 iken, seçilen kadın sayısı 1'dir. Bu verilere bakıldığında her aşamada kadınların temsile dair sorunlarının bulunduğu ortadadır.

2009 yerel seçim sonuçlarına göre, büyükşehir belediye başkanlığına seçilen kadın başkan bulunmamaktadır. 2014 yerel seçim sonuçlarına göre ise, 3 kadın büyükşehir belediye başkanlığı-

na seçilmiş ve %10 oranında temsil edilmektedir. Büyükşehir belediye başkanlığı açısından 2014 seçimleri, kadın oranının %10 arttığını göstermektedir.

2018 yılında yapılan Genel Seçimler sonrası oluşan meclisteki koltuk dağılımına göre, kadın vekillerimizin sayısı 104'tür. Bu da 595 kişilik toplam milletvekili sayısına göre %17,48'e tekabül etmektedir.

Dünya ve ülkemizin nüfusunda kadın erkek oranı neredeyse aynı olmasına rağmen, kadınlar siyasal temsilde, ekonomik hayatta, üst düzey yönetici pozisyonlarında oransal olarak erkekler kadar dünyada olduğu kadar Türkiye'de de yer bulamamaktadır. Şahsi kanaatimiz olarak, Türk toplumunun güçlü yapısını ileri götürmesi adına, kadınların sosyal ve siyasal yaşamda daha aktif olması gerektiğini düşünüyoruz. Bu hususla ilgili yapılan araştırmalara göz attığımızda iki ana unsur göze çarpmaktadır. Bu unsurlar eğitim ve ekonomik unsurlardır.

Her ne kadar Cumhuriyet sonrası eğitim ve okur-yazarlık oranı gittikçe artsa da, kadın ve erkeğin bu gelişmelerden yararlanma oranı aynı değildir. Günümüzde imkânı olan her aile çocuklarını eğitim alması için teşvik etse de, kırsalda zorunlu eğitimden sonra kız çocuklarının eğitime devam etmesi erkeklere göre nispeten düşüktür. Araştırmalara baktığımız zaman, eğitim konusunda kadınların ortalamanın altında oldukları görülmektedir. Toplam nüfusun yaklaşık %15'i üniversite mezunu iken, kadınlarda bu oran %13,1 olarak görülüyor.

Ülkemizde, en güncel olarak açıklanan 2016 verilerine göre 6 yaş ve üzeri nüfus içerisinde yaklaşık 2,5 milyon kişi, yani %3,5'lik kısım okuma yazma bilmemektedir. Bu nüfusun içerisinde ise kadınların oranı %84'tür. 6 yaş üstü kadın nüfusun %5,9'u okuma yazma bilmezken, erkeklerde bu oran %1,1 olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu trendin ise yıldan yıla iyileşmekte olduğu bir gerçektir. Günümüzde imkân verildiğinde kızını okutmayan anne babanın çok az sayıda olduğu gerçeği de karşımızdadır. Ülkemiz büyüdükçe kadınlarımızın da eğitim oranı artmaktadır, bu durum uzun vadede Türk kadının lehine bir gelişmedir.

Türk Kadını gösterdiği azimle siyasal haklarını elde etmiş olmasına rağmen günümüzde toplumun sosyal ve siyasal hayatında istenilen kadar aktif değildir. Güçlü bir toplumun temel unsuru olan kadın güçlendikçe, ülkemizin istikbali daha da parlak olacaktır.

KAYNAKÇA

ALİ AKYILDIZ (2006) "Türkiyede Muhtarlık Teşkilatının Kuruluşu Ve Gelişimine Genel Bir Bakış",Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi

AFET İNAN(1968) Atatürk Ve Türk Kadın Haklarının Kazanılması,Istanbul,Milli Eğitim Basımevi

DR. AYTEN SEZER, Türkiye'de İlk Kadın Milletvekilleri ve Meclis'teki Çalışmaları, Atatürk Araştırma Merkezi Başkanlığı 23-01-2019 çevrimiçi erişim: <http://www.atam.gov.tr/dergi/sayi-42/turkiyede-ilk-kadin-milletvekilleri-ve-meclisteki-calismalari>

Y.DOÇ.DR. İSMAİL GÜNEŞ (2017) "Yerel Siyaset Ve Kadın", KADEM

DİLEK ÜĞÜDEN (2017) İmkansızlar İçinde İmkalar Yaratın Türkiye'nin İlk Kadın Muhtarı: Gül Esin, online erişim <https://daimakadin.com/gul-esin-gulkiz-ubbul/>

TÜRK KADININININ HUKUKSAL VE EKONOMİK KONUMU

”

Resmi kurum ve kuruluşların son açıkladığı rakamlar ışığında; Türk kadınının ekonomideki yerine göz atıldığında, mevcut rakamların halen beklenen, ihtiyaç duyulan, olması gereken seviyelere ulaşmadığı görülmektedir.

Kadınlarımız; Cumhuriyet'in ilanıyla birlikte gerek Anayasa'mızda, gerekse Türk Medeni Kanunu ve Seçim Kanunları'nda yer alan düzenlemelerle, hukuki yönden ciddi anlamda birçok gelişmekte olan ülkeden daha önce sosyal, kültürel ve siyasal haklara sahip olmuşlardır. Tabii olarak hiç kimse bu kazanımları yeterli görmemelidir. Bugün Türkiye'de kadın; halen yaşamış olduğu sosyal ve ekonomik çevrelerde farklı mücadeleler içerisindedir. Bu bakımdan kadınlarımızın hukuki haklarının yanı sıra, ekonomideki yerleri ve sorunları da öncelik kazanmaktadır.

Günümüzde sürdürülebilir büyüme ve kalkınma tüm ülkelerin temel amaçları arasındadır. Ekonomik kalkınmada insan vazgeçilmez bir unsur olduğuna göre; kadın olmadan kalkınmayı sağlamak mümkün değildir. Halen kadınlarımız; ekonomik ve sosyal hayatın her alanında vardır ve alın terleriyle büyük başarılar imza atmaktadırlar.

Tarihimiz de başarılı kadınlarımızın örneği ile doludur. Bu bağlamda; Altıncı Yüzyılda Tomris Hatun'un ilk kadın hükümdar olması, Gül Esin Aydın'ın 1933'te seçilen ilk kadın muhtar olması, Nene Hatun'un 93 (1877-1878) Harbi'nde çok büyük başarılar imza atması, 1927 yılında Süreyya Ağaoğlu'nun ilk kadın avukat olması, Onbaşı Nezahat'ın İstiklal Madalyası'na sahip olması, 1944 yılında Fazıla Şevket Giz'in profesör

lük unvanı alan ilk kadın olması, 1990 yılında Güter Karakölah'ın ilk kadın milli eğitim müdürü olması bir tesadüf değil, sadece kadına duyulan güvenin beraberinde getirmiş olduğu başarılarıdır.

Uluslararası Para Fonu'nun (IMF) 2015 yılında yayınladığı "Kadınlara Eşit Çalışma Fırsatları İçin Eşit Yasalar" raporuna göre; Türkiye, kadınların ekonomiye katkısını değerlendiremeyen ülkeler arasında üst sıralarda ve Türkiye'nin işgücü açısından kadın-erkek uçurumundan kaynaklanan ekonomik kaybı GSYH'sinin yüzde 25 civarında olduğu belirtilmektedir. Rapora göre özetle; Türkiye, kadınların sağlayabileceği yüz milyarlarca dolarlık ekonomik potansiyeli değerlendirememektedir.

Dünyadaki Durum

Günümüzde Kadınların ekonomik ve sosyal yaşama etkin bireyler olarak katıldığı ülkelerin tümü, refah seviyesinin, eğitim düzeyinin ve kişi başına gelirin yüksek olduğu ülkelerdir. Kadınların iş gücüne katılım oranı küresel ölçekte yüzde 50'leri aşmaktayken, AB ortalamasında ise yüzde 65 seviyesini geçmektedir.

Dünyanın en gelişmiş otuz üç ülkesini içinde barındıran ve ülkemizin de üyesi olduğu Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) ülkelerinde işgücüne katılan kadınların oranı,

2017 yılı verilerine göre yüzde 51 olarak gerçekleşmiştir. Yine bu ülkelerde kadın girişimci sayısı Türkiye'nin çok üzerindedir. Diğer yandan; Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı'nın (OECD) "Tek Bakışta Devlet 2017" raporuna göre Türkiye; yüzde 33,8'lik kadın iş gücü katılım oranıyla OECD'ye üye ülkelerin genel ortalamasında sonuncu sırada yer almıştır.

Esasen bu rakamlar; Türkiye'de kadınların ekonomik rolü hakkında belirlenecek politikalara ışık tutmaktadır.

Türkiye Ekonomisinde Kadın İstihdamı

Resmi kurum ve kuruluşların son açıkladığı rakamlar ışığında; Türk kadınının ekonomideki yerine göz atıldığında, mevcut rakamların halen beklenen, ihtiyaç duyulan, olması gereken seviyelere ulaşmadığı görülmektedir. Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) 2018 nüfus sonuçlarına göre; Türkiye'de Erkek nüfus 41 milyon 139 bin 980 kişi olurken, kadın nüfus 40 milyon 863 bin 902 kişidir. 37 milyon 754 bin 174 kadınıımız halen il ve ilçe merkezlerinde, 3 milyon 109 bin 728 kadınıımız ise belde ve köylerde yaşamını sürdürmektedir. Çalışma çağındaki (15-64 yaş) kadınlarımızın sayısı ise 27 milyon 510 bin 066 kişidir (Tablo-1).

Tablo-1 Yerleşik Çalışma Çağına Göre Kadın Sayıları (2017-2018)

	İl ve İlçelerde Belde ve Köylerde			Çalışma Çağındaki (15-64 yaş) Kadın Sayısı
	Yaşayan Sayısı	Kadın Yaşayan Sayısı	Kadın	
2017	37.290.939	2.984.451		27.149.051
2018	37.754.174	3.109.728		27.510.066
Artış (Bin)	463.235	125.277		361.015

Kaynak: TÜİK

Her Dört Kadından Biri İşsiz

Yine TÜİK'in son açıkladığı (Ekim 2018) işsizlik verilerine bakıldığında 10 milyon 917 bin kadın ev işleriyle meşgul olup, istihdamda yerini alamamıştır. Kabaca bakıldığında her dört kadından biri işsizdir. Kadın işsizliği yüzde 14,7, genç kadın işsizlik oranı ise yüzde 27,9 olarak gerçekleşmiştir. Tarım dışı genç kadın işsizliği ise yüzde 32,9'a çıkmıştır.

Türkiye İş Kurumu'na göre (İŞKUR); 2018'de kayıtlı işsiz sayısı bir önceki yıla göre yüzde 35 artış göstermiş, rakamla ifade edilecek olursa 910 bin 311 kişi artmıştır. Burada ilginç olan kayıtlı işsizler içinde kadınların son bir yıl içinde 536 bin artarak erkeklerin önüne geçmesidir (Tablo-2). Yani kayıtlı kadın işsiz sayısı bir yılda yüzde 42 artarken, kayıtlı erkek işsiz

yüzde 22 artmıştır. Son açıklanan işsizlik verilerine göre halen 3 milyon 792 bin kadın çalışanın herhangi bir sosyal güvencesi bulunmamaktadır, yani kayıt dışı çalışmaktadırlar.

Tablo-2 İŞKUR'a Kayıtlı İşsiz Sayıları (Kasım 2017-2018)

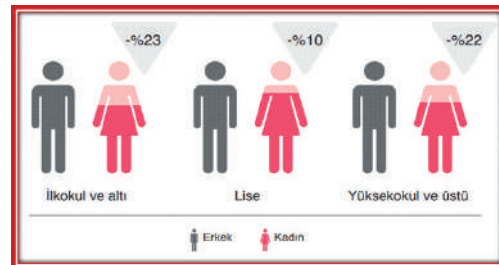
	Kayıtlı (Toplam)	İşsiz	Kadın Kayıtlı İşsiz	Erkek İşsiz
	2017	2.599.292	1.268.855	1.330.437
2018	3.509.603	1.805.439	1.704.164	
Artış (Bin)	910.311	536.584	373.727	
Artış (%)	35	42,0	28,0	

Kaynak: İŞKUR Aralık 2018 Ayı Bülteni

Eğitim durumu ve cinsiyete göre istihdam oranlarını incelediğimizde; son olarak bitirilen eğitim kademesi ne olursa olsun, erkeklerin istihdam edilme oranının kadınlardan daha yüksek olduğu görülmektedir. Örneğin hiçbir okul bitirmeyen erkeklerin istihdam oranı yüzde 30,0 iken, bu oran kadınlarda yüzde 15,9'dur. Lise mezunu erkeklerin yüzde 64,7'si istihdamdayken, kadınların sadece %25,9'u istihdam edilmiştir. Dünya Bankası'nın Girişimcilik Araştırması'na göre; şirket sahipliğinde kadınlar sadece yüzde 25,4'lik bir yer tutmaktadır. Kadın çoğunluk yöneticilere sahip şirketlerin oranı ise binde 0,3'te kalmıştır. Şirketlerin sadece yüzde 5,4'ünde bir kadın üst düzey yönetici bulunan Türkiye'de, tam zamanlı çalışanların da sadece yüzde 21,9'u kadındır.

Kadınlar Artık Ücret Eşitsizliğinde Mağdur Olmasın

Ücret eşitsizliği konusunda Türkiye'de yapılan tüm araştırmalar kadın çalışanların ücret eşitsizliğine mağdur kaldıklarını göstermektedir. Bu konuda resmi olarak yapılan son araştırma TÜİK tarafından 2014 yılında yapılmıştır. Araştırmaya göre, Türkiye'de eşit eğitim seviyesine sahip kadın ve erkek çalışanlar arasında kadınlar aleyhine bir ücret farklılığı bulunduğu sonucu ortaya çıkmaktadır (Grafik-1).

”

Milliyetçi Hareket Partisi; kadınlarımızın ekonomik haklar, adalet, sağlık, eğitim gibi birçok alanda fırsat eşitliğine sahip olması gerektiğini savunmaktadır. Bu bağlamda; "Mutlu kadının huzurlu Türkiye'nin teminatı" olacağına inanmaktadır.

Kadın Yoksulluğunu Yenebilmeliyiz

Dünyada da olduğu gibi bugün Türkiye’de çok sayıda kadın; sosyal, ekonomik açıdan yoksulluk ve yoksunluk içerisindedir. Son açıklanan 2017 verilerine göre; yoksul sayılabilecek düzeyde (Yıllık geliri toplam 9 bin TL’nin altında) yaşam mücadelesi içinde olan yaklaşık 400 bin kadınıımız mevcuttur. Bu bakımdan uygulanacak politikalar-da kadın yoksulluğunu azaltacak temel hedefler ortaya koyulabilmeli, uygulama sonuçlarına göre güncelleme yapılarak yoksulluk azaltılabilmelidir

Türk Kadının Tutumlu Olması Ekonomiye Ciddi Katkı Sunuyor

Ülke ekonomisi olarak tasarruf oranlarımızın henüz yeteri seviyede olmaması, kaynak bulabilme adına ekonomi yönetimini zorlamaktadır. Ancak Türk kadınının duyarlılığı, tutumluluğu ve aile düzeyinde sorunları kısa sürede aşma becerisi, esasında ekonomimize ciddi katkılar sunmaktadır. Bu bakımdan kadınlarımızın tasarruflarını artırabilmesini ve değerlendirebilmesini teşvik edici programlar ülkemizde hayata geçirilebilmelidir. Çünkü onların damlaya damlaya yarattıkları birikimleri, sonuçta ülke ekonomisine talep artırıcı etki yaratacaktır.

2023 Hedeflerine Doğru, Türk Kadını Ekonomide Üst Sıralarda Olmalı

Rakamlar; kadınlarımızın ekonomimiz içinde yeterince yer almadıklarını göstermektedir. Bu bakımdan 21’inci Yüzyılda; Türk kadınına her alanda pozitif ayrımcılık tanıyan politikalar üretmenin zamanıdır.

Milliyetçi Hareket Partisi; kadınlarımızın ekonomik haklar, adalet, sağlık, eğitim gibi birçok alanda fırsat eşitliğine sahip olması gerektiğini savunmaktadır. Bu bağlamda; “Mutlu kadının huzurlu Türkiye’nin teminatı” olacağına inanmaktadır.

Kadınların ekonomik yaşamda, erkekler gibi başarıya ulaşabilmeleri için kendi özgüvenlerini kazanabilmeleri gerekmektedir. Her alanda olduğu gibi, burada da eğitim ön plana çıkmaktadır. Bilimsel olarak tasarlanmış ve planlanmış toplumsal eğitimler, Türk kadınına oldukça önemli kazanımlar sağlayacaktır.

Milliyetçi Hareket Partisi Ekonomide Kadına Öncelik İstiyor

Diğer yandan Milliyetçi Hareket Partisi; kadınlarımızın ekonomik yaşamda hak ettikleri ve yeterli bir şekilde yerlerini alabilmeleri için önerilerini uzun zamandır dile getirmektedir.

Bu önerilerimize baktığımızda; girişimci olmayı düşünen kadınlarımızın iş hayatına girebilmeleri için; günümüzde hukuksal, ekonomik ve kültürel alanlardan kaynaklanan engellerin kaldırılması adına gerekli yasal düzenlemeler bir an önce hayata geçirilmelidir. Bu çerçevede kültürel ve ekonomik anlamda geleneksel kabul edilmeyen iş alanlarına kadınların da girmesini sağlayacak teşvik politikaları uygulanabilmelidir. Kendi işini kurmak isteyen kadınlarımıza çok daha düşük faizle kuruluş kredisi imkânı ve sonrasında işletme ve ürün destekleri sağlanabilmelidir. Vergi kanunlarında kadınların aleyhine yer alan adaletsizlikler düzeltilmeli, kadın girişimciler ile çalışan sayısının artması yönünde işletmelere teşvik verilmelidir. Doğum yapan kadınlarımız ne kadar çalışmak isteseler de, iş yaşamından zorunlu olarak bir müddet ayrılmaları gerekmektedir.

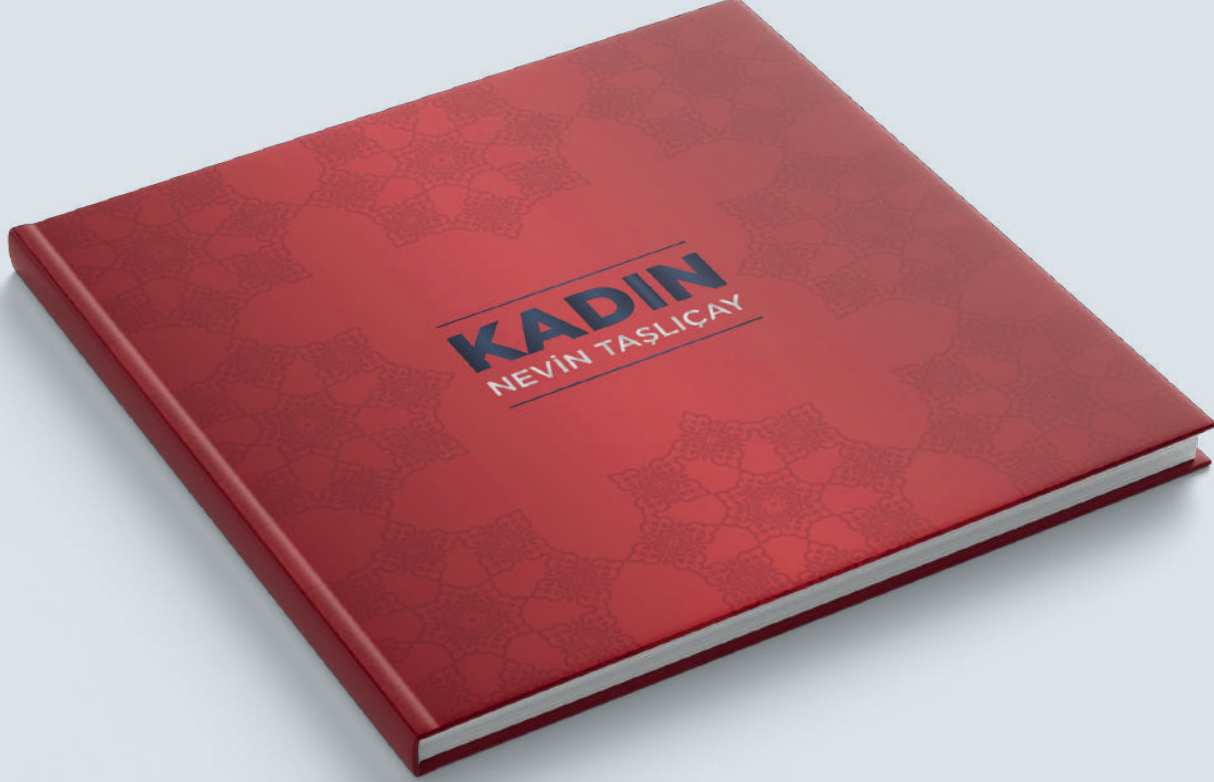
Bu durumu önlemek adına ücretli izin süreleri artırılmalı, güvenceli esnek çalışmalarına imkân tanınabilmelidir. Diğer yandan kadınların doğum borçlanmalarının önemli bir bölümü, devlet desteği ile sübvansede edilmelidir. Tarım sektöründe çalışan kadınlarımız ile ev kadınlarımızın çalışmaları dikkate alınmalı ve bu çalışmalar, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından gerekli prim destekleriyle değerlendirilmeli, asgari gelecek güvencesi sağlanmalıdır. Toplu iş görüşmelerinde kadın çalışanlara yönelik kazanımlara öncelik kazandırılmalıdır.

Fırsat eşitliği bakımından kadınların daha az buldukları alanlara girebilmeleri adına, gerekirse kota uygulaması devreye koyularak, o alanda kadın çalışan sayısı artırılabilir. Görüleceği üzere kadınların ekonomik hayatta yerlerini hak ettikleri şekilde alabilmeleri için yapılması gereken çok sayıda mevzuat çalışması bulunmaktadır. Bu anlamda millî bir seferberlik başlatılması da düşünülmelidir.

Milliyetçi Hareket Partisi Kadın Kolları Genel Koordinatörü ve Ankara Milletvekili Sn. Nevin Taşlıçay

hanımefendinin kadın, aile ve çocuk mefhumları üzerine çeşitli platformlardaki konuşma ve yazılı açıklamalarından derlenerek hazırlanan Kadın kitapçığı, Türk kadınının Milliyetçi Hareket Partisi nezdinde ne denli önemli bir yere sahip olduğunu gözler önüne sermektedir.

Nevin Taşlıçay Hanım, Bilge Lider Devlet Bahçeli'den aldığı ilham ile Türk kadınına verdiği değeri bu kitapçıkta bizlere anlatmaktadır. Türk kültür ve devlet yönetiminde kadın, aile ve çocuk mefhumlarına verilen önemi özetlemek bakımından kitapçıkta yer alan birkaç pasajı örnek olarak paylaşmak kitapçığın anlaşılması açısından faydalı olacaktır.

"Türk, erkeğiyle, kadınıyla bilir ki erkek kadının, kadın erkeğin tamamlayıcısıdır. Büyük ve kadim bir millet oluşumuzun sebebi de budur."

"Tarihe dönüp bir kere bakmak, Türk Milleti'nin kadına olan saygısını, sadakatini ve ona verdiği değeri anlamamıza yardımcı olacaktır."

"Ekonomide, siyasette, sosyal bünyede yaşanan sorunların çözümü ancak inanmış Türk kadınındadır."

"Çocukların şiddete, istismara karşı kendilerini ya da arkadaşlarını korumak için kolayca arayabilecekleri bir telefon hattı oluşturulması ve tüm okullarda bu hattın güvenli oluşunun anlatılması için derhal çalışmalar başlatılmalıdır."

"Hülasa, şiddeti yenememiş toplumlarda demokrasi-den ve adalatten söz etmek ise mümkün değildir. Hukukun üstünlüğünü, insan haklarını ve demokrasiyi yerleştirmek için kadına yönelik ayrımcılığı ve şiddeti bitirmek zorundayız."

"Gençlerimizi karanlığın içinden çekip çıkarmanın tek yolu olarak gördüğümüz Türk kadınına büyük görev düşmektedir. Ümitlerimiz, heyecanlarımız, yarınlarmız olan gençlerimizi her türlü bağımlılıktan kurtarmak ve onları geleceğin Büyük Türkiye'sinde sağlıklı, ideallerle bezeli şekilde yaşatabilmek için omuzlarımızda hissettiğimiz yük ile Türk kadınına sesleniyoruz: Evladını koru! Ailene sahip çık! Milletinin uyuşmasına izin verme!"

BEN BİR SİMURG'UM

Bizler toplumun iki yüzünden birisini temsil eden, toplumun ana arterlerinde konumlanan ve insan hayatı açısından nirengi noktalarında varlık gösteren, bazen ötelenen, bazen ötekileştirilen, bazen karar alma mekanizmalarında bulunan, bazen bulunmamıza rağmen hiçe sayılabilen, yok sayarak yok olacağı düşünülen, her yok sayıldığı-mızda güçlenerek "Anka Kuşu" gibi harekete geçen, arkamızda bir itici güç olsun ya da olmasın tüm gerçekliklerimizle varlık gösteren kadınlarız.

Şüphesiz kıymet-i harbiyemiz genlerini aldığımız atalarımızdan miras kalmış olsa gerek. Tarih perspektifinden baktığımız zaman da görebileceğimiz ve her fırsatta Tomris fitratımızla övüncümüz de karakterlerimizle özdeşleşen bu kimliklerin fitratını taşımamızdan kaynaklanmaktadır. İş dünyasında ya da siyasette karar alma mekanizmasında sayısal olarak erkek egemenliğinin tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de yoğunlukla hakim olduğunu görüyoruz. Ancak kadın-erkek eşitsizliğinin katlanamaz rakamlara ulaştığı ülkemizde de hem iş dünyasında hem de siyasette "marka kadınların" varlığı da artış göstermektedir ve artması adına verdiğimiz mücadeleler anlam kazanmaktadır.

Performansı Potansiyele İtmek

Kadın inanırsa diye başlayan cümleler hep klişe denklemlerde algılansa da, klişeden daha öte anlamlar taşıdığını yaşayarak anlatmış çokça kadının varlığı bizleri bu konuda daha da yüreklendirmektedir. Eğitim seviyesi, sosyo-kültürel durumu, ekonomik şartları, toplum içerisindeki bağımlı rolü ne olursa olsun kadının siyasi platformlarda göstermiş olduğu performans, sahip olduğu potansiyelin bir göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Hep bahsettiğimiz "kadınların temsili" konusu bizim için seçilmiş kadınların sayısı ile özdeş değildir. Gerçek anlamda bir temsilden söz edebilmek için kadınların kendi gereksinimlerini ihtiyaçları noktasında formüle edip politikleştirebileceğimiz düzenekler gereklidir. Hepimizin kabul ettiği gibi sayısal temsil, görünebilirlik ve adaletli temsil açısından elbette önemlidir. Fakat tüm temsil düzeneklerinin amaç değil, araç olduğu kabul edildiğinde yeterli değildir. Kadınlarımız parlamento içerisinde varlık gösterebilirler dahi biçimsel temsilden gerçek bir temsile geçebilmeleri için gerekli sayısal eşige ulaşmaları da gerekmektedir.

Bu gerçekliklerden hareketle il ve ilçelerden varlık gösteren seçilmiş ya da atanmış tüm kadınlarımızın varlığı bu sayısal eşiğe ulaşmamız açısından bizler için çok kıymetlidir. Salt parlamentoda temsil noktasında değil, buldukları yer her neresi ise çözüm odaklı ve nitel değişim yaratabilen kadınlarımızın varlığı daim umudumuzdur.

“Performansı potansiyele it” diye oluşturduğumuz başlık Ülkücü-Milliyetçi Hareket bünyesinde varlık gösteren kadınlarımızın hayatlarına ve çalışmalarına “totem” haline gelebilecek bir başlıktır. Zira yurdun her köşesinde gece-gündüz, yağmur-çamur dinlemeden can siperâne varlık gösteren kadınlarımız, her saha çalışmasında ya da kurumsal yapımızın içerisinde gerçekleşen akademik toplantılarda çalışmaları, göstermiş oldukları performans ile göz doldurmaktadır.

Benim Markam Şahsiyetimdir

Günümüz dünyasında marka algısı ekonomik gerçeklerle denk düşse de gönül ve varlık coğrafyamızda daha spiritüel bir bakış açısına sahiptir. Bizim insan hedefli tasavvur ettiğimiz marka algısı; sahip olduğu kurumsal kimlik ile şahsiyetini ve yaşamını hemhal etmiş, yapının olması gereken tüm değerlerini bir nevi genetik kodlama gibi algılamış, çocuk yetiştirmekten, ev hanımlığına, iş hayatından sokakta göstermiş olduğu davranış türlerini dahi bu bakış açısıyla yorumlamış, değerlendirmiş, önüne çıkan engellerde ya da karşılaşmış olduğu sorunlarda bakış açısını ve duruşunu hep bu ölçüde muhafaza etmiş ve sahip olduğu kurumu bu ölçüde temsil etmiş olmalarıdır.

Hepimizin de takdir edeceği gibi aramızda varlık gösteren her gönüldaşımız aynı ekonomik düzeye, aynı eğitim seviyesine ya da aynı sosyal yapıya haiz değildir. Tüm bu farklılıklarla birlikte, farklılıklarla eşitleyen nokta, kurumsal yapımızın emrettiği değerlere eşit mesafede bağlılık ile ortadan kalkmaktadır. Yaşanan tüm olumlu-olumsuz örneklemelerde de defaten görebildiğimiz gibi Milliyetçi-Ülkücü Hareket’in kadınları Türk-İslam ahlakıyla bezenmiş, Lider-Teşkilat-Doktrin’i merkezine alan, teşkilatlarında bazen en yüksek sesle doğruları ve olması gerekenleri haykırılmış, anlatmış ve öz değerlere bağlılık noktasında sağlam duruşlar göstermiştir. Yaşadıkları hiçbir olumsuz durum, kimilerince vefasızlık gibi algılanan hiçbir tatsız durum bu kıymetli arkadaşlarımızı, kadınlarımızı etkilememiştir. Zira bakış açıları her daim hasbi olmuş, hiçbir hesabi denklem içerisinde bulunmamışlardır. Şahsiyetleri ile birer bayrak olmuş, buldukları teşkilatlar içerisinde “sancak” olup varlık gösteren her kadını bizler için kıymetlidir ve her makamın içerisinde doldurabilecek karaktere, inanmışlığa ve

adanmışlığa haizdir. Tüm mesele inançlarının, hayallerinin ardında koşar adım ilerlemek ve mücadele etmekten geçmektedir.

Kadınlarla birlikte, Kadınlar tarafından

Elbette siyasi platformlarda özellikle seçim meydanlarında varlık gösterirken kadın ve erkeği eşit oranda temsil etmek açısından parti politikalarımızla paralel söylemler geliştirmemiz zaruridir. Özellikle kurumsal kimliğimizi korumak açısından parti olarak ortak söylem, ortak tavır göstermemiz gereken dönemlerde kadınlarımızda bu kurumsallık ile birlikte hareket etmektedir. Özellikle “Lider” hassasiyetimiz çerçevesinde sürekli ve düzenli dik duruş göstermemiz “marka olan şahsiyetimizin” bir gerekliliği haline gelmiştir. Fakat ileriye doğru atılması gereken adımların artık hızlanması gerektiği elzem hale geldiğinden bu kurumsal kültür ve yapı içerisinde bir koridor açma ve bu koridor içerisinden el ele, gönül gönüle, koşar adım güzelliklere ve içimizdeki güç merkezine doğru ilerleme gayesi içerisinde olmalıyız. İçimizdeki güce güvenirken, birliğin, bütünlüğün ve bir arada olmanın elzemliğini de gözümüzden kaçırmamalıyız. Hiçbir kurumsal yapı içerisinde ekip ruhu olmadan başarıya ulaşmak mümkün değildir. Ekip demek birlik demektir, ekip demek bir arada hareket etmek demektir.

Göçmen kuşlar göç edecekleri zaman gökyüzünde çok değişik hallere bürünürler. Önlerinde uzun, yorucu ve hangi engellerle karşılaşacaklarını bilmedikleri uzun bir yol vardır. Soğuk hava kütleleri, sıcak hava kütleleri, yağışlar, fırtınalar, amansız rüzgarlar ve daha pek çok engel... Tüm bunları gözlemlediğimizde, en önlerinde her türlü olumsuz durumu heybesine alan lider bir kuş vardır. Bu kuş, V şeklinde uçtuklarına şahit olduğumuz bu kuşların önünde durarak yeri gelir basıncı azaltır, yeri gelir rüzgârlara karşı koruma görevini üstlenir. Böylece tek bir kuşun göstermiş olduğu hareket ve mukavemetle tüm kuşların sağlığı ve dahası hayata tutunması fazlalaşmış ve karşılaşılacak riskler en aza indirilmiştir. Yaradan’ın uçan kuşlara sunduğu, çoğu zaman gözümüzden kaçan bu güzel denge aslında bizlerin önünde güzel bir örneklemedir. Bir arada hareket etmenin güzelliğinin yanı sıra, aslında yaradılış bakımından dünyada mevcut bulunan tüm canlıların bu ruha ihtiyacı olduğunu da göz önüne sermektedir.

Milliyetçi-Ülkücü hareket ve yazımızın konusu olan kadın perspektifinden bu konuyu değer

Yurdun her köşesinde gece-gündüz, yağmur-çamur dinlemeden can siperâne varlık gösteren kadınlarımız, her saha çalışmasında ya da kurumsal yapımızın içerisinde gerçekleşen akademik toplantılarda çalışmaları, göstermiş oldukları performans ile göz doldurmaktadır.

lendirdiğimizde teşkilatlarımızın daim ve güçlü yapısı içerisinde hemhal olmamız, kadın kolları teşkilat başkanlarımız ile kolektif ve tam uyumlu hareket etmemiz, kadın kolları teşkilatlarımızı bu minvalde ilerletmeye çalışmamız, her birimizi ayrı ayrı güçlü kılacaktır. Her birimizin ayrı sosyo-kültürel yapı içerisinde sahip olduğumuz enerji, hareketimiz içerisinde sinerjiye dönüşecek ve devamını yükseltmek adına sağlam ve karakterli adımlar haline gelecektir. Çünkü bizlerin de bildiği gibi 1+1 toplama işleminin sonucu bizler için Teşkilat'ı işaret etmektedir.

Kendi Simurg'un olmak

"Hayranlıkla bakılmamak bir Anka Kuşu için büyük zulümdür" ve Simurg demek halk arasında yaygınlıkla bilinen ismi ile Zümrüdü Anka Kuşu'dur.

Efsaneye göre kuşların hükümdarı olan ve Kaf Dağı'nda yaşayan Zümrüdü Anka, Bilgi Ağacı'nın dallarında yaşar ve her şeyi bilir. Kuşlar Simurg'a inanır ve onun kendilerini kurtaracağını düşünürler. Ama içlerinden onu gören olmamış. Simurg ortada görünmedikçe kuşkulanır olmuşlar ve sonunda umudu kesmişler.

Simurg'un yuvası, etekleri bulutların üzerinde olan Kaf Dağı'nın tepesindeymiş.

Bir gün uzak bir ülkede bir kuş sürüsü Simurg'un kanadından bir tüy bulmuş. Onun var olduğunu anlayan dünyadaki tüm kuşlar toplanmışlar ve hep birlikte Simurg'un huzuruna gidip, yolunda gitmeyen şeyler için yardım istemeye karar vermişler.

Kuşlar, hep birlikte göğe doğru uçmaya başlamışlar. İsteği ve sebatı az olanlar, dünyevi nesnelere takılanlar, yolda birer birer dökülmüşler. Yorulanlar ve düşenler olmuş. Önce 'Aşk Denizi'nden geçmişler sonra 'Ayrılık Vadisi'nden uçmuşlar. 'Hırs Ovası'nı aşmış, 'Kıskançlık Gölü'ne sapmışlar. Kuşların kimisi 'Aşk Denizi'ne dalmış, kimisi 'Ayrılık Vadisi'nde kapmış sürüden. Kimi hırslanıp düşmüş ovaya, kimi kıskanıp batmış göle.

Önce bülbül geri dönmüş, güle olan aşkını hatırlayıp;

papağan o güzelim tüylerini bahane etmiş (oysa tüyleri yüzünden kafese kapatılmış); kartal yükseklerdeki krallığını bırakamamış; baykuş yıkıntılarını; balıkçıl kuşu bataklığını özlemiş...

Ve nihayet beş vadiden geçtikten sonra gelen Altıncı Vadi 'Şaşkınlık', yedinci ve sonuncusu olan 'Yok oluş Vadisi'nde' bütün kuşlar umutlarını yitirmiş. Kaf Dağı'na

vardıklarında geriye sadece otuz kuş kalmış. Simurg'un yuvasını bulunca öğrenmişler; Simurg, 'otuz kuş' dememiş. Onların her biri birer Simurg'muş. 30 kuş anlamış ki aradıkları kendileri imiş ve gerçek yolculuk, kendine yapılan yolculukmuş.

Simurg efsanesi tarih öncesi dönemlerden bu yana devam etmektedir. Masallara, şarkılara, beyaz perdeye ve şiirlere konu olan Anka kuşu geçmiş dönemde diriliş, yeniden var oluş gibi anlamlar içermiştir. Efsaneye göre Anka'yı uzaktan aramak yanlıştır. Sabreden ve emek veren herkes, inanişe göre, kendi Anka kuşunu yaratabilmektedir.

Simurg yani Anka Kuşu, tesadüf olmayacak şekilde bize aittir. Türk Mitolojisi'nde Tuğrul Kuşu olarak anlatılır. Tuğrul Kuşu aynı zamanda "Devlet Kuşu" dur. O'nun gölgesinde olmak şans getirir. Tuğrul Kuşu büyük Hun Hanı Attila'nın bayrağında, kalkanının üzerinde ve Oğuz Boyları'nın bayraklarında, damgalarında yer almıştır.

Tuğrul Kuşu'nu bulmak için önce sarsılmak, yanmak ve ruhumuzdaki Tanrı Dağları'na ulaşmak gereklidir. Çünkü bu kuş bizi orada beklemektedir. Tuğrul Kuşu bizi özümüze ulaştırıp, düşüncelerimizi, bilgilerimizi sınırlarımızın, ufukumuzun ötesine taşıyacaktır. Her ne kadar sınırlarımız ötesinden tasvirler uygulasak da Tuğrul Kuşu'nun işaret ettiği yer; içinde asil kanımızın aktığı damarlarımızdır.

Yukarıda da ifade ettiğimiz gibi küllerinden doğan, halk arasında Anka Kuşu olarak bilinen Simurg/-Tuğrul Kuşu temelde kendisini oluşturmaktadır. Bunun için sabırlı olmak, çaba sarf etmek çok önemlidir. Güç sahibi olmak demek her zaman fiziksel olarak güçlü olmak anlamına gelmemektedir. Güçlü olmak demek karşılaşmış olduğumuz sıkıntılarda ya da ulaşmak.

istediğimiz hedeflerde gücü, inancı ve dirayeti kendi içimizde bulmak demektir.

Kadınlarımızın, her nerede olurlarsa olsunlar, özellerinde şekillenen karakterlerine baktığımız zaman, esas sahip oldukları güzelliğin kendi içlerindeki potansiyel olduğu aşikar olmak ile birlikte bazen verilebilecek küçük bir sorumluluk ile bu gücün nelere dönüştüğünü görmek heyecan ve gurur verici bir durumdur. Zorlamadıkça ve içimizdeki gücü harekete geçirmedikçe performansımızın potansiyele dönüşmesi mümkün değildir.

Hiç bir sahiplik, insanı gerçek anlamda güçlü

kılmaz. İnsan ne kadar çok şeye sahip olursa olsun, içinden gelen bir gücü yoksa sahip oldukları ona gerçek bir güç vermediği gibi hiçbir zaman başarıya ulaşması için yeterli de olmayacaktır. Milliyetçi-Ülkücü Hareket'in inanmış ve adanmış kadınlarının sahip oldukları en önemli vasıfları sarsılmaz imanları ve davaya adanmış ömürleridir. Hiçbir eğitim, hiçbir vasıf, hiçbir maddi karşılık onların içlerinde şekillenen ve başarılı olmaları için gerekli olan bu güce ulaşamayacaktır.

Her birisi kendi illerinde, ilçelerinde ve Turan Coğrafyası'nın her bir kentinde şeref, iffet, inanmışlık, adanmışlık timsali olan, buldukları yerin en iyisi olmak için gayret gösteren Türk kadını; tüm Türk destanlarını da şeref nişanesi gibi ömrüne katarak, sancak olup dalgalanmaya, destan olup anlatılmaya, vatan olup vatan yürekli evlatlar yetiştirmeye devam edecektir. "Bizler Asena'yız!" diye yeri göğü inleyen kadınlarımız; surları oklayarak, kaleleri fethederek ve her daim fetih ruhuyla hareket ederek, gönüllere talip olacaklardır. Hayallerinin sınırları dünyanın sınırlarını aşan, ufkunun genişliği, gönlünün aydınlığı ile tüm olumsuzlukları bertaraf eden, inancı yol başçısı, yeisi düşmanı belleyen tüm Simurg'larımıza selam olsun.

"O'nu Hıristiyanların haçında bulmaya çalıştım ama orada değildi.

Hintlilerin mabedine, eski pagodalara gittim, hiçbirinde en ufak izine rastlayamadım.

Dağları, vadileri gezdim ne doruklarda ne de derinde bulabildim O'nu.

Mekke'ye, Kâbe'ye gittim orada da değildi.

Âlimlere, filozoflara sordum, idraklerinin ötesindeydi.

Derken kalbimin içine baktım... Orada, öylece durmaktaydı...

O bulunabilecek başka hiçbir yerde değildi."

Mevlana

”

Şahsiyetleri ile birer bayrak olmuş, buldukları teşkilatlar içerisinde "sancak" olup varlık gösteren her kadını her kadını bizim için kıymetlidir ve her makamın içerisini doldurabilecek karaktere, inanmışlığa ve adanmışlığa haizdir. Tüm mesele inançlarının, hayallerinin ardında koşar adım ilerlemek ve mücadele etmekten geçmektedir.

GÜÇLÜ KADIN GÜÇLÜ TÜRKİYE

Kadın demek, sevgi demektir, milli birlik demektir. "Milli birlik ve beraberliğe her zamankinden daha çok ihtiyaç duyduğumuz bu günlerde" diye başlayan birçok söz ve konuşmayı siyasi veya kanaat önderlerinin ağzından duyarız. Bu kelimeler bazen sıradanlaşır bazen de yakın tarihte yaşanan ihanet teşebbüslerinde olduğu gibi büyük anlamlar taşır ve "canımız ile malımız ile" devletimizin yanında saf tutarız. 15 Temmuz 2016'da olduğu gibi, milli birlik ve beraberliğimizin önemini derinden idrak ederiz.

”

Diğer yarımız olan kadınlarımız toplumsal yaramız olursa, güçlü ve büyük bir ülke olmak bir yana, milli birlik ve bütünlüğümüzü korumamız dahi mümkün değildir.

Bizleri bir arada tutan, birlik ve beraberliğimizi sağlayan, kısaca bizi millet yapan çok güçlü ortak yanlarımız ve tarihsel, kültürel referanslarımız var. Bu özelliklerimiz bizi birçok sıkıntıdan hatta geçen asrın başında olduğu gibi, işgallerden kurtarmıştır. Fakat her yıkıntıdan, sıkıntıdan sonra, bir daha böyle talihsizlikler ile karşılaşmamak adına, içimizde güçlü olmak arzusu ortaya çıkar. "Güçlü millet, güçlü toplum olursak, bir daha böyle badireleri yaşamayız, bize bunları kimse yaşatamaz" deriz. Bunun için de çeşitli çözümler ararız. Aklımıza ilk gelenler "Birbirimizi sevmeliyiz", "Ülkemizi sevmeliyiz", hem de "Allah rızası için, karşılık beklemeden sevmeliyiz" olur. Sonrasında devam eder, ekleriz; "Birbirimize hoşgörülü olmalıyız, merhametli olmalıyız, kurallara, kanunlara uymalıyız", sonrasında bir adım daha ileri gideriz; "Büyük ve güçlü milletlerin büyük ülküleri olur, ortak hedeflerimiz, ortak ülkülerimiz olmalı" diye düşünürüz, "Ama nasıl başaracağız, nasıl yapacağız?" sorusu karşısında "Elbette eğitim ile!" diye hep bir ağızdan, refleks bir söz olarak haykırırız. Klişe ve beylik söz halini almış "Eğitim şart" sözü ile de, çaresizlik içinde düşünmeyi sonlandırırız.

Aslında çözümler çok yakınımızda, yanı başımızda olduğu halde göremeyiz. Bizi karşılıksız seven, bizi sevgisi ile yaşatan, yüzünde merhameti tanımladığımız, ilk kurallarımızı koyan, yaşamak yasalarımızı öğreten, suratını astığında cezalandıran annelerimiz, kadınlarımız... Sevgi ile yaşatmayı, kuşatmayı en iyi bilenlerimiz, ilk öğretmenlerimiz kadınlarımız... Çocuklarına, ailesine karşı bir tehlike doğduğunda elleri silah olan kadınlarımız... Kadınlarımızdan başka kim ülkemizi, toprağımızı müdafaa etmeyi daha iyi öğretebilir ki? Hepimiz biliriz ki kadın öldüğü zaman aile dağılır. Ya kadın toplumda yok sayılırsa, kadınlık öldürülürse? Diğer yarımız olan kadınlarımız toplumsal yaramız olursa, güçlü ve büyük bir ülke olmak bir yana, milli birlik ve bütünlüğümüzü korumamız dahi mümkün değildir.

Cumhuriyetin Kurucu Felsefesinde Önemli Bir Yer Tutan Kadın

29 Ekim 1923 yılında Cumhuriyeti kuran büyük Atatürk, Türk milletinin hak ettiği seviyeye gelmesi için en çok kafa yoran, düşündüklerini gerçekleştiren

büyük bir önderdir. Mustafa Kemal, kadının millet hayatındaki önemi çok iyi anlamış, bu gücün siyasi ve sosyal hayatın içinde yer alması için önemli adımlar atmıştır. Bunların en önemlisi kadınlarımıza tanınan seçme ve seçilme haklarıdır. Kadınlarımız sırasıyla; 3 Nisan 1930 yılında belediye kanununda yapılan değişiklik ile yerel seçimlerde seçme ve seçilme, 1933 yılında ise köy kanununda yapılan değişiklikler ile yine muhtar ve heyetlerine seçilme hakkı ve 5 Aralık 1934 yılında Anayasa ve Seçim Kanunlarında yapılan değişiklik ile milletvekili seçme ve seçilme hakkı kazanmışlardır. Fransa, İtalya, İsviçre gibi ülkelerde kadınlara bu hakların daha sonraki yıllarda tanınmış olduğu düşünüldüğünde, bu adımın büyüklüğü daha iyi anlaşılabilir.

Cumhuriyetin kurucu felsefesinde önemli bir yer tutan kadın ve kadınlara sağlanan haklar çerçevesinde, günümüzde kadınlarımızın durumu düzelmiş midir, hak ettikleri kazanımları elde etmişler midir? Bu sorulara olumlu yanıt vermek pek mümkün değildir.

Kadının İnsan Hakları, Demokrasi ve Pozitif Ayrımcılık

Günümüzde kadın erkek eşitliğinin hukuki, toplumsal, siyasi ve ekonomik katılım düzeyinde tam anlamıyla sağlanması hususu, demokrasi tanımlamaları ve demokrasinin seviyesinin tespitinde ana kriter haline almıştır. Yine özünde bir insan hakları meselesi olan kadın erkek eşitliği demokrasi ve sürdürülebilir kalkınmanın temel gereksinimlerinden birisidir.

20. Yüzyılın ikinci yarısından sonra tüm dünyada kadın hakları konusunda çalışmalar artmış ve eşitlik ilkesi, cins ayrımı kavramları önem kazanmıştır. Bu gelişmeler sonucunda Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından "Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Kaldırılması Sözleşmesi" hazırlanmış ve kabul edilmiştir. Kadın hakları, demokratikleşmenin önemli bir parçası olarak görülmesine rağmen çağdaş demokratik ülkeler dahi özellikle siyasi katılımda cinsiyet eşitliği konusunda tam başarı elde edememiştir.

Bu sebep ile yasal katılımda eşitliği sağlamak için kota gibi bazı yöntemler üretilmeye çalışılmıştır. Bu yöntemler "pozitif ayrımcılık" olarak adlandırılmaktadır.

Pozitif ayrımcılık, bir toplumda dezavantajlı konumdaki insan gruplarının lehine geliştirilen politika, strateji, yöntem ve uygulamaların bütününe verilen isimdir. Pozitif ayrımcılık uygulamaları adı geçen dezavantajlı kişilerin iş ve eğitim yaşamında ayrıcalıklı muamele görmeleri amacına yönelir. Pozitif ayrımcılık olgusu eşitlik ilkesinin bir istisnası olarak ortaya çıkmaktadır. Yine aynı doğrultuda, ayrımcılık yasağı da eşitlik ilkesi ile aynı bağlamda kullanılan bir diğer kavramdır.

Kısaca pozitif ayrımcılık; eşitlik ve ayrımcılık yasağı ilkelerinden ayrılanın meşru bir çerçevesini çizer. Bir açıdan bakıldığında pozitif ayrımcılık eşitliğin özel bir görünümü olarak da kabul edilebilir. İlk bakışta bu şekilde geliştirilen yöntemlerin eşitliğe aykırı olduğu, eşitliğe aykırı işlemlerin adaleti bozacağı düşünülebilir.

Ama gerçek hayatta herkese mutlak eşit davranmak, hukuksal alanda bir kuralın insanların tümüne aynı şekilde uygulanmasını istemek, aynı zamanda bir tür eşitsizliğe ve haksızlığa sebep olacağı da bir gerçektir. Ve adalet duygusunu sarsabilecek bir durumdur.

Demokrasi nasıl özgürlüğün güvencesi ise, demokrasi içinde eşitlik ilkesi de meşruiyet ve hukuksallık bağlamında önem taşımaktadır. Demokrasilerin temel ilkelerinden olan eşitlik ilkesi, anayasal düzenlemelerle güvence altına alınmıştır. Ama günümüzde eşitliği güvence altına alan anayasa ve uluslararası sözleşmelerde, pozitif ayrımcılık düzenlemeleriyle sıklıkla karşılaşmaktadır.

Örneğin; Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Uluslararası Sözleşmesi'nin 4. Maddesinde:

Kadına şiddetin önlenmesi yönünde toplumumuzda bilinçlenme artmıştır. Son günlerin en önemli tartışma konularından olan ve gerekli olduğunu düşündüğümüz "koşullu salıverilme" kanun teklifinin sahibi Milliyetçi Hareket Partisi Genel Başkanı Devlet Bahçeli Bey'in kadın ve çocuklara şiddet ve istismarı bu teklifin dışında bıraktığını altını çizerek vurgulaması, bu konuda bilinç oluşturma çabaları da dikkatlerden kaçmamıştır.

"Kadın ve erkek eşitliğini fiilen sağlamak için Taraf Devletlerce alınacak geçici ve özel önlemlerin" eşitliğe aykırı olmadığı düzenlenmektedir. Benzer bir biçimde, Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı'nın 23. maddesinde; "İstihdam, çalışma ve ücret de dahil olmak üzere her alanda, erkeklerle kadınlar arasında eşitlik sağlanacaktır." ifadesi yer almaktadır.

Ülkemizde ise, 1982 Anayasası'nın eşitliğe ilişkin 10. maddesi cinsiyete dayalı ayrımcılık yapılmasını yasaklamakla birlikte bu madde düzenlemesine 22.05.2004 tarihli ve 5170 Sayılı değişiklikle şu fıkra eklenmiştir: "Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür." ve bu fıkra ile kanun koyucuya bu yönde yetki verilmiştir. Somut olarak pozitif ayrımcılık ilkesi, 2010'da Anayasa değişikliğiyle güçlendirilmiş ve kapsamı genişletilmiştir. Anayasa'nın cinsler arası eşitliğe ilişkin ikinci fıkrasına; "Bu maksatla alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı olarak yorumlanamaz" cümlesi eklenerek, kadınlar lehine pozitif ayrımcılık kuralı güçlendirilmiş; "Çocuklar, yaşlılar, özürlüler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz" yolunda bir fıkranın eklenmesi suretiyle de pozitif ayrımcılık ilkesinin kapsamı genişletilmiştir. Anayasa Mahkemesi'nin verdiği kararlarda pozitif ayrımcılık göze çarpmaktadır.

Mersin 4. Asliye Ceza Mahkemesi, 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un, 110. maddesinin (2) numaralı fıkrasında yer alan; "Kadın veya 65 yaşını bitirmiş hükümlülerin mahkum oldukları 6 ay veya daha az süreli hapis cezasının konutunda çektirilmesine hüküm veren mahkeme veya hükümlü başka bir yerde bulunuyorsa o yerde bulunan aynı derecedeki mahkemece karar verilebilir" şeklindeki ibarenin, Anayasa'nın 10. ve 11. Maddelerine güvence altına alınmış eşitlik ilkesine aykırı olduğu gerekçesiyle ayrımcılık iddiasını Anayasa Mahkemesi'ne taşımıştır. Anayasa Mahkemesi 05.02.2011 Tarih ve 27837 Sayılı Resmi Gazete' de yayınlanan 08.12.2010 Tarih, 2005/86 Esas ve 2010/111 Karar Sayılı kararında altmış yaşının altındaki kadınlara altı ay veya daha az süreli hapis cezalarını konutlarında çekebilmesine olanak sağlayan kanun hükmünü Anayasa'ya aykırı görmemiştir. Yasa koyucunun toplumsal yarar gözetilerek cezaların infaz biçimine ilişkin, hükümlülerin cinsiyet, yaş ve mahkûm oldukları yıla göre mahkeme tarafından farklı uygulamalar yapılmasına imkân tanınmasını takdir yetkisi içinde değerlendirmiş, Anayasa'nın Hukuk Devleti İlkesi ile Suç ve Cezalara İlişkin Genel İlkelerine aykırılık olmadığı tespiti yapılmış

tır. Bu inceleme ve değerlendirmeler yapılırken de Anayasasının 2. ve 38. madde hükümlerini de göz önüne alınmış, nihayetinde bir aykırılık olmadığına karar verilmiştir. Bu örnek karar da ortaya koymaktadır ki kadınlarımıza yönelik pozitif ayrımcılık, yargımız tarafından içselleştirilmeye başlanmıştır.

Büyük Sorunumuz Kadına Yönelik Şiddet ve Önlenmesi

Son zamanlarda Türkiye'de ve dünyada en çok konuşulan konulardan bir tanesi de kadına yönelik şiddettir. Yaşanan bu gerçek karşısında pek çok ülke, kadını korumaya yönelik kanun çıkarmakta ya da mevcut düzenlemelerine pozitif ayrımcılık temalı hükümler eklemektedir. Kadına yönelik şiddet, ülkemizde ve dünyada kentli-köylü; eğitilmiş-eğitimsiz; varlıklı-yoksul; genç-yaşlı; ev kadını-çalışan kadın farkı olmaksızın kadınların büyük çoğunluğunun yaşadığı müşterek sorundur. Kadına yönelik şiddet bir insan hakları ihlalidir. Kadına yönelik şiddet, ister kamusal alanda ister özel yaşamda meydana gelsin, kadının fiziksel, ruhsal, sosyal, cinsel ve ekonomik açıdan zarar görmesine, acı çekmesine, onurunun zedelenmesine, kadının özgüvenini yitirmesine ve kadınlara karşı ayrımcılığın sürmesine yol açan bir eylemdir. Kadına yönelik şiddet kadınların en korunduğu yer diye düşünülen aile içinde, kendi evinde sevgi, saygı beklediği insanlar tarafından daha yaygın bir şekilde uygulanmaktadır. Kadına karşı şiddet ve aile içi şiddet sorunu çözülmedikçe, kadın erkek eşitliğinin sağlanması, kadınlar açısından süregelen özel ve kamusal alanlar arasındaki uçurumun kapatılması mümkün olamayacaktır.

İnsan haklarından kadınların eşit olarak yararlanması ve yasalarda, yaşamda var olan ayrımcılıkların kaldırılması amacıyla 1979 yılında (CEDAW) Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi düzenlenmiştir. Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nca kadına yönelik şiddetin önlenmesine ilişkin kabul edilen ilk belge ise 20 Aralık 1993 tarihli "Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Bildirge"dir. Bildirgede; şiddetin önlenmesi, failin cezalandırılması ve şiddete uğrayanın korunması konusunda devletlere düşen sorumluluklar ve görevler ayrıntılı bir şekilde düzenlenmiştir. Devletlerin iç hukuklarında ceza, medeni ve iş kanunu başta olmak üzere ilgili kanunlarda düzenleme yapması ve uygulamaya geçmesi, bu konuda STK'larla işbirliği yapması öngörülmüştür. Ayrıca, şiddete uğrayanların güvenliği ve fiziksel ve psikolojik tedavisi için hükümet bütçesinde yeterli ödenek ayrılması da

önemle vurgulanmıştır. Bu düzenlemelerle uyumluluk çerçevesinde Türkiye'de 4320 sayılı "Ailenin Korunmasına Dair Kanun" 14.1.1998 tarihinde kabul edilmiş ve 17.1.1998 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Yine bu konuda 08.03.2012 tarihinde, daha gelişmiş ve daha geniş kapsamlı hazırlanmış, 6284 sayılı "Ailenin korunması ve kadına karşı şiddetin önlenmesine dair kanun" çıkarılmıştır. Aile Sosyal Politikalar Bakanlığı'na önemli görevler verilmiştir.

Kadına şiddetin önlenmesi yönünde toplumumuzda bilinçlenme artmıştır. Son günlerin en önemli tartışma konularından olan ve gerekli olduğunu düşündüğümüz "koşullu salıverilme" kanun teklifinin sahibi Milliyetçi Hareket Partisi Genel Başkanı Devlet Bahçeli Bey'in kadın ve çocuklara şiddet ve istismarı bu teklifin dışında bıraktığını altını çizerek vurgulaması, bu konuda bilinç oluşturma çabaları da dikkatlerden kaçmamıştır. Bu konuda "Kadına ve çocuğa karşı işlenen suçları nasıl ayıracaksınız? Ayırmaya kalkarsanız anayasa mahkemesi iptal eder, yasayı genişletir." gibi eleştiri ve sözleri hepimiz

duyduk.

Bu eleştiri sahiplerinin, son yıllarda kadın insan hakları ve kadına şiddeti önleme yönünde yapılan pozitif ayrımcılık düzenlemelerinden ve bu yöndeki yargı kararlarından habersiz kişiler olduğu da açıktır. Hâlbuki "kadına ve çocuğa karşı işlenen suçlar" hariç ibaresi anayasanın 10. Maddesine uygun olarak, kanun koyucunun takdir yetkisinde değerlendirileceği açıktır. Fakat bunlara rağmen Milliyetçi Hareket Partisi daha titiz davranmış ve kadına ve çocuklara karşı işlenen suçları ileride yargı kararı ile ihtimalen dahi kapsam içine sokabilecek tüm ceza maddelerini kapsam dışı bırakmıştır.

Güçlü toplum, güçlü millet, güçlü devlet için güçlü kadınlara ihtiyacımız olduğu bir gerçektir. Ülke olarak, kadına şiddeti önleme, kadının hak ettiği şekilde siyasi, sosyal ve ekonomik hayata katılımı için, maalesef almamız gereken daha çok yol var. Bu noktada herkese çok büyük sorumluluklar düşmektedir.

SÜRESİZ NAFAKAYA DAİR BİR İNCELEME

Son zamanlarda ödemekle yükümlü olanlar tarafından gündeme getirilen yoksulluk nafakası (mağdurların gündeme süresiz nafaka olarak taşıdığı nafaka) 4721 Sayılı Medeni Kanun'umuzun boşanma davalarında Tedbir, İştirak, Yardım ve Yoksulluk Nafakası olarak mevcut dört nafakadan biridir. MK 175-176 Maddelerinde düzenlenen nafaka "Yoksulluk nafakasıdır"

”

Son zamanlarda gündeme taşınması ve toplumumuzun kanaatinin aksine Anayasa'mız ve Medeni Kanun'umuzdaki eşitlik ilkeleri gereği; yoksulluk nafakasına ilişkin düzenlemeler taraflara kadın-erkek ayrımı gözetmeksizin uygulanmaktadır.

Yoksulluk Nafakası Medeni Kanun'da Nafaka ve Tazminatlar başlığının 2 numaralı kısmında 175 ve 3 numaralı kısmında 176. maddelerinde şu şekilde düzenlenmiştir;

Yoksulluk Nafakası

Madde 175: Boşanma yüzünden yoksulluğa düşecek taraf, kusuru daha ağır olmamak koşuluyla geçimi için diğer taraftan mali gücü oranında süresiz olarak nafaka isteyebilir. Nafaka yükümlüsünün kusuru aranmaz.

Tazminat ve Nafakanın Ödenme Biçimi

Madde 176: Maddi tazminat ve yoksulluk nafakasının toptan veya durumun gereklerine göre irat biçiminde ödenmesine karar verilebilir. Manevi tazminatın irat biçiminde ödenmesine karar verilemez.

İrat biçiminde ödenmesine karar verilen maddi tazminat veya nafaka, alacaklı tarafın yeniden evlenmesi ya da taraflardan birinin ölümü halinde kendiliğinden kalkar; alacaklı tarafın evlenme olmaksızın fiilen evliymiş gibi yaşaması, yoksulluğunun ortadan kalkması ya da haysiyetsiz hayat sürmesi halinde mahkeme kararıyla kaldırılır.

Tarafların mali durumlarının değişmesi veya hakkaniyetin gerektirdiği hallerde iradın artırılması veya azaltılmasına karar verilebilir. Hakim, istem halinde, irat biçiminde ödenmesine karar verilen maddi tazminat veya nafakanın gelecek yıllarda tarafların sosyal ve ekonomik durumlarına göre ne miktarda ödeneceğini karara bağlayabilir.

Yoksulluk Nafakası İsteyebilmenin Şartları

1- Yoksulluk nafakası isteyen ağır kusurlu olmamalıdır. Yani davada nafaka isteyen taraf boşanma olayında tek başına kusurlu olmayacak ve yahut

iki taraf ta kusurlu ise kusuru ağır olan taraf olmaya-caktır. Örneğin: Davalı A eşi Davacı B'nin canına kastetmiştir, Davacı B de davalı A'ya hakaret etmiştir. Bu durumda kusuru daha hafif olan B Davalı A'dan yoksulluk nafakası isteyebilecektir. Keza Davacı A kusursuz olup Davalı B davacıya hakaret etmiş ise Davalı B, Davacı A'dan yoksulluk nafakası alamaya-caktır.

2- Yoksulluk nafakası isteyen eşin boşanma ile yoksulluğa düşmesi gerekmektedir. Boşanma neticesinde yoksulluğa düşmeyecek, kendi geliri ve mal varlığı ile kendini idare edebilecek olan taraf yoksulluk nafakası isteyemez.

3- Yoksulluğa düşecek taraf nafaka talebinde bulun-malıdır. Bu talep ya boşanma davasında yahut dava kesinleştikten sonra bir yıl içerisinde talep edilmeli-dir. Mahkeme res'en yoksulluk nafakasına hükmede-mez.

"Boşanma sebebi ile yoksulluğa düşecek eş, boşan-maya sebep olan vakialarda daha ağır kusurlu olma-ması şartı ile yoksulluk nafakası isteyebilir. Şartlar her olayda incelenerek hukuka ve hakkaniyete uygun olarak, yoksulluk nafakasına hükmedilebilir."

Yoksulluk Nafakası (Süresiz Nafaka), boşanma yüzünden yoksulluğa düşecek tarafın geçimi için karşı taraftan mali gücü oranında isteyebileceği ödemedir. Yoksulluk nafakası talebi boşanma davası devam ederken bu dava süreci içerisinde boşanma hükmü kesinleşmeden istenebileceği gibi, boşanma davasından ayrı müstakil bir şekilde de istenebilir. Boşanma davasından ayrı olarak açılacak yoksulluk nafakası davaları ise boşanma kararı kesinleşmesin-den itibaren bir yıl içerisinde zaman aşımına uğrar.

Bu sebeple bu davalar kesinleşmeden itibaren bir yıl içinde açılması gerekmektedir. Diğer taraftan taraflar arasında anlaşmalı boşanma söz konusu ise ve karar kesinleşmişse yoksulluk nafakası talep edilemez. Boşanma davasının reddedilmesi durumunda yoksulluk nafakasına hükmedilmez.

Son zamanlarda gündeme taşınması ve toplumumu-zun kanaatinin aksine Anayasa'mız ve Medeni Kanun'umuzdaki eşitlik ilkeleri gereği; yoksulluk nafakasına ilişkin düzenlemeler taraflara kadın-erkek ayrımı gözetmeksizin uygulanmaktadır. Yoksul-luk nafakasına hükmedilebilmesi için koşulların gerçekleşmesi yeterlidir. Yargıtay 2. Hukuk Dairesi'n-de erkek için nafaka talebinin incelenmemiş olması bozma nedeni yapılmış, yine yakın tarih olan

20.10.2016 tarihli bir kararında "ağır kusurlu olmayan"erkeğe ekonomik durumu yeterli olan karısının yoksulluk nafakası vermesine karar vermiştir.

Yoksulluk Nafakasında Süre

743 sayılı Medeni Kanun'da 12 Mayıs 1988 yılına kadar 1 yıl olan bu süre, Türk Medeni Kanunu'ndaki değişiklikle süresiz hale getiril-miştir. Buradaki süresiz ibaresi her zaman ömür boyu yoksulluk nafakası alacağı anlamı-na gelmemektedir. Bu süre belli şartlar ortaya çıkınca aslında sona ermektedir. Yoksulluk nafakasına süresiz olarak hükmedilmektedir; ancak belirli şartların meydana gelmesi ile ortadan kalkar; (TMK m176/2) nafaka alacaklı-sının evlenmesi, taraflardan birinin ölmesi, yoksulluğun ortadan kalkması, nafaka alacak-lısının evlenme olmadan fiilen evliymiş gibi biriyle yaşaması ve haysiyetsiz hayat sürme durumunda mahkeme kararı ile kaldırılabilir.

Yoksulluk (Süresiz) Nafakasının , Toplumun Gündemine Geliş Süreci ve İleri Sürülen Görüşler

Nafaka konusu, 2016 yılının ilk yarısında, dört ay süreyle çalışan ve "aile bütünlüğünü olum-suz etkileyen unsurlar ile boşanma olaylarının araştırılması ve aile kurumunun güçlendiril-mesi için alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla kurulan meclis araştır-ma komisyonu taslak raporu" ile toplum gündemine girmişti.

Yoksulluk nafakası (süresiz nafaka) özellikle kısa süren evliliklerde adaletsizliğe yol açtığı gerekçesi ile mağdurların kurduğu platform-larla, TBMM'ye yapılan mektup başvurularıyla gündeme taşınmıştır. Üniversitelerin bir kaçın-da çalıştay yapılmış, hukukçulardan bazıları fikirlerini beyan etmiş, konu gazete ve televiz-yonlara taşınmıştır. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ile Adalet Bakanlığı süresiz nafaka sorunu ile ilgili 10 Ekim 2018 de "Gündem Buluşmaları" konulu toplantı ile yoksulluk nafakasını masaya yatırılmıştır. Ardından Ankara Barosu, 10 Ocak 2019'da çalıştay raporu yayınlamıştır. Süresiz Nafaka-ya ilişkin Anayasa Mahkemeleri Kararları mevcut olup, şu şekildedir:

"Yerel bir Asliye Hukuk Mahkememiz süresiz nafakanın anayasaya aykırı olduğu gerekçesi ile dava açmış bu başvuru oybirliği ile redde

dilmiştir (AYM 2011-136E.2012/71 K sayılı kararı) ve resmi gazetede yayınlanmıştır. Anayasa Mahkemesi ret gerekçelerini şu şekilde sıralamıştır: Başvuru kararında, itiraz konusu "süresiz olarak" ibaresi nedeni ile boşanma neticesinde eşlerden birinin diğeri lehine ömür boyu sürecek bir mali yükümlülük altına girdiği, nafakaya hangi hallerde hükmedileceğinin, hangi hallerde kaldırılacağı ve tarafların ekonomik koşullarının ne şekilde dikkate alınacağına yasadaki açıkça belirtilmemiş olduğu, yoksulluk nafakasının boşanan eşlerin yeniden evlenmelerini engelleyici niteliği bulunduğu belirtilerek kuralın, Anayasa'nın 2., 10. ve 41. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

Anayasa'nın 2. maddesinde yer alan 'sosyal hukuk devleti', vatandaşlarına asgari bir yaşama düzeyi sağlamayı kendisine görev bilen ve bu yüzden devletin sosyal ve ekonomik yaşama aktif müdahalesini meşru ve gerekli gören bir anlayışı ifade eder. Vatandaşların sosyal durumlarıyla ilgilenen sosyal hukuk devleti, insan onurunun korunmasını amaçlar ve bunun için sosyal adaleti sağlamaya çalışır. Sosyal hukuk devleti, kişi ve toplum yararı arasında denge kuran, toplumsal dayanışmayı üst düzeyde gerçekleştiren, güçsüzleri güçlüler karşısında koruyarak eşitliği, sosyal adaleti sağlayan ve toplumsal dengeleri gözetken devlettir.

4721 sayılı Türk Medenî Kanunu'nun 175. maddesine göre yoksulluk nafakasına hükmedilebilmesi için boşanmaya hükmedilmiş olması, nafaka talep eden eşin boşanma yüzünden yoksulluğa düşmüş ya da düşecek olması, diğeri eşle eşit kusurlu veya diğeri eşe nazaran daha az kusurlu veya boşanmaya neden olan olaylarda tamamen kusursuz olması ve nafaka talep edilen eşin nafaka ödeyebilecek ekonomik gücünün bulunması gerekir. Nafaka yükümlüsünün kusuru aranmaz.

Boşanma nedeniyle yoksulluğa düşecek eş, kusuru daha ağır olmamak şartıyla geçimi için diğeri eşten mali gücü oranında ve 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu'nun 176. maddesinde sayılan yoksulluk nafakasının kaldırılmasına ilişkin şartlar gerçekleşmediği müddetçe, herhangi bir süre sınırı olmaksızın nafaka isteyebilecektir.

176. maddenin üçüncü fıkrası uyarınca, yoksulluk nafakası, nafaka alacaklısının evlenmesi ya da taraflardan birisinin ölümü halinde kendiliğinden, alacaklının evlenmeden fiilen evli gibi yaşamaması, yoksulluğun ortadan kalkması ya da haysiyetsiz hayat sürmesi, nafaka yükümlüsünün ödeme gücünün tamamen yitirilmesi durumlarında ise mahkeme kararıyla ortadan kalkmaktadır.

İtiraz konusu 'süresiz olarak' ibaresi, nafaka alacaklısının her zaman ölüncüye kadar yoksulluk nafakası alacağı anlamına gelmemektedir. Kanun koyucunun 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu'nun 175. maddesinde 'süresiz olarak' ibaresine yer vermesinin amacı, boşanmadan dolayı yoksulluğa düşecek olan eşin diğeri eş tarafından, şartları bulunduğu sürece ekonomik yönden desteklenmesi ve asgari yaşam gereksinimlerinin karşılanmasıdır.

Evlilik birliğinde eşler arasında geçerli olan dayanışma ve yardımlaşma yükümlülüğünün, evlilik birliğinin sona ermesinden sonra da kısmen devamı niteliğinde olan yoksulluk nafakasının özünde, ahlâki değerler ve sosyal dayanışma düşüncesi yer almaktadır. Yoksulluk nafakasının amacı nafaka alacaklısını zenginleştirmek değildir. Yoksulluk nafakasıyla, boşanma sonucunda yoksulluk içine düşen eşin asgari yaşam gereksinimlerinin karşılanması düşünülmüştür. Yoksulluk nafakasına hükmedilebilmesi için nafaka talep eden eşin boşanma nedeniyle yoksulluğa düşecek olmasının yanı sıra, nafaka talep edilen eşin de nafaka ödeyebilecek ekonomik gücünün bulunması gerekmektedir. İtiraz konusu kuralda, boşanma sebebiyle yoksulluğa düşen eşin korumak için diğeri eşin, koşulları bulunduğu sürece, herhangi bir süre sınırı olmaksızın yoksulluk nafakası vermesi düzenlenmiş olup bu yükümlülüğün sosyal hukuk devleti ilkesinin gereği olarak getirildiği kuşkusuzdur. Açıklanan nedenlerle, itiraz konusu kural Anayasa'nın 2. maddesine aykırı değildir. İptal isteminin reddi gerekir. Kuralın Anayasa'nın 10. ve 41. maddesi ile ilgisi görülmemiştir" diyerek kararı oybirliği ile reddetmiştir.

Aynı konuya ilişkin (AYM. 2015 -2015/57 E.ve 2015/58 K.) Anayasa'nın "Anayasaya aykırılığın diğeri mahkemelerde ileri sürülmesi" başlığını taşıyan 152. maddesinin son fıkrasında, "Anayasa Mahkemesi'nin işin esasına girerek verdiği ret kararının Resmî Gazete'de yayımlanmasından sonra on yıl geçmedikçe aynı kanun hükmünün Anayasaya aykırılığı iddiasıyla tekrar başvuruda bulunulamaz." ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesi'nin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Başvuruya engel durumlar" başlığını taşıyan 41. maddesinin (1) numaralı fıkrasında, "Mahkemenin işin esasına girerek verdiği ret kararının Resmî Gazete'de yayımlanmasından itibaren on yıl geçmedikçe aynı kanun hükmünün Anayasaya aykırılığı iddiasıyla itiraz başvurusu yapılamaz." hükümlerine yer verilmiştir.

Kanun'un 175. maddesinin birinci fıkrasında yer alan "süresiz olarak" ibaresine yönelik olarak daha

önce yapılan itiraz başvurusu, Anayasa Mahkemesi'nin 17.5.2012 tarihli ve E.2011/136, K.2012/72 sayılı kararıyla esastan reddedilmiş ve bu karar 26.6.2012 tarihli ve 28335 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmıştır. Anayasa Mahkemesi'nce işin esasına girilerek, Kanun'un 175. maddesinin birinci fıkrasında yer alan "süresiz olarak" ibaresinin Anayasa'ya aykırı olmadığına karar verildiğinden, bu konuda yeni bir başvurunun yapılabilmesi için kararın Resmî Gazete'de yayımlandığı 26.6.2012 tarihinden başlayarak geçmesi gereken on yıllık süre henüz dolmamıştır.

Açıklanan nedenlerle, itiraz konusu kurala ilişkin itiraz başvurusunun, Anayasa'nın 152. maddesinin son fıkrası ve 6216 sayılı Kanun'un 41. maddesinin (1) numaralı fıkrası gereğince esas incelemeye geçilmeksizin reddi gerekir, diyerek reddetmiştir.

Yoksulluk nafakası ile ilgili olarak Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ile Adalet Bakanlığı süresiz nafaka sorunu ile ilgili 10 Ekim 2018 tarihinde "Gündem Buluşmaları" konulu toplantı ile masaya yatırılmıştır. Bu toplantıda görüş birliğine varılmamış olmakla beraber, "yasadaki mevcut hali ile devam etsin, düzenleme düşünülüyor ise kadının sosyo-ekonomik ve toplumsal yerinin iyileştirildiği zamana ertelensin" görüşü baskın olarak savunulmuştur. Bu toplantıda ileri sürülen görüşler şunlardır:

- 1- Yasada mevcut hali devam etsin görüşü
- 2- Hakimin takdirine bırakılsın. (Bu görüşe göre, nafaka için herhangi bir alt sınır üst sınır konulmayacak, aile hakimi boşanmada kusur durumu, eşlerin maddi durumu, ortak çocuk, evlilik süresi ve tarafların yaşı gibi kriterler ışığında nafaka süresini takdir edecek.)
- 3- 2 yıldan az olmamak kaydı ile evlilik süresinin yarısını geçmeyecek şekilde hakim tarafından takdir edilsin.
- 4- 1 yıldan az 5 yıldan fazla olmasın
- 5- Evli kalınan süreye bakılmaksızın üst sınır getirilsin.

nafakasını alamamaktadır. Bu nedente nafakanın süreyle sınırlandırılmasının değil, nafakanın kadınlara ödenebilmesinin sağlanması konusunda düzenlemeler yapılmalıdır. Çeşitli ülkelerde olduğu gibi tahsil edilemeyen nafakanın devlet tarafından ödenmesi ve arkasından nafaka yükümlüsüne rücu edilmesi yöntemi konuşulmalıdır. Nafaka konusu bu birikim olmaksızın, belirsiz tekil örnekler ve tek başına erkek mağdurlar üzerinden konuşulmamalıdır. İstisnalar üzerinden yasa yapılamayacağını belirtmek gereklidir.

Nafakanın tahsili konusunda devletin ödeme yapabileceği yol ve yöntemler üzerinde durulmalıdır. Nafakanın sınırlandırılmasına yönelik değil, kadınların haklarını daha da ilerletecek yasal düzenlemelere ihtiyaç bulunmaktadır. Kaldı ki bu tartışma ile önerilen yasal düzenleme, devletin onayladığı "BM Kadınlara Yönelik Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Sözleşmesi" ve "Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi (İstanbul Sözleşmesi)" dâhil uluslararası sözleşmelere de aykırıdır." denilmiştir. giderilebilir (evlilik süresi, kusur, ortak çocuk bulunması, tarafların yaşı, çalışma imkanı varken çalışmaması, tarafların geliri gibi).

Görüş ve Kanaatimiz

1- Son dönemde basın ve sosyal medyada sıkça karşımıza çıkan Yoksulluk Nafakası (Süresiz Nafaka) aslında süresiz değildir, belli koşullarda sona ermektedir. TMK'nın 176. maddesinde kaldırma sebepleri sıralanmıştır. Anayasa Mahkemesi'nin konuya ilişkin kararları vardır.

2- Kamuoyuna aksettirilenin aksine sadece kadınlara yoksulluk nafakası bağlanmaz, şartları uyan tarafa kadın ya da erkeğe bağlanır. Konu yasada açıkça belirtilmiş olup, konuya ilişkin Yargıtay içtihatları mevcuttur, konuyu kadın ve erkek ayrışmasına taşımamak gerekir.

3- Çok kısa süren evliliklerde sorun yaşayan mağdurlar vardır. Fakat sayıları belli değildir. Medyada kimi zaman 1000 kimi zaman 2000 kimi zaman 6000 denen mağdurlar kimi zaman da 2 milyon olmaktadır. Bu sayılar afakidir, bilimsel bir veri yoktur. Konuya ilişkin bir veri tabanı oluşturulmalıdır.

4- Yoksulluk nafakası bağlanma kriterleri ve özellikle yoksulluk sınırının belirlenmesinde sorunlar vardır. Tarafların gerçek gelirleri çoğu zaman tespit edilememektedir. Bu sorun uygulamada yerel mahkeme kararları ve içtihatlarla

5- Genellikle her iki tarafın da yoksul olduğu durumlarda nafaka daha büyük sorun haline gelmektedir. Yoksuldan yoksula, yoksulluk nafakası ödeme sorununun çözülmesi gerekmektedir.

6- Yoksulluk nafakası almadan geçimini sağlayamayacak kadın sayısı fazladır. Hâlihazırda çalışan kadınların oranı %35 olup çok düşüktür

Genellikle her iki tarafın da yoksul olduğu durumlarda nafaka daha büyük sorun haline gelmektedir. Yoksuldan yoksula, yoksulluk nafakası ödeme sorununun çözülmesi gerekmektedir.

ve bu durum kadınların yoksulluk nafakasına ihtiyacı olduğunu gösterir.

7- Sosyo-ekonomik alanda iş ve eğitim alanında kadınların önünde çok fazla sorun mevcuttur.

8- İş alanında kadına baskı uygulanmakta, cinsiyete dayalı olarak ayırım yapılarak eksik ücret ödenmektedir.

9- Kadın erkek fırsat eşitliğinde ülkemiz dünya sıralamasında en altlardadır.

10- Hâlihazırda bağlanmış nafakasını alamayan mağdur kadın sayısı fazladır. Bunun tahsili için çalışma yapılmalı gerekirse fondan karşılanıp borçlulara rücu edilecek sistem kurulmalıdır.

11- Toplumda cinsiyete dayalı ayrımcılık ortadan kaldırılmış değildir.

12- Aile mahkemelerinin kurulması gerek nafaka gerek aileye ilişkin tüm davalarda yararlı sonuçlar sağlamıştır, daha verimli olunması için aile hukuku ile ilgili avukatlıkta branşlaşma sağlanmalıdır.

13- Kayıt dışı çalışma ve maaş ile kazançların mahkemede düşük gösterilmesinin engellenmesi, boşanmada tazminat ve nafakalarda verilecek kararlarda düzelme sağlayacaktır.

14- Boşanma davaları ve nafaka borç ve alacaklıları için bir veri tabanı oluşturulmalıdır. Daha doğrusu boşanmaya ilişkin genel veri tabanı oluşturulmalıdır.

15- Evlilik sigortası veya fonu kurulmadan yoksulluk nafakasının kısıtlanmasına ilişkin düzenleme yapılması toplumsal sorunları beraberinde getirecektir.

16- Kadınların çalışma hayatı içerisinde yer alması için gerekli koşulların düzeltilmesi ve en önemlisi toplumsal farkındalığın sağlanması gerekmektedir.

17-Yoksulluk nafakası ile ilgili yasal düzenlemenin sosyal devlet kriterine uygun olmadığı iddiası hukuki mesnetten yoksundur. Güçlüye karşı güçsüzü korumak sosyal devletin görevidir.

18- Yoksulluk nafakası özünde ahlaki değerlere uygun olup, sosyal dayanışmayı güçlendirmektedir.

19- Konuyu özellikle medya üzerinden kadın erkek çatışmasına götürmemek gerekir.

Denilmektedir ki “kadın boşandıktan sonra eski eşine bağımlı olmasın.” Evet, kadın evlilik öncesi, evlilik içinde ve evlilik sonrası eşe, babaya veya kardeşe bağımlı olmasın. O halde öncelikle kadının çalışması için önündeki engelleri kaldıralım. Evlilik süresince sosyal ve ailevi baskı ile eşe bağlı olan kadına boşanma sonrası “hadi sen git çalış kimseye bağımlı olma” demek hakkaniyete uygun değildir. Mesleği olsa bile eş ve aile baskısı ile uzun bir süre çalışmamış kadın, boşanma sonrası iş bulma ve çalışmada tacizler de dahil olmak üzere pek çok sorunla karşılaşırken, sosyal çevresi gereği işe girmesine eşi ve ailesi tarafından izin verilmeyen bir kadına boşanma sonrası “git çalış” demek ne derece doğrudur?

Kadının çalışması için şartlar düzeltilmeli ve öncelikle Bu toplantıda süresiz nafaka mağdurları tarafından gerek mağdur sayısı ile ilgili bir veri ileri sürülemediği. Sayı afakidir. Nafakanın hâlihazır şekilde devamı baskın bir görüş olarak ileri sürüldüğü ve kadının toplumsal ve iş alanında hâlihazır durumunda bir iyileştirme olmadan bu düzenlemenin yapılmasının sakıncalı olduğu yönünde beyanlar sunulmuştur. Düzenlemenin kadınlara ilişkin sosyal iş ve yasal alt zeminlerin olumlu hale getirildiği bir zamana bırakılması fikri ileri sürüldüğüne dair basında haberler yer almıştır.

Yoksulluk nafakası ile ilgili çalışmalar ve tartışmalar sürerken Ankara Barosu Kadın Hakları Merkezi “Tüm Yönleriyle Nafaka Çalıştayı” düzenledi ve çalıştay sonrası sonuç bildirgesi yayımlandı. Ankara Barosu 12 Ocak 2019 tarihli bildirgenin özeti şu şekildedir;

“Öncelikle ifade etmek gerekir ki; nafaka tartışması kamuoyunun önüne nafaka mağdurlarının olduğu iddiası üzerinden getirilmiş, tekil örneklerden mağduriyetler yasal düzenleme talebinin dayanağı olarak ileri sürülmüştür. Tekil olarak ifade edilen örnekler, birkaç günlük evlilikten kaynaklı ömür boyu nafaka ödemeye yöneliktir. Nafaka dosyalarının ne kadarı bu durumdadır, kaç kişi bu şekilde nafaka ödemektedir bilinmemektedir. İleri sürülen mağduriyetlere ilişkin hiçbir bilimsel kriter, araştırma veya veri sunulabilmiş değildir. Bu tür verilerin ve araştırmaların mevcut olmadığı da yetkililer tarafından dile getirilmektedir. Tanımı, sayısı, oranı belirsiz bir mağdur erkekler iddiası üzerinden yasal değişiklik girişimi son derece sakıncalıdır. Kaldı ki sınırlı sayıda mağduriyet olsa bile, her türlü eşitsizlik ve cinsiyetçi politikalar altında yoksulluk ile hayatlarını sürdürmek durumunda kalan ülkemiz kadınlarının yaşadığı tablonun dikkate alınması gereklidir. Nafakanın bu açıdan tartışılması konuyu özünden

uzaklaştırmaktadır. 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 175. maddesinde düzenlenmiş olan nafaka konusunda ne yazık ki kamuoyuna yanlış bilgi verilmektedir, yanlış bilgilendirme, sürecin yanlış bir şekilde anlaşılmasına ve seyrine neden olmaktadır. Bilimsel verilere dayalı bilgi olmadan bir yasal değişikliği tartışmak olanaklı değildir. Öte yandan Medeni Kanun'da ifadesini bulan yoksulluk nafakası esasen süresiz değildir. Medeni Kanun'un 176. maddesi nafakanın kaldırılması koşullarını düzenlemektedir ki söz konusu koşullar oluştuğunda, çoğunlukla yargı tarafından geniş yorumlanarak yoksulluk nafakası kaldırılmaktadır. Dolayısıyla yoksulluk nafakasının süresiz olduğu iddiası gerçek dışıdır. Süresiz olan, daha doğrusu çocukların 18 yaşına gelmesine kadar devam eden nafaka, iştirak nafakası olup, velayet kendisine verilmeyen eş tarafından ödenen nafaka biçimidir.

Yine yürütülen tartışmaların bir diğer yönü de, yurt dışı örnekler ile kıyaslama yapmak, Dünya Küresel Güç sıralamasında ikinci sırada yer alan İsviçre başta olmak üzere bazı Avrupa ülkelerinden örnekler vermek biçimindedir. Nafaka hukuku toplumdan topluma farklı düzenlemelere tabi olmasına, nafaka konusu, her toplumun refah düzeyine, devletin sosyal yardım ve sosyal güvence sağlama düzeyine, toplumun sosyo-ekonomik yapısına, toplumsal cinsiyet eşitliği düzeyine, kadınların istihdama katılım oranına, kadının ücretsiz ev içi emeğinin karşılığının hukuksal mekanizmalarla sağlanıp sağlanmadığına göre farklılıklar göstermesine rağmen ve nafaka, aile hukukunda en az teorik ve ampirik çalışmaya konu olmuş alanlardan biri olmasına rağmen, dünyanın hiçbir yerinde süresiz nafaka olmadığı iddia edilmektedir. Örneklemeler yanlış bilgiler içermektedir. ABD ve pek çok Avrupa ülkesinde süresiz nafaka uygulaması mevcuttur ve bu ülkelerden söz edilmemesi düşündürücüdür. Örneğin İngiltere'de nafaka borçlusu eşin ölmesi halinde dahi, belirli şartlarda, nafaka ödeme yükümlülüğü, tereke üzerinden ödenmeye devam edilmektedir. Bu açıdan uluslararası örneklerin objektif ve doğru bilgi temelinde verilmesi önemlidir. Kadın erkek eşitliği, cinsiyet politikaları, kadın işsizliği ve yoksulluğu açısından ülkelerin durumu, ülkelere ilişkin özgünlükler gözetenmeden yapılan kıyaslamaların bilimsel olmadığını belirtmek gereklidir. Nafaka konusunun sağlam bir zeminde tartışılabilmesi için, tarihsel arka planının iyi araştırılması, kadın ve erkeğin toplumdaki konumu, eşitsizlik ve kadının yoksulluğu üzerinden ele alınması, verilerle desteklenmesi gerekmektedir. Türkiye'de kadınların iş gücüne katılma oranı 2018 için yüzde 34,9 iken erkeklerde bu oran yüzde 73,5'dir. Oranlar kadın yoksulluğunu ve eşitsizliği gözler önüne sermektedir. Eşitsizliğin ürettiği yoksulluk konuşulmadan nafakanın tartışılması, son

derece sakıncalı sonuçlara neden olacaktır. Kadınların işgücüne katılımı eşitsiz, çalıştığı iş kayıt dışı, düzensiz ve güvencesizken, ev içi ücretsiz emek ve bakım emeği ve eğitim öğretim alanındaki eşitsizlikler çözülmemişken, nafaka konusunda yasada kadınlar aleyhine bir düzenleme yapılması kabul edilebilecek bir durum değildir.

Şiddet, yoksulluk, eşitsizlik gibi kadınların yaşadığı pek çok ciddi sorun var iken ve bu sorunlara ilişkin çalışmalar yapılması gerekirken, nafakanın sınırlandırılmak istenmesini çok sakıncalı bulduğumuzu belirtmek gerekir. Sosyal devlet ve kadınlar için sosyal güvenlik mekanizmalarının çok sınırlı olduğu bir sistemde nafakayı sınırlandırmak, kadınların boşanma ile düşecekleri yoksullukla onları baş başa bırakmak anlamına gelecektir. Evliliğin bitmesinin ardından, hayatın her alanındaki eşitsiz koşullar nedeniyle yoksulluk kadın için kaçınılmaz bir sonuç olmaktadır. Kadınların boşanmanın ardından nafakaya ulaşmasını güçleştirmek pek çok kadını ya sadece sosyal yardımlara muhtaç edecek ya da kadınlar boşanmanın ardından hayatını sürdüremeyeceğini düşüneceğinden boşanmadan vazgeçmek durumunda kalacaktır. Yasal ve fiili olarak kadın erkek eşitliği sağlanmadan nafakanın süreye bağlanması halinde, kadın mutlu olmadığı belki de şiddet gördüğü bir evliliğe mahkum olacaktır.

Anayasa Mahkemesi'nin 2011/136 E. ve 2012/72 K. sayılı ve 2015/57 Başvuru Numaralı Kararlarını hatırlatmak gereklidir. Anayasa Mahkemesi, her iki kararda da nafakanın süreli olması düzenlemesini tartışmış ve Türk Medeni Kanunu'nun 175. Maddesi'ni Anayasa'ya aykırı bulmamıştır. Anayasa Mahkemesi'nin Anayasa'ya aykırılık tespit etmediği bir yasa maddesinin değiştirilmesinin tartışma konusu yapılmasını sakıncalı bulduğumuzu belirtmek isteriz.

Aslında nafakayla ilgili asıl mağduriyeti kadınlar yaşamaktadır ve nafakanın tahsil edilememesi gibi ciddi bir problem söz konusudur. Kadınların çoğunluğu mahkeme kararı olsa dahi hem yoksulluk hem iştirak toplumsal farkındalık sağlanmalıdır. Evlilik süresince çalışmasına imkan verilmeden aile bütünlüğü için tüm enerji ve zamanını harcayan 45-50 yaşlarındaki bir kadına, boşanma sonrası "çalış nafaka alma" demek adil değildir. Bu husus tartışma konusu dahi yapılmamalıdır. Yüksek sesle sosyal medya ve basında sanki tüm

süresiz nafaka ödeyenler mağdur olmuşçasına algı oluşturulmaya çalışılsa da işin özünde öyle olmadığı anlaşılmaktadır. Yukarıda bahsedildiği üzere süresiz nafaka mağdurları diye adlandırılan olgu, aslında kısa süren ve çalışma imkanı varken çalışmayan eski eşe nafaka ödeyen mağdurlardır, kısa süren evliliklerden kaynaklanan bu sorun tüm nafaka borçlu ve alacaklılarına mal edilmemelidir. Süresiz nafaka kanunumuzdaki yerini korumalıdır (aslında süresiz olmadığı, yukarıda bahsedilen kanuni şartların bulunması halinde sona ereceği bilinmelidir.).

Peki, çalışma imkanı varken çalışmayan ve çok kısa süren evlilik sebebi ile mağdur olanların durumu ne olacaktır? Çalışma imkanı varken hiç çalışmayan kısa süre evli kalan eşe hiç yoksulluk nafakası bağlanmaması gibi, süreli ya da süresiz nafaka bağlanması gibi durumlar davanın özel şartları içerisinde hakim tarafından takdir edilebilecek bir düzenlemeye tabi tutulabilir. Bu düzenlemeyi yapmadan önce de birer birer vakalarla hareketten ziyade; mağdur sayısı veri tabanı kurularak ve gerçek mağdur sayısı belirlenerek işe başlanılmalıdır. Aile hukuku kamuoyunu ilgilendirdiğinden tek tek vakalarla değil gerçek veriler tespit edilip taraflar dindikten sonra tarafların zarar görmeyeceği ortak bir kanaat oluşturulup, kısa süren evlilikler için düzenleme yapılabilir. Yapılacak düzenlemenin pek çok sorunla karşı karşıya olan kadınlarımıza yeni zorluk ve sıkıntılar getirmemesine de dikkat edilmesi gerekir.

Evlilik fonu ya da evlilik sigortası oluşturulmadan, çalışma ve fırsat eşitliği sağlanmadan, iş hayatı içinde baskı ve taciz sonlandırılmadan ve belki de en önemlisi; kadının çalışması ile ilgili farkındalık yaratılmadan, yoksulluk nafakasının (süresiz nafakanın) temelini bozacak değişiklik ve düzenlemeler yapılmamalıdır.

Süresiz nafakanın kanunlarımızdan tamamen kaldırılması günümüz koşullarında aile yapımıza ve sonuç itibarı ile toplumumuza zarar verecektir. Tekil eleştiriler sebebi ile Türk Medeni Kanunu'nda değişiklik yapılması sosyal yapımıza yarar değil, zarar getirecektir.

Dünya üzerinde nafaka ile alakadar birbirinden farklı düzenlemeler bulunmaktadır. Taraflar, dünyadaki uygulamadan örnek verirken hep kendi lehlerine olacak örnekler vermektedirler, aleyhlerinde olacak örneklerden kaçınılmazdır. Oysa dünyada her toplum kendi sosyo-ekonomik yapısına ve tüm değerlerine göre yasal

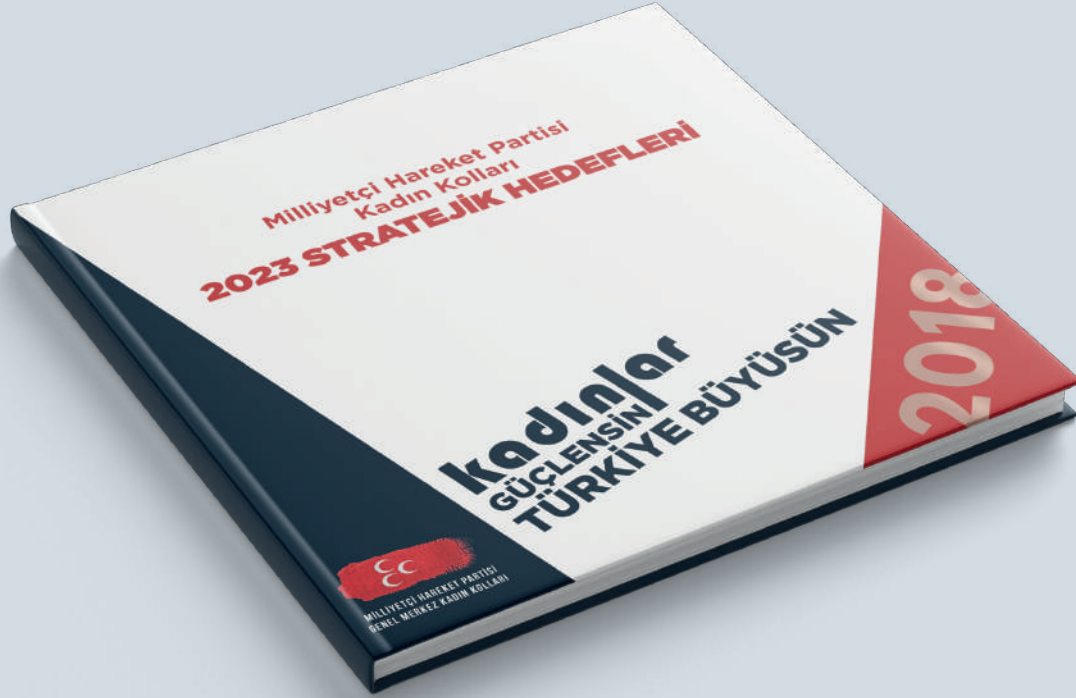
düzenleme yapmaktadır. Kimi toplumlarda nafaka süreli iken kimi toplumlarda süresizdir. Dünya örneklerine objektif yaklaşmak fakat kendi toplumumuzun ihtiyaçlarına, toplumsal şartlarına ve sosyal değerlerine de dikkat etmek gerekir. Düzenlemenin Türk Medeni Hukuku'nda yapılacağını aileyi ve evlilik kurumunu ilgilendirdiğini unutmamak ve hassasiyet göstermek gerekir; çünkü aile kurumu Türk toplumu için en değerli kurumdur ve toplumun ayakta kalmasını sağlamaktadır. Toplumumuzda kişiler boşansa bile sosyo-kültürel değerlerimiz gereği eski eşinin yoksulluğa düşmemesi için ona yardım etmektedir. Yoksulluk nafakası bu bakış açısıyla Medeni Kanun'umuza girmiştir. Bu bakış açısı ile getirilen yasanın topluma yararı büyüktür. Bizler Türk kadınına gerek evlilik öncesi gerek evlilik içinde gerekse evlilik sonrası geçimini, çalışıp üreterek sağlayacak imkan ve şartları oluşturduğumuzda artık bu türde bir nafakaya da gerek kalmayacaktır.

KAYNAKÇA

<http://www.anayasa.gov.tr/icsayfalar/kararlar/kbb.html> (erişim tarihi: 08.02.2019)

<http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.4721.pdf> (erişim tarihi: 08.02.2019)

Milliyetçi Hareket Partisi Kadın Kollarının 2018'de yayınladığı kitapçıklardan biri olan **2023 Stratejik Hedefleri, "Kadınlar Güçlensin Türkiye Büyüsün"** yolunda izlenmesi gereken stratejileri konu edinmiştir.

4 bölümden oluşan kitapçığın birinci bölümünde misyon, ana hatlarıyla belirtilerek amaçların gerçekleştirilmesi adına yürütülmesi gereken hususlar yer almaktadır. Bu amaçlar; **"Kadınlara yönelik siyasi stratejiler geliştirmek, Kadın Kolları mensuplarını ve kadın seçmenleri yönlendirmek, Genel Merkez ile il ilçe kadın kolları arasında koordinasyon ve iş birliğini geliştirmek, Milliyetçi Hareket Partisi teşkilat organlarında görev alan kadınları siyasette daha görünür kılmak"** olarak belirlenmiştir.

Mutlu Kadın Huzurlu Türkiye ve Kadınlar Güçlensin Türkiye Büyüsün vizyonundan hareketle ikinci bölümde;

- Evinde, toplumda ve uluslararası arenada kültürel açıdan güçlü kadın,
- Evinde toplumda ve uluslararası arenada ekonomik açıdan güçlü kadın,
- Evinde toplumda ve uluslararası arenada siyasal açıdan güçlü kadın" konuları işlenmiştir.

Kitapçığın Üçüncü ve dördüncü bölümlerinde ise çalışma ilkeleri ve MHP Kadın kollarının 2023 stratejik hedefleri, ana stratejiler olarak anlatılarak gerekli bilgiler okuyucuya sunulmuştur.

BİR CANLI BOMBA VAKASI ÜZERİNDEN TERÖR, KAN VE KADIN

”

*Süveybe yorgundu,
bedbindi, bezgindi,
bıkkındı ve üzerinden
iğil iğil akan koskoca
bir hayal kırıklığının
içindeydi.*

Süveybe...

O aslında sadece gözleriyle, göz bebeklerinin karmakarışık elasıyla, gizemli kıskırtıcı gem vurulamaz vahşi bir vurdumduymazlıkla insanı kurcalayıp duran, Arap kadınının tipik temsilcisiydi. Yirmi, bilemediniz yirmi beş yaşlarındaydı. Doğal bir sürme vardı kara kahve yeşil gözlerinde, içine bakan insanı ilginç bir şekilde içine çeker, çaresiz bırakırdı. Ama sadece o kadardı ve çok geçmişte kalmıştı...

O gözler gerçekten çok güzeldi ama o güzelliğe ulaşabilmek için artık alabildiğine uzun bir yolculuk yapmak, zorlu, pis, kirlı, kanlı ve öfkeli engebeleleri aşmak, sonra da vicdanınızda takat kalmışsa bir o kadar daha uğraşmak gerekiyordu.

Sağ gözünün akına koca bir kan beneği oturmuştu Süveybe'nin. Kirlıydi yüzü, pisenmişti iyice, tozluysa, bir de yüzüne yediği sert darbeden sızan bir tutam kanla koca bir morluğu da vardı. Bilinmez ya, tekmedenmişti de Süveybe. Fena halde dövmüşlerdi. Daha doğrusu hepsi dövülmüşü. Bu ayak altına alınışta

yalnız değildi Süveybe. Beş kişiydiler. İlginç bir çağrışımla beşi bir yerdeydiler. Onlar beşi bir yere toplanıp teşhir edilen, beş canlı bombaydılar! Füyeleri sökülmüş yeleklerin, bir adım arkasındaydılar.

Onlar birer 'İntihariy'diler...

Süveybe yorgundu, bedbindi, bezgindi, bıkkındı ve üzerinden iğil iğil akan koskoca bir hayal kırıklığının içindeydi. Çılgın bir sevdaya bakacak gözleri, patladığı volkandan denize akan, kıvılcımları sönmüş, tuzlu suya ulaştıkça hepten sönecek bir lav seline dönüşmüştü. Sönmüştü Süveybe'nin gözlerindeki yaşama dair güzel parıltılar ve ilginç bir şekilde o ölgün korun içinde, hala ölümüne bir hırs, ölümüne bir öfke, kin ve nefret vardı ve çılgıncasına çıldırılmışçasına parlamaya çalışıyordu.

Anlaşılıyordu. Gözlerinin akındaki çiy beyazlıkla, o çiy beyazlığa oturmuş kirlı kan, beyazın masumluğuna inat, ölümü dişlemek üzere ölümüne kenetlenmiş gibiydi.

Süveybe de diğerleri gibi sadece gözlerini gösteren kirlî, eski ve Diyala'nın çöl kumuyla tozuna bulanmış kapalı giysiler içindeydi. Ne ilginçti. Bu giysiler bile renkleriyle ölgündü, bedbindi, bezgindi, ölümüne eski duruyordu, bir de kasvetliydi sanki her bir yerleri hatta dikişlerin içi, içindeki takatsiz ve zayıf bedeni bile çöl hakisi tozun kumun ve toprağın içindeydi. Eziyet de etmişlerdi. Yüzünde de sadece hayal kırıklığı değil acı da vardı. Ama bu bir şey değildi. Hele geçmişte yaşadıklarının yanında, bunlar hiçbir şey değildi.

Başka bir zaman Süveybe'nin sürmeli bakışları, muhteşem bir endama ve zarafete dalalet ederdi. Ancak şimdilik burada; bu kadardı. En küçükleriydi Süveybe, yirmi beşlerindeydi ya, elli beşinde gibi görünmekteydi şimdi. Diğerleri daha büyüktü Süveybe'den. Otuz beşinde, kırıkında, hatta ellisinin üstünde olan vardı. Hikayeleri farklı farklıydı ya, aslında ortaktı.

Kimisi 91 Körfez Savaşı'nda babasını kaybetmişti, kimisi 91 Savaşı'yla 2003 İşgali arasındaki abluka ve ambargo yıllarındaki açlık ve bakımsızlıktan çocuğunu... Kimi 2003 İşgalinde kardeşini kaybetmişti, kimi 2006-2008 arasındaki Mezhep Savaşı'nda ağabey ve kocasını... O kadar çok ölüm vardı ki hayatlarında. O kadar acı! Kin, nefret, intikam duygusu, hınç, gözyaşı ve acı. Her tarafları, her yanları mezarlık doluydu. Mezarlıklarda zamanından önce ölen insanlar! Adam, kadın, kız, delikanlı, çocuk ve bebek. Onlar mezarlara sadece bedenleri değil, sevgiyi de gömmüşlerdi. Kimi de tecavüze ve saldırıya uğramıştı.

Süveybe de onlardan biriydi. Dedesi Irak-İran savaşına gitmiş, dönmemişti. Küçük kardeşi Amerikan ambargosunda ölüvermişti. Küçücük minik Ali'si ve açtı öldüğünde... Babasını da Mezhep Savaşı'nda öldürmüşlerdi. İşte burada, hepten yalnız kalmışlardı.

Bitmek bilmez savaşlar, istilalar, ablukalar, ambargolar, karmaşa, düşmanlık, işgal, işgal içindeki mezhep savaşı her Iraklı gibi, onun da ailesini kırıp geçirmişti. Bombalar altında parçalanırlar, canlı bombalarla parçalanırlar, bombalı araçlarla, yol kenarı bombalarıyla, yapışkan bombalarla mayınlarla bubili tuzaklarla parçalanırlar... Havada uçuşan kollar bacaklar başlar, kandan yağın rahmet(!) yağmuru. Babasını, küçücük kardeşini kaybettiği yetmemiş gibi, önce masumiyetinden, sonra sevdiğinden olmuştu.

Tam olacakken olmamıştı işte. Yuvarlanıvermişti.

Bakuba'dan Bağdat'a gidiyordu. Bağdat'ın girişinde kontrol noktasında durdurmuşlar, sırf o adamlara ters davrandığından, pis(!) baktığından, gözaltına alınıvermişti. Sonrası sicin, yani hapishane, dam günleriydi.

Onun kapısına da "Mut'a serbest" yazmışlardı. Mezheplerini, nefretlerine şiddetlerine şehvetlerine alet etmişlerdi. Süveybe'yi kirlenmişlerdi. O kadar gelen olmuştu ki! Önceleri direnmişti, ama kendine yapılan eziyeti arttırmaktan öteye geçememişti. Kollarından, bacaklarından tutmuştu birileri, birileri salyali dişleriyle yüzünü, omuzlarını boynunu ısırılmış, iğrençliklerini içine akıtmışlardı. Sırta sırta, küfrede küfrede, döve döve günlerce namusunu kirlenmişlerdi.

Sonra da serbest bırakmışlardı. Sonra da sevdiği onu bırakmıştı. Zaten bundan sonrası da bir dizi teferruatı...

İŞİD'in önce ilgi sahasına, sonra etkisine girecekti. Artık acılarından kurtulacak(!), acılardan kurtaracaktı! Hem böylece cennete de varacaktı! İnaniyordu Süveybe. Ve artık düşünemiyordu... Ve insanlar soruyordu: "Bir insan nasıl canlı bomba olurdu?" Burası Irak, Diyala Bakuba'ydı.

İşte, bu böyledir.

Savaş, kan, terör, acı, yokluk, öfke, nefret ve cehalet terörün gerçek yüzüdür. Terörün gerçek sebebidir. Bu girdaba, akıntıya ve anafora Irak insanı, Suriye insanı kapılmıştır. Şimdi Türk insanın da bu sele, akıntıya kapılması istenmektedir. Türk anası direnmelidir. Aklıyla, gönlüyle, sevgisiyle, bilgi ve bilinciyle Türk anası direnmelidir ve Türk toplumunun direnmesini de sağlamalıdır.

Sadece çocuklarına, bebeklerine, gençlerine değil, yetişkinlerini de, toplumun sağduyusunu da, toplumsal vicdana da, birlik ve beraberlik ruhunu da, insanlığa da sahip çıkmalıdır.

Bir belgeselde Suriyeli çocuk, "Savaşmak zorunda kalsan, ne yapardın?" sorusuna "Kontrol noktasında kendimi patlattırdım" demişti. O çocuk da kendince bir Süveybe'ydii! Kontrol edilmeyen, edilemeyen terörün insanı, toplumu, insanlığı nasıl içine çekebileceği...

Bu da hiç unutulmamalıdır.

”

İşte, bu böyledir. Savaş, kan, terör, acı, yokluk, öfke, nefret ve cehalet terörün gerçek yüzüdür. Terörün gerçek sebebidir.

ATATÜRK VE EŞİ LATİFE HANIM: KADIN HAKLARI MESELESİNDE ÖRNEK BİR ÇİFT

Atatürk'te Kadın Hakları Düşüncesinin Oluşumu

Mustafa Kemal Atatürk, beş altı yaşlarında iken 1886 yılı 28 Mayıs'ında babası Ali Rıza Efendi'yi kaybetmiş, dul bir anne ve iki kız kardeşi ile kendisini hayat mücadelesi içinde bulmuştu. O'nun kadın meselelerine duyarlılığı işte bu yıllardan başlayarak gelişecektir.

Kız kardeşi Makbule Hanım'ın (Atadan) anılarında anlattığı bazı olaylardan Mustafa Kemal'in kadınlara ve kadın meselelerine duyarlı bir çocuk olarak, iki kız kardeşine kol kanat gererek büyüdüğünü anlıyoruz. Mahallede yaşanan bazı olaylar karşısında Mustafa'nın tepkisi ve daha çocuk haliyle bu olaylar hakkındaki değerlendirmelerinden anlıyoruz ki; yaşadığı çevrede kadınlarla ilgili olaylar sonraki yıllarda O'nun kadın meseleleri ve hakları konusundaki duyarlılığına doğrudan etki yapmıştır.

Mustafa Kemal'in memleket meselelerine ve bu arada kadın hakları meselesine dair düşünceleri daha Manastır Askeri Lisesi'nden itibaren dönemin istibdat-hürriyet çatışmaları ortamında olgunlaşarak gelişecektir. Harp Okulu ve Harp Akademileri eğitimi sırasında Tanzimat sonrası modernleşme çabalarının kadın meselesine dair

tartışmalarını yakından takip edecektir. 1905'ten sonra görev yerlerinde görüp yaşadıkları da bu konuda daha kararlı bir tutum sağlayacaktır. Şüphesiz bu dönemler boyunca okuduğu yerli ve yabancı eserler de bunda etkili olacaktır.

Onun kadın meseleleri ve hakları konusundaki düşüncelerini öğrenmemize imkan veren ilk belgeler ve anılar yakın arkadaşı Kurmay Yüzbaşı Ömer Lütfü'nün eşi Corinne Lütfü ile olan dostluklarından yansıyanlardır. Osmanlı Kadın Cemiyeti'nde de faaliyet gösteren Tergiman ailesinin bir üyesi olan Corinne Lütfü ile Mustafa Kemal'in mektupları kadın hakları bakımından önemlidir.

Mustafa Kemal, 20 Kasım 1913'te atandığı Sofya (Bulgaristan) Ataşemiliterliği görevine başlamıştı. Sofya'da Osmanlı Büyükelçisi Ali Fethi (Okyar) Bey ile birlikteydiler. Bulgaristan/Sofya'daki 14 aylık görevinin Mustafa Kemal'i pek çok bakımlardan etkilediğini, bunun önemli bir boyutunu da kadın hakları ve kadın meselesinin oluşturduğu anlaşılmaktadır.

Mustafa Kemal Paşa, Velihaht Vahidettin başkanlığında bir heyet ile birlikte 20 günlük bir Almanya

seyahatine çıkmıştı. Heyetin seyahati 15 Aralık 1917'de başlamış, 4 Ocak 1918'de İstanbul'da bitmişti. Almanya dönüşü hastalanan Mustafa Kemal'i muayene eden doktorlar, sol böbreğinde iltihap olduğunu tespit ettiler. Arkadaşı Dr. Rasim Ferit'in (Talay) tavsiyesi ve ısrarı üzerine yurt dışında tedavi olmaya karar verdi.

Gerekli izinleri alan Mustafa Kemal Paşa yanında Emir Subayı Şevki Bey olduğu halde 25 Mayıs 1918'de trenle Viyana'ya hareket etti. Üç hafta burada kaldıktan sonra 30 Haziran 1918 akşamı Karlsbad'a (günümüzde Çek Cumhuriyeti sınırlarındaki Karlay Vary) geçti. Orada Viyana'daki doktorların tavsiyeleri ile önceden bulunduğu "Rudolfs Hof" adlı konağın bir dairesine yerleşti.

Böylece 1 Temmuz 1918'den 27 Temmuz 1918'e kadar sürecek olan Karlsbad günleri başlamış oldu. Mustafa Kemal Atatürk, anılarını, "Karlsbad ve Viyana'da Geçen Günlerim" başlığı altında 30 Haziran 1918 Pazar gününden 28 Temmuz Pazar gününe kadar altı deftere yazmıştır. Afet İnan, bu anı defterlerini, 1931 yılında tarih çalışmaları sırasında Atatürk'ün Çankaya'daki eski köşkün kütüphanesinde bulmuş ve okumuştur.

Atatürk'ün bu anılarının birinci sahifesi 30 Haziran - 1 Temmuz 1918 tarihi ile başlıyor. Hepsisi 158 sahifedir. Eski harflerle yazılmış olmasına rağmen yabancı isimler Latin harfleriyle konmuştur. Defterler 21 boy ve 15 santim enindedir. 13 Temmuz 1918 Cumartesi'den 14 Temmuz 1918 Pazar'a kadar olan kısım (s. 94-134) tamamen Fransızca yazılmıştır. Diğer sahifelerden de Fransızca cümleler vardır. 15 Pazartesi - 20 Cumartesi'ye kadar altı günlük olaylar ise yazılmamıştır.

"Karlsbad Hatıraları"na göre Mustafa Kemal'in o günlerde kaplıca tedavisi dışında uğraştığı, üzerinde durduğu belli başlı konular şunlardı:

Almanca ve Fransızcasını ilerletmek için dersler almak, Türkçe, Fransızca ya da Almanca kitaplar okumak, O sırada orada bulunan Maliye Bakanı Cavit, İttihat ve Terakki mensubu gazeteci Hüseyin Cahit Yalçın, Cemal Paşa'nın eşi ve diğer Türklere ülke sorunlarına ilişkin söyleşiler ve tartışmalar yapmak, yaya yürüyüşleri ya da araba ile çevre gezileri yapmak Türkiye'de yapılmasını zorunlu gördüğü reformlar ve bunlarda uygulanacak yöntemleri belirlemek.

Bütün bu çalışmalar içinde konumuzu ilgilendiren hususta, yani kadın hakları ve kadın meselesi konusunda Mustafa Kemal'in görüşlerinin epeyce netleştiği ve ileride atacağı adımların altyapısının bu

sıralarda olgunlaşmaya başladığı anlaşılmaktadır.

Mustafa Kemal, Karlsbad'da gözlemlediği kadın-erkek birlikteliğinin etkisiyle söyleşilerinde en çok, kadının Türk toplumu içindeki yeri ve kadın özgürlüğü üzerinde durmuştur. Ondaki iki yıl önce II. Ordu Komutanı iken Kurmay Başkanı İzzettin (Çalışlar) ile bu konudaki konuşmalarını hatıra defterine yazmıştır: "22 Kasım 1916 (9 Teşrin-i Sâni 1332 Çarşamba) Kurmay başkanı ile kadınların örtünmesinin lağvı ve sosyal hayatımızın düzeltilmesi hakkında konuşma: 1) Muktedir ve hayatı bilen anneler yetiştirmek. 2) Kadınlara serbestisini vermek, 3) Kadınlarla beraber olmak, erkeklerin ahlakı, fikirleri, hissiyatı üzerinde etkendir." Karlsbad'daki söyleşilerini de ana çizgileriyle yazmayı ihmal etmemiştir. Özellikle burada tanıştığı Albay Emin ve Seyfi Beylerin eşleriyle konuştuklarına ilişkin notlar bu konuda geleceğe yönelik olarak neler düşündüğünü de açıkça yansıtmaktadır.

Kurtuluş'tan Sonra: Evliliği ve Eşli Yurt Gezileri

Bilindiği üzere, Yaklaşık dört yıl süren Türk Milli Mücadelesi, 30 Ağustos 1922'de Büyük Taarruz'la Yunan ordusunun büyük bir mağlubiyete uğraması üzerine başarıyla sonuçlanmıştır. Başkomutan Mustafa Kemal Paşa'nın Zafertepe-Çalköy'de kırık bir kağıdının üzerindeki haritada durum incelemesi sonrasında verdiği "Ordular! İlk hedefiniz Akdeniz'dir, İleri!" emri ile başlayan "Takip Harekâtı" da; Fahrettin Paşa'nın (Altay) emir-komuta ettiği 5. Süvari Kolordumuza bağlı öncü birliklerin 9-10 gün gibi çok kısa sürede İzmir'e ulaşmaları (9 Eylül 1922) ve Yüzbaşı Şerafettin Bey ve arkadaşlarının İzmir Hükümet Konağı'ndaki Yunan bayrağını gönderden indirerek Türk bayrağını çekmeleri ile başarıyla sonuçlanmış, Başkomutan Gazi Mustafa Kemal Paşa 10 Eylül'de İzmir'e gelmiştir. İzmir'de Yunanlıların çekilirken Ermeni Mahallesi'nden başlattıkları "büyük İzmir yangını" rüzgarın da etkisi ile yayılarak devam etmekteydi.

Bu geliş ve bu yangın Paşa'nın hayatını değiştirecek gelişmeleri de beraberinde getirecektir. Aynı günlerde tanıştığı İzmir'in tanınmış tüccarlarından Uşakizade Muammer Bey'in kızı Latife Hanım ile bir evlilik gerçekleşecektir.

Mustafa Kemal Paşa ile Latife Hanım'ın evlilikleri bir başka yazımızın konusu olacağı için burada ana hatları ile ve kadın hakları bakımın

” İlk gençlik yıllarından itibaren kadın meselesi ve hakları açısından muazzam bir duyarlılık geliştiren ve atılacak adımlarla ilgili o zamana kadar "radikal" sayılabilecek görüşler ileri süren Mustafa Kemal Paşa, hem eşi Latife Hanım'ın eğitimi ve konumu, alışılmışın dışındaki nikâh töreni, eşiyle birlikte yaptığı yurt gezilerinde verdiği mesajlar dikkate alındığında, düşünceleri adım adım hayata geçirecektir. Kadın hakları konusunda aşama aşama yapılacak inkılapların rol-modelini kendi ailesi ile ortaya koyacaktır.

dan ele alacağız. Bu evlilik ve Latife Hanım'ın eş olarak seçilmesi "Atatürk ve kadın hakları" açısından önemlidir. İlk gençlik yıllarından itibaren kadın meselesi ve hakları açısından muazzam bir duyarlılık geliştiren ve atılacak adımlarla ilgili o zamana kadar "radikal" sayılabilecek görüşler ileri süren Mustafa Kemal Paşa, hem eşi Latife Hanım'ın eğitimi ve konumu, alışılmışın dışındaki nikâh töreni, eşiyle birlikte yaptığı yurt gezilerinde verdiği mesajlar dikkate alındığında, düşünceleri adım adım hayata geçirecektir. Kadın hakları konusunda aşama aşama yapılacak inkılapların rol-modelini kendi ailesi ile ortaya koyacaktır.

Nikâh töreni geleneksel törenin dışında gerçekleşmiş ve 3 yıl sonra Medeni Kanun'la hayata geçecek olan törene benzer şekilde icra edilmiştir: Nikâh, Gazi Paşa ve Latife Hanım, ilk tanışmalarından yaklaşık üç buçuk-dört ay sonra, 29 Ocak 1923 Pazartesi günü İzmir Göztepe'deki Uşakizadelerin Köşkü'nde, 50 kadar konuğun önünde İzmir Müftüsü Rahmetullah Efendi (Çelebi, 1872-1944) tarafından kıyılmıştır. Gazi Mustafa Kemal Paşa, Latife Hanım ve şahitler, Mareşal Fevzi Paşa (Çakmak) ile Kâzım Paşa (Karabekir), İzmir Valisi Abdühalik Bey (Renda) ve Başyaver Salih Bey (Bozok) aynı masanın etrafına oturmuşlardı.

Gazi, sivil lacivert, kruvaze bir elbise giymişti. Başında her zamanki gibi yassı, koyu renkli güzel bir astragan kalpak vardı. Latife Hanım da koyu renkli bir rop giymiş ve başını da ölçülü bir şekilde örtmüştü. Bu sade dekor içinde nikâh töreni başlamıştı.

Ses seda kesilmişti. Gazinin Müftüye hitaben, biraz kısık ve ağırbaşlı sesi duyuldu:

"Efendi Hazretleri, biz, Latife Hanım'la evlenmeye karar verdik, lütfen gerekli işlemleri yapar mısınız?"

Bu sözleri büyük bir dikkatle dinleyen Müftü Rahmetullah (Çelebi) Efendi, Latife Hanım ve Gazi Paşa'ya ayrı ayrı birbirleriyle evlenmeyi kabul edip etmediklerini sordu. Her ikisi de "kabul ettim" dedi. Müftü Efendi sonra, "yeni evlilerin mutluluk ve sıhhatine ve bu evliliğin vatanımıza hayırlı olması için" orada bulunanları duaya davet etti.

İzmirli Kadınlarla Sohbet

Türkiye İktisat Kongresi'nin yapılacağı binada, 2 Şubat 1923 günü gerçekleşen İzmirli kadınların katıldığı toplantıda Gazi, eşi Latife Hanım'ı İzmirli kadınlara tanıtmış; kadın sorunları ve Lozan hakkında bilgi vermiştir. Katılanların "kadın" oluşu nedeniyle bu toplantıya İzmir'de "Halkla Sohbet"

ya da gayriresmi olarak "Kadınlar Kongresi" adı verilmiştir.

Anadolu Ajansı'nın haberine göre toplantıya kadın-erkek beş altı bini aşan insan katılmıştır. Dinleyicilerin yarısı kadındı. Kız Lisesi Müdiresi Melahat Hanım ve Kız Öğretmen Okulu öğretmenlerinden Nuriye Hanım'ın da aralarında bulunduğu birçok kadın, otuza yakın soruyu Gazi Mustafa Kemal Paşa'ya yöneltmiştir. Toplantı ile ilgili çekilen tek karelik fotoğrafta Latife Hanım'ın not tuttuğu görülmektedir.

Bir nevi "konferans" gibi gerçekleştirilen bu toplantıda, "kadının en büyük görevi analıktır. İlk terbiye verilen yerin ana kucağı olduğu düşünürse, bu görevin önemi gereğince anlaşılır" diyen Gazi Paşa, şunları söyler: "Milletimiz kuvvetli bir millet olmaya azmetmiştir. Bugünün gereklerinden biri de kadınlarımızın her konuda yükselmelerini temin etmektir. Dolayısıyla kadını da bilgili ve fen sahibi olacaklar ve erkeklerin geçtikleri bütün eğitim derecelerinden geçeceklerdir. Sonra kadınlar toplum hayatında erkeklerle beraber yürüyerek birbirlerine faydalı ve yardımcı olacaklardır."

Gazi Mustafa Kemal Paşa kadın hakları bakımından çok önemli olan ve "örtünme" meselesine de değindiği bu konuşmasına şöyle devam eder:

... Kasaba ve şehirlerde yabancıların dikkati en çok örtünme şekli üzerinde toplanıyor. Buna bakanlar, kadınlarımızın hiçbir şey görmediğini sanıyor.

Bununla beraber din gereği örtünme, kısaca anlatmak gerekirse, denilebilir ki, kadınları zorluğa sokmayacak ve ahlaka aykırı olmayacak basit şekilde olmalıdır. Örtünme biçimi kadını hayattan, varlığından soyutlamayacak şekilde olmalıdır. Bu konuda son söz olarak diyorum ki, bizi analarımızın adam etmesi gerekirdi. Onlar edebildikleri kadar etmişlerdi. Fakat bugünkü gereklilikler ve ihtiyaçların esasına yeterli değildir. Başka düşüncede, başka yetkin adamlara ihtiyacımız vardır. Bunları yetiştirecek olan bundan sonraki analardır. Bu arz ettiklerimin bağımsızlığını, şerefini, hayat ve varlığını temin ve devam ettirmeyi baş yasa alan yeni Türk Devleti'nin esaslarından birini teşkil etmesi gereklidir ve inşallah öyle olacaktır."

Kadınların Sosyal Hayatta Yeri Ne Olacak?

Dinleyiciler arasında bulunan bir genç kızın, "sosyal hayatta kadınlarımızın yeri ne olacaktır?" sorusu üzerine de Gazi, kendi gözünde kadının ne olduğunu anlatmaya koyulur:

"Dünya yüzünde ne varsa, ne başarılıymışsa, o kadının eseridir.

Bir toplum, uygarlığı ve çağdaşlığı bu iki cinsten sadece birinden beklerse, yarından fazlası güçsüzlüğe mahkûm edilmiş demektir.

Bizim toplumsal başarısızlığımız, kadınlarımıza karşı kusurlu davranışımızdır. Yaşamak eylem demektir. Bir toplumun yarısı eylemsiz kalırsa, orada sosyal hayat felç olur.

İlerlememiz için ilim ve fen gerekli diyorsak, bunlara aynı derecede hem kadınlarımız, hem erkeklerimiz sahip olmalıdırlar.

Kadınlar da erkekler gibi eğitilecekler ve ortak hayatta erkeklerle beraber yürüyüp, onlara dayanak olacaklardır.

Bizim dinimiz kadınların erkeklerden geri kalmasını istemez. Allah'ın istediği, iki cinsin aynı derecede ilim ve irfan sahibi olması ve bunları her yerde aramasıdır. İslam ve Türk tarihi incelenirse, kadınlarımız hiçbir hususta erkekten geri kalmamıştır.

Zaten köylü kadınlarımız erkeği kadar hayatın işleri içindedir. Kasaba ve şehirlerde kafesin ya da peçenin arkasına gizlenmesi dini örtünmenin anlamını aşmamalıdır. Böyle bahanelerle kadın hayatın dışına itilmemelidir. Kadın hiçbir bahane ile sosyal hayatta oynayacağı rolden uzak tutulamaz."

Eşi Latife Hanım'la Batı Anadolu Gezisi

Gazi Mustafa Kemal Paşa, yanına eşi Latife Hanım'ı da alarak bir Batı Anadolu gezisine çıkmıştır. 4 Şubat 1923 günü başlayan gezide Latife Hanım'ın erkek kardeşi Ömer Bey de katılmıştır. Kapaklı/Akhisar ziyareti ile başlayan gezi; Kirkağaç, Balıkesir, Balıya, Ergama Köyü, Edremit'e uzandı. Buralarda eşiyile birlikte halkla sohbet eden, hastahane hastaları ziyaret eden, Türk Ocakları'nda gençlerle konuşan

Gazi ve beraberindeki heyet 10 Şubat 1923 günü İzmir'e döndü.

Bu gezide en dikkat çeken hususlardan biri Gazi Paşa'nın Balıkesir Zağanos Paşa Camii'nde halkla sohbetidir. 7 Şubat 1923 Cuma günü, ordu karargâhında çalışan Mustafa Kemal Paşa, Zağanos Paşa Camii'nde Cuma namazını kıldıktan sonra caminin minberinden halka hitap etmiştir. "Balıkesir Hutbesi" olarak da bilinen ünlü konuşmasında, dini, siyasi ve sosyal içerikli yirmiye yakın soruyu cevaplamıştır.

Camide bulunanlar, Gazi Paşa'nın yaptığı konuşmayı pür dikkat dinlemiştir. Halifelik makamı, Lozan Konferansı, kadın hakları ve Halk Fırkası'nın durumu üzerine konuşmuş ve sözlerini "birlik, bütünlük" mesajı vererek tamamlamıştır:

"... Asrın bize verdiği dersten milletimizin lüzumu kadar aydınlanacağını görüyorum. Başarımız elbette birlik ve beraberlikle olacaktır..."

Balayına çıkamayan Gazi Mustafa Kemal Paşa, askeri itibarını kişisel siyasi güce döndürmek istiyor ve eşi Latife Hanım'ı "yaveri" olarak tanımlıyordu. Bir eş kavramında beklenen her şeyi onda bulmuş gibiydi; karısı onun ileri görüşlülüğünü paylaşmak, onaylamak ve desteklemek ama kendisinden bir şey beklememek üzere yanındaydı.

Gazi yaptığı sade evlilik töreni ile herkese örnek oluyordu. Eşini önce İzmir'de düzenlenen toplantıda halk ile tanıştırmış, sonra da birlikte yurt gezisine çıkmıştı. Her yerde kalabalığı arasına girmiş, onlarla konuşmuş, sorunları dinlemiştir

”

Bizim dinimiz kadınların erkeklerden geri kalmasını istemez. Allah'ın istediği, iki cinsin aynı derecede ilim ve irfan sahibi olması ve bunları her yerde aramasıdır. İslam ve Türk tarihi incelenirse, kadınlarımız hiçbir hususta erkekten geri kalmamıştır.

Düşmanın yakıp yıktığı Batı Anadolu'da yapılan bu gezide heyet köylerde duruyor ve Gazi halkla konuşarak onlardan neler beklediğini anlatıyordu. Latife Hanım da köylülerle kaynaşarak Gazi'nin düşündüğü Türk kadını canlandırıyor. Latife Hanım'ın bu gezide giydiği kıyafetleri bilhassa çocuklarla ilgilenmesi oldukça ilgi çekmiştir.

Türk Kadınları İzmir İktisat Kongresi'nde

Gazi Mustafa Kemal Paşa, 17 Şubat 1923 günü toplanan Türkiye (İzmir) İktisat Kongresi'nin son çalışmalarını gündüz Kordon boyundaki bir evde (bugün Atatürk Müzesi) ve akşam ise Göztepe Uşakzade Köşkü'nde yapmıştır. Türkiye İktisat Kongresi, İkinci Kordon'da Osmanlı Bankası'nın deposu olarak kullanılan Hamparsumyan'a ait üzüm işletmesinde, İktisat Bakanı Hukukçu Mahmut Esat Bey'in (Bozkurt) sorumluluğunda yürütülmüştür. Divan Başkanlığını Kâzım Paşa'nın (Karabekir) yaptığı Türkiye İktisat Kongresi 4 Mart 1923 gününe kadar sürmüştür.

Gazi'nin konuşmasıyla saat 10.30'da başlayan kongrenin alt kattaki büyük salonu, yurtdün değişik yerlerinden gelen temsilcilere, davetliler ve basın mensuplarına; balkon ve localar kongreyi izlemek isteyen halka ayrılmıştı. Halka ayrılan yerlerin beş yüz kişilik bölümüne de kadın dinleyiciler oturmuştur.

Kadın hakları ve kadının toplumda görünür hale gelmesi bakımından önemli olan bu toplantı, "Misak-ı İktisadi"yi kabul ve ilan ederek 4 Mart 1923 günü sona ermiştir.

Latife Hanım TBMM'de

Kadın meselesi ile ilgili olarak Tanzimat ve Meşrutiyet dönemindeki gelişmeleri anlattığımız bölümde hatırlanacağı üzere, kadınlarımızın "dinleyici" olarak Osmanlı Mebusan Meclisi'ne girmek istemeleri, bazı tepkilerle karşılaşmış ve kabul edilmemişti. Kadınlarla ilgili olarak pek çok ilki gerçekleştiren ve eşyle birlikte buna örnek olmaya çalışan Mustafa Kemal Paşa şimdi Türk kadınına "irade-i milliye"nin kalpgâhı olan TBMM'ne sokuyordu.

Gazi Paşa ve eşi Latife Hanım 18 Şubat 1923 günü İzmir'den ayrılmışlar, Eskişehir'de Lozan'dan gelen İsmet Paşa ile görüşmüşler ve sonra 20 Şubat 1923'te Ankara'ya gelmişlerdi. Çiçeği burnunda evli çift için artık Ankara hayatı başlıyordu. Elbette Avrupa'da okuyan ve İzmir gibi gelişmiş bir liman şehrinde doğup büyüyen Latife Hanım için bu pek kolay olmayacaktı.

Latife Hanım kısa sürede Ankara'ya alışmış ve uyum sağlamış görünüyordu.

Gazi Paşa ile arkadaş gezmelerine gidiyorlar, Latife Hanım Çankaya'daki Köşkte devlet adamlarının eşleri ile çay toplantıları yapıyordu.

23 Şubat 1923 günü öğleden önce, Gazi ve eşi Latife Hanım Çankaya'daki komşularını ziyaret ettikten sonra Dışişleri Bakanlığı'nda İsmet Paşa'yı ziyaret ederler. Büyük Millet Meclisi'ne yürüyerek gelen Gazi ve Latife Hanım, bu kez de Genelkurmay Başkanı Fevzi Paşa'yı görürler.

Latife Hanım, Ankara'ya gelişinin bir hafta sonrasında 1 Mart 1923 günü çok merak ettiği Büyük Millet Meclisi'ne davet edilir. Bursa Milletvekili, din ve siyaset adamı Şeyh Servet Efendi'nin (Akdağ) davetiyle meclise gelen Latife Hanım'ın bu ziyareti, Türk kadını için bir ilk olmuştur. Gazi'nin bütün inkılaplarının yapılmasında, özellikle kadın haklarının verilmesinde ve de uygulanmasında eşi Latife Hanım'ı her zaman yanında görmek istediği biliniyordu.

O gün çok özel bir gündü. Meclis'in dinleyici localarında Rus Elçisi Aralov ve eşi, Amerikan Viskonsülü Robert İmbrie ve eşi, Afgan Elçisi Sultan Ahmet Han, Fransız Albay Mougın, Ankara'daki yabancı misyon şefleri, yabancı muhabirler, mülki ve askeri yetkililer yerlerini almıştı.

Latife Hanım, Meclis oturumundan sonra Başkanlık salonuna inmiş ve orada milletvekilleri ve yabancı elçilik görevlileri ile uzun uzadıya sohbet etmiştir. Tanışma ve sohbet orada bulunanlar üzerinde derin bir etki yapmıştır.

Sovyet Büyükelçisi Aralov'un anılarında anlattığına göre "Latife Hanım her yere, bu arada Büyük Millet Meclisi'ne de yüzü açık olarak gidiyordu. Bu durum eski İslam geleneklerine bağlı fanatikler arasında ona karşı bir nefret uyandırıyor. Ama Latife Hanım bunlara aldırmıyor ve bildiğinden şaşmıyordu."

Kadınlar Lokantada Erkeklerle Yemek Yer mi?

Kadınlarla ilgili bir başka yenilik Latife Hanım'ın Ankara'ya gelişinden sonra gerçekleşir. O güne kadar kadınların erkeklerle aynı lokantada beraber yemek yemesi görülmemişti. Basın Yayın Genel Müdürü Ağaoğlu Ahmet Bey'in kızı Süreyya Hanım'ın anılarında anlattığı olay çok ilginçtir.

O dönemde Ankara'da İstanbul Lokantası adlı restorandan başka yemek yenecek yoktur ve bütün milletvekilleri öğle yemeklerini orada yemekteler. Süreyya Hanım ve arkadaşı Melahat bir öğle yemeğinde o lokantaya gittiler.

”

"Çağdaş kadın, aydın kafalıdır, yani bilgisi, kültürü ile çağının insanıdır. Giyim, kuşamı, davranış ve yaşayışı da elbette çağa uygun olacaktır. Ama hem hayata, hem de toplumca değer verdiğimiz gelenek ve duygulara uyum sağlamak da esastır. Giriştığımız her yenilik içinde ona milli özelliklerimizi katmayı da bileceğiz, aykırı düşmeyeceğiz."

Bir kenarda yemek yediler. Herkes hayretler içinde kaldı. Haber hemen babasına ulaştı. Babası akşam, herkesin bu olayı konuştuğunu ve bundan sonra öğle yemeği için kendi bürosuna gelmelerini tembihledi.

Bu olaya çok içerleyen Süreyya, o olaydan sonra bir gün Gazi Paşa ve Latife Hanım kendilerine geldiğinde bu olaydan bahsetti. Olaya çok kızan Paşa, ertesi gün Süreyya'yı otomobille çalıştığı yerden alıp İstanbul Lokantası'nın öne götürdü. İçerdeki vekiller dışarı çıkınca onların duyacağı yüksek sesle, "Bugün Süreyya'yı bize götürüyorum, yarın lokantada yiyecek" dedi. Ertesi gün beraberce lokantada yemek yediler, sonra bu devam etti. Süreyya Ağaoğlu, "Gazi bu davranışı ile kadınların toplum içinde hareket serbestliğini nasıl korumak istediğini göstermişti" diyor.

Gazi Paşa Eşi ile Çukurova Gezisinde

Gazi Mustafa Kemal ve eşi Latife Hanım 13 Mart – 25 Mart 1923 tarihleri arasında yaklaşık 12 gün süren uzun bir Çukurova gezisi yapmışlardır. Geziye Gaziantep Milletvekili Kılıç Ali Bey başta olmak üzere Konya, Adana, Siirt, Afyon milletvekilleri ve pek çok resmi görevli de iştirak etmiştir.

13 Mart günü trenle Ankara'dan ayrılan heyet, Eskişehir, Konya, Çumra, Karaman, Ulukışla üzerinden 15 Mart 1923 günü Yenice/Adana'ya ulaştı. Adana valisi Rafet (Canitez) ve beraberindeki resmi heyet tarafından karşılanan Gazi Paşa ve Latife Hanım'ı, coşkulu bir kalabalık bekliyordu. Adana Adana olalı böyle bir kalabalık görülmemiştir.

Bu uzun gezinin ana durakları Adana, Mersin, Tarsus ve Konya olmuştur. Buralarda yaşanan bazı olaylar ve Paşa'nın yaptığı konuşmalar kadın hakları ve kadın meselesi bakımından çok dikkat çekicidir.

Haremlik-Selamlık Meselesi

Adana'da İstasyonda muazzam bir kalabalık ile karşılanan Gazi Paşa ve eşi trenden inerek birlikte halkın arasında yürümeye başladılar. Bu sırada birdenbire siyah çarşafı bir kadın grubu Gazi'ye yaklaşmış ve eşleri Latife Hanım'ı misafir edeceklerini söylemişlerdi. Bu durum karşısında, Gazi'nin yüzü birdenbire asılmış ve onlara şu sert cevabı vermiştir: "Benim bulunamayacağım yerde karım da bulunamaz."

Gazi, halk arasında "kaç-göç" olarak sürdürülen bu eski geleneği, "haremlik-selamlık" ayrılığını, bu davranışı ile yermiş oldu. Daha sonraki yıllarda başlattığı inkılâplarla Türk kadınına verilecek olan hakların işaretini vermişti.

Latife Hanım Karaman Müftüsü'nün Elini Öpüyor

Adana'dan Konya'ya dönmekte olan Gazi Mustafa Kemal ve Latife Hanım bütün gece tren yolundaydılar. 20 Mart 1923 günü saat dokuzda Karaman halkı, okullar tarafından karşılandılar. Burada hafif kar yağmıştı. Hava soğuk olduğundan Mustafa Kemal:

"Mektek çocukları üşümesinler, gitsinler" dedi. Kalmaları için halk çok ısrarda bulundu. Gazi Paşa:

"İtimat edersiniz ki çok büyük bir arzu ile görüşmek istiyorum. Fakat vakit pek dar. Burada kalacağım birkaç saat teknil programı alt-üst edecek. İnşallah geniş bir zamanda yine gelirim, görüşürüz" dedi. Karaman'ın çok faziletli Müftüsü mukabeleten (karşılık olarak):

”

Adana'da İstasyonda muazzam bir kalabalık ile karşılanan Gazi Paşa ve eşi trenden inerek birlikte halkın arasında yürümeye başladılar. Bu sırada birdenbire siyah çarşafı bir kadın grubu Gazi'ye yaklaşmış ve eşleri Latife Hanım'ı misafir edeceklerini söylemişlerdi. Bu durum karşısında, Gazi'nin yüzü birdenbire asılmış ve onlara şu sert cevabı vermiştir: "Benim bulunamayacağım yerde karım da bulunamaz."

"Saye-i devletlerinize elhamdülillah bu günleri gördük. Hâkimiyetimizi elimize aldık. Bundan sonra yine delaletleriyle çalışacağız. Her türlü terakkiye mazhar olacağız. Sizin emrinize bakıyoruz. Siz irade buyurunuz, biz yapalım. Sizden emir, bizden itaat" dedi.

Gazi Paşa cevap olarak:

"Cenabı Allah bize çok seneler mücazat etti. Belki, biz buna müstahak olmuştuk; çektik. Fakat arkasından bir intibah (uyanıklık) geldi. Kendimizi kurtardık. Bundan sonra da milletin bana itimadı devam ettikçe ben de millete karşı borcum olan her hizmeti yapmaya çalışacağım" dedi.

Karşılamanın içindeki İktisat Kongresi'nden gelen delegeler ile de görüştü. Gazi görüşme sırasında dedi ki:

"İnşallah orada verilen kararları tatbik edeceğiz. İnşallah bir de Sihhiye (Sağlık) ve Maarif (Eğitim) Kongresi yaparız. Hükümet şimdiye kadar bu gibi şeyleri düşünmeye vakit bulamadı."

Müftü Efendi, Latife Hanım'a Karamanlı hanımların saygılarını sundu:

"Malumu aliniz bendeniz burada hepsinin pederleriyim. Refikam cariyelerinin ve diğer hanımların zat-ı âlinize fevkalade olan hürmetlerini arz ederim."

Latife Hanımefendi de:

"Çok teşekkür ederim Efendi Hazretleri, istirham ederim, benim de selamlarımı lütfen kendilerine bildiriniz" dedi.

Veda sırasında Müftü Efendi:

"Gazi Paşa Hazretleri! Size zaten doymak nasip olmayacak. Ağlaya ağlaya ayrılıyoruz" dedi.

Latife Hanım, vedada Müftü Efendi'nin elini öperken, Müftü de:

"Berhudar ol kızım, iki cihanda aziz olasınız" dedi.

Veda pek musirrane (zor) oldu.

Halkın gözleri, Gazi Paşa'yı götüren trende kaldı.

Merhum Kayınpederim, Eski Karaman Kütüphanesi Müdürlerinden Merhum Ahmet Sait Erdoğan (Doğumu: 1916) o yıllarda 7 yaşında bir ilkokul öğrencisi olarak; "Gazi Mustafa Kemal Paşa'yı karşılamak için okul olarak Gar'a gittiklerini, havanın çok soğuk olduğunu, Atatürk ve eşi Latife Hanım'ı uzaktan gördüklerini ve uğurlarken el salladıklarını" bana anlatmıştı.

Gazi Mustafa Kemal Paşa'nın eşi Latife Hanım'la birlikte Karaman'a geldiği tarihte (20 Mart 1923) Karaman Müftüsü 1919-1924 yılları arasında Müftülük yapan Şeyh Mehmet Çakılcı idi. Mütareke ve Millî Mücadele dönemlerinin aydın din âlimi Şeyh Mehmet Çakılcı Adana seyahatinden Konya'ya dönerken Karaman'a uğrayan Mustafa

Kemal Paşa ve eşi Latife Hanım'ı karşılamış, onlarla yukarıda verdiğimiz konuşmayı yapmıştır

Konya Kızılay Kadınlar Toplantısında

20 Mart 1923 günü Konya'ya gelen Gazi Paşa ve Latife Hanım, vilayette esnaf temsilcileri ile görüşmüşler, belediyeyi Türk Ocağı'nı, Konya Kız Öğretmen Okulu'nu ve Mevlana Türbesi'ni ziyaret etmişlerdir. Kadın hakları meselesinin gündeme gelişi açısından Konya'daki en önemli ziyaret ise Kızılay'ın Kadınlar Şubesi'ne yapılan ziyarettir. Çünkü Gazi Paşa burada yaptığı konuşmada İstiklâl Harbinin kazanılmasında Anadolu kadınlarının manen çok yüce, çok kıymetli fedakârlıkları üzerinde durmuş, kadın ve erkek ilişkileri üzerinde ayrıntılı bir konuşma yapmıştır.

Bu konuşmanın bazı bölümlerini aşağıda okuyacaksınız. Gazi Mustafa Kemal, burada konuşmasının bir bölümünde etraftan biraz da Latife Hanım'ın o salon içindeki tavrına cevaben söylemiş sözler olarak algılanan ve "çağdaş kadın" kavramı bakımından önemli olan sözler söylemiştir. "Ben taklitçi kadın istemiyorum" diye başlayan konuşması şöyle sürmüştür:

"Çağdaş kadın, aydın kafalıdır, yani bilgisi, kültürü ile çağının insanıdır. Giyimi, kuşamı, davranış ve yaşayışı da elbette çağa uygun olacaktır. Ama hem hayata, hem de toplumca değer verdiğimiz gelenek ve duygulara uyum sağlamak da esastir. Giriştiğimiz her yenilik işinde ona milli özelliklerimizi katmayı da bileceğiz, aykırı düşmeyeceğiz."

Konya'dan Kütahya'ya hareket eden Gazi ve eşi, 23 Mart günü Afyon'a geldiler. Türk Ocağı'nda gençlerle sohbet ettiler. Aynı gün akşam hareketle 24 Mart 1923 günü Kütahya'ya vardılar. Büyük bir törenle ve sevgi ile karşılandılar. Bazı ziyaretlerden sonra aynı gün akşam Eskişehir üzerinden Ankara'ya döndüler.

Anadolu Gezileri ve Latife Hanım

Gazi Mustafa Kemal Paşa'nın yaptığı Batı Anadolu ve Çukurova seyahatlerine Latife Hanım'ın da katılması halk tarafından çok olumlu karşılandı. Bu ilk defa oluyordu. Anadolu kadını cephelerde beraber savaştığı Gazi'yi karşılarında eşi ile birlikte görünce büyük bir mutluluk duymuş ve Latife Hanım'ı da "Türk Kadını" örneği olarak başına basmıştır. Geziyi baştan sonuna Yeni Gün Gazetesi adına takip eden İsmail Habip Bey (Sevük) Latife Hanım'ın kıyafeti konusunda şunları anlatıyor:

"... Latife Hanım bütün seyahatlerinde, yarı erkek kıyafetiyle, ayaklarında rügan çizme, bacakların

da süvari pantolonu, sırtında cepli ceket, üstünde uzun bir manto, başında kulaklarına kadar her tarafını kaplayan siyah bir örtüyle dolaştı. Latife Hanım, sadece kaşından çenesine kadar yüzü görünerek gezmiş ve bütün gazete ve dergilerdeki fotoğrafları hep öyle çıkmıştır...”

Fitne İş Başında: “Karısını Açık Saçık Gezdiriyor”

Gazi Mustafa Kemal Paşa'nın yaptığı Batı Anadolu ve Çukurova seyahatlerine Latife Hanım'ın da katılması halk tarafından çok olumlu karşılandı. Bu ilk defa oluyordu. Anadolu kadını cephelerde beraber savaştığı Gazi'yi karşılarında eşi ile birlikte görünce büyük bir mutluluk duymuş ve Latife Hanım'ı da “Türk Kadını” örneği olarak bağrına basmıştır. Geziyi baştan sonuna Yeni Gün Gazetesi adına takip eden İsmail Habip Bey (Sevük) Latife Hanım'ın kıyafeti konusunda şunları anlatıyor:

“... Latife Hanım bütün seyahatlerinde, yarı erkek kıyafetiyle, ayaklarında rügan çizme, bacaklarında süvari pantolonu, sırtında cepli ceket, üstünde uzun bir manto, başında kulaklarına kadar her tarafını kaplayan siyah bir örtüyle dolaştı. Latife Hanım, sadece kaşından çenesine kadar yüzü görünerek gezmiş ve bütün gazete ve dergilerdeki fotoğrafları hep öyle çıkmıştır...”

nın karşısına dikilen “karanlık” zihniyetin aynen devam ettiği, Gazi Mustafa Kemal Paşa'nın da karşısına dikildiği görülüyordu:

Ey Müslüman Kardeşler! Ey mutsuz millet! Sen kanınla, canınla, malınla çalışarak verdiğin kurbanlara karşılık, elhamdülillah, Anadolu'yu kurtardın Fakat Padişahımızın makamını bin oyun ve hile ile ele geçiren ve yüksek Hilafet Makamına gâvurcasına tekmeler atan Mustafa Kemal'i gör. Hele şunun şu resimdeki zavallı karısını dikkat gözü ile gör! Utancından yerlere, İslamiyet ve milliyet adına yerlere geç ve geçtikçe geç! Senin ismet ocağına, namus yuvana sokulan cinayetleri, alçaklıkları gör!

Yarın senin karı ve kızının ne durumlara getirileceğini, ırz ve namusunun mubah kılınacağını düşün, vicdanına kulak ver! Dinin, namusunun ne kıratında bir Millet Başkanı elinde oyuncak olduğunu anla! Ey dindaş! Fazla söze gerek yok, din ve ırk ocağımızın ta mahrem yerlerine kadar uzanan bu eli bugün kırmazsan, dinine, Kur'an'ına, ırz ve namusuna ölünceye dek veda et.”

Lozan Görüşmeleri Bu Tepkilerin Neresinde?

Gazi Paşa ve eşi ile ilgili bu tepkilerin geri planında Lozan görüşmelerinin devam ediyor oluşunun da etkisi vardı. Paşa aleyhinde o zaman kadar birikmiş

bütün kin ve düşmanlıklar birer birer ortaya çıkıyordu. Bu düşmanlık, iç politikada Gazi Mustafa Kemal Paşa'nın muhalifleri tarafından beslenmiş ve işlenmiş olarak dile getiriliyordu. Lozan Konferansı'na ara verilmiş olması, bütün bu birikmiş hırsın ve tezlerin ortalığa dökülmesine neden olmuştur. Bu aynı zamanda, Konferans'ta “Kapitülasyonların kaldırılması, Ermeni meselesi” gibi bazı temel konularda Türkiye'nin direncini kırmaya da dönüktü. İsmet o günlerde yaşanan sıkıntıları anılarında şöyle anlatmaktadır:

“Örneğin Gazi'nin hayatından bahsedilmek isteniyorsa, aslı olmayan konular da eklenerek, birçok dedikodu yapılıyordu. Gazi Mustafa Kemal Paşa o tarihlerde yeni evlenmişti. Hanımıyla beraber seyahate çıktığında, kendine eşlik edenler veya uğurlayanlar, her yerde erkekler için ayrı toplantılar düzenlemek ve kadınları haremde toplamak istiyorlardı. Gazi Mustafa Kemal Paşa bunların hepsini daha ilk günden önlemeye çalışmıştı. Kadınlara toplu hayatında yer vermek istediği, kadınların toplu hayatına katılımının temininin bir esaslı reformla sağlanabileceği daha ilk günlerden itibaren onun kafasında canlanmış ve yerleşmişti. Hareketlerinden böyle olduğu anlaşılıyordu. Ama bütün bunlar, daha o zamandan, Gazi aleyhinde büyük coşku ve hakaretlere yol açacak bir konu sayılıyordu.”

İsmet Paşa; Mustafa Kemal Paşa ve eşi üzerinden oluşturulmaya çalışılan, bütün bu kadın hakları ve çağdaşlaşma karşıtı muhalif hareketlere rağmen, Lozan Konferansı'nın ikinci bölümüne çağrıldığı 23 Nisan 1923 tarihinde yapılan çağrıya icabet ederken eşi Mevhibe Hanım'ı da yanında götürülecektir. Mevhibe Hanım Lozan'da örnek Türk kadını olarak tüm dünyanın takdirini toplayacaktır.

Latife Hanım Sevgi Halesini Genişletiyor

20 Şubat 1923 günü Latife Hanım'ın gelişi ile başlayan Çankaya'da yaşam olanca hızıyla akıyordu. Latife hanım bazı muhalif seslere rağmen Ankara'da ve yurt genelinde çok

”

Gazi Mustafa Kemal Paşa'nın yaptığı Batı Anadolu ve Çukurova seyahatlerine Latife Hanım'ın da katılması halk tarafından çok olumlu karşılandı. Bu ilk defa oluyordu. Anadolu kadını cephelerde beraber savaştığı Gazi'yi karşılarında eşi ile birlikte görünce büyük bir mutluluk duymuş ve Latife Hanım'ı da “Türk Kadını” örneği olarak bağrına basmıştır.

seviliyor ve çok ilgi görüyordu.

Bir taraftan aile ilişkileri geliyordu. 3 Temmuz 1923'te babası Muammer Bey ve annesi Adviye Hanım kızlarıyla birlikte Ankara'ya gelmişler bir süre kalarak dönmüşlerdi. Ailenin ikinci elisi 17 Mayıs 1924 tarihinde gerçekleşecek, bir hafta sürecek. Latife'nin kardeşleri Ömer, İsmail ve Vecihe Hanım Latife'nin Gazi Paşa ile evli olduğu dönemde evlenmişlerdir.

Anadolu kadınları, Latife Hanım'ın modern Türk kadınına örnek olacak çalışmalarında bulunduğunu, yaptığı yurt içi geziler üzerinden görmüş, onu tanıdıkça daha çok beğenmişlerdir. Nitekim milletvekili adayı olmadığı halde (o tarihte yasal olarak zaten mümkün değildi) 1 Nisan 1923'te yapılan genel seçimlerde İzmir ve Konya'dan Latife Hanım'a oy verilmiştir. Latife Hanım, gönderdiği telgraflarla her iki şehir seçmenlerine "Türk kadınına yönelik yüksek bir eğilim ve takdir olması" nedeniyle teşekkür etmiştir. Bu olay 1935'te TBMM'ne girecek kadın milletvekillerimiz için bir şâret olarak yorumlanmıştır.

”

Latife Hanım, yardım kampanyaları gibi sosyal sorumluluk projelerini de desteklemiştir. Savaş sonrası harap olan ülkeye gelen göçmenler için yapılan kampanyaya, Süt Damlası Kurumu'na yardım kampanyasına, Türk Tayyare Cemiyeti'ne yardım kampanyasına katılmış, ciddi destekler vermiştir.

Cemiyet/Dernek Hayatında Latife Hanım

Latife Hanım'ı, kuruluşuna şahit olduğu örnek Cumhuriyet kadını olarak, Cumhurbaşkanı ve kurucu kahramanın eşi olarak sosyal faaliyetlerde yer alıp görev yaparken de görüyoruz. Hima-ye-i Etfal Cemiyeti (Çocuk Esirgeme Kurumu) başkanlığına seçilen Latife Hanım, 23 Ekim 1923 tarihinde kongrede önemli bir konuşma yapmıştır.

Latife Hanım, 29 Nisan 1925 günü yapılan Türk Ocakları Genel Kurul toplantısında Hamdullah Suphi (Tanrıöver) ve Mustafa Necati Bey (Uğural) Vasıf Bey (Çınar), İhsan Ahmet Bey (Ağaoğlu), Mahmut Celalettin Cüda Bey, Osmanzade Hamdi Bey (Aksoy), Reşit Galip Bey, Muhittin Baha Bey (Pars), Mehmet Emin Bey (Yurdakul) ve Rıdvan Nafiz Bey (Edgüder) ile birlikte Merkez Heyeti'ne seçilmiştir. Latife Hanım toplantıda Kars Türk Ocağı'nı temsilen katılmış ve önemli bir konuşa yapmıştır.

Latife Hanım, yardım kampanyaları gibi sosyal sorumluluk projelerini de desteklemiştir. Savaş sonrası harap olan ülkeye gelen göçmenler için yapılan kampanyaya, Süt Damlası Kurumu'na yardım kampanyasına, Türk Tayyare Cemiyeti'ne yardım kampanyasına katılmış, ciddi destekler vermiştir.

Kadınlar İzmir'de Sinemaya Gidiyor

Gazi Paşa eşi Latife Hanım ile 27 Temmuz 1923'te İzmir'e geldi. 2 Ağustos'a kadar sürecek bu İzmir gezisinde sık sık halkla birlikte olmuşlar, kadın hakları bakımından örnek teşkil edecek olaylara kapı açmışlardır.

İzmir'de bir sinema işleten Cemil Bey ve Eşi Sabahat Hanım, daha önceki gelişlerinde Gazi Paşa'ya kaldığı köşke makine kurarak zafer filmleri seyrettirmişti. Sinema sanatına büyük önem veren Gazi, bu çiftin davetini kabul ederek, İzmir İkicemelik yokuş başında bulunan Ankara Sineması'na (sonradan Tan ismini almıştır) film seyretmeye geldi. Kadınların erkeklerle birlikte "seyirci" olarak bile tiyatroya, sinemaya gitmelerinin yasak olduğu, hoş karşılanmadığı günlerdeyiz. Cemil Bey (Filmer) anlatıyor:

"... Hemen yaveri Muzafferi çağırdı. O günkü programını okuttu. Programından bazı işleri iptal etti ve o gün saat üçte sinemaya gelebileceğini bildirdi. Çok duygulandığımı bildirerek huzurlarından ayrıldım. Yol üzerinde geçerken karakollara haber verdim ve önlem almalarını söyledim.

Araba durunca kendilerini karşıladım, bana: 'Bu ne hal, anlamında işaret yaptı. Ben de açıklama babından:

'Paşam, karakollara tertibat almalarını söylemiştim, lakin beceriksizlik göstermişler, affedin' diyebilirdim...

Daha sonra eğilerek, alt salondaki seyircilere baktı, hepsi erkekti. Yine döndü ve:

'Niçin aralarında kadın yok?' dedi. Ben

'Paşam kadınlara yalnız Salı günü sinema gösteriyoruz, başka gün yasak' dedim. Bunu duyunca yaverine:

'Muzaffer, aşağıya in ve dışarıdaki kadınları içeriye al' dedi.

Yaver gitti ve bir süre sonra sinemanın içi tıka basa kadın doldu. Kadınlar kendisine dönmüş ve çılgınca alkışlamaya başlamışlardı, öyle ki bir türlü filme başlayamıyordum. Sonunda Şarlo'nun

"Şarlo İdam Mahkûmu" adlı komedisıyla gösteriye başladık. Türkiye'de ilk olarak Ankara Sinema

s'nda kadınlarla erkekler bir arada film seyrettiler..."

Cemil Bey'in Hanımı Sabahat Hanım Latife Hanım'ın davetlisi olarak gittikleri Uşakizade Köşkünde yaşanan bir olayı şöyle anlatmaktadır:

"Latife Hanım'ın söylediği günde kararlaştırıldığı gibi Cemil ile köşke gittik. Yaver Muzaffer Bey bizi bekliyordu. Gazi'nin yazı odasına girdik. Pencereye yakın bir koltukta oturuyorduk.

Gazi Mustafa Kemal Paşa ile konuşmak kolay değildi. Cümlesine başlamadan, içinizi okumak istiyormuş gibi üstünüzde duran kudretli bakışları, her kelimeyi incelemiş gibi durduktan sonra ahenkli sesi karşısında insanın kendisine hâkim olması ve rahat konuşması imkansızdı.

Kapı açıldı. Latife Hanım içeri girdi. Sinemada gördüğü kadınların durumuna üzüldüğünü söyledi. Kadınları değiştirmek için konferanslar düzenlenmesi, evleri dolaşarak onlara ilgilenilmesi gerektiğini belirtti.

Ben çoktan harekete geçtiğimiz söyledim.

Birden Gazi söze girdi:

"Tutuculuğun kurbanı yalnız cahil olan değil. En iyi propaganda vasıtası olan tiyatronun kadın sanatçıları da yasaktan kurtulamıyor. Artistlerimiz film çevirdikleri halde sahnelere çıkartılmıyor." Dedi Gazi birden sustu. Sonra şöyle dedi:

"Müdürleri ile görüşüp kız öğrencilerin sahneye çıkmalarını söyleyeceğim. İlk oyunlarda halkı alıştırmak için başı kapalı çıkabilirler."

Türk Kadını Tiyatro'da Oyuncu: Bedia Muvahhit Sahnede

Gazi İzmir'e her gelişinde Türk Ocağı'nı ziyaret eder, sinema, tiyatro ve konser etkinliklerine katılırdı. 12 Temmuz 1923 günü Pierre Loti Vapuru'yla Darülbeydi sanatçıları İzmir'e gelmişlerdi. Birinci Kordon'da Palas Sineması'nda (Eski Tayyare Sineması) tiyatro sahneye gelecek olan sanatçılar, sinemanın sahnesi uygun olmadığından sahneyi kendileri yeniden yapmışlardı. Darülbeydi sanatçıları adına Behzat (Budak) Bey, Darülbeydi sanatçıları Muvahhit Rafet Bey (Bedia Muvahhit'in eşi) ve ünlü güldürü sanatçısı Şadi Bey, Gazi Mustafa Kemal Paşa'yı Uşakizade Köşkünde ziyaret ederler. Vasfi Rıza Bey (Zobu) anlatıyor:

"1923 senesi, Temmuz ayının 25. Çarşamba günü, Piyer Loti Vapuru Darülbeydi sanatçıları İzmir Limanı'na getirdi.

İstiklâl Savaşı yılları boyunca bütün milletin sayıkladığı bu güzel şehre, Darülbeydi sanatçıları ilk defa geliyorlardı. Kadroda daha hiç sahneye çıkmamış

olan Bedia Muvahhit, Ulviye ve Behire Hanımlar gibi 'İslam dinine mensup' kadınlar da vardı. Çünkü Müslüman Türk kadınının çekişmesi, Türk tiyatrosu yakın tarihinin en önemli bir bölümünde yer tutar. İstanbul'da Afife ile başlayan 'Müslüman kadının sahneye çıkabilme mücadelesi', Şeyhülislam Efendi'nin kazanmasıyla tiyatrocular mağlubiyete uğramış ve böylece Müslüman Türk kadını sahneden uzaklaştırılmıştı.

Gazi Mustafa Kemal Paşa da buradaydı. Acaba Gazi oyunlarına gelir mi endişesi ta İstanbul'dan beri zihnimizi kurcalar dururdu. İzmir'e çıktığımız gün de sorduğumuz ilk soru da bu olmuştu.

Dediler ki, 'Gazi Hazretleri, öyle sizin duyduğunuz kimseler gibi kibirli bir insan değildir. Yanına kabulünüz için yapacağınız müracaatın, tiyatroya gelmeleri için yapacağınız davetin reddedileceğini hiç zannetmeyiz.'

Behzat, Muvahhit, Şadi Darülbeydi sanatçıları adına Paşa'nın oturmakta olduğu Uşakizade Muammer Bey'in köşkünde huzura kabul edildiler.

Bunlar da Mustafa Kemal Paşa'yı herkes gibi zaferlerinden ve resimlerinden tanıyordu. Paşa'nın fikri görüşü, tutumu hakkında hiçbir bilgileri yotu. Bu kabul büyük adamla ilk karşılaşma idi. Bizim elçilerimizin vazifesi yalnızca: 'Efendim, Pazar akşamı temsilimize teşriflerinizi rica ederiz' demekten ibaret değildi. Bunlar aynı zamanda Müslüman kadının sahneye çıkmasına da izin isteyeceklerdi. Kendilerinin anlattıklarına göre, huzura gelince, üçünü de bir sessizlik kaplamış.

'Bu işi nasıl açar, lafa nerden girer de, ne yolda sözü yürütebiliriz' diye. Öyle ya; karşılarındaki mütareke senelerinin sadrazamları gibi sıradan bir insan değildi. Fatihler, Yavuzlar gibi bir Başbuğ. Yaptığı büyük işlerle heybetleşen böyle bir insanın karşısında onu kızdırmadan, onun azarına uğramadan meseleyi açabilmek?

'Efendim izin verilirse beraberce geldiğimiz Türk hanımlarına da sahnede vazife vererek temsilimize iştirak ettireceğiz' diyebilmek ne gibi bir karşılığa bizi bırakırdı? İter misin, bu söz üzerine kızsın da 'Vay bre zındıklar! Gidi kâfirler! Müslüman kadınlarını dünyaya göstermeye mi geldiniz! Defolun oradan' deyiversin!

”

Gazi Mustafa Kemal Paşa ile konuşmak kolay değildi. Cümlesine başlamadan, içinizi okumak istiyormuş gibi üstünüzde duran kudretli bakışları, her kelimeyi incelemiş gibi durduktan sonra ahenkli sesi karşısında insanın kendisine hâkim olması ve rahat konuşması imkansızdı.

Bizim üç aza, bu zor durumun verdiği heyecan içinde ispinoz gibi düşünürlerken, Gazi, 'Türk hanımlarıyla beraber geldiğinize pek memnun oldum. Onları güzel şiveleri ile sahnede dinlemek pek zevkli olacak' deyince heyet üyeleri geniş bir nefes almış. Behzat Budak diyor ki: 'Meğer o yalnız Türk kadınlarının İzmir'e beraberimizde geldiklerini değil, sahneye çıkan Türk kadınlarının İstanbul'da başına gelenleri de biliyormuş. Rahmetli Muvahhit'in bana anlattığına göre, Türk kadınları hakkındaki yukarıda anlattığım cümlelerin sonu şöyle idi: 'Darülbedayi bu memleketin sanat hayatında çok sevilen ve çok sevimli bir çiçektir. Türk hanımları

nın iştirakiyle bu çiçek daha serpilecek, daha sevimli bir hale gelecektir.'

Heyet üyeleri de bu güzel sözler ve takdirler karşısında ağlamaklı bir hal ile veda edip heyecan içinde otele döndüler.

29 Temmuz 1923 Pazar günü akşamı Kordon boyunda sahnesi bizim tarafımızdan geçici yapılmış olan Palas Sineması salonunda Gazi Mustafa Kemal Paşa Hazretleri'nin katılımlarıyla Darülbedayi, ilk temsilini vereceğini ilan etti."

Sinema ve Tiyatro sanatçısı Bedia Muvahhit İzmir'de ilk kez sahneye çıkışını 31 Temmuz 1923 tarihinde şöyle anlatmıştır:

”

'Darülbedayi bu memleketin sanat hayatında çok sevilen ve çok sevimli bir çiçektir. Türk hanımlarının iştirakiyle bu çiçek daha serpilecek, daha sevimli bir hale gelecektir.'

"... Gazi sahneye geldi... Piyesi çok beğendi ve İzmir civarını da dolaşip temsiller vermemizi istedi. Denizli, Manisa'yı dolaşmamızı söyledi. Sonra bana döndü: 'Yalnız oralarda, hemen sahneye başın açık çıkmak' dedi. 'Neden Paşam?' dedim.

'Oralarda halk, savaştan yeni çıktı. Bir Türk kadınının sahneye çıkmasına, hem de başı açık çıkmasına hemen alışılmaz, başına başörtüsü gibi bir şey tak, öyle çık, sonra git gide alışacaklardır. Türk kadını layık olduğu, medeni seviyeye kavuşacak, medeni dünyada hak ettiği yeri alacaktır.'

İbnürrefik Ahmet Nuri'nin (Sekizinci) "Ceza Kanunu" adlı oyunu büyük bir başarı ile sahnelenmiştir. İzmir, Türk kadın haklarıyla ilgili bir başka dönüm noktasına daha şahitlik yapmıştır.

Gazi'nin isteği ile ilk Müslüman Türk kadını olarak tiyatro sahnesine çıkan Bedia Muvahhit, başta Gazi ve Latife Hanım olmak üzere, bütün komutanların alkışlarını almış ve onları selamlayarak benzerini yaşamadığı bir heyecan tatmıştır. Birçok sahada hak ettiği davayı kazanmış olan Türk kadını, bu sınavı da başarıyla vermiş ve böylece Türk sahnesine Atatürk sayesinde, Cumhuriyet sayesinde yerleşip oturmuştur.

Vecihe Hanım (İlmen) Anlatıyor: Gazi Latife'nin Fikrini Daima Sorardı

Gazi'nin İzmir misafirliği 2 Ağustos 1923 tarihinde bitti ve Latife Hanım ile birlikte Ankara'ya döndüler. Kadınlarla erkeklerin eşit olduğuna inanan, bunu kendi yaşantısında da hayata geçirmek isteyen Gazi Mustafa Kemal Paşa, Latife Hanım'ın yurt gezilerine katılmasını hep arzu etmiştir. Gazi ve eşinin birlikte gerçekleştirdikleri 167 gün süren Anadolu gezilerinde Latife Hanım'ın bulunması modern Türk kadın hakları için önemli bir kazanım ve örneklik olmuştur. Latife Hanım'ın en küçük kardeşi Vecihe Hanım (İlmen) Çankaya Köşkü'nde uzun süre misafir kalmıştır. Cumhuriyet Gazetesi'nde 1984'te yayımlanan söyleşisinde, Atatürk'ün evlilik yaşamından kadın hakları konusuna ışık tutacak çok güzel bilgiler vermektedir:

"Soru: Gazi, kadın haklarını ilgilendiren reformlarda Latife Hanım'ın fikrini sorar mı?

Cevap: Tamamen... Çok uğraştılar birlikte. Erkek kadın yan yana oturamaz, onlar oturdu. Mesela kadının yüzünün açılması... O çarşafın çıkması... Ne dersin Latife, şöyle yapalım mı? Mesela sen şöyle bir şey yapsan derdi. O sıkma baş böyle çıktı. Oturur, konuşurlardı. Nasıl yapalım, nasıl başlayalım?

Diye. Kabul günleri vardı.

Cumhurbaşkanının hanımı olarak kabul günü yapardı. Cumartesi günleri hanımlar gelirdi. Fakat kararlaştırdılar, hanımlar gelir otururken Gazi içeri girecek. İçeri girdi. Var mı o zaman erkekle kadın bir arada otursun. O girdi, arkasından birkaç bey daha girdi ve böyle böyle akşamları kadın-erkek bir arada oturmayaya başladılar."

Gazi ve Latife Hanım'ın Çankaya'da başlattıkları bu kadın-erkek birlikte bir arada oturma, sohbet ve yemek yeme geleneği yurt gezilerinde de gerçekleştirilecektir. Bunun bir örneğini 1925 yılı Ocak ayının başlarında Konya'da gerçekleştirdiği inceleme ve ziyaretlerde bulunan Fahrettin Paşa (Altay), Konyalıların Atatürk'e hediye ettikleri evde ailece yenilen bir öğle yemeğini anlatmaktadır:

"Kadınlarımızın çarşafı atıp, erkeklerle bir arada sohbet etmeleri yeni bir olaydı. Çekingenlik ve ürkeklik henüz giderilememişti. Gazi'nin sofrada bulunan hanımları memnun edecek tatlı ve neşeli konuşması, Latife Hanım'ın da ona nazikâne katılarak davetlileri taltif etmesi (övmesi) unutulacak hallerden değildi..."

KAYNAKLAR

- AĞAOĞLU, S., *Bir Ömür Böyle Geçti - Sessiz Gemiyi Beklerken*, Ağaoğlu Yayınevi, Ankara, 1984.
- AKAY, O., *Gazi Fikriye İle Neden Evlenmedi, Latife İle Neden Evlendi*, Truva Yayınları, İstanbul, 2005.
- AKÇİÇEK, E., *Sevgili Atatürk ve Mustafa Kemal Olmak*, Toplumsal Dönüşüm Yayınları, İstanbul, 2004.
- GÜLER, Ali, *Nutuk'tan Derster: Atatürk ve Kadın Hakları*, Halk Kitabevi, İstanbul, 2018.
- GÜREL, A., AKÇİÇEK, Eren, *Uşakizade Köşkü'nden Çankaya Köşkü'ne Latife Mustafa Kemal*, Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul, 2018.
- ÖNDER, M., *Atatürk'ün Yurt Gezileri*, Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul, 1975.
- ÖNDER, M., *İzmir Yollarında*, Türkiye İş Bankası Yayınları, Ankara, 1989.
- PEKŞEN, Y., "Atatürk'ün Özel Yaşamı, Vecihe İlmen Anlatıyor", *Cumhuriyet*, 10 Kasım 1984.
- SELEK, S., *İsmet İnönü, Hatıralar*, Bilgi Yayınevi, Ankara, 1985.
- SEVÜK, İ. H., *Atatürk'te Beraber*, Hazırlayan: L. Tınç, Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul, 2008.
- TANJU, S., *Asil Kan*, Altın Kitaplar, İstanbul, 1994.
- TANJU, S., *Bazı Anılar*, Yalçın Yayınevi, İstanbul, 1998.
- TOROS, T., *Atatürk'ün Adana Seyahatleri*, Adana, 1982.
- ZOBU, V. R., *O Günden Bu Güne*, Milliyet Yayınları, İstanbul, 1977.

OSMANLI DEVLETİ'NDE KIZ ÇOCUKLARININ EĞİTİMİ

Her erkek ve kadın bütün hareketlerini Allah'ın emirleri istikametinde yapmak ve ilahi talimatın dışına çıkmamakla mükelleftir, bunun için Allah'ın emir ve talimatını öğrenmeye mecburdur, kişinin ilim nisbetinden takvası, fazileti, dindarlığı artar.

Her erkek ve kadın bütün hareketlerini Allah'ın emirleri istikametinde yapmak ve ilahi talimatın dışına çıkmamakla mükelleftir, bunun için Allah'ın emir ve talimatını öğrenmeye mecburdur, kişinin ilim nisbetinden takvası, fazileti, dindarlığı artar.¹

Kadın, çocuklar için en mükemmel bir terbiyecidir, çocuğun yetiştirilmesinde en büyük hisse, anneninindir. ² İslamiyet'te kadınlara bakış açısı onların iyi birer bireyler yetiştirmesi yönünde olmuştur ve bu durum Osmanlı'da da böyle devam etmiştir.

O dönemde dünyanın hiçbir yerinde olmadığı gibi İslam dünyasında da kadınlar için ilköğretimin üstünde bir öğretim kurumu bulunmamaktadır, medrese yaptıran kadın vardır ama medreseye devam eden kadın yoktur, kadın eğitimi genel olarak ilköğretimle sınırlı tutulmuştur. ³

Kınalızade Ahlak-ı Alai adlı eserinde şunları söyler: "Kızlara uygun bir eğitim vermek gerekir. Bazı Müslüman yazarlarının söylediklerinin aksine okuma yazma öğrenmeleri yararlıdır."⁴ Görüldüğü üzere, dönemin şartları değerlendirildiğinde kadınların ve kız çocuklarının eğitim almalarına engel bir sorun görülmemektedir.

Tanzimat'tan Meşrutiyet'e Kadar Olan Dönemde Kız Çocuklarının Eğitimi

1. Sıbyan Mektepleri

Tanzimat dönemi öncesi de bazı ıslahatlar gerçekleştirilmiş, fakat bunlar daha çok harp yenilgilerine bağlı olarak askeri okullar alanında yapılmıştır. Eğitimde ilk aşama olarak sıbyan mektepleri görülmektedir. Sıbyan mekteplerinin bir zorunluluğu yoktu ve isteğe bağlıydı. ⁵

Sıbyan mekteplerinin öğretmenleri de genellikle çevredeki cami ve mescidlerin, imam ve müezzinleri ya da Kur'an-ı Kerim'i ezbere bilen, biraz da okuma-yazması olan yaşlı hafız kadınlardan oluşmaktaydı. ⁶

Tanzimat ile birlikte ilk olarak sıbyan mekteplerinin ıslahına gidilmiştir; ancak bu mekteplerin yerini iptidai⁷ mektepleri almıştır.⁸ Sıbyan mektepleri için önemli bir gelişme olarak adlandırılan "1869 Maarif-i Umumiye Nizamnamesi'nin" düzenlenmesi ile kız çocuklara 7-11 yaşına kadar devam mecburiyeti getirilmiştir ve mahallede iki okul varsa birinin erkek diğerinin kız çocuklarına tahsis edilmesi planlanmıştır.⁹ Bu kapsamda çocukların okula gitmelerinden veliler, öğretmen

ler, muhtar ve ihtiyar meclisi sorumlu tutulurken, okula gelmeyenler için ceza öngörülmüştür.¹⁰ Sıbyan mekteplerinden bir sonraki eğitim basamağı olarak Rüştiyeler gelir.

1. Rüştiyeler

Kız çocukları sıbyan mekteplerinin üzerinde bir eğitim alabilme imkanını ilk olarak 1859'da Cevri Kalfa İnas Rüştiyesi'nin açılmasıyla bulmuştu.¹¹ Kız Rüştiyelerinin ders programları şu şekilde idi;

1.Sınıf

Ulum-ı diniye, ahlak, malumat-ı nafia, lisan-ı Osmani, hesap, sülüs, rik'a.

2.Sınıf

Ulum-ı diniye, Arabi, Farsî, hesap, tarih, sülüs, rik'a, hıyatet (terzilik).

3.Sınıf

Arabi, Farsî, lisan-ı Osmani, imla, hesap, coğrafya, ulum-ı diniye, kıraat-ı Türkiyye, tarih, sülüs, rik'a, nakış.

4.Sınıf

Ulum-ı diniye, kıraat-ı Türkiyye, Arabi, Farsî, lisan-ı Osmani, imla, hesap, coğrafya, medhal-i kavaid, tarih, sülüs, rik'a, nakış.¹² 1876 tarihinde kız rüştiyelerinin durumu şöyle idi.¹³

Rüştiyenin adı	Kadın öğretmen Sayısı	Erkek öğretmen Sayısı	Toplam öğretmen	Öğrenci Sayısı
Sultan Ahmet	3	1	4	63
Atpazarı	3	-	3	30
Aksaray	3	2	5	54
Şehzade	3	2	5	25
İbrahim Paşa	3	-	3	26
Eski Ali Paşa	3	-	3	?
Eyüp	3	-	3	?
Üsküdar	3	-	3	?
Gülferm Hatun	2	-	2	?
Toplam (9)	26	5	31	?

Diğer önemli husus rüştiyelerde eğitim verecek Kadın öğretmenlere ihtiyaç duyulmasıydı. Bunun için kadın öğretmen yetiştirecek olan Kız Öğretmen Okulu Darülmuallimatı'nın ilki 26 Nisan 1870'te Maarif Nazırı Safvet Paşa'nın da hazır bulunduğu bir törenle Ayasofya'da açıldı.¹⁴ Dönemin Maarif Nazırı olan Safvet Paşa Kız Öğretmen Okulları'nın önemini şu sözlerle belirtmiştir; "Türkiye'de kız çocuklarına ait okul olmadığı için bunlar erkek çocukları ile birlikte bulduklarından bazı nedenlerden dolayı geçen yıl erkek ve kızlar ayrılarak İstanbul'un çeşitli yerlerinde yedi adet kız ortaokulu açılmıştır. Bunların öğretmenleri erkek olup yaşarı dokuz ve onu geçkin olan kızların örtünmeleri gerektiğinden bu okullarda iki yıldan fazla duramayacakları meydandadır. Bu durum karşısında bu kadar zaman içerisinde yeterli öğrenim yapamayacakları açıkça bellidir. Bunların, ortaokullarda dört yıl müddetle durmaları, öğretmenlerin de kendi cinslerinden olmalarına bağlıdır. Bundan dolayı gerek ilkokul ve gerekse ortaokullara öğretmen yetiştirilmek üzere bir Kız Öğretmen Okulu açılması lazım gelmiştir".¹⁵

3. Mesleki Eğitim ve Teknik Okullar

Kız çocuklarının okula gitmeden aldıkları eğitim, anneleri tarafından verilen eğitimidir. Kızlar sürekli annelerinin yanında olduğu için de bu eğitim mesleki eğitim denemeyecek bir eğitimidir, yalnızca ev işlerini ve bazı zanaat işlerini kapsamaktadır. Tanzimat ile birlikte ivme kazanan kızların mesleki eğitimlerini birkaç başlık altında inceleyeceğiz.

a. Ebe Mektepleri

Kızların ebelik ve sağlık ile ilgili bildikleri bilgiler kulaktan doğma ve nesilden nesile geçen bilgilerdir. Bu konuda kadınların toplu olarak eğitilmesi ilk defa Tanzimat döneminde düşünülmüştür. Tıbbiye Mektebi'nde ebelik kursları açılması için hekimbaşı tarafından 1842'de hükümete bir tahrir verilmiş ve kabul edilmiştir, bunun sonucu olarak 1843 yılında Tıbbiye Mektebi'nde ebelik eğitimine başlanmıştır.¹⁶ Ebeler eğitimine başlayan kızlarda başlarda okuma yazma bile aranmazken zaman ilerledikçe ilkokuldan mezun olma zorunluluğu ve daha sonra ortaokuldan mezun olma zorunluluğu getirilmiştir ve iki senelik bir eğitimden sonra, 1845'de yapılan bir sınavla 10 Müslüman, 26 Hıristiyan olmak üzere toplam 36 kadın ebeler diploması almıştır.¹⁷

b. Kız Sanayi Mektepleri

İstanbul'da 1869'da Yedikule'de eski Baruthane binasında açılan "Dikimhane" niteliğindeki "Kız Sanayi Mektebi" bu amaçla kurulmuş ilk eğitim kurumudur, askerin dikim işlerinin yapılması için kurulduğu düşünülmektedir.¹⁸ Bu tarihlerde 3 Kız Sanayi Mektebi varken, 1887-88 yıllarında yatılı ve gündüzlü olmak üzere 2 Kız Sanayi Mektebi bulunmaktaydı, yatılı olan Kız Sanayi Mektebi'ne ilk yıllarda sadece yetimler alınıyor, her türlü giderleri devletçe karşılanıyordu.¹⁹

c. Darülmuallimat

Darülmuallimat'ın amacı Kız Rüştiyeleri'ne kadın öğretmen yetiştirmektir, bu kurumla beraber kızların eğitim alanındaki etkinliği daha da artmıştır. Darülmuallimat'a ilk olarak 32 öğrenci kaydolmuştur, Maarif Nezareti'nin açtığı imtihana 32 öğrenci katılmış ve hepsi de başarılı bulunmuştur.²⁰ Okulun öğretmen, öğrenci ve mezun sayıları hakkındaki bilgileri şöyle gösterebiliriz:

Yıl	Kadın Öğrt. Sayısı	Erkek Öğrt. Sayısı	Öğrenci Sayısı	Mezun Sayısı
1872-73	-	8	50	20
1873-74	2	?	?	17
1874-75	2	5	31	20
1875	2	6	58	8
1876	2	6	62	9
1877	2	6	50	5
1878	3	?	37	-
1878-79	3	4	46	-
1879-80	3	4	25	-
1880-81	2	5	16	-
1881-82	?	?	67	15

Darülmuallimat'ta görev alan ilk kadın öğretmenler ise; Hatice Hanım ve Madam Armik (nakış muallimleri), Madam Palker (resim muallimesi) ve Refika Hanım (musiki muallimesi) idi. Okul 93 Harbi sırasında iki yıl kapalı kalmış, bu sebeple 1877-78 yılları arasında dört yıl süreyle mezun verememiştir, sonuç olarak Darülmuallimat istenilen seviyeye getirilememiş ve yaygınlaşmamıştır.²³

Meşrutiyet Dönemi Eğitim

II. Meşrutiyet Dönemi'nde özellikle eğitimde amaçlanan değişimler, Cumhuriyet ideolojisi ile paraleldir: Eğitimin yaygınlaştırılması, ilköğretimin zorunlu ve parasız olması, eğitim birliğinin sağlanması gibi. Ders programlarında yapılan yeniliklerle de, eğitimin dini ve geleneksel yüzü değiştirilmeye başlanmıştır.²⁴ Tefik Fikret'e göre; "Kızlarını okutmayan bir millet, oğullarını manevi öksüzlüğe mahkûm etmiş demektir; hüsrânına ağlasın!"²⁵

Meşrutiyet Dönemi Eğitime Genel Bakış

Bu okullara örnek olarak iptidailer, rüştiyeler ve idadiler verilebilir. Meşrutiyet döneminde bu okullarda pek fazla değişiklik yapılmamıştır. Meşrutiyet'in ilanından sonra iki adet rüştiye açılmıştır fakat bunlarda tahmin edileceği üzere erkek rüştiyeleridir.²⁶ Kızlar yüksek öğretim hakkını da bu dönemde bulmuştur. İlk olarak 1914 yılında İstanbul Darülfünununda kızlara yönelik dersler başlamıştır.²⁷ Mesleki eğitimlere bakacak olursak sağlık alanında gelişmeler olmuştur. Osmanlı'da hemşirelik eğitimi ilk olarak Meşrutiyet Dönemi'nde karşımıza çıkar ve hatta 1854 yılında ki Kırım Harbi'nde Florence Nightingale'in, askerlere bakmak için getirildiği belirtilir.²⁸ Darülmuallimat'a

bakacak olursak en fazla önem buraya verilmiştir; çünkü öğretmene hala çok ihtiyaç vardır. Osmanlı kadınının güzel sanatlar alanında yaratıcılığının gelişmesine olanak sağlayan İnas Sanayi-i Nefise Mektebi; Birinci Dünya Savaşı'nın ilk yılında, 14 Kasım 1914'de açılmıştır.²⁹

Eğitim İçin Avrupa'ya Yollanan Kızlar

İlk olarak Avrupa'da eğitim gören kızların arasında nazar boncuğu sayılabilecek kadar az Müslüman kız öğrenci vardı ve çoğu yabancı kökenli idi. İlk aslı öğrenci olarak Avrupa'ya gönderilen Müslüman Türk kızları Mukbile Reşad, Emine Müzeyyen, Zehra Hakkı ve Refika Refik'tir.³⁰

Bazı eğitim alan öğrenciler ve meslek seçimleri ;³¹

Belkıs Mustafa	Resim
Bedriye Şükrü	Tıp
Kamil	
Hatice Suat	Musiki
Derviş	
Şaziye Hayri	Felsefe
Nimet Kazım	Dış Hekimliği
Safiye Sami	Lise, Felsefe
Namiye Neşe	Tıp
Nebahat Nihat	Pedagoji
Mükerrem Hasan	Musiki ve Dikiş
Refet Süreyya	Piyano
Behice Feham	Almanca ve Pedagoji seminer ve kurslara devam etmiş
Mediha Rıfat	Piyano
Emine Müzeyyen	İdare-i Beytiyye, Terzilik
Zehra Hakkı	İdare-i Beytiyye, Terzilik
Hayrünisa Zekeriya	Lise
Mediha Süleyman	Musiki
Nimek Faik	Lisan

Görüldüğü üzere başlarda Müslüman Türk kızları eğitim almaları için yurtdışına gönderilmeler de, zamanla Avrupa'ya yollanan kız öğrenci sayısı giderek artmış ve eğitim seviyesi giderek kendini göstermeye başlamıştır.

Sonuç olarak, eğitimi ele aldığımız bu yazımızda ilk olarak İslamiyet'teki kız çocuklarının eğitiminden bahsettik. Osmanlı Dönemi'nde kız çocuklarının eğitimi Tanzimat ve Meşrutiyet'ten önceki dönemlerde kısıtlıdır. Ancak bu noktada göz ardı edilmemesi gereken nokta, dönem şartları ele alındığında dünyanın her yerinde kız çocuklarına ve kadınlara verilen eğitimin neredeyse aynı olduğudur.

Türk toplumunda her ne kadar kız çocuklarının eğitimine belirli bir döneme kadar yeterli ilgi gösterilmese de, kadınlara olan saygı ve sevgi asla yitirilmemiştir.

Tanzimat Dönemi'ne gelindiğinde eğitim, kızlar için bir kıvılcım gibi başlayıp ateş olma yolunda ilerlemiştir. Kızlar tam anlamıyla olmasa da artık eğitime katılmışlardı ve ilerlemekteydiler. Meşrutiyet Dönemi'ne baktığımızda pek bir değişiklik görülmemekte fakat Öğretmen Okulları'nın daha çok üzerine düşülmüş, ebelik ve hemşirelik eğitimleri verilmeye başlanmış ve kızlar bu dönemde ilk defa yükseköğretim ile tanışmışlardır.

Şüphesiz ki kadınların eğitilmediği bir dünyada savaşlar ve kaos kaçınılmaz olacaktır. Çünkü her bireyin eğitimi aile içinde, anne tarafından başlar ve eğitimi olan annelerin yetiştireceği evlatlar dünyayı daha güzel bir yer haline getirebilir. Eğitimi kadın toplumun taşıyıcısıdır, kadın eğitim aldıkça toplumun mutluluğu daim olacaktır. Mutlu Kadın Huzurlu Türkiye'nin Teminatı'dır.

KAYNAKÇA

DULUM, Sibel, Osmanlı Devleti'nde Kadının Statüsü, Eğitim Ve Çalışma Hayatı (1839-1918), Osman Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Eskişehir 2006.

ÇOLAK, Güldane, Avrupa'da Osmanlı Kızları, Heyamola Yayınları, İstanbul 2013.

OKTAR, Tiğınçe Osmanlı Toplumunda Kadının Çalışma Yaşamı Osmanlı Kadınları Çalıştırma Cemiyet-i İslamiyesi, Bilim Teknik Yayınları, İstanbul 1998.

KURNAZ, Şefika, Yenileşme Sürecinde Türk Kadını 1839-1923, Ötüken, İstanbul 2011.

TAYANÇ, Tunç, TAYANÇ, Füsün, Dünyada ve Türkiye'de Tarih Boyunca Kadın, Tan Kitap Yayın, İstanbul 1981.

DİKMEN, Mehmet, İslam'da Kadın Hakları, Cihan Yayınları, İstanbul 1989.

KESKİNER, Emine, "Kadının Eğitim Sorunsalı", Diyanet İşleri Başkanlığı Türkiye V. Dini Yayınlar Kongresi Kadın Konulu Dini Yayınlar 02-04 Aralık 2011 Ankara, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara 2012, s.473-496.

AKYÜZ, Yahya, Türk Eğitim Tarihi, Pegem Yayınları, Ankara 2004.

ÇAKIR, Serpil, Osmanlı Kadın Hareketi, Metis Yayınları, İstanbul 1996.

KURNAZ, Şefika, II. Meşrutiyet Döneminde Türk Kadını, Millî Eğitim Basımevi, İstanbul 1996.

1 Mehmet Dikmen, İslam'da Kadın Hakları, İstanbul 1989, s.210.

2 Dikmen, a.g.e., s.211.

3 Emine Keskiner, "Kadının Eğitim Sorunsalı", Diyanet İşleri Başkanlığı Türkiye V. Dini Yayınlar Kongresi Kadın Konulu Dini Yayınlar 02-04 Aralık 2011 Ankara, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara 2012, s.474.

4 Keskiner, a.g.e., s.475.

5 Sibel Dulum, Osmanlı Devleti'nde Kadının Statüsü, Eğitim Ve Çalışma Hayatı (1839-1918), Osman Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Eskişehir 2006.

6 Tiğınçe Oktar, Osmanlı Toplumunda Kadının Çalışma Yaşamı Osmanlı Kadınları Çalıştırma Cemiyet-i İslamiyesi, İstanbul 1998, s.31.

7 "Kızlar için ilk idadi il. Abdülhamid döneminde Münif Paşa'nın nazırlığı sırasında 13 Mart 1880'de açılmıştır. Okul için Babalı Caddesi'nde bir konak kiralanmıştır. Burada Avrupa standartlarına uygun eğitim veriliyor, Türkçe ve genel kültür derslerinden başka Fransızca, Almanca, İngilizce, müzik ve el işi dersleri de yer alıyordu. Buna rağmen, ilgisizlikten dolayı okul iki yıl sonra kapanmıştır". Şefika Kurnaz, Yenileşme Sürecinde Türk Kadını 1839-1923, İstanbul 2011, s.44.

8 Şefika Kurnaz, Yenileşme Sürecinde Türk Kadını 1839-1923, İstanbul 2011, s.25.

9 Güldane Çolak, Avrupa'da Osmanlı Kızları, İstanbul 2013, s.15.

10 Sibel Dulum, Osmanlı Devleti'nde Kadının Statüsü, Eğitim Ve Çalışma Hayatı (1839-1918), Osman Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Eskişehir 2006, s.24.

11 Güldane Çolak, Avrupa'da Osmanlı Kızları, İstanbul 2013, s.16.

12 Şefika Kurnaz, Yenileşme Sürecinde Türk Kadını 1839-1923, İstanbul 2011 s.32.

13 Kurnaz, a.g.e., s.34.

14 Güldane Çolak, Avrupa'da Osmanlı Kızları, İstanbul 2013, s.16.

15 Tunç Tayanç, Füsün Tayanç, Dünyada ve Türkiye'de Tarih Boyunca Kadın, Ankara 1981, s.123.

16 Şefika Kurnaz, Yenileşme Sürecinde Türk Kadını 1839-1923, İstanbul 2011, s.47.

17 Tiğınçe Oktar, Osmanlı Toplumunda Kadının Çalışma Yaşamı Osmanlı Kadınları Çalıştırma Cemiyet-i İslamiyesi, İstanbul 1998, s.34-35.

18 Oktar, a.g.e., s.40.

19 Şefika Kurnaz, Yenileşme Sürecinde Türk Kadını 1839-1923, İstanbul 2011 s.49-51.

20 Kurnaz, a.g.e., s.56.

21 Kurnaz, a.g.e., s.56.

22 Tiğınçe Oktar, Osmanlı Toplumunda Kadının Çalışma Yaşamı Osmanlı Kadınları Çalıştırma Cemiyet-i İslamiyesi, İstanbul 1998 s.39.

23 Şefika Kurnaz, II. Meşrutiyet Döneminde Türk Kadını, İstanbul 1996, s.60-61.

24 Serpil Çakır, Osmanlı Kadın Hareketi, İstanbul 1996, s.223.

25 Kurnaz, a.g.e., s.35.

26 Kurnaz, a.g.e., s.101.

27 Kurnaz, a.g.e., s.106.

28 Kurnaz, a.g.e., s.108.

29 Tiğınçe Oktar, Osmanlı Toplumunda Kadının Çalışma Yaşamı Osmanlı Kadınları Çalıştırma Cemiyet-i İslamiyesi, İstanbul 1998, s.46.

30 Güldane Çolak, Avrupa'da Osmanlı Kızları, İstanbul 2013, s.56.

31 Güldane Çolak, a.g.e., s.78-79.

Etkili iletişim nasıl sağlanır? İyi bir dinleyicinin özellikleri nelerdir? Temel İletişim Hataları Nedir? İletişim Türleri Nelerdir?

Milliyetçi Hareket Partisi Genel Merkez Kadın Kolları'nın Siyasal İletişim Çalışma Grubu tarafından 2018 yılında hazırlanıp basılan Siyasal İletişim Rehberi - İletişim ve Beden Dili adlı kitapçık çalışması, Kadınlar Güçlensin Türkiye büyüsün yolunda, MHP merkez ve taşra teşkilatlarındaki gönüllülere iletişim temelli çeşitli katkılar sunmak ve gündelik hayatta sıkça kullanılan iletişim öğelerinin kolay kavranılmasını sağlamak amacını edinmiştir.

İki bölümden oluşan kitapçıkta, ana başlıklar olarak "İletişim Nedir?" ve "Beden Dili Nedir?" konuları yer almaktadır.

Duygu, düşünce ve tutumların göndericiden alıcıya doğru sistemli ve bir iletişim kanalı üzerinden aktarımını ifade eden iletişim, hazırlanan bu kitapçıkta detaylıca işlenmiş iletişimin amacı ve önemi büyük ölçüde anlatılmıştır.

Gibi sorulara yanıt arayan birinci bölümde, bu noktalar maddeler halinde detaylıca, akıcı bir dil ile anlatılmıştır.

Kitapçığın ikinci bölümünde ise "Beden Dili Nedir?" sorusuna yanıt verilmiş, beden dilinin ne anlatmaya çalıştığı, detaylı açıklamalar ve görsellerle desteklenerek anlatılmıştır.

Etkin beden dili kullanımı, sosyal bir varlık olan insanın iletişim ve etkileşim kalitesi için büyük önem arz etmektedir.

Kitapçığın amaçladığı hedeflerden biri de beden diline ait görselleri okuyucu ile paylaşarak, aslında insanın her hareketinin neler anlatabileceğini, bunun sonucu olarak da etkili iletişimin nasıl daha iyi sağlanabileceğini göstermektedir.

KADIN VE MEDYA

Medya ve kadın konusu son zamanlarda dünyada ve ülkemizde oldukça fazla rastlanan bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Medyada kadın temsili çalışmaları 1970'li yıllarda yoğunlaşmış, günümüze kadar gelmiştir. Bu çalışmalar daha çok feminist medya öncülüğünde gelişmiş olan çalışmalardır.

”

Medya organlarında kadına dayatılan güzellik algusu bireyleri tüketime yönlendirmektedir buda medya için sonsuz içerik demektir. Tek tip kadın algusu ön plana çıkarılmakta ve bu oluşturulan yeni tek tip kadında tüketime vurgu yapılmaktadır.

Kadın, toplumsal süreç içerisinde birçok kez değişim yaşamış ve bu değişimler sonucunda sürekli olarak gelişim göstermiştir. Toplumsal süreç içerisinde kadının başlıca rol aldığı bu değişim ve gelişim sürecine kitle iletişim araçları öncülük etmektedir. Kitle iletişim araçlarının öncülük ettiği değişimin sonucunda ise belirli kültürel özelliklerin de içerisinde bulunduğu kitle iletişim araçları ile oluşturulan ve çeşitli kodlara dönüşmüş fikirler ortaya çıkmıştır. Yaşamış olduğumuz bilgi toplumunda birçok işlevinin yanı sıra toplumsallaştırma işlevini üstelenen kitle iletişim araçları bu toplumsallaşma sürecinde kadına ilgili yeni kodlar üreterek yeni değerlerin ve ideolojilerin var olmasını sağlamıştır.

Ataerkil yapı kadını toplumdan soyutlamakta, daha çok kadın varlığını ve görevlerini kadının yaşam alanı olan evinin içerisi ile sınırlandırmak

tadır. Kısacası ataerkil görüş kadını kamusal alanın dışına itmektedir denilebilir. Kadınların kamusal alanda yer alması, sosyal ve ekonomik özgürlüklerini kazanması kadın kimliğinin kabulü ile mümkündür. Kadın kimliğinin kabulü ise ekonomik, sosyal, toplumsal ve kültürel açıdan oldukça yoğun bir savaşın verileceği süreçtir. Toplumun ataerkil yapısında durumlar böyle iken daha çağdaş yapısında kadın oldukça yoğun bir şekilde kendini kamusal alanın içine atmış ve burada tatmin olunacak seviyede kendisine yer bulmuştur.

Günümüz toplum yapısına bakıldığında kadını kendi özel alanında değil de kamusal alanın içinde sıklıkla görmek mümkün olduğu gibi bu oran giderek artmaktadır. Medyada kadın, maalesef savaş verdiği ve kazandığı siyasal, toplumsal, sosyal konular ile değil daha çok "cinsel obje olan,

şiddete uğrayan, fiziksel ve duygusal anlamda güçsüz ve intikam hırsı ile hareket eden insan" gibi konular ile bir arada kullanılmaktadır. Bu tabloya bakarak medya, kadının varlığını sistematik olarak yok saymaya veya bu varlığı daha bulanık hale getirmeye çalışmakta diyebiliriz.

Günümüzde herhangi bir kitle iletişim aracında kadın olgusuna rastlamak oldukça olağan bir durumdur ve bunu tetikleyen birçok neden bulunmaktadır. Örneğin tüketim toplumunda yaşamamız ve pazarlamanın, reklamın oldukça değer gördüğü bu çağda televizyonda veya herhangi bir kitle iletişim alanında yapılan reklamlarda kadın sıkça kullanılmakta ve satışlara etkisi olmaktadır. Kadınlar ayrıca tüketici olarak büyük bir öneme sahiptir bu nedenle dergi, gazete gibi yazılı basın organlarında bazen bir köşe yazısının konusunu belirlemekte bazen bir moda dergisinin neredeyse tüm sayfalarını ilgili oldukları alanlar ile doldurmaktadırlar.

Televizyon ve radyo gibi iletişim araçlarında ise özelliklere kadınlara hitap eden programlara rastlanmakta; bu programlarda ise daha çok kadın rolleri üzerinde durulduğu göze çarpmaktadır. Kısacası medyada kadın hemen hemen tüm medya organlarında sıkça gerek tüketici gerek üretici olarak yer almaktadır. Yerli diziler, pembe diziler, haberler, gazete başlıkları, magazin programları ve yarışma programları tüm bu programlar ve içerikler incelendiğinde özellikle göze hitap eden televizyon ve dergi gibi medya organlarında kadın yer ve zaman fark etmeksizin sürekli bakımlı ve alımlı olmaktadır. Kısacası görsel açıdan bir obje gibi sunulmaktadır. Burada maalesef kadın, medyada bir tüketim nesnesine dönüşmektedir. Çünkü medya organlarında kadına dayatılan güzellik olgusu bireyleri tüketime yönlendirmektedir buda medya için sonsuz içerik demektir. Tek tip kadın olgusu ön plana çıkarılmakta ve bu oluşturulan yeni tek tip kadında tüketim vurgu yapılmaktadır. Medyada kadın bedene indirgenirken düşünsel açıdan ise daha çok erkeklerle yer verilmektedir. Bu ise medyanın cinsiyetçi politikasının bir sonucudur. Buradan şu sonuca varılabilir medya da kadın düşünsel açıdan değersizleştirilirken tüketim açısından ön plana çıkarılmaktadır ve bu medyanın cinsiyetçi politikasından gelecek bilinçli uygulanmaktadır.

Medyada tek tip haline gelen kadın imgesini yapılan araştırmalara göre şu örnekler ile açıklayabiliriz.

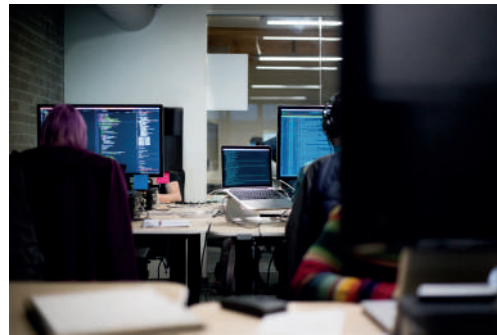
Örneğin, televizyonda kadın birkaç şekilde konu edinilmektedir. Bunlar genellikle fedakar bir anne ve eş olarak ele alınmakta ve kamusal alan içinde var olmayan birey vurgusu yapılmaktadır.

Çalışan kadınlar ise aile yaşantısından ve sorumluluklarından uzak gösterilip, başarılı, fakat öz benliği eşinin geri planında kalmış ve kimlik arayışında olan birey vurgusu yapılmaktadır. Son olarak, cinsel bir obje olarak yansıtılan kadın ön plana çıkarılmaktadır.

Bu tipler medya organlarına ve bu medya organlarının hangi saatlerde hangi hedef kitleye hitap ettiğine göre değişmektedir. Sabah saatlerinde medyada "Kadın daha çok nasıl daha iyi yemek yapabilir, nasıl daha iyi çocuk bakabilir, nasıl daha iyi bir eş olabilir?" gibi sorulara yanıt aranırken, akşam saatlerinde medyada kadın daha çok aşk hayatıyla ve fiziksel özellikleriyle gündeme gelmektedir. Sosyal, ekonomik, siyasal ve toplumsal alanlarda ise kadın, medyada maalesef erkeklerden daha az yer almaktadır.

Medya, toplumu yönlendiren çok önemli bir araç olması nedeniyle, özellikle televizyonda iyi bir ev hanımı rolüyle gündeme getirilen kadın vurgusu ile topluma kadınların rolünün ev hanımlığı olduğu mesajını vermektedir. Bu mesaj ise doğal olarak kadınları kamusal alanın dışına itmektedir.

Günümüzde halen kadınların medyada daha çok bu yönü ile gündeme gelmesi konusunda toplumun bilinçlendirilmesi gerekmekte ve bu bakış açısının değiştirilmesi için çalışmalar yapılması gerekmektedir. Kadınların medyada sadece ev hanımlığı ve cinsellikleri ile ön plana çıkarılmalarının aksine, siyasetten ekonomiye, sanattan spora, pek çok konuda medyada var olmaları sağlanmalıdır. Günümüzde kadınlar kendi geleceklerine ve hayatlarına yatırım yaparak, sahip oldukları değerler vasıtasıyla eğitim düzeylerini giderek yükseltmekte ve kamusal alanda varlıklarını sürdürmektedirler. Kadınlar sosyal, ekonomik ve hatta siyasal hayatta kazandıkları başarılar ile medyada var olabilir ve bu birçok anlamda topluma olumlu fayda olarak geri dönecektir.

İŞ HAYATINDA VE YÖNETİMDE KADIN

*Cam tavadaki çatlak büyümekte ancak
tavan hala parçalanmamıştır...*

Dünyadaki işçi ve işgücü piyasası son on yılda gelişen teknolojik altyapı ve ilerlemeler sayesinde önemli miktarlarda değişmeye başlamıştır. Uluslararası İşgücü Örgütü (ILO-International Labour Organization) tarafından da ifade edildiği üzere kadının çalışma hayatındaki rolü ise bu değişen işgücü piyasasında her geçen gün artan bir ivme ile devam etmektedir. Dünya işgücü piyasasının yaklaşık %40'ını kadın çalışanların oluşturduğu ifade edilmekle birlikte, detay analizler incelendiğinde bu işgücündeki kadınların genelde alt ve orta kademelerde yer aldığını, ilave olarak da bu kadın çalışanların düşük ücret seviyelerinde oldukları gözlenmektedir. Bu durum ILO tarafından "Cam Tavanı Kırma: Kadının Yönetimdeki Yeri" başlıklı 2001 yılına ait raporunda dile getirilmiştir. Bu raporda kadınların işgücü piyasasında önemli oranda yer almalarına rağmen neden daha üst pozisyonlarda yer almadığı hususları detaylı olarak incelenmiştir. Aslında kadının yerinin daha iyi anlaşılması ve de algı yönetimi adına da önemli olarak değerlendirilen bu rapor kısmen de olsa kadın çalışanların alt ve orta düzey yönetim pozisyonlarına yükselmesinde bir farkındalık yaratmıştır. Ancak, yine son yıllardaki veriler incelendiğinde bu raporun yarattığı etkinin kısmi oranda kaldığı ifade edilmiş ve üst yönetim düzeyine yükselmelerinde görünmez engellerin halen var olduğu, kadının halen

işgücü piyasasındaki oranına göre hem üst düzey yönetimlerde yer almadığı hem de daha düşük ücret seviyelerinde istihdam edildikleri tespit edilmiştir. Bu durum yine ILO tarafından yapılan değerlendirmeler ile ortaya konulmuş ve uluslararası arenada birkaç büyük firma dışında genel olarak şirket hacim ve büyüklükleri arttıkça, kadınların üst düzey (CEO, COO, CFO vb.) yönetim pozisyonlarında daha az oranda yer aldıkları vurgulanmıştır.

Cam tavan, iş hayatında kalifiye ve hak eden çalışanların, bir sonraki seviye veya ilerleme kademesi gözükmemesine rağmen, gözükmeyen ancak gerçekte var olan ve hissedilen çeşitli engeller nedeniyle daha üst seviye pozisyonlara atanamamasını vurgulamak amacıyla kullanılmaktadır. Bu tür engeller literatürde genel olarak cinsiyet, yaş, etnik köken, siyasi veya dini ilişkiler kaynaklı ortaya çıkmaktadır. Bu sebeple ILO tarafından da kadına yönelik bu olumsuz algının giderilmesi adına raporlar yayınlanmış ve halen çeşitli şekillerde bu vurgu yıllara sari yapılmaktadır. Çünkü Dünya'nın çeşitli bölgelerindeki eğitim durum raporlarının da işaret ettiği üzere kadınların lisans ve yüksek lisans derecelerinde erkeklerle oranla sayılarının daha fazla olduğu, doktora derecesinde ise oranların çok yakın seviyelerde olduğu gözlenmektedir.

Ancak bu duruma rağmen bile birçok üst düzey şirket dahil kadınların hak ettikleri pozisyonlarda olmadığı hatta mühendislik ve bilgi teknoloji firmalarında sayılarının erkeklere oranla çok düşük seviyelerde olduğu belirtilmektedir.

Günümüzde kadının satın alma gücü artmış ve kadınlar hane halkı bütçelerini ve finansal kararları daha fazla kontrol eder duruma gelmiştir. Artık kadınlarımız daha önemli etkide bulunabilen müşteri, çalışan, tedarikçi veya tüketici pozisyonlarında yer almaktadır. Onlar iş hayatında da birçok raporda belirtildiği üzere daha etkili ve verimli çıktılara imzalar atmakta, sahip olduğu birçok sorumluluklara rağmen hem iş hem de aile hayatını dengeleyerek iş hayatında önemli etkide bulunmaktadır. Ancak, günümüzde halen devam eden sorun cam tavandaki çatlağın artmasına rağmen henüz kırılmadığı ve kadınların hak ettiği üst düzey yönetim pozisyonlarına yükselemediğidir. Bu eşik hem önemli bir psikolojik kırılma noktası olarak durmakta hem de sosyolojik bir etken olarak kadınlarımızın ve takip eden kadın nesillerin önünde önemli bir faktör olarak yer almaktadır. Bu noktada günümüz kadınlarına yine önemli ve ağır yükler düşmektedir. Çünkü onlar hem hak ettikleri pozisyonu almak hem de gelecek nesil kadınların önünü aşmak adına sahip oldukları birçok aile ve iş sorumluluklarının üstesinden gelip, iş hayatındaki diğer çalışan nüfus olan erkeklerden çok daha fazla çalışarak ve gayret göstererek üstün performanslara ulaşması gerekmektedir. Ancak bu noktada hem hükümetlere ve politikacılara hem de sosyal destek kapsamında etkide bulunabilecek sivil toplum kuruluşlarına da çeşitli sorumluluklar düşmektedir. Bu kapsamda ülkemiz adına da kadının iş hayatındaki önemli rolünün anlaşılması ve daha fazla katılımının sağlanması adına yerel düzeyden başlamak üzere ulusal kapsamda da çeşitli destek programları uygulanması önem arz etmektedir.

Örneğin; Milliyetçi Hareket Partisi Genel Merkez Kadın Kolları Koordinatörlüğü'nce yapılan "Kadınlar Güçlensin Türkiye Büyüsün" vb. eğitim ve istişare toplantılarının benzeri formatta diğer kurumlarda da yaygınlaştırılmasının, kadının iş hayatı ve yönetimdeki rolüne yönelik var olan ön yargıların kırılması ve cam tavanların tamamen parçalanması adına atılacak önemli adımlardan bir tanesi olduğunu ifade etmek mümkündür.

Kadının iş hayatındaki yönetsel rolü ve temsil oranında etkili olan diğer bir faktörü de kurumsalkültür olarak ifade edebiliriz. Kültür, bir organizasyondaki paylaşılan değer, inanç, varsayım ve ilkeler bütünüdür ifade etmektedir. Bu nedene kadına yönelik algının şekillendiği önemli etkenlerden biri de

kurumsal kültürün kadın erkek ayırımından öte, başarı ve inovatif olarak konumlandırılmasıdır. Artık günümüz değişen ve gelişen teknolojik imkanları organizasyonların sürdürülebilir rekabet üstünlüğü sağlamaları, mevcut misyon ve vizyonları ile stratejik hedeflerine ulaşmalarında cinsiyet rolünden öte insan sermayesini ön plana çıkarmaktadır.

İnsan faktörü, organizasyonlar için önemli bir stratejik üstünlüktür. Özellikle bilgi donanımlı Y ve Z kuşağı (bazı kaynaklarda milenyum veya internet kuşağı olarak da ifade edilmektedir) çalışanların günümüzde daha sık iş değiştirdiği, geleneksel motivasyon faktörleri (maaş, ikramiye, prim vb.) ötesinde kendilerini motive edecek kaynaklara (saygınlık, kendini gerçekleştirme, esneklik, personel güçlendirme) yöneldiği dikkate alınır, bu önemli stratejik üstünlük faktörü insan sermayesinin elde tutulması, mutlu bir şekilde işine angaje, örgütüne bağlı bir şekilde çalıştırılmasında uygun bir işletme kültürünün oluşturulması önemlidir. Bu noktada da karşımıza, hem kültürü oluşturacak ve şekillendirecek, hem de çalışanları örgüt amaçlarına entegre edip yönlendirecek rol modellere yani yöneticilere ihtiyaç duyulmaktadır. Yani, örgütlerin cinsiyet faktöründen öte iyi yönetsel beceriler (planlama, organize etme, liderlik ve kontrol) sergileyecek ve örgütü bir adım öteye taşıyabilecek insan sermayesine ihtiyacı bulunmaktadır. Bu kapsamda tüm kurumsal yapılarda yer alan üst düzey yöneticilere; bu yönde örgüt amaçları ve vizyonu ile uyumlu, kişi-iş uyumuyla birlikte kişi-örgüt uyumunu da sağlayıp, örgütte bir ahenk yaratan insan sermayesine odaklanmaları ve cinsiyete yönelik kalıp yargılardan kurtulmaları önerilmektedir.

İkinci bir öneri olarak, ILO tarafından da iş hayatındaki kadın oranının düşük seviyelerde görüldüğü ülkemizde inovasyon ve kurumsal yönetimde bir maksimizasyon aracı olarak görülen Farklılıkların Yönetimi bakış açısı çerçevesinde cinsiyet farklılıklarına yönelik algıların yönetimi önem arz etmektedir. Bunun da temel koşulu bilgilendirici eğitimler düzenlemek ve çeşitli sempozyumlar ile karşılıklı değerlendirme ve istişarelerde bulunabilme olanakları yaratmaktır. Bu noktada iş hayatında ve kamu alanında yer alan tüm örgütlere bu tür farklılıkların oluşturulması ve kadın-erkek işgücü ayırımı yapılmaksızın örgütsel verimlilik ve etkinlik adına kadınlardan daha çok kazanım elde edilmesi yönünde eğitim ve geliştirme programlarını kurumsallaştırmaları

Günümüzde kadının satın alma gücü artmış ve kadınlar hane halkı bütçelerini ve finansal kararları daha fazla kontrol eder duruma gelmiştir. Artık kadınlarımız daha önemli etkide bulunabilen müşteri, çalışan, tedarikçi veya tüketici pozisyonlarında yer almaktadır. Onlar iş hayatında da birçok raporda belirtildiği üzere daha etkili ve verimli çıktılara imzalar atmakta, sahip olduğu birçok sorumluluklara rağmen hem iş hem de aile hayatını dengeleyerek iş hayatında önemli etkide bulunmaktadır.

önerilmektedir.

Kurumlar için bir diğer öneri olarak da, kadın algısına yönelik olumsuzlukları proaktif olarak yönetmek ve kurumsal kültürde bu yöndeki bakış açılarını ortaya koymak adına çeşitli örgütsel yazılı politikalar geliştirmelerin önemli olduğu ifade edilebilir. Ayrıca, bu tür işletme politika ve bakış açılarını da kurumsal mekanizmalar yoluyla her çalışana, üyeye ve örgütle farklı şekillerde etkileşim içerisinde bulunan diğer paydaşlara iletmenin uzun dönemli önemli kazanımlar sağlayacağı değerlendirilmektedir.

İnsan faktörü, organizasyonlar için önemli bir stratejik üstünlüktür. Özellikle bilgi donanımlı Y ve Z kuşağı (bazı kaynaklarda milenyum veya internet kuşağı olarak da ifade edilmektedir) çalışanların günümüzde daha sık iş değiştirdiği, geleneksel motivasyon faktörleri (maaş, ikramiye, prim vb.) ötesinde kendilerini motive edecek kaynaklara (saygınlık, kendini gerçekleştirme, esneklik, personel güçlendirme) yöneldiği dikkate alınır, bu önemli stratejik üstünlük faktörü insan sermayesinin elde tutulması, mutlu bir şekilde işine angaje, örgütüne bağlı bir şekilde çalıştırılmasında uygun bir işletme kültürünün oluşturulması önemlidir. Bu noktada da karşımıza, hem kültürü oluşturacak ve şekillendirecek, hem de çalışanları örgüt amaçlarına entegre edip yönlendirecek rol modellere yani yöneticilere ihtiyaç duyulmaktadır. Yani, örgütlerin cinsiyet faktöründen öte iyi yönetsel beceriler (planlama, organize etme, liderlik ve kontrol) sergileyebilecek ve örgütü bir adım öteye taşıyabilecek insan sermayesine ihtiyacı bulunmaktadır. Bu kapsamda tüm kurumsal yapılarda yer alan üst düzey yöneticilere; bu yönde örgüt amaçları ve vizyonu ile uyumlu, kişi-iş uyumuyla birlikte kişi-örgüt uyumunu da sağlayıp, örgütte bir ahenk yaratan insan sermayesine odaklanmaları ve cinsiyete yönelik kalıp yargılardan kurtulmaları önerilmektedir.

İkinci bir öneri olarak, ILO tarafından da iş hayatındaki kadın oranının düşük seviyelerde görüldüğü ülkemizde inovasyon ve kurumsal yönetimde bir maksimizasyon aracı olarak görülen Farklılıkların Yönetimi bakış açısı çerçevesinde cinsiyet farklılıklarına yönelik algıların yönetimi önem arz etmektedir. Bunun da temel koşulu bilgilendirici eğitimler düzenlemek ve çeşitli sempozyumlar ile karşılıklı değerlendirme ve istişarelerde bulunabilme olanakları yaratmaktır. Bu noktada iş hayatında ve kamu alanında yer alan tüm örgütlere bu tür farkındalıkların oluşturulması ve kadın-erkek işgücü ayırımı yapılmaksızın örgütsel verimlilik ve

etkinlik adına kadınlardan daha çok kazanım elde edilmesi yönünde eğitim ve geliştirme programlarını kurumsallaştırmaları önerilmektedir.

Son olarak literatür araştırmaları ile destekli önemli bir konuyu daha şirket ve kurumsal yönetimlere hatırlatmanın önemli olduğunu düşünmekteyim. Kuzey Amerika, Avrupa ve Avustralya kökenli yapılan uygulamalı birçok çalışma sonuçları üst yönetimde sadece erkeklerin yer aldığı kurumlarda alt düzey çalışanların negatif olarak etkilendiklerini, bazı çalışmalar tarafından kadın çalışanların üst yönetimde daha çok yer almasının finansal sonuçları olumlu etkilediğini (örneğin McKinsey&Company, 2005-2007 yılları arasında yönetimdeki kadın sayısındaki %17'lik artışın, firmaların ortalama karlılığını ikiye kattıklarını tespit etmişlerdir), diğer bazı çalışmalarda da kadın çalışanların üst yönetimdeki varlığı ile performans arasında direkt bir çıktı bulunmasa bile üst yönetimdeki kadınların örgüt içi birçok faktöre (işe adanma, örgütsel bağlılık, iş tatmini ve motivasyon, iş-yaşam dengesi vb.) pozitif etkide buldukları vurgulanmaktadır.

Yine bazı bulgular kadınların yönetimde yer aldığı şirketlerin araştırma, inovasyon ve teknoloji odaklı çalışmalarda daha çok yer aldıklarını ortaya koymaktadır. İlgili bulgular kadınlara üst düzey yönetimlerde daha çok yer verilmesinin akademik altyapısını desteklemektedir. Bu kapsamda kurumlara direkt veya endirekt olarak etkide bulunan bu önemli faktörü göz ardı etmemeleri, kadınları işe alma, yerleştirme, eğitme ve geliştirme adına programlar geliştirmeleri, kadına yönelik halen var olan negatif algıyı çeşitli istişare programları ile en aza indirmeleri, son olarak da bu tür uygulamalarını kurumsallaştırmalarının uzun dönemli sürdürülebilir büyümeleri açısından çok önemli bir girdi sağlayacağını dikkate almaları önerilmektedir.

Sonuç olarak kadının aile hayatındaki rolü yanında iş hayatındaki aktif katılımının desteklenmesi ile de

finansal veya finansal olmayan diğer örgüt içi faktörlere ait çıktılardaki etkisi ortadadır. Bu noktada kadını bir cinsiyet unsuru olarak değil de önemli bir insan sermayesi olarak görmenin uzun dönemli sürdürülebilir büyümedeki rolü daha iyi anlaşılmış olacaktır. Bu kapsamda son cümle olarak üst yönetimlerin desteklemesi gereken önemli hususun "Cam Tavanın Tamamen Parçalanması" na yapacakları katkı olacaktır.

Kaynakça
Bilimoria, D. (2007). Handbook on women in business and management. Edward Elgar Publishing.
Davidson, M. J. (2012). Women in management worldwide: Progress and prospects. Human Resource Management International Digest, 20(6).

De Beaufort, V., & Summers, L. (2014). Women on boards: Sharing a rigorous vision of the functioning of boards, demanding a new model of corporate governance. *Journal of Research in Gender Studies*, 4(1), 101-140
International Labour Organization (2015), Women in business and management: gaining momentum/International Labour Office. Geneva
Lückerath-Rovers, M. (2013). Women on boards and firm performance. *Journal of Management & Governance*, 17(2), 491-509.
Mattis, M. C. (2001). Advancing women in business organizations: Key leadership roles and behaviors of senior leaders and middle managers. *Journal of Management Development*, 20(4), 371-388.
Morley, C. (2018). Women vs. Women. Time for Solutions!: Overcoming Gender-related Career Barriers,
Shrader, C. B., Blackburn, V. B., & Iles, P. (1997). Women in management and firm financial performance: An exploratory study. *Journal of managerial issues*, 355-372.

KADIN VE SPOR

*Spor; cinsiyet, ırk, din ve milliyet sınırlarını aşma gücüne sahiptir.
Sağlığa teşvik eder, özgüveni artırır liderlik, takım becerileri ve azmi öğretir.*

”

Çoğunluk bilincinde yatan, kadının sporda varlığının garipsenmesidir. Kadın spor haberlerinin verilmesinde, genellikle sporun kendisi değil de, alışılmamışlık ve mizahi olması üzerine kurulur.

Sportaki kadınlar cinsiyet klişelerine meydan okumakta, ilham verici rol modelleri üretmekte ve kadın ve erkekleri eşit olarak göstermektedir. Sporun doğuştan bir hak olduğuna inanıyoruz ve güçlü sesimizi her kadın için sporda eşitliği savunmak için kullanıyoruz.

Özellikle 1970'lerin başından itibaren gelişen feminist akımla birlikte, kadın ve spor konusu ciddi olarak ele alınıp tartışılmaya başlamıştır. Feminizm, cinsiyet ayrımcılığına karşı çıkararak cinsler arasında siyasal, ekonomik ve toplumsal eşitliği savunan bir görüştür. Fransız İhtilali'nin ardından kadın özgürlüğünün, kadınların seçme, seçilme ve mülkiyet haklarının savunulması biçiminde ortaya çıkmıştır.

Türkiye, toplumsal cinsiyet rollerinin çok kesin olarak belirlendiği, ataerkil bir toplum olarak kabul edilmektedir. Ataerkil toplumlarda olduğu gibi, Türk toplumunda da kadın ve erkeğin toplumsal cinsiyet rollerini öğrenmesinde, toplumsallaşma sürecinde büyük rollere sahip olan aile önemlidir. Toplumsallaşma sürecinde erkek çocukların spora katılmaları aileler tarafından teşvik edilirken, kız çocuklarının vücutlarını korumaları ve kadınsı özelliklerini kaybetmemeleri için spordan uzak durmaları sağlanır. 1970'lerden bu yana yeni olanakların oluşması kadınlar için yeni yasal

düzenlemelerin yapılması kadın hareketinin etkisi, sağlık ve fiziksel uygunluk hareketlerinin artmasıyla birlikte kadınların spora katılımında bir artış olmuştur.

Her konuda olduğu gibi, sporda da cinsiyet üstünlükleri söz konusudur. Spor dallarında, farklı yüzde performans düzeyleri ile bir dominant taraf mevcuttur. Ancak gelişim düzeyleri farklı toplumlarda bu konuya olan bakış açısı değişmekte, endüstrileşmiş ülkelerde kadınların spora katılım oranı fazla iken gelişmekte olan ülkelerde ise bu oran düşüktür. Çünkü bu toplumlarda kadın, hala dışı cinsin yalnızca doğurganlık için yaratıldığı, ter yerine parfüm kokması, aktif yaşam yerine pasif yaşamı seçmesi düşünülmektedir. Spora katıldığına ise, kadının tenis, yüzme, paten gibi artistik ve estetik branşları seçmesi önerilmektedir. Spor insanların rekreatif gereksinimlerini karşılamada önemli bir hareket alanı sağlarken, rekreasyon da, sporun toplumsal yaygınlaşmasında ve sportif başarılar elde edilmesinde önemli roller üstlenmiştir.

Spor bu rolünü genellikle herkes için spor veya sağlık için spor gibi etkinlik rollerini yerine getirerek gerçekleştirmektedir. Sportif faaliyetlerin katılım kolaylığı, çalışma rahatlığı, her yaşın, her cinsin ve herkesin zevk ve isteklerine yanıt verebi

lecek tercih olanağı vardır. Sosyalleştirici, toplumsal birliği sağlayıcı, sağlık kazandırıcıdır. Sanatsal ve folklorik değeri vardır. Bütün bunların yanında rekreasyonla daha yakın ilgisi bakımından sporun çeşitlilik, değişkenlik ve hareket özelliklerinden bahsedebiliriz.

Çoğunluk bilincinde yatan, kadının sporda varlığının gariipsenmesidir. Kadın spor haberlerinin verilmesinde, genellikle sporun kendisi değil de, alışılmamışlık ve mizahi olması üzerine kurulur. Medyada kadın sporcularla ilgili haberlerin çoğunda onların ev hanımı ve annelik özelliği üzerinde durulur. Kadın sporcularla ilgili fotoğraf veya televizyon görüntüleri ise ya dışlıklarını vurgulayacak pozisyonlardan ya da tam aksine spor yapan kadının nasıl cinsiyetinden uzaklaşarak erkekleştiğini vurgulayacak pozlardan oluşur. Çünkü sporun çağrıştırdığı, hızlı, güçlü ve kuvvetli olma gibi özellikler aynı zamanda erkek cinsinin çağrıştırdığı özelliklerdir. Bu nedenle spor genelde erkek kimliği ile özdeşleşmiştir ve erkek işi olarak görülür. Fiziksel başarı ve erkeksi özellik aynı anlaşılmaktadır. Başarılı kadınlar başarıları artık-ça erkekleşir. Başarılı bir kadın sporcu, erkek gibi ama başarısız bir kadın gibi görülür. Hiç bir erkek sporcu toplumda böyle bir ikilem yaşamaz. Eğer kadın sporcu başarılı ise erkek olduğundan şüphelenilir. Kadın sporcuların cinsiyet testinden geçirilmelerinin sebebi hep bu yüzdendir. Kadın sporcular ancak buz pateni, jimnastik gibi sporlarda başarıya ulaştıklarında toplum tarafından övülüp alkışlanırlar.

Sonuç olarak günümüz çağdaş yaşamın gereği olarak bilimde, sanatta, eğitimde, sağlıkta, sporda kısacası her alanda, toplumu daha bilgili, daha

medeni, daha sağlıklı bir şekilde ileriye götürecek olanlar bu ülkenin kadınları ve erkekleridir. Kadınına gerekli ve yeterli önemi vermeyen hiçbir ülkene yazık ki uygar dünyada ve gelişmiş ülkeler arasında yerini alamamıştır. Modern Türk toplumunda, Türk kadınına mühim roller ve statüler biçilmiş, kadın sadece aile hayatına sıkışıp kalmayarak toplumsal alanda da önemli sorumluluklar üstlenmiştir. Zamanla hemen her sektöre ve yapıya girebilen kadınlar buldukları alanda varlıklarını ve başarılarını da ispatlamışlardır.

Ülkemizde kadın sporcuların erkek sporculara paralel bir şekilde gelişiminin sağlanması için öncelikle spor kültürünün topluma yayılması gerçekleşmelidir. Sporu temel eğitimin vazgeçilmez bir parçası haline getirmek, spor yapmanın her insanın temel bir hakkı olduğunu vurgulamak ve en önemlisi de erkekler için yapılan her türlü spor aktivitesi, organizasyonu, etkinliğini ve yatırımının kadınlar için de yapılması lecek tercih olanağı vardır.

Sosyalleştirici, toplumsal birliği sağlayıcı, sağlık kazandırıcıdır. Sanatsal ve folklorik değeri vardır. Bütün bunların yanında rekreasyonla daha yakın ilgisi bakımından sporun çeşitlilik, değişkenlik ve hareket özelliklerinden bahsedebiliriz.

Çoğunluk bilincinde yatan, kadının sporda varlığının gariipsenmesidir. Kadın spor haberlerinin verilmesinde, genellikle sporun kendisi değil de, alışılmamışlık ve mizahi olması üzerine kurulur. Medyada kadın sporcularla ilgili haberlerin çoğunda onların ev

hanımı ve annelik özelliği üzerinde durulur. Kadın sporcularla ilgili fotoğraf veya televizyon görüntüleri ise ya dişiliklerini vurgulayacak pozisyonlardan ya da tam aksine spor yapan kadının nasıl cinsiyetinden uzaklaşarak erkekleştiğini vurgulayacak pozlardan oluşur. Çünkü sporun çağrıştırdığı, hızlı, güçlü ve kuvvetli olma gibi özellikler aynı zamanda erkek cinsinin çağrıştırdığı özelliklerdir. Bu nedenle spor genelde erkek kimliği ile özdeşleşmiştir ve erkek işi olarak görülür. Fiziksel başarı ve erkeksi özellik aynı anlaşılmaktadır. Başarılı kadınlar başarıları arttıkça erkekleşir. Başarılı bir kadın sporcu, erkek gibi ama başarısız bir kadın gibi görülür. Hiç bir erkek sporcu toplumda böyle bir ikilem yaşamaz. Eğer kadın sporcu başarılı ise erkek olduğundan şüphelenilir. Kadın sporcuların cinsiyet testinden geçirilmelerinin sebebi hep bu yüzdendir. Kadın sporcular ancak buz pateni, jimnastik gibi sporlarda başarıya ulaştıklarında toplum tarafından övülüp alkışlanırlar.

Sonuç olarak günümüz çağdaş yaşamın gereği olarak bilimde, sanatta, eğitimde, sağlıkta, sporda kısacası her alanda, toplumu daha bilgili, daha medeni, daha sağlıklı bir şekilde ileriye götürecek olanlar bu ülkenin kadınları ve erkekleridir. Kadınına gerekli ve yeterli önemi vermeyen hiçbir ülke ne yazık ki uygar dünyada ve gelişmiş ülkeler arasında yerini alamamıştır.

Modern Türk toplumunda, Türk kadınına mühim roller ve statüler biçilmiş, kadın sadece aile hayatına sıkışıp kalmayarak toplumsal alanda da önemli sorumluluklar üstlenmiştir. Zamanla hemen her sektöre ve yapıya girebilen kadınlar buldukları alanda varlıklarını ve başarılarını da ispatlamışlardır.

Kaynaklar
AÇIKADA C. , ERGEN E. , (1990). Bilim ve Spor, Büro Tek Ofset Matbaacılık, ANKARA.

COAKLEY, J.J. (1994). Sport in Society. St. Louis, MO: Times Mirror/Mosby College Publishing.

DİLEK, Y. (1997). Parents Role in Pre-School Children's Gender role Socialisation. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.

KANDİYOTİ, D. (1995). Patterns of Patriarchy: Notes for an Analysis of Male Dominance in Turkey Society. In S. Tekeli (Ed.), Women in modern Turkish society. London: Zed Books.

KARAKÜÇÜK, S. (1995). Rekreasyon, Seren Matbaacılık, ANKARA.

ŞAHİN, H. (1997). Sporcuların Performans Sporunu bıraktıktan Sonraki Yaşamlarında Boş Zaman Değerlendirme İlgilerinin Araştırılması, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, ADANA.

Willis, P. (1995). Women in Sport in Ideology, Birelli S. , Cole, C. L. , Women, Sport and Culture, Human Kinetics, U. S. A.

<http://www.futbolekonomi.com/index.php/haberler-makaleler/265-lale-orta/4097-sports-and-womenspor-ve-kadn.html>

KADININ ÖNÜNDEKİ PSİKOLOJİK BARIYER

KARİYERDE CAM TAVAN SENDROMU

Aysel Türkiye'nin iyi üniversitelerinden birinin işletme bölümünü derece ile bitiren, canlı, civil civil, hayata pozitif bakmayı bilen ve umutları olan bir gençtir. İyi bir şirkette yönetici olma hayali kurar. Mezun olunca uluslararası bir firmada alt kademelerden birinde zaman içerisinde yükselme umuduyla çalışmaya başlar. İşe girince üniversite yıllarından tanıdığı bir genç ile evlilik kararı alır ve evlenirler. İş ve evlilik hayatını birlikte götürmek için çaba gösterir. Zaman içerisinde hamile kalır. Bu esnada şirkette üst kademe bir yöneticilik pozisyonu için sınav açılır. Bu sınavı kazanır ve ardından mülakata girer. Mülakatta hamileliği ve süt izninin olması gerekçe gösterilerek elenir. Üzülüdür. Sunduğu projeler, sınavdan aldığı puan bir anda yok sayılmıştır. Çalışmaya devam eder. İlk bebeğini kucağına alır. Bebek bakımı, eş ve iş arasında bölünmüştür.

Bu arada kayın validesinin hastalanması sebebiyle yaşlı bakımını da üstlenmek zorunda kalır.

Ağırlamak durumunda olduğu misafirleri vardır. Yemek yapmak, temizlik, ütü gibi ev işlerini de yürütmek zorundadır. İş gezileri, katılmak zorunda olduğu uzun toplantılar, geç saatlerde işten çıkma, protokolü ağırlama gibi zorunluluklar nedeniyle eşi ile de sıkıntılar yaşamaya başlar. Oysa eşi günlük hayatta üstlendikleri sorumluluklardan bir kısmını üzerine alsın ve biraz anlayış gösterse iş ve özel yaşamı daha kolay olacaktır.

Hayat bir anda üzerine gelmeye başlar. Olması gerektiğinden daha yorgundur. Eski canlılığı kalmamıştır. O bakımlı, yüzünde gülücüklerin eksik olmadığı, umut dolu ve istikbal vaat eden Aysel yoktur. Zaman akıp gitmektedir ancak o bir döngü içerisinde kaybolmuştur.

Çalıştığı firma yine bir sınav açmıştır. Daha önce defalarca katılıp kazandığı ancak mülakatlarda bir şekilde engellendiği sınavlara girmekten vazgeçmek

üzeredir. Umutsuzca eve geldiği bir gün kızının "anne Can'ın annesi tarçınlikurabiye yapıyor. Sen neden yapmıyorsun?" der.

Bakımını üstlendiği kayın validesi ise iyice ağırlaşmıştır. Eşi kendinden uzaklaşmıştır. İş yerinde terfisi de engellenmektedir. Kızının bu sorusu ve yaşadıkları karşısında çaresiz kalmış ve işten ayrılma kararı almıştır.

Evet, Aysel sensin. Aysel benim. Aysel biziz. Nice Aysellerin yaşadığı bu vakanın adı ise cam tavan sendromu. Cam tavan sendromu, kadınların psikolojik, sosyal ve ekonomik pek çok faktörün bir araya gelmesi sonucu özellikle çalışma hayatlarında kariyer basamaklarında yükselebilecekken yükseltmemesi ve bir noktada kalması olarak tanımlanmaktadır.

Cam tavan sendromu bilim adamlarının 1970'li yıllarda yapmış olduğu bir deney sonucu alan yazına girmiş ve pek çok çalışmaya konu olmuştur. Şöyle ki bilim adamları farklı yüksekliklere zıplayabilen pireleri 30 cm yüksekliğinde, kapalı ki bir cam fanusun içerisine koyarlar ve fanusun tabanını ısıtırlar. Sıcaktan rahatsız olan pireler zıplar ancak başlarını cama vururlar. Defalarca cama çarparak engellenen pireler sonunda 30 cm'den fazla zıplamamayı öğrenirler. Deneyin ikinci aşamasında fanusun üzerindeki engel kaldırılarak ısı verilmeye devam edilir. Sıcaktan rahatsız olan pirelerin üzerinde bir engel yoktur. Hatta biraz daha yükseğe zıplasalar kurtulacaklardır ancak zıplamazlar. Engel artık zihinlerindedir.

yönlerinin güçlü olması, sebatkar, uzlaşmacı olma gibi özellikleriyle çalışma hayatında büyük avantajlar sağlamakta ve katkılar sunmaktadırlar. Yapılan araştırmalar kadınların çalışma hayatınakatılmaları ile o ülkenin büyüme hızları arasında paralelliğin olduğu işaret etmektedir.

Ancak bizim gibi toplumlarda eş, anne, evlat, abla, kardeş olma gibi kadının toplumsal cinsiyet rolleri, sosyal çevrenin baskısı, örgüt yapısı, meslek ayrımı gibi sebeplerle kadınların çalışma yaşamında var olmaları engellenmektedir.

Günümüz Türkiye'sinde hala kadının konumlandığı yer ev ve mutfaktır. Bu bakış açısına göre kadın evini temiz tutmalı, iyi yemek pişirmeli, çocukların bakımı ile uğraşmalıdır. Sosyal çevrenin baskıları, kadını yaftalaması, bazı meslek grupları için kadının uygun görülmemesi cam tavan sendromunu tetiklemektedir. Öte yandan örgütün kadın çalışana yaklaşımının katı olması özellikle üst kademelerde kadın çalışanın varlığının istenmemesi, yükselişlerinin engellenmesi, çalışmalarının görmezden gelinmesi yönünde tavır sergilenmesi kadının örgütsel yapı içerisinde kendini konumlandırmasına engel olmaktadır.

Oysa toplumlar farklılık ve eşitliklere saygı duyarak, kadın ve erkeğin işbirliğini destekleyerek ilerleyebilir. Başarının cinsiyeti yoktur.

”

Cam tavan sendromu, kadınların psikolojik, sosyal ve ekonomik pek çok faktörün bir araya gelmesi sonucu özellikle çalışma hayatlarında kariyer basamaklarında yükselebilecekken yükseltmemesi ve bir noktada kalması olarak tanımlanmaktadır.

KAMUSAL GÖREVLERDE KADIN

”

Yazılı kaynaklarda Hz. Peygamber döneminin kadınlarının eğitimine verilen önem vurgulanmaktadır. “Ancak eğitilmiş bir anne eğitilmiş çocuklar yetiştirebilir” anlayışı ile kadınların eğitimine verilen değer ifade edilmiştir.

Bozkır Devletleri olarak da bilinen eski Türk Devletlerinin yönetim anlayışında kadına verilen önem ve görevler oldukça fazlaydı. Devletin başı olan Hakan'ın sahip olduğu yetkilerin tamamına sahip olan ve Katun olarak isimlendirilen başkan eşleri, kamusal politikaların karara bağlandığı toylara da katılırdı. Türklerin İslamiyet ile tanışmasından sonra kadına bakış açısı değişmiştir. Dini inançların gereği olarak kadınlar yönetimde daha arka planda yer almıştır. Arka planda kalması, kadının ötekileştirilmesi şeklinde olmamıştır. İslam dininin kadına verdiği büyük önem hem yazılı kaynaklarda hem de uygulamada kendini göstermektedir. Yazılı kaynaklarda Hz. Peygamber döneminin kadınlarının eğitimine verilen önem vurgulanmaktadır. “Ancak eğitilmiş bir anne eğitilmiş çocuklar yetiştirebilir” anlayışı ile kadınların eğitimine verilen değer ifade edilmiştir. Aynı dönemde kadınların bazı meslekleri icra ettiği de görülmektedir. Sahabe kadınlar, tarım, taş işçiliği, deri işçiliği, dokumacılık, tabiplik, hemşirelik gibi birçok alanda aktif olarak görev yapmışlardır. Özellikle Osmanlı Devleti'ni yöneten hükümdarlar için padişah yetiştirme rolüne bürünen padişah

anneleri “her başarılı erkeğin ardında bir kadın vardır” cümlesindeki kadın olmuşlardır. Osmanlı şehzadeleri, eğitim alacak yaşa gelinceye kadar annelerinin yanında kalmış ve ilk eğitimi onlardan almışlardır.

Yaşı olgunlaşan ve sancaklara yöneticilik ile görevlendirilen şehzadelerin çoğu önemli hocaları ile birlikte annelerini de yanlarından ayırmamışlardır. Osmanlı Devletinin önemli bürokrat okulu olarak da bilinen Enderun Mektebi'nden yetişen yöneticilerin aynı mektepte yetiştirilen kadın talebeler ile evlendirilmesine özen gösterilmiştir. Bu geleneğin amacı devletin önem verdiği yöneticilere ait aile hayatının düzenli olması ve eğitilmiş çocuklara sahip olmalarıdır. Devlet akli devletin bekasını insanda, insanın bekasını kadında görmüştür.

Kadın için belirlenen yönetici yetiştirme rolü zamanla çocuk yetiştirme ve dahası çocuk bakma, ev işleri ile uğraşma rolüne dönüşmüş, kadının esas rolü değerini zamanla yitirmişti. Ancak son yıllarda kadınlar bu rolden sıyrılmış ve iş hayatına

değer katmaya başlamıştır. Değişen yaşam şartları, ekonomik ve toplumsal yapı, teknoloji her şeyi olduğu gibi iş hayatımızı da değiştirmiştir. Hem özel sektörde hem de kamu sektöründe kadın çalışanların sayısı artmıştır.

Bu artıştan daha dikkat çekici olan ise kadın çalışanların çalışma alanlarının çeşitliliğinin artması olmuştur. Artık kadınlar, ellerinin hamuru (!) ile birçok erkek işini (!) başarı ile yürütür hale gelmişlerdir. Kamusal teşvikler ile kadın girişimciler yetenekleri sayesinde kendi işlerinin patronu olmuş ve birçok başarıya imza atmışlardır.

Kadınlarının çalıştıkları kurumlarda yönetim pozisyonunda, istenilen düzeyde olmasa bile, görev yaptıklarını görmek mümkündür. Kadın çalışanların sağladığı sosyo-ekonomik katkılarının dışında, yönetici pozisyonunda bazı uygulamalara farklı bakış açıları kazandırmaları, olaylara ve çalışanlara daha duygusal yaklaşımları gibi katkıları da vardır. Sağladığı katkılar ve yaygınlaşan başarılı kadın çalışan örnekleri siyasi partileri kadınlar konusunda daha duyarlı hale getirmiştir.

Seçim öncesi partilerin aday listelerinde kadınlara daha fazla yer ayrılır olmuştur. Kadın bakanlar, bürokratlar, rektörler kısaca kadın kamu yöneticilerinin sayısı artmıştır.

İş hayatının yoğun temposu ve zorluğu hiçbir zaman kadınları genetik görevi olan eş ve anne olma görevinden geri bırakmamıştır. Artık her yerde hem başarılı bir ev kadını hem de başarılı bir çalışan olan birçok kadını görmek mümkündür. Tarihimizde çokça örneğini gördüğümüz kadın kahramanların ruhuna sahip kadınlarımız daha özgüvenli, daha vasıflı, farkındalığı yüksek, eğitilmiş birer birey haline gelmiştir. Böylece daha sağlıklı bir neslin yetişmesi kolaylaşmıştır.

Geleceğimizi şekillendiren, bizi büyütüp hayata kazandıran annelerimize, desteklerini her zaman arkamızda hissettiğimiz eşlerimize ve çalışma hayatımıza renk katan kadın çalışma arkadaşlarımıza sonsuz teşekkürlerimizi sunmak borcumuzdur.

”

İş hayatının yoğun temposu ve zorluğu hiçbir zaman kadınları genetik görevi olan eş ve anne olma görevinden geri bırakmamıştır. Artık her yerde hem başarılı bir ev kadını hem de başarılı bir çalışan olan birçok kadını görmek mümkündür.

GÖÇ KRİZİNDE YENİDEN İNŞANIN AKTÖRÜ OLARAK KADIN

2010 yılının sonlarında Tunus'ta başlayan ve kısa sürede bütün Ortadoğu'yu etkisi altına alan ayaklanmalar birçok ülkede krizlere neden olmuş ve neticesi bakımından birtakım yönetim değişikliklerine yahut yönetimde yöntem (sistem) değişikliklerine yol açmıştır. Pek çok ülke hala bu krizlerin nedenleri ve kısmen de sonuçlarıyla meşgul olmaya devam ederken; Suriye'deki durum, küresel ölçekte bir krize dönüşmesi bakımından farklılık arz etmektedir. Başta ülkemiz olmak üzere tüm dünyanın en önemli gündem maddesini teşkil eden "göç" sorununu tetiklemesi nedeniyle Suriye Krizi, küresel sistemin alarm verdiğinin bir kanıtı olarak yanı başımızda çözüm beklemeye devam etmektedir.

Dünyanın tanıklık ettiği en büyük kitlesel nüfus hareketinin merkezinde bulunan Türkiye, coğrafi konumu nedeniyle tarih boyunca çevresindeki çatışmalardan kaçan kitlelerin akınlarına sığınak olmuş; kadim kültürünün, inanç ve değerlerinin

gereği olarak insani yardıma ihtiyaç duyan herkeşe dil, din, ırk ve renk ayrımı yapmaksızın el uzatmıştır. Birleşmiş Milletler verilerine göre; günümüzde 65 milyondan fazla insan, savaş, çatışma ve felaketler yüzünden evinden edilmiştir. Bunun 41 milyonu kendi ülkesi içinde yer değiştirmiş, 21 milyonu ise evlerinden uzakta mülteci durumunda bulunmaktadır. Dünyadaki mültecilerin yaklaşık 5 milyonu ise Suriyelilerden oluşmaktadır. ¹ Bu demektir ki dünyadaki her 4 mülteci den biri Suriyelidir. Savaş mağdurları için ilk günden itibaren "Açık Kapı Politikası" uygulanmış ve hâlihazırda 4 milyona yaklaşan Suriyeli sığınmacıya kucak açmış olan Türkiye ise dünyadaki her 5 Suriyeli mülteci den 3'üne tek başına ev sahipliği yapmaya devam etmektedir.

İnsani krizlerin en travmatik çıktılarında biri olan "göç", siyasi bir söylem/araç/güç/pazarlık unsuru olarak uluslararası sistemde güncelliğini yitirmeyecek şekilde konuşulmuş; politik ve ekonomik

bakımdan sıkça tartışılmış ve nedenleri ile sonuçları sayısız araştırmanın konusu olmuştur. Ancak göçün uzun vadedeki en kalıcı eserinin içeriğini teşkil eden "süreç" ve "yönetim" kısmı, karar vericiler tarafından hak ettiği karşılığı bulmayan kısımlar olarak kalmaya devam etmektedir.

İnsanlık tarihinin başat olgusu ve insanın tevarüs ettiği en köklü tabiatı olarak göç, "iradî" olduğu takdirde şartları iyileştirmeye yönelikken; "zoraki" olduğunda hayatta kalma önceliğine tutunmayı ve belirsizliği ifade eder. Göç eden taraf için de göç alan taraf için de birbirinden farklı fakat eşit denebilecek seviyede zorluklar barındıran göçün, odak noktasında ise "Kadın" yer almaktadır. Göçe sebebiyet veren etkenlerin oluşumunda, sonrasında ise çoğunlukla göçe karar veren kişi olmamasına rağmen; ağır sorumluluklar üstlenmesi ve ödediği bedel bakımından kadının, göç sürecindeki rolü ve toplumsal cinsiyetinden kaynaklı olarak yükümlülükleri ve mağduriyetleri tahmin edilenin çok ötesindedir.

Psiko-sosyal bir kriz olan zorunlu göçten en çok kadınların ve bunun doğal bir sonucu olarak da çocukların etkilenmekte olduğu artık uluslararası düzeyde kabul görmüş bir gerçekliktir. Çocuklarının ilk vatanı olan anneler ve yaşamsal düzenin sürdürücüsü olan kadınlar, bir yandan kendi öz vatanlarını terk etmeyi göze almak suretiyle savaşın zor koşullarından ailelerini ve çocuklarını korumaya çalışırken; bir yandan da dile, sosyal ve kültürel çevreye adaptasyon, yeni statüye uyum sağlama, aile bireylerinin ve çocukların psikolojik travma yaşamasının önüne geçme, kişiler arası etkileşimi düzenleme ve günlük hayatın devamlılığını sağlamayı da içeren ağır bir yükü omuzlamaktadırlar. Yüksek sesle kendisine dayatılan "ezilen, edilgen, çaresiz, mağdur"

gibi olumsuz atıfların hedefindeki kadın; bu yükümlülükleriyle esasında "dirayetin, yeterliliğin, mücadelenin, becerinin ve yaşamsal desteğin" merkezi ve simgesi konumundadırlar ancak ne hazindir ki bu konumları "zımni" bir kabullenişin ötesinde karşılık görmemektedir.

Öte yandan, ev sahibi konumundaki ülkelerde yaşayan kadınlar açısından da yeni durumu kabullenmek kolay gözükmemektedir. Çünkü ailelerinin ve çocuklarının geleceğini kurgulamaya çalışırken, bir anda kendi topraklarının ata birikimlerinin paylaşılması gerçeğiyle karşı karşıya kalmakta (Gayri Safi Milli Hâsılanın küçülmesi, istihdamın daralması, ani nüfus artışı nedeniyle eğitim ve sağlık hizmetlerinde kalitenin düşmesi, talep artışı nedeniyle fiyatların artması sonucu alım gücünün düşmesi, düzensiz yerleşimin beraberinde getirdiği güvenlik sorunları vs.) ve haliyle onları bu yeni durumun beraberinde getirdiği güçlüklerden koruma içgüdüsü harekete geçmektedir. Bu nedenle göçün ortaya çıkardığı yeni tabloda sosyal dokunun korunabilmesini teminen "uyum"un sağlanması ve toplumsal çatışmaların önüne geçilmesi kadının bu süreçte nasıl konumlandırıldığıyla ilişkilidir çoğunlukla.

Kadın olmayı, toplumsal ve kültürel anlamlarından soyutlayarak salt biyolojik bir var oluş hikâyesiyle açıklamaya çalışmak, kadının var olma mücadelesini yok saymak anlamına gelir ki bu da toplumsal kırılmanın başladığı yerdir. Çünkü kadın, bilhassa göç sürecinde; psikolojik, fiziki ve ekonomik istismara ziyadesiyle

”

Kadının karar mekanizmalarında söylem gücünün artırılması demek; savaşın etkilerinin konuşulduğu değil, savaşın nasıl önleneceğinin tartışıldığı süreçlere de kapı aralamak demektir aynı zamanda. Çünkü "hayatı sürdüren" yaniyla kadın, yıkıcı kararların değil yapıcı politikaların mimarı olmaya namzettir.

açıktır ve bağlayıcı nitelikte tedbirler alınmadığı takdirde telafisi mümkün olmayan uzun vadeli hasarlara yol açmaktadır. Çünkü kadın, aynı zamanda annedir. Yani kadın, gelecek kuşakların psikolojik kodlarının ilk belirleyicisi, bu vasfıyla da toplumlara yön veren birincil aktördür.

Bu çerçevede ele alındığında, yaklaşık 4 milyona yakın bir Suriyeli nüfusa ev sahipliği yapan Türkiye, göç olgusunu tek yönlü bir dış politika konusu olarak değil; psiko-sosyal tarafı ağır basan çok yönlü bir gerçeklik olarak ele almalı ve politikalar "uyum" eksenli olarak belirlenmelidir. Burada göz ardı edilmemesi gereken unsur, uyumun; yalnızca nihai bir "kalışı" ifade etmediği, Suriyeliler tekrar vatanlarına dönene kadar geçen süre ne olursa olsun bu sürenin ve sürecin iki toplum açısından da en az hasarla atlattırılmasını ifade ettiği ve hem misafir topluluğu hem de ev sahibi toplumu kapsadığıdır. Uyum politikaları, iç karışıklık nedeniyle ülkelerini terk etmek zorunda bırakılmış olanlarla, hassasiyetleri ve kırılganlığı artmış bulunan ev sahipleri arasındaki görünmeyen düzen ve toplumsal kaosa giden yolu kapatan önemli bir etkidir. Göçün doğru yönetilmesi ve olası bir sosyal tahribatin önüne geçilmesi için de bu politikaların odağını, söylem gücü arttırılmış bir figür olarak kadın oluşturmalıdır. Bu durum, sarsıcı deneyimlerin bir sonucu ve pek çok araştırmanın bulgusu olarak uluslararası ölçekte de kabul görmüş ve Birleşmiş MilletlerGüvenlik Konseyi'nin 1325 Sayılı Kararı'na konu olmuştur. Bu karara göre barış operasyonlarına toplumsal

cinsiyet bakış açısı getirilmeli, silahlı çatışmalarda kadınların ve kız çocuklarının haklarının korunmasıyla ilgili uluslararası hukuk sistemi özel olarak devreye sokulmalı, barış anlaşmalarının bütün uygulama mekanizmalarında kadınları içerecek tedbirler alınmalıdır. Kadınların ve kız çocuklarının çatışma öncesi, çatışma devam ederken ve çatışma sonrası çözüm süreçlerine dahil edilmesinin önemini vurgulayan bu karar, taraf devletlere bu konuda ulusal eylem planı hazırlayarak acilen uygulamaya koymalarını da salık vermektedir.²

Kadının karar mekanizmalarında söylem gücünün arttırılması demek; savaşın etkilerinin konuşulduğu değil, savaşın nasıl önleneceğinin tartışıldığı süreçlere de kapı aralamak demektir aynı zamanda. Çünkü "hayatı sürdüren" yani kadın, yıkıcı kararların değil yapıcı politikaların mimarı olmaya namzettir.

Göç olgusu bu yönüyle yeniden ele alınmalı ve hem uluslararası ölçekte barışın tesisine yönelik politikaların, hem de ulusal ölçekte sosyal travmayı minimize etmeyi hedefleyen çok bileşenli uyum politikalarının belirlenmesi sürecinde kadın; mağdur sıfatıyla kenarda değil, aktör sıfatıyla masada yer almalıdır.

Kaynakça

<https://www.iom.int/wmr/world-migration-report-2018> (World Migration Report 2018). Erişim Tarihi: 14.02.2019

<http://www.un.org/womenwatch/osagi/wps/> (Security Council Resolution 1325). Erişim Tarihi: 14.02.2019

¹ <https://www.iom.int/wmr/world-migration-report-2018> (World Migration Report 2018)

² <http://www.un.org/womenwatch/osagi/wps/> (Security Council Resolution 1325)

Türk Milleti'nin tarihin her döneminde kadına verdiği değer ve statüye uygun olarak, başta eğitim olmak üzere Türk kadınının her yönden gelişmesi ve güçlenmesine katkıda bulunmak, Milliyetçi Hareket Partisi'nin tüzük ve programında yer alan amaç ve ilkelerin Türk kadını tarafından öğrenilmesi ve benimsemesine yönelik faaliyetlerde bulunmak gibi pek çok konuyu amaç edinen Kadın Kolları 2018 yılında bu amaçları ve bu amaçlar doğrultusunda üzerine düşen yükümlülükleri anlatan bir kitapçık hazırlamıştır.

Kurumsal Yönetim Kılavuzu adlı bu kitapçıkta amaçlar ve görevlerin belirtilmesinden sonra **Üyelik, Teşkilat, Planlama, Raporlama ve Sosyal Medya Yönetimi** başlıkları altında okuyucuya çok kapsamlı bilgiler aktarılmıştır.

Kadın Kolları'nda görevli kadınlarımızın partinin amaç ve ilkelerinin kadınlara aktarılması hususunda üzerine düşen görevlerin net bir şekilde belirtilmesi bu görevlere ilişkin yapılması gerekenlerin anlaşılır bir şekilde anlatılması bu kılavuzun en önemli işlevidir.

Kadın Kolları nedir, kadın kollarına nasıl üye olunur, üyelerin hakları ve sorumlulukları nelerdir sorularının cevapları detaylıca verilmiş ve teşkilatın tanımı yapılarak Milliyetçi Hareket Partisi Genel Başkanı'na bağlı olarak faaliyet gösteren **Kadın Kolları**'nın organlarını gösteren ilçe, il, merkez teşkilatının açıklamaları yapılmıştır.

Kılavuzun Planlama bölümünde, il ve ilçe kadın kolları teşkilatlarının **6 aylık** planlamalarını Genel Merkez Kadın Kolları'na sunması için yapılması gerekenler anlatılmış ve bu planlamaların dilekçe, form kısımları belgeler halinde eklerle sunulmuştur.

Raporlama kısmında ise yine **6 aylık faaliyet takvimini**, etkinliklerin açıklanmasını, sosyal medya hesaplarının takibini içeren raporların örnek belgeleri ek olarak paylaşılmıştır.

Gelişen teknoloji ile Sosyal Medya unsurunun insan hayatına girmesi, bu noktada siyasi partilerin de Sosyal Medya hesaplarından seçmenlerine üyelerine ulaşma imkânını doğurmuştur. Kurumsal Kılavuzun son bölümünde Sosyal Medya Yönetimi başlığı ile Milliyetçi Hareket Partisi Kadın Kolları'nın, Sosyal Medya hesaplarının nasıl kurumsal bir görüntüye sahip olacağı,

Facebook, Twitter, Instagram gibi araçlarda hangi kurallara uyulması gerektiği anlatılmaktadır.

SOSYAL BÜTÜNLEŞMEDE KADININ ROLÜ

Toplumı meydana getiren fert ve öğelerin uyumlu ve ahenkli bir bütün haline gelmesi anlamına gelen sosyal bütünleşme toplumsal yapı içerisindeki birleşme ve kaynaşma halini ifade etmektedir. Öyle ki toplumsal yapı içerisindeki farklılık ve uyumsuzlukların toplumsal yapıya uyumlu hale getirilerek entegre edildiği bu süreci Orhan Türkdoğan Hoca millet olma, milletleşme süreci olarak tanımlamaktadır. Bu açıdan bir teşkilatlanma süreci olarak da tabir edebileceğimiz sosyal bütünleşme ayrı ayrı parçaların birleştirilmesi ve bir bütün haline getirilmesi sürecidir.

Bu sebeple güçlü bir toplum yapısının inşa edilmesi ve toplumsal sistemin varlığını sürdürülebilmesi, toplumsal yapı içerisindeki bireysel farklılıkların toplumsal sistem ile uyumlu bir hale getirilerek ayrı ayrı parçaların ortak değerler etrafında uyumlu bir bütün haline getirilmesi ile mümkün olacaktır. Bu konuda Ziya Gökalp sosyal bütünleşmenin sağlanmasındaki en önemli şartın toplumsal yapı içerisindeki dil, inanç, ahlak ve toplumsal hayat arasındaki ahengin sağlanması ile mümkün olacağını belirtmiştir.

Aksi takdirde ortak değerler ve ortak ülküler ile bir

bütün haline gelmeyi başaramayan toplumlar parçalanmaya ve yok olmaya mahkûmdurlar.

Hiç şüphesiz toplumsal sistem içerisinde bu uyumu sağlayacak en önemli unsur toplumlar için bir yapıştırıcı ve bir harç vazifesi gören kültürdür. Zira sosyal bütünleşme farklılıkların uyumlu bir bütün haline gelmesini ifade ettiği gibi aynı zamanda milli kültürün toplum içerisindeki bireyler tarafından benimsenerek ortak bir bilinç ve ortak bir ülküyle yekvücut olmaları anlamına gelmektedir.

Bu bağlamda kültür; toplumsal yapı içerisindeki farklı karakteristik özelliklere sahip bireyleri ortak değer ve normlar etrafında şekillendirerek uyumlu bir bütün haline getirmektedir. Nitekim kültür toplumun ortak bir hafızası olması hasebiyle toplumu şekillendiren, toplumsal yapının bir düzen içerisinde varlığını sürdürmesini sağlayan ve bu özelliği ile de sosyal bütünleşmenin tesis edilmesindeki önemli belirleyicilerden biri konumundadır. Bu sebeple toplumsal yapının korunması açısından Milli kültürün korunması ve devamlığı hayati bir öneme sahiptir. Milli kültürün devamlılığının sağlanması ise kültürün gelecek nesillere aktarılması ile mümkün olacaktır.

Bu açıdan baktığımızda ise Türk toplum yapısında kültürün taşıyıcı unsuru her zaman kadın olmuştur. Zira Türk toplum yapısında değerler eğitimi ilk olarak toplumun en küçük yapı taşı olan ailede verilmeye başlamaktadır. Türk aile yapısına baktığımızda ise değerler eğitiminde en önemli görevi kadın üstlenmiştir. Bu noktada kadın yalnızca doğurganlığı ile toplumun devamlılığını sağlamakla kalmayıp aynı zamanda annelik vasfı ile çocukların, toplumun mevcut değer ve normları ile yetiştirilmesinde aktif rol üstlenmiştir.

Öyle ki çocuk içerisinde yaşadığı toplumun dilini ilk olarak anneden öğrenmektedir. Unutmamak gerekir ki dil bir kültürün oluşmasındaki en önemli unsurlardan biri olduğu gibi aynı zamanda o kültürün taşıyıcısıdır. Bu özelliği sebebiyle dil toplumsal iletişimi güçlendiren, toplumu birbirine bağlayan ve toplumu ayakta tutan bir araçtır. Bu aracın yokluğu veya bozulması aynı zamanda toplumsal bütünlüğün bozulmasına da sebep olacaktır. Bu noktada Türk kadını üstlendiği görev ile hem Türkçenin hem de milli kültürün öğreticisi ve koruyucusu olmuştur.

Nitekim toplumun yeni üyesi olan çocuk dilinin yanı sıra inancını, ahlak değerlerini, terbiyesini, gelenek ve göreneklerini ilk olarak anneden öğrenmektedir.

Bu nedenle kadın toplumda ki hakim kültürel değer ve normların yeni nesillere aktarılmasında üstlendiği görev ile sosyal bütünleşmenin sağlanması ve güçlü bir toplum yapısının inşa edilmesinde sigorta görevi görmektedir.

Bu bağlamda kadın toplumun içerisindeki bir fert olmanın ötesinde toplumsal değerlerin koruyucusu, ortak bilincin mimarı ve ortak ülkülerin öğreticisi konumunda olmuştur. Bu açıdan Türk toplum yapısında kadın sosyal bütünleşmenin yalnızca bir parçası olmaktan çıkarak sosyal bütünleşmenin sağlanmasındaki en önemli araçlardan biri haline gelmiştir. Bu sebeple kadının okuması ve güçlenmesi aynı zamanda aile yapısının ve toplumsal yapının güçlenmesinin temellerini atacaktır. Çünkü güçlü ve bilinçli bir kadın çok daha güçlü ve bilinçli nesillerin yetişmesine önderlik edecektir. Bu açıdan birbirine kenetlenmiş güçlü bir toplum yapısı oluşturmanın en temel unsuru önce kadındır. Bu nedenle kadınlarımızın eğitimde, sanatta, siyasette, bilim ve teknolojiye kısacası sosyal hayatın her alanında yer alması milli kültürümüzün sosyal hayatın her alanında egemen olmasını sağlayacaktır.

M. Kemal Atatürk'ünde dediği gibi "Milletimiz güçlü bir millet olmaya azmetmiştir. Bunun gereklerinden biri de kadınlarımızın her konuda yükselmelerini sağlamaktır."

Unutmamak gerekir ki;

"Bir erkeği yetiştirirseniz bir kişiyi, bir kadını yetiştirirseniz bir toplumu yetiştirirsiniz."

Kaynakça

Darı, A. B. (2018). Sosyal Bütünleşmede Ahliğin Rolü, Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi, 1(2), 390-399.
Ergun, P. Kültür Aktarımında Kadının Rolü http://kadinhareketiderneji.com/usr_img/etkinlikler/pervin_ergun.pdf (E.T. 28.01.2019)

Günay, Ü. (2015). Toplumsal Bütünleşme ve Din. İ. Çapcıoğlu ve N. Akyüz. (Ed.). Din Sosyolojisi El Kitabı İçinde. 3. Baskı. Ankara: Grafiker Yayınları. 409-420.

Türkdoğan, O. (1998). Değişme Kültür ve Sosyal Çözüm. İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı (44).

Sanay, E. (1985). Genet Sosyoloji Dersleri. Gazi Üniversitesi Yayınları (2)Ankara: Gazi Üniversitesi Basın - Yayın Yükseköğretim Matbaası.

Ünal, V. (2016). Engellilerde Toplumsal Bütünleşme ve Dindarlık. İstanbul: Rağbet Yayınları.

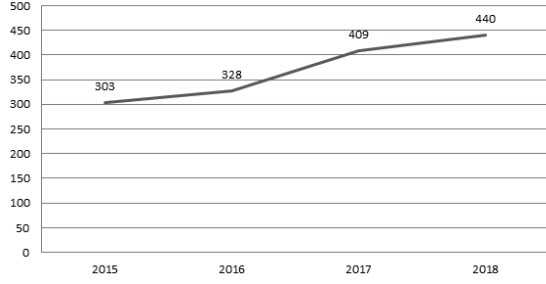
SOSYAL İNOVASYON SÜRECİNDE KADIN

Sosyal inovasyon sürecinde kadınların rolü, toplumun iyileştirilmesi amacıyla aktif olarak ve "kadınlık" kimliklerini öne çıkararak, değişim yönelimli üretim yapmak, fikirler sunmak ve hizmetler sağlamaktır. Kadınların sosyal inovasyon sürecinde yer alması Türk kültür ve geleneğinde kadına verilen değer düşünüldüğünde gerekli görülmektedir. Öyle ki geleneksel Türk Siyasi Tarihi'nde Katun'un Hakan'la birlikte kurultayda yer almaları, Osmanlı Devleti döneminde Valide Sultanların yaptıkları bağışlar ve hayırsever eylemler hem kadının toplumdaki yerini hem de yönetimin vicdanı olma görevini yerine getirdiğini tarihte birçok kez bize göstermiştir.

Ancak günümüzde iş insanları toplantılarında, kadın yöneticilerin erkeklerin arasında kaybolduğu, siyasal otoritesinin çoğunlukla erkek yöneticilere devredildiği ve hatta milletvekili seçimlerinde bile kadın ve erkek adaylar arasında önemli bir rekabet dezavantajı bulunması üzücü karşılanmaktadır. Gerek tüm ulusu ilgilendiren siyasal arenada gerekse de yerel yönetimler ve sivil toplum düzeyinde kadının aktif olarak bir yumuşatıcı figür değil de çözüm üretici bir "akıl" olarak sürece dahil olması için teşvik edilmesi, sürdürülebilir toplumsal iyileşme ve gelişmenin önünü açacaktır.

Siyasilerimiz "Cennet anaların ayaklarının altındadır" söylemini her fırsatta öne sürmekte ve kadının toplum içerisindeki yeri ve bu yerin iyileştirilmesi konusunda çeşitli çözüm önerileri medyamızda neredeyse her gün görülmektedir. Buna rağmen önerilerin büyük çoğunluğu maalesef akıntıya doğru kürek çekme çabalarının ötesine geçememektedir. Asıl sorun ülkemizde "kadının" yaşadığı sorunlara sürekli olarak kendisini tekrarlayan başarısız girişimlerin, isimlerin ve planlayıcıların değiştirilerek tekrardan sunulmasıdır. Aşağıda görebileceğiniz tablo aslında yıllar boyunca kadına yönelik şiddetin azaltılmasına yönelik yaptığımız çalışmalarda hedefimize yaklaşmak bir yana bu hedeften ne kadar uzaklaştığımızı göstermektedir.

Erkek Şiddeti Sonucu Hayatını Kaybeden Kadın Sayısının Yıllara Göre Dağılımı

Görülebileceği üzere öldürülen kadınlarımızın sayısı azalmak bir yana artış göstermiştir. Bu istatistikler yalnızca öldürülen kadınlarımız için değil neredeyse günlük hayatımızın her alanında öyle ya da böyle benzerlik göstermektedir. Dolayısıyla ülkemizde kadınlar çözümün bir parçası olmak bir yana halen çözüm bekleyen sorunlara göğüs germeye çalışan bir konumdadır. Bu nedenle ülkemizde "kadının" toplumsal hayatta daha aktif bir şekilde rol alması isteniyorsa öncelikle kadınların yaşadığı sorunlara bugüne kadarki beyhude çabalar yerine kalıcı, sürdürülebilir ve daha da önemlisi daha önce denenmemiş bir inovatif bakış açısıyla yaklaşılması gerekmektedir. Bu şartlar sağlandığı

takdirde kadınlarımız halihazırda köklerinde bulunan Nene Hatun'dan Kara Fatma'dan Halide Edip'ten gelen yenilikçi, cesur ve de topluma ilham veren, Türk kadının tüm dünyaya gücünü gösterecek asil ruhunu ortaya çıkarabilecektir.

Sosyal inovasyonların kurumsal bazlı yapılması hem kadınların bir araya toplanması hem de kadınların tek bir ses halinde ulaşılması konusunda kadınlara yardımcı olacaktır. Kadınların sosyo-ekonomik sorunlarının yenilikçi yöntemler ve politikalar geliştirilerek çözülmesi kurumların stratejik eylem planları hazırlamasının bir sonucudur. Sosyal hayatın geliştirilmesi yönünde adımlar atılan ve bir yol haritası içeren örnek bir proje Hacettepe Üniversitesinde gerçekleştirilmektedir. "Daha iyi bir dünya için yeniden..." adlı bir sosyal inovasyon projesi olan "Kadın Sağlığı Platformu"; kadın sağlığı konularında, Hacettepeli uzmanlar tarafından yapılan canlı yayınlarla kadınların doğru bilgilendirildiği, sözlü ya da yazılı sorularına yanıt alabildiği bir ortam sundu. Bu bağlamda Hacettepe Üniversitesi'nin Tıp, Diş Hekimliği, Sağlık Bilimleri ve Fen Fakülteleri ile Kadın Sorunları Uygulama ve Araştırma Merkezi'nde görev yapan 13 kadın akademisyen projeye gönüllü destek verdi. Ayrıca bu platformda görev alan kadınlar, projeden kendilerine ödenen fikri mülkiyet haklarını, ihtiyaç halindeki Hacettepeli kız öğrencilerin eğitimine destek olmak amacıyla oluşturulan burs fonuna bağışladı. Bu eylem sadece sorunların çözülmesi sürecine hizmet etmekle kalmadı aynı zamanda kadınların kolektif bir güçle sürdürülebilir çalışmalar yapabileceğinin bir kanıtı da oldu.

KAYNAKÇA
<http://50.hacettepe.edu.tr/kadinsaglik.html> Erişim Tarihi:
 28.01.2019.

”

Kadınların sosyal inovasyon sürecinde yer alması Türk kültür ve geleneğinde kadına verilen değer düşünüldüğünde gerekli görülmektedir. Öyle ki geleneksel Türk Siyasi Tarihinde Katun'un Hakan'la birlikte kurultayda yer alması, Osmanlı Devleti döneminde Valide Sultanların yaptıkları bağışlar ve hayırsever eylemler hem kadının toplumdaki yerini hem de yönetimin vicdani olma görevini yerine getirdiğini tarihte birçok kez bize göstermiştir

SOSYAL MEDYA, SİBER MAĞDURİYET VE KADIN İLİŞKİSİ

İnternet tabanlı iletişim teknolojilerinin gelişmesiyle ortaya çıkan iletişim platformları günümüz insanının zamanının büyük bir kısmını içinde geçirdiği sınırsız mecalara dönüştü. Gündelik hayatın koşuşturmacası içerisinde kendisine soluk alacak bir mekan olarak tanımladığı yeni iletişim alanı haliyle kadınların da yoğun ilgilendiği alanlardan biridir. Yeni iletişim teknolojileri içerisinde önemli bir yere sahip olan sosyal medya ise artık günümüz insanı için 7'den 70'e, kadın erkek, genç yaşlı herkes için yadsınamaz ve terk edilmesi zor bir platform. Sosyal medyanın sosyalleştirici, kolaylaştırıcı ve çarpıcı gücü karşısında toplumun her kesimi için ilgi çekici bir kullanım sebebi bulunmakta. Birçok yararını sıralamak mümkün fakat her güzelliğin bir takım riskleri bulunduğu gibi sosyal medyanın da dikkat edilmediğinde bireyi yıkıcı bir etki ile sarsacak olumsuzluklar barındırdığı unutulmamalıdır. Sosyal medyanın hangi sebeple kullanılırsa kullanılsın bilinçli ve kararında tüketilmesi temel dikkat noktası olmalı.

Yeni iletişim teknolojilerinin ve sosyal medyanın zararlı yönlerini bertaraf etmenin yolu internetin fişini çekmek değildir. Bu durum kaza yaparım endişesi ile araç kullanmamaya benzer. Onun yerine sosyal medyayı ve yeni iletişim teknolojilerini kullanmayı öğrenmek, risklerini ve zararlarını bilerek tedbir almak gerekiyor.

Sosyal medya kullanım süresi açısından bireyin davranışsal bağımlılık gösterebildiği bir platform. Sosyal medya kullanım süreniz ve sıklığınıza göre bir bağımlı haline gelmeniz taşıdığı en önemli risk. Bu noktaya dikkat ettikten sonra dikkat çekilecek ikinci temel nokta sosyal medya ve yeni iletişim teknolojilerinin kullanımı esnasında karşılaşılabileceğiniz siber zorbalardır. Siber zorba; herhangi bir internet tabanlı iletişim teknolojisi yoluyla, kurbanına zarar verme amacıyla tekrarlanan ve yaralayıcı her türlü davranışı uygulayan kişiye deniyor. Siber zorbalardan genellikle kimliğinin gizli olması, zarar verici davranışlarını süre ve mekan sınırı olmaksızın 7/24 sergileyebilmesi, zorba davranı-

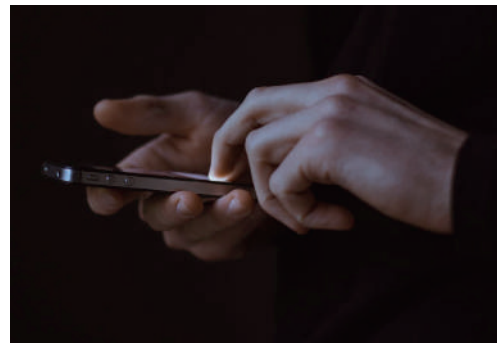

-şın hedef kitlesinin sayıca belli olmaması mağdurların yaşadığı maddi ve manevi sorunların şiddetini daha da artırıyor. Siber zorbalığın geleneksel zorbalardan farklı olarak kurbanı cismen ya da yüzyüze görmemesi ise vicdan kurumunun devre dışı kalmasına sebep oluyor ve zorba davranışın daha uzun ve şiddetli olmasına yol açıyor. Siber zorbalığın davranışları çok çeşitli ve yıkıcı etkileri birbirinden oldukça farklı. Özellikle Türkiye örneğinde yapılan gerek yurtiçi gerekse yurtdışı çalışmalarda elde edilen sonuçlar ise birbirini destekler nitelikte. Kısaca değinmek gerekirse, küçük yaşlardan itibaren siber zorba davranışları ağırlıklı olarak sergileyenler erkek ve mağdurlar kadınlar oluyor. Yapılan araştırmalarda kadınların özellikle alışveriş sitelerinde çok vakit geçirdikleri ve mali ve özel bilgilerini erkeklere nazaran daha rahat paylaştıklarını gösteriyor. Bu durum ise mağduriyet için daha kolay zemin hazırlıyor. Siber mağduriyet yaşayan kadınların siber zorbalık yapma yüzdeleri de artıyor. Mütakabiliyet anlayışı ile intikam alma niyetiyle yapılan tepkisel bir davranış olarak değerlendirilse de kadınların da siber zorbalık sergileme yüzdeleri her geçen gün yükseliyor.

Siber zorbalığın küçük yaşlardan itibaren bu davranışları sergiledikleri bilinen bir gerçektir. Özellikle aile içi şiddete uğrayan ya da şahitlik eden bireylerin zorbalık sergileme sıklıkları istatistiki olarak anlamlı bulunuyor. Bireyin düşük sosyo-ekonomik aile mensubu olması da siber zorbalık sergileme sıklığı ile ilişkili bir durum. Bekârların evlilere nazaran daha fazla siber zorbalıkta bulunmaları tespit edilen başka bir demografik veridir. Genç yaşlarda siber zorbalıkta bulunma daha fazla iken öğrenciler için durum ileri sınıflarda daha fazla şeklinde tespit ediliyor.

Unutmamak gerekir ki siber zorbalıkta bulunma veya siber mağduriyet yaşama internet tabanlı teknolojilerle iç içe olan her birey için potansiyel bir risk. Siber zorbalık ve mağduriyetin toplumsal barışı bozduğu, bireyleri psikolojik olarak çöküntüye uğrattığı ve bireylerin maddi ve manevi tatminlerini olumsuz etkilediği birçok bilimsel araştırma ile ortaya konulmuştur. Hangi zorbalık türü olursa olsun, hangi yaş yada hangi cinsten birey açısından bakılırsa bakılsın ortadaki temel gerçeklik mağdurların psiko-sosyal ve ekonomik olarak yıkıma uğradıklarıdır. Siber mağduriyet, depresyon, kaygı bozuklukları, duygu durum bozuklukları, akademik başarısızlık, okula/işe devamsızlık, sorumlulukları aksatma ya da tamamen terk etme, yaşam tatminsizliği ve son olarak da intihar ile ilişkili bulunmuştur. Bugün önemsenmeyen bir siber zorba davranış daha büyük sorunlara yol açabilmektedir. Günlük yaşamının büyük bir kısmını genellikle mobil telefonlar aracılığı ile iletişim mecralarında geçiren bireylerin siber

zorbalık ve mağduriyet konusunda bilinçli olması gerekirken, yaşadığı bir zorbalık karşısında susmaması ve eyleme geçmesi çok önemlidir. Gerek geleneksel zorbaların gerekse siber zorbaların en önemli özelliği mağdurların sessizliği karşısında sergiledikleri davranışların sıklığını, şiddetini ve süresini artırmalarıdır. Peki, siber zorbalığa maruz kalındığında ne yapmak gerekiyor? Bu soruya akademik bir durum tespiti ile başlamak yerinde olacaktır. Mevcut durum itibarıyla mağdurlar genellikle zorbalığa maruz kaldıklarında hiçbir şey yapmamayı tercih ediyorlar. Bir süre sonra zorbanın bu davranıştan vazgeçeceği varsayımıyla beklemeyi ve acı çekmeyi göze alıyorlar. Fakat durum beklendikleri gibi olmadığında ya yakın bir arkadaşına ya da aile bireylerinden birine durumu anlatıyorlar. Zorbanın bu davranıştan vazgeçmesi için tepki verme aşaması az görülmekle birlikte çok nadiren işi hukuki boyuta taşıyanlar oluyor. Unutmamak gerekiyor ki siber zorbaların en önemli karakteristiği kimliğinin gizli kalması sebebi ya da inancı ile bu davranışları sergilemeleridir. Yaptıkları zorbalığın hukuki işlemle karşılaşacağını bildiklerinde çok büyük bir olasılıkla geri adım atmakta ve zorba davranışı sonlandırmaktadırlar. Zorbalara neden bu davranışları sergilediniz sorusu sorulduğunda büyük bir kısmı sergiledikleri davranışın suç olduğunu veya zarar verdiğini düşünmediğini, bir kısmı kendisi daha önce mağdur olduğu için intikam aldığını, bir kısmı neden zorbalık yaptığını konusunda hiçbir fikri olmadığını dile getirirken bir kısım zorba ise bu işi eğlenceli bulduğunu ifade etmişlerdir. Görülen o ki zorbanın mağdur ile empati yapmadığı açıktır. Yüz yüze iletişim kurmanın mümkün olmadığı sosyal medya veya yeni iletişim teknolojileri her türlü mesajı aktarırken duyguların aktarımına müsait değildir. Bu sebeple mağdurların yaşadıkları konusunda bir fikri olmayan zorba bu davranış kendisi açısından eğlenceli (!) bile bulabilmektedir.

”

Siber zorbaların küçük yaşlardan itibaren bu davranışları sergiledikleri bilinen bir gerçektir. Özellikle aile içi şiddete uğrayan ya da şahitlik eden bireylerin zorbalık sergileme sıklıkları istatistiki olarak anlamlı bulunuyor. Bireyin düşük sosyo-ekonomik aile mensubu olması da siber zorbalık sergileme sıklığı ile ilişkili bir durum. Bekârların evlilere nazaran daha fazla siber zorbalıkta bulunmaları tespit edilen başka bir demografik veridir. Genç yaşlarda siber zorbalıkta bulunma daha fazla iken öğrenciler için durum ileri sınıflarda daha fazla şeklinde tespit ediliyor.

Siber mağdurların yapması gerekenler nelerdir denildiğinde bu işe genellikle ilk tavsiyemiz, zorbanın bu davranıştan vazgeçmesi için gerekli ikazın yapılması, olayın yakın bir arkadaş ya da aile bireyine anlatılması, okulda karşılaşılan bir durum ise rehber öğretmen ya da okul yönetimi ile temasa geçilmeli. Mağdurun yaşça küçük olması durumunda çocuk istismar merkezleri bu konuda gerekli takibi yaparken, Emniyet Genel Müdürlüğü Siber Suçlarla Mücadele Dairesi de bu konuda görevli kurumlar.

Ayrıca siber zorbalara karşı dikkatli olunması gereken teknik konular ise profillerin gizlilik ayarları, iletişime geçilen hesapların gerçek ve tanıdık kişiler olması, sosyal hesaplarda paylaşılan fotoğraf ve bilgilerin ne kadar silsek de asla kaybolmadığının bilinmesi, çok özel fotoğraf ve medya unsurlarının ilişkinin bozulması durumunda ifşa edilebileceğinin sürekli hatırdta tutulması, zaman zaman isminizin arama motorlarında aratılarak sıkıntılı bir paylaşım var ise erken tedbir alınması ve özellikle çocukların sosyal hesaplarının ebeveyn denetiminden geçirilerek kontrol altında tutulması büyük önem arz ediyor.

Çocuk kavramının 18 yaş altındaki tüm bireyler için kullandığımızı unutmamalıyız. Size göre lise öğrencisi büyümüş olsa da zorba davranışlar karşısında psikolojisini ayarlamayacak kadar küçük olduğu unutulmamalıdır. Siber zorbaların sık sık başvurduğu bir yöntem olan mağdurun kimliğine bürünme yani onun hesabını klonlama ya da çalma yoluyla onun yerine geçerek mağduru zora sokacak davranışlar sergileme, elektronik posta ve sosyal hesapların şifresini çalma, banka bilgilerini ve şifrelerini çalma, mağdura ait bilgi, belge ve medya görüntülerini paylaşma ve dağıtma, mağduru sürekli ve sıkça taciz ve rahatsız etme, mağduru tehdit etme, mağdura iftira etme gibi davranışların büyük bir kısmında mağdurun ihmali, hatası ya da iyi niyetinin yardımcı faktör olduğunu hatırlatmak faydalı olacaktır.

Yabancı bilgisayarlarda ya da mobil telefonlarda açık unutulan hesaplar ve hesapsızca paylaşılan görüntüler mağdurun başını ağrıtan temel unsurlar olabilmektedir. Sonuç cümlesi olarak hesapsız güven, hesapsız risk ve tedbirsiz internet ve sosyal medya kullanımından kaçınmak ve bilinçli tüketici olmak gerekiyor...

Milliyetçi Hareket Partisi'nin Genel Merkez Kadın Kolları ve 14 Mart Tıbbiyeler Derneği Çocuk İstismarı Çalışma Grubu tarafından, 2018 yılında hazırlanan Çocuk İstismarı ve İhmali Raporu; 12 bölümden oluşan, "Çocuk kimdir? İstismar nedir? Çocuk psikolojisi nedir? Çocuklar istismardan nasıl korunur?" gibi sorulara yanıt veren, "İstismarı ve istismarcıyı tanıma, farkındalık oluşturma, çocuk izlem merkezleri" gibi konularda derin bilgiler aktaran bir rapordur.

Raporda öncelikle çocuğun tanımı yapılmaktadır. 1989 senesinde BM tarafından kabul edilen Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 1. maddesine göre "Çocuğa uygulanabilecek olan kanuna göre daha erken yaşta reşit olma durumu hariç, 18 yaşına kadar her insan çocuk sayılır." Raporun diğer bölümlerinde çocuk istismarı ve ihmalinin kavramsal boyutlarına değinilmektedir. Dünya Sağlık Örgütü, çocuk istismarını "Bir yetişkin tarafından çocuğa karşı bilerek ya da bilmeyerek uygulanan; çocuğun sağlığını, fiziksel ve psiko-sosyal gelişimini olumsuz yönde etkileyen davranışlar olarak" tanımlamaktadır.

Raporda yine bölümler ilerledikçe detaylı bir şekilde çocuk istismarının ve ihmalinin istatistikleri, psikolojik tanımları ve sorunların çözümleri, kavramsal ve kurumsal açıklamaları yer almaktadır. Çocuk istismarı konusunda dünyada yapılan çalışmalar ile Türkiye Cumhuriyeti'nin çalışmaları anlatılmakta ve dünyada istismarın genel olarak nasıl açıklandığı, istismar türlerinin neler olduğu belirtilmektedir. Tüm dünyada olduğu gibi ne yazık ki ülkemizde devar olan bu sorunun istatistikî verilerle desteklenmesinde TÜİK kaynakları kullanılmıştır. Raporun en önemli noktalarından birisi, psikiyatrik açıdan çocuk istismarının incelenmesi ve psikiyatristlerin görüşlerinin aktarılmasıdır. Örneğin, yukarıda yapılan istismar tanımının devamında ve sonucunda çocuğun fiziksel, ruhsal, cinsel ya da sosyal açıdan zarar görmesi ve sağlığının tehlikeye girmesinin söz konusu olduğu gösterilmiş, bunun toplumun tamamına sirayet edebilecek bir halk sağlığı sorunu olduğundan bahsedilmiştir.

İstismar ve ihmale uğrayan çocukların durumunun analizinin yapıldığı raporda, çocukların istismara uğradığını gösteren belirtilerden bahsedilmiş, bunlara örnekler verilerek, sebepleri ve sonuçları açıklanmıştır. Çocuk istismarının sadece dış çevreden değil, aile bireylerinden de kaynaklanabileceği vurgulanmış; anne ve baba, varsa kardeşlerin istismara varan davranışlarının nedenleri titizlikle sıralanmıştır.

03.07.2005 tarihinde kabul edilen 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu, Türkiye Cumhuriyeti Devleti Anayasası ve kanunlarının çocuğa bakış

Raçısını, çocukların sağlığı, geleceği, ruhsal, fiziksel, sosyal durumlarının nasıl güvence altına alındığı hususunda aydınlatıcı bilgiler verilmektedir. aporda istismara uğrayan mağdur çocuklardan bahsedildiği gibi, istismarcının profili de anlatılmış, istismarcının %100 suçlu olup olmadığının anlaşılmasına yönelik örnekler verilmiş ve bu mağduriyet sonucunda çocuk istismarının etkilerinden söz edilmiştir.

Çocuk istismarında en önemli nokta farkındalıktır. Raporda, farkındalık türleri alt başlıklar halinde incelenmiş; anne babaların farkındalığı, sağlık personelinin farkındalığı ve olası bir istismar durumundan bu farkındalık ile neler yapılabileceği sıralanmıştır. Çocuk istismarı ile ilgili asılsız iddialara da yer verilen raporda, asılsız iddiaların ne sebeplerle ortaya atıldığı ve sonuçlarının neler olacağı belirtilmiştir.

Raporda çocuk istismarı üzerine yapılan akademik araştırmalar, vakaların Türkiye dağılımı ve istatistiksel veriler yer almaktadır. Konu ile ilgili yüksek lisans, doktora tezleri, deneysel/kliniksel araştırma yöntemi ile hazırlanan çalışmalar, basılan kitaplar, kitapçıklardan da söz edilmektedir.

Kitapçık haline getirilen Çocuk İstismar ve İhmali Raporu'nun önemli bir kısmı, ÇİM yani ÇOCUK İZLEM MERKEZİ konusuna ayrılan kısımdır. Çocuk izlem merkezi nedir, ne işe yarar, neler yapar, neler yapması gerekir hususunda detaylı bilgiler aktarılmış ve istismara uğradığı fark edilen çocuklarda menfi yönde gelişen davranışlardan bahsedilerek, bilinmeyen noktalar aydınlatılmıştır.

Çocuk istismarı ve ihmaline ilişkin yapılan araştırma sonuçları ve uygulayıcıların dile getirdiği çözüm önerileri, daha iyi anlaşılması için üç kategoride toplanmıştır.

Bunlar:

- 1- Mağdur açısından yapılması gerekli düzenlemeler
- 2- Diğer taraflar açısından yapılması gereken düzenlemeler
- 3- İstismarcı açısından yapılması gereken yasal düzenlemeler ve tıbbi uygulamalardır.

Bu üç kategori incelenerek, ciddi bir farkındalık yaratılması amaçlanmıştır.

TOPLUMSAL CİNSİYET KISKACINDA KADIN YOKSULLUĞU

”

En genel anlamıyla insanların temel gereksinimlerini karşılama olanağına sahip bulunmaması, kişilerin yaşayabilecekleri minimum yaşam standartlarına sahip olamaması şeklinde tanımlanabilecek yoksulluk olgusu; işsizlik, yoksulluk, ayrımcılık, sosyal dışlanma gibi olgularla da hem iç içe hem de etkileşim içindedir.

Tarih boyunca toplumsal yapılar ve bireysel yaşamların gündeminde olan yoksulluk, tarihi süreçte kapsam ve anlam bakımından boyut değiştirerek günümüzde de hala varlığından söz ettiren, üzerine araştırma ve tanımlamalar yapılan bir kavram olarak varlığını sürdürmektedir. Sanayileşme hamleleri öncesi dönemlerde üretim güçlükleri sonucunda varlığını hissettiren bu kavram, küresel sanayileşme hamleleri sonrasında üretimin artmasına rağmen yapısal ve anlamsal değişiklikler kazanarak farklı kavramlarla etkileşim halinde kendinden söz ettirmektedir. En genel anlamıyla insanların temel gereksinimlerini karşılama olanağına sahip bulunmaması, kişilerin yaşayabilecekleri minimum yaşam standartlarına sahip olamaması şeklinde tanımlanabilecek yoksulluk olgusu; işsizlik, yoksulluk, ayrımcılık, sosyal dışlanma gibi olgularla da hem iç içe hem de etkileşim içindedir.¹

Toplumsal yapılardaki farklılıklar, devletler arası ekonomik güç farklılıkları, ülkelerin vatandaşlarına sundukları/sunabildikleri yaşam standartları arasındaki farklılıklar; yoksulluğun belirli nicel kriterler üzerinden ortaya koyulabilmesine imkan tanımamaktadır. Örneğin; herhangi bir toplum için kabul edilen yoksulluğun sınırı bir başka toplum

için zenginliğin ölçütü olarak kabul edilebileceği gibi, yoksul bir toplum için zenginlik ölçütü, zengintoplumların yoksulluk sınırlarının bile çok altında kalabilmektedir. Bu bağlamda Simmel, yoksulu bir toplumsal tip olarak ele alır; yoksulluğu ise nicel bir durum olarak kendi içinde tanımlanmaz ancak özgür bir durumdan kaynaklanan toplumsal tepki açısından tanımlanabilir benzersiz bir sosyolojik fenomen olarak kabul eder.²

Evrensel bir tanım yapılamamakla birlikte, kavramı tanımlamaya yönelik perspektifler son yıllarda farklılık göstermiş, yoksulluk ölçütlerini ortaya koymak için incelenen alanlar değişime uğramıştır. Örneğin; yoksulluğu salt “az gelir elde etme” ya da “görel olarak yeterli geliri elde edememe” şeklinde inceleyen çalışmaların yanı sıra, Amartya Sen’in bakış açısından; yoksulluğu “kapasite-yapabilme yetersizliği” ya da “yapabilirlik engelleri” açısından inceleyen çalışmalar ortaya koyulmuştur. Literatürde bu çalışmaların günden güne arttığını gözlemlemekteyiz.³

Kapasite-yapabilme yetersizliği ve yapabilirlik engelleri üzerinden konuya bakıldığında, yalnızca hane geliri hesaplamasının önüne geçilmiş, yoksulluğun bireysel dinamikleri ve etkileri daha sağlıklı

bir şekilde ortaya koyulmaya başlanmıştır. Bu çalışmalar sonrasında, yoksulluğun en çok etkilediği topluluğun/kavramın kadın olduğu görülmüştür. Elbette ki yoksulluk yalnızca kadınları ilgilendiren bir konu olmamakla birlikte yapılan çalışmalar sonucunda kadınların yoksulluktan erkeklere göre daha farklı biçimde ve oranda etkilendikleri ortaya koyulmaktadır. Bu durumda, zaman ve mekana göre farklılık göstermekle birlikte, incelenen tüm alanlar ve mekanlarda kadın yoksulluğunun, toplumsal cinsiyet temelli bakış açısından kaynaklı sorunlar yaşadığı gözlemlenmektedir.

Kadının işgücü piyasalarındaki konumunun erkeklere nazaran daha düşük seviyelerde olması, kadın emeğinin enformel sektörlerde düşük ücret karşılığında talep edilmesi, işgücü ve verimlilik alanında kadınların erkeklerden daha düşük potansiyele sahip olduğu düşüncesi, hane gelirlerinde kadının payının olduğu durumlarda bile kadının hane geliri üzerinde söz sahibi olamaması, eğitim imkanlarına erişim ve eğitim olanaklarından faydalanma/faydalandırılma ölçeklerinde kadının görece geri planda kalması ve kadını hane içi sorumlulukların gerçekleştirilmesi için sorumlu kılarak işgücüne katılım noktasında ikincil plana atan bakış açısı gibi sorunlar toplumsal cinsiyet temelli görüşlerin toplumumuza/toplumlara yüklediği rollerden kaynaklanmakta ve kadın yoksulluğunu geniş alanlara yaymaktadır.

Toplumsal cinsiyet temelli sorunlarla mücadele eden kadınlar, kentte ve kırsalda yer yer benzerlik yer yer farklılıklar gösteren problem alanlarıyla karşı karşıya kalmakta fakat sonucunda yoksulluktan en çok etkilenen topluluk olarak negatif bir ortak paydada buluşmaktadır.

Kentsel Alanda Kadın Yoksulluğu

Türkiye’de başlangıcını yarım asır öncesine dayandırabileceğimiz ve yoğunluğu giderek artış gösterecek olan göç hareketleri kırsal kesimlerden belirli kentlere yönelik olarak gerçekleşmeye başlamıştır. Göçlerde ise kırsalın ‘itici’ ile kentin ‘çekici’ etkenlerinin birlikte rol oynadığı genel kabul görmektedir.⁴ Eğitim olanaklarının daha yaygın olması, sağlık hizmetlerine ulaşım oranlarının daha yüksek olması, sosyal faaliyet imkanlarının kırsala göre yüksek olması vb. etmenlerin de rol oynadığı kırsaldan kente göç faaliyetlerinde temel etken, kentlerdeki çalışma sahalarının ve emek-kazanç oranının kırsal alanlara göre fazlalığı olmuş, bu sebeple göçler esasen ekonomik beklenti temelli gerçekleştirilmiştir. Bu beklenti doğrultusunda gerçekleştirilen göç faaliyetlerinin

yoğunluğunun artması zamanla kentlerde iş gücü fazlasının ortaya çıkmasına, beklediği fırsatları bulamayan insan/hemşehri topluluklarının kentin belirli bölgelerinde kümelenmesine, kentlerde gecekondulu/çöküntü alanların oluşmasına ve kent yoksulluğunun ortaya çıkmasına sebep olmuştur.

Türkiye’de yoksulluk araştırmalarının genellikle hane geliri üzerinden yapılması, kadınların yoksulluktan etkilenme düzeylerini ortaya koymakta yetersiz kalmış, toplumsal cinsiyet temelli sorunlara karşı çıkarılamamıştır. Dolayısıyla yoksulluğu azaltmaya/ortadan kaldırmaya yönelik oluşturulan politikalar kadınlar açısından beklenen iyileşmeyi sağlayamamış, bugün şartlarda iyileşmeler olsa da kadın yoksulluğu yüksek oranda devam eden ve piyasa koşullarınca kendini sürekli yenileyen bir döngü halini almıştır.

Öncelikle göç faaliyeti sonucunda kentle buluşan kırsal kesim kadını, kırsalda eğitim mekanizması içine yeterince dahil olamadığı için iş gücü piyasası tarafından ikincil konumda görülmüş, istihdamından kaçınılmıştır. Bu durum kadının, kentte yaşamasına rağmen geleneksel bakış açısı doğrultusunda kendisine biçilen rolü -hane içi hizmetlerin yerine getirilmesi rolünü- devam ettirmesine ve ekonomik etkinliklere dahil olamamasına sebep olmuştur. Yoksul yaşamdan gelip yoksul yaşama devam eden bu yapılar, geleneksel bakış açısı da gen aktarımı gibi nesillere aktarılmakta ve sorunun kalıcı hale gelmesine sebep olmaktadır. Yoksul ailelerde eğitim için öncelik erkek çocuklarına verilmektedir. Özellikle kırla bağlantılı geleneksel aile yapısı, erkek çocuğunu yaşlılıkta dayanılacak bir güç, bakım sağlayacak kişi olarak görürken, kız çocuklarını elde ettiği/edeceği geliri bir başkasına (“ele”) götüren, gelirini kontrol edemez/kullanamaz görmektedir. Kız çocukları gelecek için iyi birer “yatırım” olmadıklarından ikincil bir konuma itilmektedir. 5

İstihdam ve yoksulluk üzerine yapılan araştırmalarda kadın istihdamında geçmiş dönemlere nazaran iyileşmeler olduğu dile getirilse de kadın yoksulluğu konusunda aynı oranda iyileşmelerden söz etmek mümkün olmamaktadır. Bunun başlıca sebebi, kentlerde yaşayan kadınların ciddi oranda enformel sektörlerde istihdam ediliyor olmasıdır. Atipik iş sözleşmeleriyle, güvencesiz ve kırılabilir işlerde çalışan kent kadınları, gelirleri düzenli ve güvenceli olmamasına rağmen alternatiflerinin olmadığı

”

Toplumsal cinsiyet temelli sorunlarla mücadele eden kadınlar, kentte ve kırsalda yer yer benzerlik yer yer farklılıklar gösteren problem alanlarıyla karşı karşıya kalmakta fakat sonucunda yoksulluktan en çok etkilenen topluluk olarak negatif bir ortak paydada buluşmaktadır.

düşüncesiyle, şartlar konusunda pazarlık gücüne sahip olmadıkları inancıyla, güvencesiz çalışmaya ve düşük ücretlere göz yummak durumunda kalmaktadır. Ekonomik açıdan yetersizlik hissini yanı sıra örgütlenme konusunda eksikliklerinin olması sebebiyle de kadınlar, içinde buldukları şartlara itiraz edememekte bu sebeple enformel sektörlerde çalışma hayatının, karşı gelme gücünden yoksun uysal parçacıkları olarak görülmektedir. Yine ev eksenli-fason çalışanların büyük bir bölümünü kadınlar oluşturmaktadır. Ev eksenli çalışma toplumsal cinsiyet rollerinin yeniden üretilmesi, atipik istihdam biçimlerinin yaygınlaşması anlamında da önemli bir sorundur. Özellikle eğitim düzeyi düşük olan kadınlar evde yaptıkları ya da dışarıda birkaç saat çalıştıkları işleri tercih edebilmektedir. Ev eksenli çalışma ile kısmi saatli çalışma biçimleri kısa vadede gelir yoksulluğunu azaltsa da, uzun vadede cinsiyet temelli bakım hizmeti rollerinin ve onunla bağıntılı olarak yoksulluğun kalıcılaşmasını beraberinde getirme riskini içinde taşımaktadır.⁶

”
Yalnız yaşayan kadınlar ve çeşitli sebeplerden ötürü hane reisinin kadın olduğu durumlarda (boşanma sonucu, hane reisi olarak var olan erkeğin vefatı vb.) yoksulluk gözle görülebilir oranda artmakta ve kadının yaşam koşullarını zorlaştırmaktadır.

Bütün bu olumsuzluklar doğrultusunda gözler önüne serilen kadın yoksulluğu, hane reisinin kadın olduğu durumlarda kendisini daha fazla hissettirmekte ve daha yıkıcı etkiler ortaya çıkarmaktadır. Yalnız yaşayan kadınlar ve çeşitli sebeplerden ötürü hane reisinin kadın olduğu durumlarda (boşanma sonucu, hane reisi olarak var olan erkeğin vefatı vb.) yoksulluk gözle görülebilir oranda artmakta ve kadının yaşam koşullarını zorlaştırmaktadır.

Kırsal Alanda Kadın Yoksulluğu

Türkiye’de geleneksel düşünceler, ataerkil yapının egemenliğini ön plana çıkarmakta ve toplumsal faaliyetlerde cinsiyete bağlı bir işbölümüne göre kadının yeri evi olarak tanımlanmaktadır. Bu düşünce kent hayatında azalan bir seyirle devam etmekle birlikte kırsal alanda daha katı ve görülebilir şekilde sosyal hayat pratiklerinde yer bulmaktadır. Bu bakış açısıyla oluşturulan hiyerarşide, kırsal alanda en tepeye ailenin en yaşlı erkeği yerleşmekte, hiyerarşik düzen yaşa göre erkeklerde büyükten küçüğe doğru sıralanmakta, ardından kadınlar hiyerarşiye dahil olmaktadır. Hiyerarşinin en alt bölümünde ise ailenin yaş bakımından en küçük kadın üyesi bulunmaktadır.

Toplumsal cinsiyet temelli bu hiyerarşi, kırsalda aile içi karar alım mekanizmalarında işlerlik göstermesinin yanı sıra kırsalın ekonomik pratiklerine de yansımaktadır. Bu sebeple yoksulluktan en çok etkilenen insan/kavram olarak ele aldığımız kadın, kırsalda yoksullukları büyüyen ve

yoksullar arasında da en yoksul olan insan/kavram haline gelmektedir.

Kadın, kırsal alanda en çok tarımsal üretim sürecinde bireysel rol kazanabilmekte, iş gücüne katılımını tarımsal üretim süreçlerinde rol alarak gerçekleştirmektedir. İstihdam verileri incelendiğinde tarımsal üretime dahil olan kadınların, kadın istihdamı yüzdesinin yükselmesine önemli katkı sağladığı, kayıt dışılığın da göz önünde bulundurulmasıyla kırsal alanda kadının çalışma hayatında büyük ve önemli bir yerinin olduğu görülmektedir.

Fakat kentteki kadın yoksulluğunda da değiştiğimiz üzere, kadının kırsal alanda üretim sürecine katılıyor olması, kadın yoksulluğunu aynı oranda ortadan kaldırmamakla birlikte, yoksulluk düzeylerinde pek de etkili bir azalma sağlamamaktadır. Bu tezatlığın başlıca sebebi, kırsal alanda tarımsal üretimde çalışan kadınların çoğunlukla ücretsiz aile işçisi olarak çalışmasıdır.

Ücretsiz aile işçiliği, kırsal alanda yaşayan kadının; verdiği emek karşılığında aynı oranda gelir sağlayamaması, ekonomik özgürlüğüne kavuşamaması ve buna paralel kendi bireysel ekonomisini oluşturamaması sorununu doğurmaktadır. Bu işleyiş, kadını erkeğe bağımlı olmaya zorunlu kılan bir sistemin varlığını devam ettiren, kadın-erkek eşitsizliklerinin olduğu toplumsal cinsiyet temelli düşüncelerin/rollerin sürekli olarak kendini geri dönüştüren/yenileyen bir hal almasına sebebiyet vermektedir. Kırsalda kadınların önemli bir çoğunluğunun ücretsiz aile işçisi olarak çalışmasının bir diğer sonucu ise bu kadınların büyük oranda sosyal güvenceden mahrum bir hayat sürmeleridir. Bu durum psikolojik yıpratmanın yanı sıra kadınların, sağlık hizmetlerinden faydalanabilme gibi asgari insan gereksinimlerinden dahi yoksun olduğu bir yapıyı ortaya çıkarmaktadır.

Kırsal alanda kadının yoksulluk ve yoksunluğunu artıran bir diğer etmen de, toplumsal cinsiyet temelli bakış açısının ona yüklediği ev içi rollerden feragat edememesidir. Tarımsal üretime emeği ölçütünde katkı sağlayan kırsal alan kadını bir yandan da hane içi bebek ve çocukların bakımı, hane üyelerinin beslenme ihtiyaçlarının karşılanması, hane içi temizlik işlerinin yapılması vb. kendisine yüklenen görevleri yerine getirmekte, buna paralel olarak kendisine özel vakit kalması sebebiyle ekonomik yoksunluğuna sosyal yoksunluklar da eklenmektedir. Kırsal alanda kadın yoksunluğunu tetikleyen temel etmenlerden birisi belki de en önemlisi

eğitim olanaklarına erişim konusudur. Temelde yoksulluğun ana sebeplerinden biri olarak gösterebileceğimiz eğitim, kırsal alanda kentlere oranla ulaşılabilirlik bakımından daha düşük düzeydedir. Son yıllarda bu sorunu ortadan kaldırmaya yönelik yapılan yasal çalışmalar ve proje çalışmalarıyla birlikte eğitim olanaklarına ulaşma noktasında gelişme sağlansa da, sosyolojik yapıda henüz köklü değişiklikler sağlanamamıştır. Ulaşılabilir hale gelen eğitim imkanlarında, ailelerin ekonomik düzeyleri doğrultusunda, hane içinde bulunan çocukların eğitim olanaklarından faydalanma konusu gündeme geldiğinde öncelik yine erkek çocuklar lehinde ortaya koyulmuştur. Bu durum kırsal alan kadınının eğitim özelinde de ikincil konumda olması ve yoksunluklarından kurtulamaması sonucunu ortaya çıkarmıştır.

Kırsal alanda kadın yoksunluğunu dolaylı olarak etkileyen faktörlerden biri ise, tıpkı kentte yaşayan kadınların yoksulluk sebeplerinden birisi olan örgütlenme sorunudur. Tarımsal üretim süreçlerinde etkin rol oynayan kırsal alan kadınları, kooperatifleşme ve birlikler oluşturma konusunda yetersiz oldukları için, üretim sürecine sundukları katkı oranında pay alma, bireysel ekonomilerini oluşturma, çalışma ve ücret şartlarında iyileştirme sağlayabilme adına kurumsal destek bulma konularında başarısız olmaktadır. Ayrıca kooperatifleşme eksikliği, kırsal alanda yaşayan kadınların yalnızca üretim sürecinde ter döker bir konumda olmalarına, pazarlama evresine dahil olamamalarına böylece gelir getiren ve yoksulluğun giderilmesinde katkı sağlayacak bir evrede rol alamamalarına sebep olmaktadır.

Sonuç:

Yoksulluk, varlığı ve etkileri bakımından dünya gündeminde yüzyıllarla ifade edilebilecek sürelerde kendisine yer bulmuştur. Dünya üzerindeki bütün toplumları ve toplumların her katmanlarını farklı oranlarda da olsa etkileyen yoksulluk kavramı elbette ki yalnızca kadınları ilgilendiren ve kadınlar üzerinde negatif etkiler yaratan bir fenomen değildir. Fakat Türkiye özelinde düşünerek de dünya geneline bakarak da rahatlıkla ifade edebiliriz ki toplumsal cinsiyet temelli bakış açısı, geleneksel rol tanımlamaları; kadınları dezavantajlı duruma düşüren, ekonomik ve sosyal açıdan kadın yoksulluğu ve yoksunluğunu artıran bir nitelik taşımaktadır.

Kadın yoksulluğunun artmasına sebep olan temelde iki etmen vardır, bunlar: işgücü piyasasında geleneksel roller doğrultusunda kadının erkeğe göre ikincil planda görülmesi ve eğitim yetersizliğidir.

Yoksulluğun azaltılması/ortadan kaldırılması için

yalnızca üretim faaliyetlerinin artması, istihdam yüzdelerine dikkat edilmesi yeterli olmayacaktır. Kadın yoksulluğunu ve temelde yoksulluğu ortadan kaldırmak için yapılacak bütün çalışma ve projelerin, yasal düzenlemelerin toplumsal cinsiyet konusu dikkate alınarak gerçekleştirilmesi, kadını sosyal ve ekonomik hayatta ikincil plana iten bütün düşünce ve uygulamalardan kaçınılması, ekonomik ve sosyal gelişimin anahtarının "kadın" olduğunun unutulmaması gerekmektedir.

Kaynakça

ERDOĞAN, N., Türkiye'de Yoksulların Kültürel Temsilleri Üzerine, Toplum ve Bilim, Sayı:89, İstanbul, (2001).

ŞENER Ü., Kadın Yoksulluğu, Mülkiye Dergisi, 36(4), 2012.

KARPAT, KEMAL H., Türkiye'de Toplumsal Dönüşüm, İmge Kitabevi, İstanbul, 2003.

https://www.tepav.org.tr/upload/files/1271312994r5658.Kadin_Yoksullugu.pdf, Erişim Tarihi: 10.02.2019.

<http://dergipark.gov.tr/download/article-file/383316>, Erişim Tarihi: 10.02.2019.

- 1 Dünyada ve Türkiye'de Yoksulluk ve Kadınlar, Yrd. Doç. Dr. Mustafa Öztürk & Araş. Gör. Başak Işıl Çetin, Journal Of Yaşar University 3(11), sayf 2661.
- 2 Erdoğan, N., (2001), "Türkiye'de Yoksulların Kültürel Temsilleri Üzerine", İstanbul, Toplum ve Bilim, Sayı:89.
- 3 Sen A (2007), Poverty, Evil and Crime, <http://ebookbrowse.com/amaritya-sen-poverty-evil-and-crime-pdf-d330419>. Son erişim tarihi, 2.12.2009. Aktaran: Şener Ü (2012). Kadın Yoksulluğu, Mülkiye Dergisi 36(4), sayf. 54.
- 4 Karpat, Kemal H. (2003), Türkiye'de Toplumsal Dönüşüm, (Çev. Abdülkerim Sönmez), İmge Kitabevi, İstanbul. Sayf.45
- 5 https://www.tepav.org.tr/upload/files/1271312994r5658.Kadin_Yoksullugu.pdf, sayf 2
- 6 Şener Ü. (2012). Kadın Yoksulluğu, Mülkiye Dergisi. 36(4), sayf 61

”

toplumsal cinsiyet temelli bakış açısı, geleneksel rol tanımlamaları; kadınları dezavantajlı duruma düşüren, ekonomik ve sosyal açıdan kadın yoksulluğu ve yoksunluğunu artıran bir nitelik taşımaktadır.

ANITKABİR'DEKİ KADIN HEYKEL GRUBU VE TEDAILERİ

Neredeyse bilinebilen tarih ile yaşıt olduğu tespit edilen heykel sanatı; çoğu zaman yontulmuş taş, tahta veya herhangi bir nesne parçası olarak görülüp algılansa da esas itibariyle tedaileri ve muhteviyatı bakımından yapıldığı döneme ait sosyal, siyasi ve yoğun olarak din müessesinin niceliği ve niteliği hakkında önemli ipuçları barındırmaktadır. Heykel sanatına dair bir diğer önemli özellik ise; hacimli yani üç boyutlu olmasıdır. Rölyef sanatıyla bariz şekilde ayrılan yönünü de bu ayrıntı teşkil etmektedir. Ayrıca, şekil verilerek boyut kazandırılan her nesne veya madde heykel olarak nitelendirilememektedir. İzaha muhtaç bu ifade ise heykeltıraşlar tarafından şu şekilde açıklığa kavuşturulmaktadır: "Şekil verilerek boyut kazandırılan nesne veya maddelerin heykel olarak adlandırılabilmesi ancak ve ancak insan duygu ve düşüncesinin yine insan eli vasıtasıyla vücut bulması ile mümkün olabilmektedir."

Üzücüdür ki Türk Sanat Tarihi tarandığında (mezar taşları ve balballar hariç tutulursa) Türk milletinin türlü sebep yahut bahanelerden dolayı sanatın heykel dalına ya ilgisiz kaldığı, ya da kâfi derecede alaka göster(e)mediği görülmektedir. Bu durumun tarihi şartlar düşünüldüğünde mantıklı yahut hiç de akla mantığa sığmayan sebeplerini sıralamak elbette mümkündür. Ancak sanatların neredeyse en kadimlerinden olan heykel ile teşrik-i mesaimizin çok eski zamanlara dayanması gerekliliğinin tarihi bir zorunluluk olduğunu tekrar ve tekrar ifade etmek gerekir. Zira Atatürk, milletlerin istikbal parlaklığının sanat ile olan iştigallerinin yoğunluğu ile doğru orantılı olduğunu çok kez dile getirmiş, özellikle heykel sanatına olan ilgisizliğimizi kırmak istercesine şu vecizeyi tarihe kaydetmiştir:

"Bir millet ki resim yapmaz, bir millet ki heykel yapmaz, bir millet ki tekniğin gerektirdiği şeyleri

yapmaz, itiraf etmeli ki o milletin ilerleme yolunda yeri yoktur.”

Anadolu coğrafyasındaki millet hayatımız temel alındığında heykel ve heykeltıraşlığa atılan ilk adım, çağın yeniliklerine sırt çevirmeyen; bilakis yenilik ve yenilikçilikten yana tavır takınıp bu konudaki desteğini esirgememesi ile meşhur Osmanlı Sultanı Abdülaziz tarafından atılmıştır. Ancak, heykel sanatı ile tam anlamıyla meşgul olup gereken önemi vermeye başlamamız Cumhuriyet’in ilan ve inşa dönemlerine tekabül eder ki bu bile heykeltıraşlığa geç kalmışlığımızın en bariz göstergesi olarak kabul edilmektedir. Söz konusu içtimai gecikme ve gereksiz önyargının telafisi adına Türk Devleti’nin yeni ve yenilenen yüzü, Genç Cumhuriyet’in baş mimarı Aziz Türk, Gazi Paşa, 22 Ocak 1923 yılında Bursa’da yapmış olduğu konuşmasında yer verdiği şu sözlerle bu kadim sanat dalında az zamanda çok yol kat edileceğinin sinyallerini vermiştir.

“...Dünyada uygarlığa ulaşmak, ilerlemek, gelişmek isteyen herhangi bir ulus ister istemez heykel yapacak ve heykeltıraşlığı geliştirecektir. Anıtların şuraya buraya tarihsel anılar olarak dikilmesinin dine aykırı olduğunu ileri sürenler, şer’i hükümleri gereği gibi araştırıp incelememiş kişilerdir. ... heykeltıraşlığı en yüksek derecede ilerletecek ve yurdumuzun her köşesi atalarımızın ve bundan sonra yetişecek çocuklarımızın anılarını güzel heykellerle dünyaya ilan edecektir...”

Neredeyse bilinebilen tarih ile yaşıt olduğu tespit edilen heykel sanatı; çoğu zaman yontulmuş taş, tahta veya herhangi bir nesne parçası olarak görülüp algılsa da esas itibarıyla tedailer ve muhteviyatı bakımından yapıldığı döneme ait sosyal, siyasi ve yoğun olarak din müessesinin niceliği ve niteliği hakkında önemli ipuçları barındırmaktadır. Heykel sanatına dair bir diğer önemli özellik ise; hacimli yani üç boyutlu olmasıdır. Rölyef sanatıyla bariz şekilde ayrılan yönünü de bu ayrıntı teşkil etmektedir. Ayrıca, şekil verilerek boyut kazandırılan her nesne veya madde heykel olarak nitelendirilememektedir. İzaha muhtaç bu ifade ise heykeltıraşlar tarafından şu şekilde açıklığa kavuşturulmaktadır: “Şekil verilerek boyut kazandırılan nesne veya maddelerin heykel olarak adlandırılabilmesi ancak ve ancak insan duygu ve düşüncesinin yine insan eli vasıtasıyla vücut bulması ile mümkün olabilmektedir.”

Üzücüdür ki Türk Sanat Tarihi tarandığında (mezar taşları ve balballar hariç tutulursa) Türk milletinin türlü sebep yahut bahanelerden dolayı sanatın

heykel dalına ya ilgisiz kaldığı, ya da kâfi derecede alaka göster(e)mediği görülmektedir. Bu durumun tarihi şartlar düşünüldüğünde mantıklı yahut hiç de akla mantığa sığmayan sebeplerini sıralamak elbette mümkündür. Ancak sanatların neredeyse en kadimlerinden olan heykel ile teşrik-i mesaimizin çok eski zamanlara dayanması gerekliliğinin tarihi bir zorunluluk olduğunu tekrar ve tekrar ifade etmek gerekir. Zira Atatürk, milletlerin istikbal parlaklığının sanat ile olan ilişgilerinin yoğunluğu ile doğru orantılı olduğunu çok kez dile getirmiş, özellikle heykel sanatına olan ilgisizliğimizi kırmak istercesine şu vecizeyi tarihe kaydetmiştir:

Gerçekten heykeltıraşlık de Genç Cumhuriyet’le beraber Türk Milleti’nin hayatında önemli bir yer edinmiş olup ciddi ilerlemeler kaydetmeyi başarmış, memleketin dört bir yanı kısa süre içerisinde heykel ve anıtlar ile bezenmiştir.

Anıtkabir ve Kadın Heykel Grubunun Sembolik Tedailer:

Mimari bir lisan olarak da görülebilecek heykel sanatının bir diğer önemli özelliği ise içinde bulunduğu ortamlar (mekân) ve diğer sanat eserleri ile ahenkli bir etkileşim içinde olmasıdır. Kısaca söylemek gerekirse bir heykel bulunduğu yer bakımından da ayrı ve özel mesajlar bütünlüğü arz etmektedir.

Genellikle ölçü ve ebatları bakımından büyük heykeller, büyük mimari yapıların genel kompozisyonunu tamamlayıcı işlevdedirler. Bu türdeki heykel mimari yapı kombinasyonunun en muhteşem örneğinin de şüphesiz Anıtkabir olduğunu söylemek abesle iştigal olmayacaktır. Zira Anıtkabir dünya devlet ve milletlerine karşı Cumhuriyet’imizin kuruluş felsefesine dair kısa bir özet niteliğindeki vitrinini oluşturmaktadır. Ülkemizin 1940-1950 yıllarını kapsayan 2. Ulusal Mimari Dönemi’nin bütün özelliklerini taşıyan Anıtkabir, her şeyden evvel yeniden ve yeni yüzüyle inşa edilen Türk Devleti’nin dünyaya karşı mimari bir lisan ile iddiasının sözü ve yadsınamaz tezahürüdür.

Mimari yapısı ile kurduğu etkileşim ve mimari yapının hayat bulduğu yer bakımından da Anıtkabir diğer anıt mezarlar arasında geçmişe ve geleceğe dair yaptığı zengin atıflar manzumesiyle de ulvi ve bir o kadar da yüksek yoğunluklu manalara haiz bir mimari tasarımdır. Bu yönüyle Anıtkabir kompozisyonunu tamamlayan Kadın Heykel Grubunun irdelen

”

Mimari bir lisan olarak da görülebilecek heykel sanatının bir diğer önemli özelliği ise içinde bulunduğu ortamlar (mekân) ve diğer sanat eserleri ile ahenkli bir etkileşim içinde olmasıdır. Kısaca söylemek gerekirse bir heykel bulunduğu yer bakımından da ayrı ve özel mesajlar bütünlüğü arz etmektedir.

mesi bizlere başka ve hakkı teslim eder nitelikte bir bakış açısı kazandırabilir.

Bu atıflardan ilki; Anıtkabir'e giriş yapıldıktan sonra ziyaretçileri karşılayan azamet sahibi 26 basamaktan oluşan merdivendir. Türk İstiklal Harbi şartları ve savaşın genel seyrinin kesin bir şekilde Türklerin lehine döndüğünü simgeleyen 26 ağustos 1922 tarihli Türk Büyük Taarruzu'nu simgelemektedir.

Merdivenlerin bittiği noktanın her iki yanında Cumhuriyet Tarihi'nin ilk heykeltıraşlarından olan Hüseyin Özkan'ın meydana getirdiği heykel grupları ziyaretçileri karşılamaktadır. Soldaki heykel grubu erkeklerden, sağdaki heykel grubu ise kadınlardan oluşmaktadır.

Genç Cumhuriyet'in o döneme ait sosyal, siyasi, iktisadi ve ekonomik şartları göz önünde bulundurularak düşünüldüğünde bir asker, bir köylü ve bir öğrenciden oluşan erkek heykel grubu sırasıyla; reculiyet makamının temsilcisiymiş gibi algılanan, savunmayı yani asker millet olgusunu temsil etmektedir. Grupta mahalli kıyafetleriyle yer alan köylü ve çiftçiler istihsal ve üretimi; kitap figürü ise eğitim ve bilime olan ilgiyi ve deyim yerindeyse bilime olan açlığı simgelemektedir. Burada asıl dikkat edilmesi gereken nokta daha doğrusu esasen kaleme almaya çalıştığımız yazının esas fikrini teşkil eden kadın heykel grubu ve mezkûr heykellerin mimari lisan ile

bizlere ne anlattığını yazıya dökmeye çalışmaktır. Ya da başkaca bir ifadeyle söz konusu heykellerin ilk bakışta görülen ve algılanan mesajları ile beraber üzerine düşünüldükçe anlaşılacak örtük mesajlarını idrak etmeye yardımcı olmaya çalışmaktır.

Kadın ve erkek heykel gruplarının ebat ve kullanılan malzeme bakımından aynı olması, Genç Cumhuriyet'in kurucu felsefesi ve kadrosu tarafından kadının yok sayılmadığını aksine ve dahi tam da olması gerektiği gibi kadının ve erkeğin toplumsal cinsiyet açısından eşit hak ve hürriyetlerine sahip olduğunu ifade etmektedir. Ayrıca bu ayrıntı daha dikkatli bir şekilde incelendiğinde sadece kadınların erkeklere karşı elde ettiği sosyal ve siyasi mücadelenin kazanımıymış gibi düşünülmesini değil hilkaten ve tabii bir eşitlik gibi kabul ve idrak edilmesi gerekliliği anlaşılacaktır.

Üç kadın heykelinden oluşan kadın heykel grubunun sağındaki ve solundaki kadın heykellerin tuttuğu başak demeti; üretimi, üretimdeki verimliliği ve bilinen/anlaşılan bu anlamlara ek olarak aynı zamanda kadının istihdamına, üretim sürecinde edindiği pozisyonu sembolize etmektedir.

Kaldı ki ekonomik büyüme ve kalkınmada kadının emek ve istihdam faktörünün ne denli önemli olduğunu bugünün verileri ciddi bir şekilde ortaya koymaktadır. Cumhuriyet'in kurucu felsefesi ve kadrosu kadını kapalı kapılar ardına yerleştirip yok saymamış, toplumsal hayat içerisindeki konumunu eşitlik düzleminde değerlendirmiştir.

Aşağıdaki fotoğrafa karşıdan baktığınızda sağdaki kadın heykelinin bir ayağının yürür vaziyette duruyor olması ise yürümeyi yani ilerlemeyi ve tekâmül akabinde tabii sonuç olarak yaşanacak ulusal kalkınmayı amaç edinmesi gerektiğini göstermektedir. Ülke olarak kalkınmada kadının olmazsa olmaz bir unsur olarak görüldüğü düşünülmektedir.

Orta arkadaki kadın heykeli, cumhuriyetimizin banisi Aziz Türk Gazi Paşa'nın ölümünden duyulan üzüntüyü, kederi ve vefayı; elindeki çanak (kâse) ise Gök Tanrı inancından gelen eski bir ritüeli; Tanrı'dan onun ahir hayatı için dilenilen rahmeti ve mağfireti öykülemektedir.

Mevcut heykel grubunun yüzlerinin Meclis'e doğru dönük olması Türk kadınının milletinin emniyet, salahiyet ve selametini ne derece önemseydiğini; gözünü bir an olsun üstünden ayırmadığını, bir nevi milletinin yükselişi için yapacağı fedakârlıkların sınırının olmayacağını göstermektedir. Daha net bir ifadeyle belirtmek gerekirse adeta gözü ve kulağı milletinin daima üzerindedir.

Kadınların yüz hatları ve ifadelerindeki keskinlik kararlı duruşlarından taviz vermeyeceklerini ve her türlü zorluğa karşı yılgınlık göstermeyeceklerini, yıkılmayacaklarını ilan etmektedir. Eğik olmayan başları ve dik duruşları ise zor zamanlarda gösterdikleri metaneti, badirelere karşı ortaya koyabilecekleri mukavemeti resmetmektedir.

Kadın heykel grubu hakkındaki tamamen şahsi görüş ve hissedişleri içeren metinden günümüze dönüldüğünde kadınların yaşadığı kadim problemlerin güncelliğini koruduğunu söylemek maalesef mümkündür. Memleketin her köşesinden handiyse her gün gelen kadın cinayeti, kadına yönelik şiddet ve her türlü istismar haberleri can acıtmaya, bu sorunun çözümü hususunda atılacak çok adımın, yapılacak çok işin olduğunu göstermektedir. Fakat yeri ve zamanı gelmişken belirtmeli, kadına yönelik şiddet ve istismar probleminin aşılmasında sadece kadınlar ve kadınlardan müteşekkil sivil toplum kuruluşlarının mücadelesi yeterli gelmediği görülmüştür. Zihniyet bakımından kadının toplumsal hayat içerisinde hak ettiği yere gelebilmesi adına

verilen mücadele sadece kadınların bir uğraş ve mücadele alanı olmaktan çıkarılmalı, özellikle erkek vatandaşlarımızın bu sorunun çözüm sürecine gönüllülük duygusuyla dâhil olması gerekmektedir.

Zira kadının karşılaştığı sıkıntıların çözülme ve çözüme ulaşma hızı, kadınların sorunlarına taraftar olan erkek sayıları ile doğru orantılı olduğu idrak edilmelidir.

,Son olarak Ahmet Hamdi Tanpınar'ın şu dizleri, bize bir heykelin insan ruhunda ne denli derin tahayyülleri meydana getirebileceğini adeta haykırmaktadır ve heykel sanatının önemini anlamak açısından faydalı olacaktır:

Bir Heykel İçin

"Tahtadan ve yumuşak rüya işçiliğinde

Bu kadın başı her an biraz daha derinde,

Daha hülyalı, dalgın, ümitsizce kendisi

Toplanmış ay ışığı, yüzden tek su nerkisi

Hiç akmayan bir zaman nehrinin sularında

Ne uçan bir kırlangıç, ne sedef kumsalında

Ateşler püskürerek dolaşan bir ejderha

Uzakta yeşim rengi bir ufkun kenarında

Bir başka akşam gibi açılıp gülsün diye

Derinleşen bir bahçe lotus çiçekleriyle...

Ne de başka bir remiz uçsuz bucaksız Çin'den,

Gülümsüyor ölümün sonsuzluğu içinden

Gülümsüyor vaktiyle nasıl gülümseydiyse

Ömrünün sabahında ümide ve sevgiye."

BACIYAN-I RUM

”

Bacıyan-ı Rum ya da Anadolu Bacıları teşkilatı, Türklerin benimsediği adet, gelenek ve örf kanunlarına uygun bir biçimde yorumlayan, demokratik bir teşkilat olarak dikkat çekmektedir.

Eski Türk Devlet geleneğinde Türk kadını hem sosyal hem de siyasal bakımdan çok önemli bir yere sahiptir. Devletin en temel kurumunu oluşturan aile, ailenin temelini oluşturan yapı ise kadın olarak kabul edilmektedir. Kadınların bu dönemlerde bulunduğu mevkii ile ilgili olarak bugüne dek birçok çalışma yapılmış, birçok eserde bu konu ile ilgili detaylı bilgilere de yer verilmiştir. Eski Türk toplumlarında kadının Han'ın yanında bulunduğu ve devlet işlerinde de söz sahibi olduğu bu konuda bilinen en genel bilgiler arasındadır.

Bilge Kağan kitabesinde "Türk Tanrısı, Türk milleti yok olmasın diye, babam İl-teriş Kağan ile anam İl-Bilge Hatun'u gönderdi" ibaresi oldukça önemlidir. Üstelik Bilge Kağan kadınlara: "sizler anam hatun, büyük annelerim ablalarım, hala ve teyzelerim, prenseslerim..." şeklinde hitap etmektedir. Yine Dede Korkut Kitabı'nda kadın, evin direği olarak ifade edilmektedir.

Tarihin hemen her döneminde Türkler tarafından kadınlara büyük değer verilmiştir. Hunlar döneminde imparator kendi unvanını alırken eşi de "katun (hatun)" unvanını almıştır. Eski Türk siyasi geleneğinde kadınlar devlet yönetiminde söz sahibi olmuş ve devlette yardımcılık görevini de üstlenmişlerdir.

Türk ve Moğol kabilelerinde siyasal, ekonomik ve sosyal aynı zamanda da dinsel hayatta önemli bir role sahip olan kadınlar, bazen protokolda geralırken bazen de savaş meydanlarında at koşturmuşlardır. İbn Batuta, bu konuda kaleme

aldığı eserde şu ifadeleri kullanmıştır: "Türkler ve Tatarlarda arasında kadınların büyük bir rolü vardır. Türk ve Tatar sultanları bir ferman çıkardıklarında, onun üzerine hakan ve hatunların emriyle ibaresini yazarlar."

Türkler Anadolu'ya geldikten sonra da kadınların bu siyasi ve sosyal rolleri aktif bir biçimde devam etmiştir. Danişmentliler ve Anadolu Selçukluları dönemlerinde kadınlar devlet yönetiminde ve danışman olarak aktif olarak rol almaya devam etmişlerdir ve hatta bu durum Avrupa devletleri tarafından da yadırganmıştır. Özellikle Türkmen kadınlarının özgürlüğü, Araplar gibi örtünmeleri, erkekler gibi olmaları başlangıçta elbette ki yadırganmıştır.

Erkeklerle yarışacak kadar iyi derecede savaşan, at binen ve kahramanlık yapan kadınlara Ziya Gökalp Amazon benzetmesini yapmıştır.

Bacıyan-ı Rum, Türk kadınının en üst noktasıdır denilebilir. 13. yüzyılda Ahilik teşkilatının kadın kolu olarak ortaya çıkan Bacıyan-ı Rum, Türkmen kadınları tarafından oluşturulmuştur. Bu oluşum, Anadolu Selçuklu devrinin en önemli ve toplumsal olaylarından bir tanesi olarak da kabul görmüştür.

Oldukça çok yönlü faaliyet gösteren Bacıyan-ı Rum teşkilatı, dünya üzerindeki ilk kadın örgütlenmesi olarak bilinmektedir. Başlangıçta hatalı olarak Hacıyan-ı Rum (Anadolu hacıları), Bahşıyan-ı Rum (Anadolu Ruhaneleri) gibi isimlerle

anılan teşkilat, Fuad Köprülü'ye göre Türkmen kadınlar tarafından kurulmuş olan Bacıyan-ı Rum'dan başka bir şey olamaz.

Teşkilat, var olduğu dönemde "Fakiregan (Hanım Dervişler)" olarak zikredilmiş olup, teşkilat mensubu kadınların birbirlerine "bacı" şeklinde hitap etmesi ile Bacıyan-ı Rum olarak anılır hale gelmiştir. Bacıyan-ı Rum teşkilatı ilk olarak Kayseri'de ortaya çıkmıştır ki, bu durum tesadüf sonucu gerçekleşmiştir. Kayseri hem kültürel hem de sosyal açıdan bu oluşum için uygun bir zemindir. Bacıyan-ı Rum, Alâeddin Keykubad döneminde hemen hemen tüm Anadolu'ya yayılmış ve faaliyet göstermeye başlamıştır. Bu teşkilat Anadolu ve Balkanlar'da İslamlaşma ile Türkleşme anlamında büyük katkılar sağlamıştır. Mikail Bayram'a göre bu teşkilat Fatma Bacı'nın önderliğinde kurulmuş olup, Fatma Bacı hem dini hem de tasavvufi anlamda yardımlarda bulunurken askeri bakımdan da Ahilere destek sağlamıştır. İslamiyet öncesinde Türk kadınının binicilikte ve savaşta sahip olduğu ustalık ve maharet, İslamiyet'ten sonra da devam etmiştir. 1243 yılında Moğollar'ın Kayseri'yi ihata etmesi sırasında Bacı teşkilatına mensup olan kadınların fiili olarak Moğollara karşı savaşçıları ve şehri savundukları bilinmektedir.

Bacıyan-ı Rum ya da Anadolu Bacıları teşkilatı, Türklerin benimsediği adet, gelenek ve örf kanunlarına uygun bir biçimde yorumlayan, demokratik bir teşkilat olarak dikkat çekmektedir. Bu teşkilatta aynı zamanda el sanatlarına yönelik çalışmalar da yapılmıştır. Ahilerin kadın kolu olarak Anadolu'nun birçok bölgesinde çalışmalarını yürüten Bacıyan-ı Rum teşkilatı, toplumun ihtiyaç duyduğu sosyal, siyasal ve kültürel bakımdan kadınların da topluma katkı sağlamasına yardımcı olmuşlardır. Ahilikte var olan "bir elmanın yarısı erkek ise yarısı kadındır" ilkesi uyarınca düşünce yapısı temellenmiş ve Bacıyan-ı Rum ile uygulamaya konmuştur.

Bacılar aynı zamanda dönemin şartlarının bir getirisi olarak Ahilere ait olan tekke ve zaviyelerde misafir edilen kişilerle de ilgilenmiş, bu kişilerin hizmetini sağlamışlardır. Çünkü bu dönemde topraklarından kopup Anadolu'ya gelen birçok kitle bulunmaktadır. Bahsi geçen göçler, Anadolu'da İslamiyet'in yayılmasını hızlandırmış ancak bir yandan da konaklama, barınma gibi ihtiyaçların doğmasına yol açmıştır.

Bacıyan-ı Rum teşkilatı, Ahi teşkilatı ile de benzerlik gösterir. Ahilik teşkilatında olduğu gibi Bacıyan-ı Rum teşkilatında da meslek ile ilgili konulara önem verilmiş, üstatlardan el almak ve zanaat sahibi olmak çok önemsenmiştir. Her ne kadar savaş ve savunma amacıyla kurulmuş izlenimi yaratsa da bu teşkilat,

bir eğitim ve öğretim yeridir. Bu teşkilatta usta – çırak ilişkisi büyük bir öneme sahip olmuş, buna ek olarak ahlaki öğeler de dikkate alınmış, ahlak eğitimi de verilmiştir.

Siyasal faaliyetlerde bulunmuş olan bacılar, aynı zamanda halı-kilim örme gibi sanatsal ve kültürel faaliyetlerde de bulunmuşlardır. Bacıyan-ı Rum teşkilatının temel amacı mal ve hizmetlerin yoksul ve ihtiyaç sahibi kimselere sunulması olmuştur. Ahilik teşkilatında geçerliliğini koruyan tüm kural ve uygulamalar Bacıyan-ı Rum teşkilatında da uygulanmış olup, yetim ve öksüz genç kızlar bacılar tarafından koruma altına alınmıştır. Bu kız çocukları hem eğitilmiş hem de el sanatları yönünden geliştirilerek topluma kazandırılmışlardır. Buna ek olarak yine bu kızların bir yuva kurmaları için de Bacıyan-ı Rum teşkilatında yer alan bacılar tarafından çaba sarf edilmiştir. Ahiler tarafından oluşturulan yardım sandıkları ve paralar yardıma muhtaç kişiler ile yaşlı ve bakıma muhtaç insanlar için kullanılmıştır.

Ahi Evran tarafından kurulan ve sanat ile ahlaki sentezlemeyi amaçlayan Ahilik teşkilatı ve bu teşkilatın kadın kolu olan Bacıyan-ı Rum, kadın ve erkek ayrımı yapmaksızın toplumun eğitimi için çalışmalar yapmışlardır. Hem kültürel hem de mesleki olarak çeşitli çalışmalar yürütülürken bir yandan da büyük bir titizlik ile ahlaki değerler de korunmuştur.

Bacılar teşkilatında, kültürel ve dini faaliyetler ciddi ve disiplinli bir yöntem içerisinde sürdürülmüştür. Bu açıdan bu teşkilat bir tür tarikat olarak da değerlendirilebilir. Fuad Köprülü de Bacıyan-ı Rum'un bir kadın tarikatı olabileceğini dile getirmiştir. Bacı teşkilatına mensup olan genç kızların ya da hanımların zaman zaman sohbet ve zikir meclislerinde de buldukları bilinmektedir. Kadın ve erkeklerin bu tür meclislerde bir arada olması eskiden beri süregelen bir gelenektir.

Bacıyan-ı Rum teşkilatı, kadının yüceltilmesini ve topluma kazandırılmasını sağlarken, tarih boyunca kadınların maruz kaldığı tüm olumsuz durumlara da adeta bir set çekmiştir.

KAYNAKÇA

BAYRAM, Mikail, "Bacıyan-ı Rum (Anadolu Bacıları) ve Fatma Bacı", Türkler, C.6, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara

ERGIN, Muharrem, Dede Korkut Kitabı, Boğaziçi Yayınları, İstanbul, 2004

GÖKALP, Ziya Türkcülüğün Esasları, haz. M. Kaplan, MEB Yay.

”

Bacıyan-ı Rum teşkilatı, kadının yüceltilmesini ve topluma kazandırılmasını sağlarken, tarih boyunca kadınların maruz kaldığı tüm olumsuz durumlara da adeta bir set çekmiştir.

GEVHER NESİBE SULTAN VE ŞİFAHANESİ

Anadolu Selçuklu sultanlarından II. Kılıçarslan'ın tek kızı olan Gevher Nesibe Sultan'ın doğum yılı ile ilgili bilgi bulunmamaktadır. Kendisi, bu dönemde Alaiyye (Alanya) fatihi olan I. Alaeddin Keykubat'ın halası ve I. Gıyaseddin Keyhüsrev'in de ablasıdır. Kaşları ve gözleri kapkara tasvir edilen Gevher Nesibe Sultan, ak yüzlü ve sarayda baş tacı edilen bir kadın olarak anlatılmaktadır.¹

”

Kaşları ve gözleri kapkara tasvir edilen Gevher Nesibe Sultan, ak yüzlü ve sarayda baş tacı edilen bir kadın olarak anlatılmaktadır

Ölüm sebebi olarak ince hastalık gösterilmektedir. Hayatı hakkındaki bilgiler halk arasında anlatılmak suretiyle günümüze dek ulaşmıştır. Gevher Nesibe Sultan'ın hayatı ile ilgili farklı rivayetler söz konusudur. Bu rivayetlerin ilkinde göre; Gevher Nesibe Sultan saraydaki baş sipahiye âşık olur ve onunla dünya evine girmek ister. Ancak bu evliliğe o dönemde Anadolu Selçuklu Devleti'nin sultanı olan I. Gıyaseddin Keyhüsrev razı olmaz ve saray baş sipahisini huzura çağırarak kendisini savaşa göndermek istediğini belirtir. Eğer baş sipahi savaştan sağ salim döner ise,

çok kıymetli kız kardeşini vereceğini ifade eder. Bu haber kulağına gidince Gevher Nesibe Sultan çok üzülür ve hastalanır. Hastalığı ağırlaşır ve kısa süre sonra Gevher Nesibe Sultan yataklara düşer. Ölüm döşeğinde iken I. Gıyaseddin Keyhüsrev yanına gelerek kendisini affetmesini ister ve son arzusunu sorar. Gevher Nesibe Sultan ise buna karşılık;

“Ben devasız bir derde düştüm, kurtulmama imkân yok. Hiçbir hekim derdime çare bulamadı, ben artık ahiret yolcusuyum. Son isteğim benim mal varlığımla benim adıma bir dârü’ş-şifa yaptır. Bu dârü’ş-şifada bir yandan dertlilere şifa verilirken bir yandan da devası olmayan dertlere hem kılıç yarasına, hem de gönül yarasına şifa aransın. Bu dârü’ş-şifada ünlü hekimler ve cerrahlar yetişsin. Burada hiç kimseden bir kuruş para alınmasın. Burası benim adıma bir vakıf olsun”

dedikten sonra dünyasını değiştirir.

I. Gıyaseddin Keyhüsrev, kız kardeşinin son arzusunu yerine getirebilmek adına kendisi de bir miktar maddi destek sağlar ve 1206 (602) yılında arzu edilen külliye hizmete açılır. Kurulan şifahiyede tedavi gören hiç kimseden ücret talep edilmez çünkü Gevher Nesibe Sultan'ın vasiyeti bu yöndedir.²

Bir başka rivayete göre ise, cepheden gelen yaralı sayısı bir hayli artmıştır. Saray koridorları hastalarla dolup taşar. Gazilerin birçoğu hekim muayenesi dahi olmadan şehit düşer ve üzerindeki kıyafetlerle defnedilirler. Gevher Nesibe Sultan bu duruma şahit olunca sabahlara dek gözüne uyku girmez, üzülür, kahrolur. Rivayete göre sultan saray koridorlarında; "Neden derde deva hekimlerimiz yok, bin derde deva bulan tabiplerimiz nerede?" diye bağırarak kendini hırpalar. Bununla da yetinmez, ağabeyi I. Gıyaseddin Keyhüsrev'in huzuruna çıkarak var olan bütün takı ve kıymetli mücevheratını abisinin ayaklarının önüne bırakır ve saraydaki mevcut durumdan sesi titreyip gözleri dolarak bahseder. Ardından bir şifahane yaptırmak istediğini dile getirir.

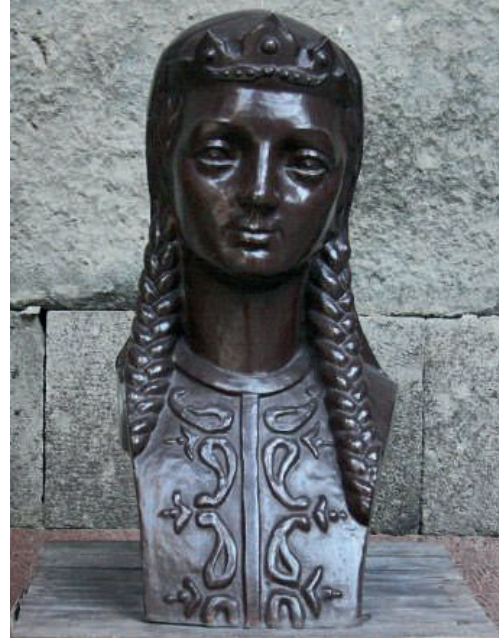
Gıyaseddin Keyhüsrev bu tutum karşısında oldukça duygulanır ve Nesibe Sultan'ın mücevherlerinin üzerine binlerce altın ekler, Anadolu'da bugüne dek yapılmış en kapsamlı şifahanenin yapılması emrini verir. Şifahane iki yıl gibi bir sürede tamamlanır ve 1206 (602) yılında hizmete açılır. Darüşşifanın taçkapısında kuruluş tarihi olarak 602 yazmaktadır. Bu şifahanede Müslüman – Gayrimüslim ayrımı yapılmaz, tedavi gören hastalardan ücret talep edilmez. 3

Gevher Nesibe Türbesi ise Gıyasiye Medresesi'nde yer almaktadır. Şifahane dururken Gevher Nesibe Sultan'ın neden medreseye defnedildiği sorusu ise yanıtız kalmıştır. Konu ile ilgili olarak Abdulah Kuran'ın yaptığı açıklama şu şekildedir:

"Bu sorunun cevabı iki şekilde olabilir: ya Şifâiye aslında türbenin bulunduğu bina idi ve kitabe sonradan bu binanın portalinden sökülüp bugün Şifâiye olarak tanınan binanın porteline konmuştur; ya da her iki bina aynı kimse tarafından yaptırılmıştır ve bâniyesinin türbesi külliyenin uygun bir yerine oturtulmuştur. Biz bu iki ihtimalden ikincisinin doğru olduğu kanısında bulunuyor ve Çifte Medrese'nin tamamının Gevher Nesibe Hatun'un vasiyeti üzerine yaptırıldığını ve türbede de bu sultanın yattığını sanıyoruz."⁴

Medrese ve şifahane binasının bitişik olduğu, bu nedenle halk arasında bu yapıya "Çifte Medrese" dendiği düşünülmektedir. Kuruluş ile ilgili vakfiye günümüze ulaşmamış olsa da, 1500 – 1584 yılları arasında tutulan Kayseri evkaf ve tahrir defterlerin

de, vakfedilen emlak ve burada görevli çalışanlar ile ilgili bilgilere yer verilmektedir.

Bahsi geçen tıp kurumunda, 13. yüzyıl boyunca teorik olarak Gıyasiyye'de, pratik olarak ise Şifaiyye'de eğitim verilmiştir. Bu bölgede yapılan kazılarda ortaya çıkarılan buluntular ışığında, binaların tabandan ısıtma sistemi kullanılarak ısıtıldığı düşünülmektedir. Revaklara açılan küçük boyutlu odalarda öğrencilerin kaldığı ve derslerin de yaz aylarında büyük eyvanda işlendiği düşünülmektedir. Ayrıca bu eyvanlarda büyük olasılıkla hasta muayeneleri de gerçekleştirilmiştir. Burada çalışan hekimler arasında ise kaynaklarda belirtildiğine göre şu kişiler yer almaktadır; Abdülatif el-Bağdâdî, Ebû Bekir b. Yûsuf Re'sûl'aynî, Ebûbekir Sadreddin Konevî, Rıdvân b. Ali, İnâyetullah (Kayseri müftüsü), Kutbüddin-i Şîrâzî, Şücâüddin Ali b. Ebû Tâhir, Seyyid Samed Efendi, İbrâhim Gazanfer, Ebû Sâlim b. Kurebâ, Ekmeleddin en-Nahcuvânî, Müderris Pamukhâfîzoğlu, Ali Sivâsî, Yeniçeri Ağası Fahri Paşa, Âlim Efendi, Deli Müderris, Ali Nesâî Efendi, Emin Müjdecî. Bunlar arasında yer alan Abdülatif el-Bağdâdî'nin (ö.1231) çok yönlü ve oldukça bilgili bir âlim ve filozof olduğu da bilinmektedir.

Adı geçen hocaların verdikleri dersler ise felsefe, Farsça ve Arapça, din ilimleri, fizyoloji ve anatomidir. Dönemin en önemli ve ünlü tıp eserleri ve eski Roma-Yunan kaynakları Galen ve Hipokrat tarafından Arapça 'ya tercüme edilmiş ve bu eserler için reddiyeler oluşturulmuştur.

Aydınlık ve bol ışık alan hücrelerde akıl hastalarının ağırlandığı, müzik ve kuş sesleri ile tedavi uygulandığı bilinmektedir. Selçuklular döneminde müzikle tedavinin ilk olarak bu şifahane başlandı da bilinmektedir. Kapı altlıklarından, yapılan kazılar sonucunda su künkleri çıkarılmış, hamamda kullanılan sıcak suların ısınmak için de kullanıldığı da böylelikle ortaya çıkarılmıştır.⁵

Gevher Nesibe Sultan Şifahanesi külliyesi Osmanlı Devleti döneminde birçok defa restorasyon geçirmiştir. Külliye bilinen ilk onarım, 1669 yılında gerçekleşmiştir. 1942 yılında Maarif Vekâleti Müzeler ve Antikiteleler Müdürlüğü tarafından şifâiyenin taçkapısı tamir edilmiş, 1956 itibariye de büyük tamir gerçekleşmiştir. 1980 yılı itibariyle de Erciyes Üniversitesi'nin adımı ile ve farklı yerel kuruluşların da katkıları ile bina yeniden restore edilmiş, su ve elektrik tesisatları da eklenerek Tıp Tarihi Müzesi adıyla hizmete açılmıştır. ⁶

Tipki bir abideye benzeyen taçkapı üzerinde geometrik süslemeler ve sivri kemerli kuşak dikkat çekmektedir. Geometrik desenlerin tam ortasına dikdörtgen şeklinde bir taş oyularak buraya sekiz (8) biçiminde tıbbın temsili olan iki karşılıklı yılan figürü ve ikisi arasına da bir çarkifeklek figürü konmuştur. Gevher Nesibe Sultan'ın külliyesine güneş vurduğunda, külliye Nesibe Sultan'ın silueti belirir ve bu resmin tasvir resimlerle birebir örtüştüğü ifade edilir. ,

KAYNAKLAR

Çetin, Birgül, "Gevher Nesibe Sultan: Aşk ve Şifa", <http://www.turizmhaberleri.com/koseyazisi.asp?ID=1745> (E.T. 23.01.2019).

Gündüz, Fehmi, "Kayseri Gevher Nesibe Dârü's-şifası ve Tıp Medresesi", Şehir, s. 8-10.

Köker, Ahmet Hulusi, "Kayseri Gevher Nesibe Şifahanesi", DİA, 1996, C. 14, ss. 39-42.

Kuran, Abdullah, Anadolu Medreseleri, O.D.T.Ü. Mimarlık Fakültesi Yayınları, 1969, Ankara

TC Erciyes Üniv.Tıp Tarihi Müzesi Yayınları <http://www.kulturvarliklari.gov.tr/TR-44037/kayseri-erciyes-universitesi-gevher-nesibe-tip-tarihi-m.html> (E.T. 23.01.2019).

¹ Birgül Çetin, "Gevher Nesibe Sultan: Aşk ve Şifa", <http://www.turizmhaberleri.com/koseyazisi.asp?ID=1745> (E.T. 23.01.2019).

² Fehmi Gündüz, "Kayseri Gevher Nesibe Dârü's-şifası ve Tıp Medresesi", Şehir, s. 8-10

³ Gündüz, aynı eser, s. 10

⁴ Kuran, A. (1969), Anadolu Medreseleri, Ankara: O.D.T.Ü. Mimarlık Fakültesi Yayınları; Mehmet Kutlu, Kayseri Çifte Medrese'de Gevher Nesibe Darüşşifası'nın Konumu Üzerine Bir Değerlendirme, STD, XXVI, 2 Ekim 2017, 363-377.

⁵ Gündüz, aynı eser, s. 10

⁶ TC Erciyes Üniv.Tıp Tarihi Müzesi Yayınları <http://www.kulturvarliklari.gov.tr/TR-44037/kayseri-erciyes-universitesi-gevher-nesibe-tip-tarihi-m.html> (E.T. 23.01.2019).

TÜRK KÜLTÜRÜNDE KADININ RENKLERİ

”

Renk konusu evrenin yaratılışı ile birlikte tüm insanlığın ilgi alanı içerisinde olmuştur. İnsanlık ister fiziksel, ister psikolojik anlamda olsun renk kavramını sürekli olarak işlemiş; ilkel ya da gelişmiş olsular, kültürlerinin her alanında kullanmışlardır.

Medeniyetlerin inşasında insanlık aleminin, yaratılışın başlangıcından günümüze gelinceye değin; açlık, barınma, giyinme, korunma ihtiyaçlarını karşılamak ve sonrasında da, gerek bireysel gerek toplumsal anlamda dış ve iç donanımlarını gerçekleştirme arzuları için büyük mücadeleler vermişlerdir. Bu meraklı ve istekli mücadelelerinde korkunun, endişenin, saygının, hükmetme, var olma ve şükretme duygularının etken özellikler olduğunu yapılan alan çalışmalarında görmek pek de zor değildir. Dilden dine; savaşlardan sanata sosyal ve iktisadi hayatın her aşamasında insanoğlunun uygulayageldiği ve giderek sistemleştirdiği, belki de birçoğunun tarihin karanlık dönemlerinde yitip gittiği çok zengin bir kültürel yapıya sahip olduğu bir gerçektir.

Kültür'ü genel anlamda insanoğlunun duyu ve düşünce membaından yaşadıkları zamana, dünyaya ettikleri ruhi ve fiziksel ihtiyaçlarının tamamı olarak tanımlayacak olursak; bilinenlerin aksine bilinmeyen, yorumlanamayan yönlerinin çok daha fazla ve zengin bir miras olarak açık ya da kapalı olarak araştırılmayı beklediğini söylemek gerekir. Bu zenginlik evreni dolduran tüm insanlık âlemi için geçerlidir. Bu kültürel zenginliğin içerisinde hiç şüphesiz ilk günden bu güne

insan psikolojisinin ortaya çıkardığı ve özellikle inanç temelli dışavurumlar, söylemler ve davranışlar en meraklı konulardandır. Gizemlerin, mistik bağlantıların ve sadece kendi tabiatı içerisinde ve kendi ölçütleri ile algılanabilecek ezoterik durumların, geçmişle geleceğin sağlıklı bir biçimde bağlantılaşması adına aydınlatılması gerekliliği her geçen gün daha da önem arz etmektedir.

Aslında geniş ve derin bir araştırmayı ve sistemli bir çalışmayı gerektiren bu mistik alanın temelinde yatan evren algısının ortaya çıkarılarak, bu algı üzerinden etkilenmelerin ve sonuçlarının kültür dünyasına yansımalarını anlayıp anlatabilmek hiçte kolay bir mesele değildir. Hele geçmişten günümüze insanlığın medenileşme sürecini her yönüyle ortaya koyabilmek çok zordur. Her bilim dalı kendi kuram ve metotları dahilinde bu meseleleri araştırmakta her geçen gün yeni bilgilere ulaşmaktadır.

Bu yazımız, daha çok "Türk Kültür Sahası" içerisinde var olan ve geçmişten günümüze etkilerini az da olsa sürdüren, güçlü, köklü ve kutsal bir niteliğe sahip olan renkler ve özellikle 'dişi', 'kız' ve 'kadın' eksenli, Türklerde renk tercihleri ve renk yapılışına üzerine kurgulanmıştır.

Bu kurgunun yapılanmasında yıllardır yapılan bilimsel çalışmalar dikkate alınmıştır. Alanla ilgili pek çok bilim insanı Türkolog incelenmiş, saha araştırması yapmış kişilerin makaleleri taranmıştır. Bu yazıda bilimsel bir dil ve metot kullanmaktan daha ziyade konunun çok daha rahat kavranması adına bir deneme kaleme alınmasının daha uygun olacağı düşünülmüştür.

Renk konusu evrenin yaratılışı ile birlikte tüm insanlığın ilgi alanı içerisinde olmuştur. İnsanlık ister fiziksel, ister psikolojik anlamda olsun renk kavramını sürekli olarak işlemiş; ilkel ya da gelişmiş olsunlar, kültürlerinin her alanında kullanmışlardır. Renklerin pagan dönemlerden itibaren dinlerin ilgi alanı içerisinde olması, onların ruh üzerindeki tesirlerinin kuvvetinden ve yaşam kaynakları ile olan enerji kaynaklarının görünümünden olsa gerektir.

Türk dünyasına ait kadın imgesinin biçimlerle, renkler ve sözlerle temsil edilmesi durumu çok köklü ve zengin bir kültürdür. Renklerle ilgili bu sembolik durumun bilgi kaynaklarını şu şekilde sıralayabiliriz: Türklerin evren hakkındaki kozmogonik düşünceleri, Türk mitolojisi, efsaneler, destanlar, hikâyeler, masallar, ağıtlar, ninniler, deyimler, Ata Sözlüğü, Orhun-Yenisey Abidesi, Uygur Abideleri, Divan-ı Lügat'it Türk, Kutadgu Bilig, Dede Korkut Oğuznameleri, Türk Divan Edebiyatı eserleri, Geleneksel Türk Sanatları'nın her bir dalı, dağa, taş, halıya, hayvana ve mimari yapılara, vücutlara kazınan, işlenen, dokunan tamga ve damgalar, Çin Kraliyet Günlükleri, Uzak Doğu Seyahatnameleri, Türkologların çalışmaları ve arkeologların kazı çalışmalarından çıkan belgeler, ilk akla gelenlerdir.

Tabiatın yaratılmasında ve sonrasında mevsimsel dönüşümlerde, onun renklerle betimlenmesi, renklerle kendisini giydirmesi insanlık âleminin ve özellikle de Türklerin düşünce sistemlerinde geniş bir yer tutmaktadır. Hiç şüphesiz yeryüzünde büyük medeniyetlere imza atmış hiçbir millet, Türkler kadar renkleri hayatlarının her aşamasında bu denli zengin, güçlü ve anlamlı kullanmamışlardır. Türklerin renklere olan sevdası, daha evrenin yaratılması esnasında başlar. Evrenin yaratılması ve türeyiş ile ilgili söylencelerinde bu etkileri görmek mümkündür. Aydınlık ve karanlık prensibinin tüm evrenbilim teorilerinde, farklı mitolojilerde işlenmiş olması gerçeğini de dışlamadan, konuyu Türkler kadar etkili ve fonksiyonel bir şekilde ifade edip, kullanan bir milletin de olmadığını bilimsel çalışmalardan, arkeolojik ve antropolojik çalışmalardan bulup çıkarmak hiç de zor değil.

Göstergebilim, fenomenoloji ya da ezoterizm veyahut okültizm ile ilgilenenler renk konusunun

gizemi hakkında pek çok sembolik açıklamaların olduğunu söyleyeceklerdir. İletişimciler bu konuda pistogram, petroglif gibi ilkel dönemlerin iletişim şekillerinden bahsederken renkleri de bu listeye yazacaklardır. Özellikle son zamanların ilginin arttığı gizemler dünyasında sembol ve simge çözümcüler renklerin gizemli, mistik yönlerine çok yoğun bir biçimde yönelmişlerdir.

Kişisel anlamda duyguların ifadesi; toplumsal, kurumsal ya da gruplar olarak aidiyetlerin renklerle ifade edilmesi neredeyse insanlık tarihi kadar eskidir. Türkler de kadim dönemlerden beridir renkleri kutsal bir yönelişin, evrensel bir oluşumun ifade edilmesinde, her türlü duygu ve düşüncelerini onunla dile getirmede sayısız örneklerle kullanmışlardır.

Türkler dünyayı kare ve dişil olarak ifade ederler. Bu yaklaşımlarının kültürel hayatlarında da tasarım güçlerine temel teşkil ettiği aşikârdır. Göğün ise eril bir yapı içerisinde mistik ve kozmik bir örtüyle kaplandığını söyleyebiliriz. Bu örtünün sadece biçimleri değil, aynı zamanda renklerin de yaratılışı ve türeyişteki gizemli özelliklerini örttüğü açıktır.

Kozmogonik yapılanmada evrenin dikey bir algıyla ifade edilmesi, eril düşüncenin her yönüyle hayata geçirilmesi demektir. Bu dikey algı içerisinde dişil özellikleriyle karşımıza çıkan orta dünya yani acun-yer su, insanoğlunun tüm kültürel faaliyetlerini sergilediği yerdir. Hem kendisi doğmuştur hem de doğurmaktadır. Yağız, kahverengi, yeşil ve sarı renklerle sembolleştirilen orta dünya, hem göğün hem yukarının hem de aşağıının etkisi altındadır. Dişi almadan hiçbir şeyi geri vermez, edildir. Bu tabi yapı içerisinde renklerin de dişil ve eril özelliklerinin olduğunu ifade etmek istiyorum. Eliade'nin taşlarla ilgili dişil ve eril tespitleri bu konuda bize yorum yapma, düşünme gücü vermiştir. Bu konu hakkında ayrı bir çalışma yapmaktayız. Her şeyin zıttı ile var olduğu bir dünyada renklerin de böyle bir zıtlık içerisinde var olması garip olmamalıdır.

Eylül ayında açmış olduğumuz resim sergimizde "Türkler renklerin efendisidir", diye bir cümle kurmuştuk. Arkası sağlam ve pek dolu bir cümledir bu. Kutsallarımız inancımızın, ruhi gücümüzün dinçliğidir. Bu dinçliğin daima yüksek tutulması Türk insanı için hayati bir öneme sahiptir. Ruhi yükselişin eski dönemlerden beri sözle, sesle, müzikle, biçimle, renkle, bir takım imge ve sembollerle sağlanıyor olması tamamen Türklerin gök ile olan mistik

”

Tabiatın ilkbaharla birlikte bir renk deryasına dönüştüğü mevsimsel döngüler, Türk insanı için bir şölen, yeniden doğuş, bir şenlik zamanı gibidir. Tıpkı çocuğunu doğuran ana gibi doğa bağrından taze, rengârenk yavrularını doğurur. Türkler eskiden beri "Tabiat Ana" deyimini kullanırlar.

ve felsefi münasebetlerinin bir sonucudur. Çiçek açan, meyve veren ağaçların, yine bağrından çağlayanlar akıtan dağların her mevsimsel döngülerde rengârenk donlara girmesi, gökyüzünde ulu bir yay gibi yedi renge bürünmüş gök kuşağının yağmurlardan sonra çıkması Türk insanına daima bir heyecan, bir mutluluk kaynağı olmuştur. Özellikle kızların halı kilim dokurken bu tabii düzenin dilini çözerek, tasarımlarında işlemesi, ufuktan göğe doğru yükselen güneş kızılığının göğe ağması, doğum ile ölümün en kudretli sembolü olan bu kızıl rengin seçilmesinde büyük bir öneme sahiptir.

Tüm renkleri ve tonlarının kaynağının güneş olduğunu düşünürsek, güneşin yani aydınlığın, ışığın; kızılığın, sarının, insana ve doğaya hayat veren bir zindelik kaynağı olduğunu da anlarız. Kaynağı güneş olan tüm renklerin anası da beyazdır. Bu anlamıyla beyaz kadını simgeleyen bir renk olarak da karşımıza çıkar. Gece ve gündüz kavramlarından yola çıkarak ak-kara, iyi-kötü, dişi-eril gibi zıtlıkların birbirlerini tamamlayan unsurlar olduğu söylemek mümkündür. Türk dünyasının her metrekaresinde doğa-insan, insan-inanç ve insan-kozmogoni, mitoloji ve destan ilişkilerini görmek mümkündür.

Renkleri görünür kılanın güneş ışığı olduğunu daha öncesinde ifade etmiştim. Güneşin hayat veren, zindelik veren, aydınlatan, büyüten, ısıtan özelliklerinin tamamı ona olan saygıyı artıran ve daimi kılan unsurlardır. Tüm bu unsurların etkisi ile onun, tüm dünya milletlerinde olduğu gibi Türk milleti tarafından da kutsandığı bilinmektedir. Yalnız çok daha teferruatlı, çok daha ritüellerle bezenmiş bir ışık, bir gün kültü Türklerde daha zengindir. Mevsimler dönüşümlerin ve meteorolojik değişimlerin ana kaynağı olan güneş ve ay kültü tüm varlığını orta dünyada semboller olarak da göstermektedir. Ayrıca tabiatın mevsimsel döngülerde renklere bürünmesi de bir takım ritüellerin uygulanması için yeterli bir sebeptir. Bu durumlar insanların kıyafetlerinde renk, müziklerinde ritim, hareketlerinde coşku ve romantizm olarak karşımıza çıkmaktadır.

Eski Türk inançlarında ağ, ak renk Tanrı ile bağdaştırılırdı. Daha sonraları gök renk ile simgeleştirildiği bilinmektedir. Költegin Abidesi'nin ilk cümlesinde "Yukarıda mavi gök, aşağıda konur toprak yaratıldığında ikisi arasında kişiöğlü yaratılmıştır." denmektedir. Költegin Abidesi'nde renkle ilgili pek çok bilgiye rastlamak mümkündür. Renklerin erkek ve kadınlara yakıştırılması konusu heterojen bir meseledir. Renklerin hemen hemen hepsinin bir düaliteli hali vardır. Bir rengin

olumlu ya da olumsuz anlamlarıyla kullanıldığı pek çok durum vardır. Bu durum özellikle kırmızı, kara ve sarı renklerde daha çok öne çıkmaktadır. Ak/ağ eski Türkçede ürung renginin Türk mitolojik sisteminde Ak Ene/Ak ana olarak karşımıza çıkması kadına verilen değer en önemli göstergelerindedir.

Tabiatın ilkbaharla birlikte bir renk deryasına dönüştüğü mevsimsel döngüler, Türk insanı için bir şölen, yeniden doğuş, bir şenlik zamanı gibidir. Tıpkı çocuğunu doğuran ana gibi doğa bağrından taze, rengârenk yavrularını doğurur. Türkler eskiden beri "Tabiat Ana" deyimini kullanırlar. Onlar için tabiat her şeyiyle bir hayat kaynağıdır. Türk insanının kadim dönemlerde renk tercihlerinde tabiat ve tabiatteki değişimlerin önemli bir rolü vardır. Parlak, ışıltılı açık renkler göksel değer içerir. Kutsaldır; kullanırken zikrederken hep bu kutsallığın yansıdığı olgunluklar, tecrübeler, yaşanmışlıklar, bilgelikler, alkışlar duyarsınız, görürsünüz. Gökyüzü gökkuşağı ile Türk insanını selamladığında yaşanan coşku daima muhteşem olmuştur. Türk dünyasının her köşesinde bu coşku yaşanırken Türkmenistan'da daha bir heyecan ile dışa vurulur. Erkekli kızılı çocuklar gökkuşağından kendilerine renkler seçme yarışına girerler. Hele kızların kendi içlerinde yarışmaları dillere destandır. Bakarlar ki onu paylaşmak mümkün değil, o halde hep beraber sahip çıkalım "Bari belimize kuşak olsun" diyerek ona "Gök kuşağı" ismini vermişlerdir. Gerçekten de Türk milli giyimlerine baktığımızda, bütün Türk dünyasında özellikle Türkmen ve Yörük kadın kıyafetlerinde bellerdeki renkli kuşakları görmek mümkündür.

Güneşin Türkler için kutsallığından söz etmiştik, bu inanç dahilinde güneşin doğuşu ve batışı esnasında oluşan kızılık, allık büyük bir saygıyla karşılanmış ve göksel bir değer olarak kültürel alanda kullanılmıştır. Ayrıca baharın gelmesi ile birlikte ortaya çıkan renk deryası içinde en fazla göze batan ve kızlar tarafından tercih edilen renk kırmızı, yeşil, sarı ve ak renlerdir.

Kırmızı, Türk kültüründe kızlara atfedilen renklerin başında gelir. Kazaklarda 'Kızın gözü kırmızıda' diye bir söz vardır. Benzeri sözler, Türk dünyasının pek çok yerinde ve Anadolu'da da kullanılmaktadır. Dede Korkut hikâyelerinde, Bayındır Han yaptığı bir toyda ak, kızıl ve kara olan üç faklı renkte otağ kurdurtmuş, "Oğlu olanı ak otağa, kıızı olanı kırmızı otağa ve çocuğu olmayanı da kara otağa konuk edin" demiştir. Kırmızı düaliteli yani zıt anlamlar taşıyan renklerden birisidir. Fiziki anlamının dışında mistik, psikolojik, mitolojik ve kozmogonik zenginliği olan hem doğumun hem ölümün, doğurganlığın, hâkimiyetin, şiddetin,

”

Eski Türk inançlarında ağ, ak renk Tanrı ile bağdaştırılırdı. Daha sonraları gök renk ile simgeleştirildiği bilinmektedir. Költegin Abidesi'nin ilk cümlesinde "Yukarıda mavi gök, aşağıda konur toprak yaratıldığında ikisi arasında kişiöğlü yaratılmıştır." denmektedir. Költegin Abidesi'nde renkle ilgili pek çok bilgiye rastlamak mümkündür. Renklerin erkek ve kadınlara yakıştırılması konusu heterojen bir meseledir.

”

Kızların güzellikleri ifade edilirken ak, al, kırmızı renklerin bir güzelleme sıfatı olarak kullanıldığını bilmekteyiz. Ak gerdan, ak boyun, al yanak, kırmızı dudak gibi. Kazak kadınları kocaları öldüğünde siyah elbise giyerlerdi, kızı öldüyse beyaz elbise giyerler ve kırmızı börk takarlardı.

şehvetin ve bir ateş rengi olarak da kötü ruhların rengi olarak bilinir. Eski dönemlerde Türklerde kırmızı kelimesinin yerine kızıl, ala, altın gibi kelimelerin kullanılıyor olması, bu renklerin ton değerlerinin farklılığından kaynaklandığı düşüncesini zihnimize uyandırmaktadır. Zira ala kelimesi bilinen kırmızıdan daha açık soluk, turuncuya kaçan bir renk olarak birçok kaynaktan ifade edilmektedir. Ve bu renk Türkler'in kutsal renklerinden. Dokuz tuğun rengidir. Türk dünyasında kızların üzerlerinde taşıdığı renk kırmızıdır. Özellikle Türkmenistan'da kızlar kırmızıyı, yeşili ve koyu kırmızıyı tercih ederler. Halı ve diğer yaygılarında da kırmızı rengi başat olarak kullanırlar. Kişioğlunun doğarken de ölürken de bulandığı renk kırmızıdır. Ayrıca kırmızı çocuğa yüklü ya da lohusa kadınların, yeni doğmuş bebeklerin "albastı" gibi kötü ruhlarla karşı korunmasında kullanılan koruyucu renklerden. Bu renk sadece kadınları değil, mistik gücünden dolayı da hakanları korumak amaçlı, Kamların toprakla Hakanların ayakları altına serdikleri koruyucu kırmızı renkli bir halının da rengidir. Bu ritüel, binlerce yıllık uygulamalarla, Batıya, Türkler aracılığıyla 'Protokol Halısı' olarak geçmiştir. Kırmızı aynı zamanda Türklerde 'Devlet' demektir.

Ondan dolayı tahtlara serilen dokumanın rengidir. Şenliklerde Hakanların tahtlarında kırmızı halı üzerinde otururken, yere serilen kırmızı halı üzerinde ise sadece kadınlar oturabilmektedir. Al uğurlu bir renk olarak bilinir ve Hakanların rengidir. Kızların baharın gelmesiyle birlikte kırmızı, yeşil ve sarı renklerde kıyafetler giymesini tabiatın baharla birlikte yeniden doğmasını kutlamak, baharı karşılamak amaçlı giyildiğini, Türkler üzerine yapılan çalışmalardan anlıyoruz.

Kadim Türk kültüründe kızların duygularına ve medeni durumlarına göre kıyafetlerinden takılarına, yazmalarından dokumalara varıncaya kadar tercih ettikleri renkler dahi, Türklerin renklerin efendisi olduğunun bir kanıtıdır. Eskiden Kazaklarda evlenmeyen kızların üzerlerinde kırmızı takılar taşıdıkları ya da kırmızı yemeni taktıkları aktarılmaktadır. Bu durumun sadece arzu ve istek olmadığı yaş durumunun da belirtilmesinde bir simge değer olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır. Kırmızı rengin Türklerde düğün, gerdek rengidir. Kızlar için mutluluğu, ergenliği ve ağırbaşlılığı sembolize eder.

Dede Korkut'a göre evlenecek kız ve erkek kırmızı kaftan giyerler. Gerdek Otağı'nın rengi de kırmızıdır. Diğer günlerde de kızların kırmızı elbise giymesi onlar için hizmet etmenin ve ağırbaşlılığın bir alameti olarak görülür. Düğünlerde geline ak renkli başörtüsü giydirilirdi.

Buradaki aklık evlilikteki iyi niyeti, saflığı anlatırken yeni kurulacak yuvanın iyi ve temiz temennilerle bir nevi görsel duasını sembolize etmektedir. Gelinlerin giydikleri gelinliğin ak olmasının sebebi evliliğin kutsal bir ritüel olmasından kaynaklı bir durum olması ihtimalini kuvvetlendirmektedir. Burada aklık temizlik, arılık, saflık ve kutluluk anlamları içerir.

Baharla birlikte allı yeşilli ve sarılı kıyafetlerle kısacık sürececek bahar mevsimini; coşkuyu, yeniden doğumu, tazeliği ve zindeliği daha da uzatmaya çalışırlar. Kızların yeşil elbise giymesini eskilerde biraz naz, cilve ve yaranma rengi olarak geçiren yazılar da vardır. Yeşil eski Türklerde yeşil olarak da telaffuz edilirdi. Göğermek ile yeşermenin, yaş alma ve büyüme ile eş anlamlı olduğunu ifade eden araştırmalar da vardır. Taze, körpe anlamında yeşilin algılandığı, büyüme çağında olan varlıklar için kullanıldığını da nakleden çalışmalar mevcuttur. Yeşilin gök rengi le birlikte anıldığı durumlar çoktur. Yer-Su kültürünü sembolize eden bir fenomen olarak da karşımıza çıkmaktadır. Tabiatın, gençliğin ve hayatın rengidir. Dede Korkut'ta yeşil renk yerine gök kullanılmıştır.

Kızların güzellikleri ifade edilirken ak, al, kırmızı renklerin bir güzelleme sıfatı olarak kullanıldığını bilmekteyiz. Ak gerdan, ak boyun, al yanak, kırmızı dudak gibi. Kazak kadınları kocaları öldüğünde siyah elbise giyerlerdi, kızı öldüyse beyaz elbise giyerler ve kırmızı börk takarlardı. Eğer oğlu ölmüşse beyaz başörtüsü kullanırlardı. Türk dünyasında gök rengin ölen kocasının ardından bir matem rengi olarak da kadınlar tarafından kullanıldığı bilinmektedir. Yeşilin yeni bir aşkın başlamasına yönelik bir sevdanın dili olduğu hikâyeler de vardır. Kırmızının hasret, arzu ve özlem, ağırbaşlılık ifade eden kullanımının bulunduğu da bilinmektedir.

Kendi niteliğini ve özelliklerini karşı renge geçiren ve bu haliyle kendi anlam dünyasından da gizemlerini aktaran renklere eril renkler demek bilimsel anlamda da mümkündür. Türk kültürü bu haliyle özellikle kozmogonik düşünce temelinde dikey bir yapı ile karşımıza çıkmaktadır. Bütün renkleri doğuran ışık; ak/ağ halleriyle dişil özelliklere de sahiptir. Renklerin birbirleriyle karışımı sonrası ortaya çıkan alacalı, boz, kırık durumlar Türk kültüründe oldukça fazla kullanılır. Ak-boz renklerin kutsallığı Dede Korkut'ta ifade bulmaktadır. Ana ve ara renklerin varlığı saflığın, temizliğin, kutsallığın, doğruluğun; iyiliğin, kötülüğün, güzelliğin, çirkinliğin, kurnazlığın ve hilenin, mertliğin, cesaretin, şiddetin ve hâkimiyetin de ifade edilmesinde görsel bir iletişim aracı olmuştur.

Türk dünyasının hemen hemen her yerinde zamana direnip yaşını başını almış kadın ve erkeklerin ak renkle betimlendiği bilinmektedir. Ak saçlılık ve ak sakallılık kavramlarının kökeni buradan gelir. Fiziki yaşlanmayı işaret ettiği gibi ululuk, bilgelik gibi yüce değerlerinde ak kelimesi ile sembolize edildiği herkesçe bilinmektedir. Burada ak saçlılığın kadınları, ak sakallığın ise erkekleri simgelediğini belirtmek isteriz. Konu saçtan ve sakaldan açılmışken bu isimlerin önüne gök sıfatının yerleştirilmesi olayı çok daha farklı bir mecraya çekmektedir. Bilindiği gibi gök de tıpkı ak gibi Türklerin kutsal renklerinden. Gök başına geldiği ismi kutsallaştırır. Gök Tanrı, Gök Börü, Gök Yeleli At gibi, Gök Saçlı ve Gök Sakallı da vardır. Buradaki isim zamanın yaşlandırdığı bir kişinin veyahut bir olgunluğun ya da bilgeliğin, ululuğun ve yüceliğin çok daha üstünde kutsal bir anlama gönderme yapar.

Türk kültüründe kadın çok önemli bir değerdir ve çok özel bir yerde durur. Kadının hanlarla, hakanlarla neredeyse eş değer bir statüde görüldüğü tek kültürdür Türk kültürü. Onsuz hiçbir hikâye, destan ve efsane yok gibidir. Mitoloji onsuz anlatılmaz. O hem çocuk doğurup onlara bakan, karınlarını doğuran bir ana, hem de eşine yar olan bir eştir. Aynı zamanda da savaşlarda bir alptir. Sosyal hayat içerisinde yapıcı özellik ve nitelikleriyle başat imgelerdendir.

Böylesine bir karakterin Türk kültür dairesi içerisinde renklerle izahı oldukça zor bir konu olmakla birlikte, oldukça da zengin bir konudur.

Onun hem doğumunda hem de ölümünde uygulanan ritüeller biçimden renge özeldir. Onun doğurma özelliği tüm felsefelere metaforik örnekler sunar.

Türk kültürünün kadınına bahsettiği, maddi manevi tüm yaşanmışlıklar güzelliğin, iyiliğin, zarafetin, mertliğin, mutluluğun, hayatı birlikte omuzlamanın getirdiği ve varlık olarak da erkeğinden ayrı olmadığının ötesinde bir şey değildir.

Türk kadını sadece çocuğunu doğuran ve büyüten değil, aynı zamanda onu eğitendir de. Aydınlanma en çok ona yaraşır, en çok onunla gelişir.

Türk soyunun geleceğini şekillendirecek bu ilk öğretmenlere, renklerin ululuğu içerisinde sonsuza dek uçurlar diliyoruz.

Türk kadını güçlü kıldıkça, Türk milleti de güçlü olacaktır. Kırmızının koruyuculuğunda, alın asaletinde, ağın ve göğün kutsallığında esen kalınız!

”

Türk kültüründe kadın çok önemli bir değerdir ve çok özel bir yerde durur. Kadının hanlarla, hakanlarla neredeyse eş değer bir statüde görüldüğü tek kültürdür Türk kültürü. Onsuz hiçbir hikâye, destan ve efsane yok gibidir.

TUNA HATUN

(Hikâye)

Bir tufandı. Feleğin çemberi yerinden oynamıştı. Göğün tavanı delinmiş, yağmur durmaksızın yağıyordu. Ucu bucağı görünmez bozkırda toprak, üzerine yağın rahmeti kana kana içiyor, taşın sular etrafı çamura çeviriyor, bataklığa dönüştürüyordu. Meydanda uzanmış yüzlerce çadır rüzgârın kırbağı altında titriyor, yine de yerlerinden kopmuyordu. Yıldırımlar kulakları sağır edecekmişçesine patlıyor, düştüğü yeri sarsıyor, kısa süren sessizlik anlarında köpeklerin boğuk ulumaları ve atların yanık kişnemeleri duyuluyordu.

Bir akıncı, çadırında yattığı yerden kalkarak, gezinmeye başladı. Yanında yatan zevcesi hatun, onun kalktığını fark edip, yanı başında duran çıraya ve çakmak taşına elini uzattı. Akıncı, çadırın dışarıya açılan keçesinden kafasını uzatmış gökyüzüne bakıyor, rüzgâr yanağına çarpıyor, yağmur yüzünü fiskeliyordu. Arkasından gelen sese kulak kabarttı:

— Yakma. İçim sıkılıyor. Çıkıp at bineceğim.

Hatun ses etmeden yatağına geri yattı. Akıncı gözlerinin alıştığı karanlıkta çabucak sırtlarını giydi, gergedan derisinden yapılmış zırhını üzerine

geçirdi. Börkünü kafasına yerleştirdi. Kemerini ve kılıcını kuşandı. Yayını, yağmurdan bozulmasın diye sadağıyla beraber ipek kumaşa sardı ve çizmesini ayağına giyip, çadırdan çıktı.

Atların bağlı olduğu büyük çadıra ilerleyene kadar sınırlı olmuştur. Etrafına bakındı. Nöbet tutan akıncılar yağın yağmurun altında, ellerinde kargılarıyla sarsılmaz birer kaya gibi etrafı gözlüyordu. Büyük çadıra geldiğinde çadırın girişindeki iki akıncı, onu görünce ellerini yüreklerine götürüp ses etmeden baş eğdiler.

Yıldırım sesinin rahatsız ettiği atların kişnemeleri arasında kendi atına doğru ilerledi. Atı sağ ön ayağını karnına çekmiş, yelesini gözlerine düşürmüş, ayakta, sakince uyuyordu. Efendisinin yaklaştığını anlayınca irkildi. Başını sağa sola sallayarak ayıldı. Akıncı koşum takımını atının sırtına yerleştirdi. Yesin diye bir avuç arpa verdi, onu çadırın dışına çekti. Akıncıların kendisine hayranlıkla bakan gözlerinin önünde atına atladı ve çamurlu toprağa bakmaksızın dörtnala aldı, yatırdı.

Türk akıncılarının kâfire aman vermediği bu bölgede bulunan Silistire Sancağı'nın, Boğdan'ın

hudut sınırında yer alan uç karakolunda, yağın yağmura aldrış etmeksizin dörtnala at koşturan bu yiğit, kahramanlıklarıyla nam salmış akıncı beyi Malkoçoğlu Murad Bey'den başkası değildi.

Malkoçoğlu Murad Bey; bütün Frenk âlemine korku salmış, Osmanlı beylerinin ve hatta vezirlerinin dahi çekindiği Malkoçoğlu Bali Bey'in kardeşıydı. Ağabeyi gibi Murad Bey de yaman bir akıncıydı. Eli kılıç tuttuğu, yay gerdiği günden bu yana düşman üzerine yapılan akınlara katılmış, baskınlar vermiş, nice din-ü devlet düşmanını tatlı canından ayırmış, düşman generallerinin kellelerini mızrağına takarak Hakan'a sunmuştu. İri yapılı, geniş omuzlu ve uzun boyluydu. Uzatıp, omzuna düşürdüğü saçları, sarkık bıyıkları vardı. Ela gözleri avını yırtacak bir kurt gibi bakardı. Kılıç yaralarıyla çentilmiş, sert çizgili bir yüze sahipti. Vücudu kırka yakın kılıç, kargı, ok yarası almıştı. Az konuşur, az yer, az uyur, derin düşünür, hızlı hareket ederdi. Bali Bey, Osmanlı'nın yüce Hakan'ı Bayezid Han tarafından İstanbul'a çağırıldığından bu yana, onun görevini kendi üstlenmiş, vazifelerini aksatmadan yerine getiriyordu.

Bayezid Han'ın oğulları Şehzade Ahmet ile Şehzade Selim arasındaki çekişmeler devam ediyordu. Bütün akıncılar, sipahiler hatta devşirmeler arasında dahi bir kardeş kavgası sözü ediliyordu. Bayezid Han bu gidişe dur demek için Malkoçoğlu Bali Bey'i yanına çağırılmış, onu küçük şehzadesi Selim'e öğütücü olarak yollamak niyetiyle görüşmek istemişti. Yavuz namı ile Osmanlı mülküne dehşet saçan bu delişmen şehzade Osmanlı beylerinden yalnız Bali Bey'e güvenir, onun lafına itibar eder, yalnızca ondan kendine zarar gelmeyeceğini bilirdi. Bu sebepten İstanbul'a giden Bali Bey, yüce Hakan'ın elini öpüp hayır duasını alsınlar, devlet görsünler diye kendi ailesini ve Murad Bey'in oğullarını da yanında götürmüştü. Gideli uzun zaman olmuştu.

Murad Bey'in canı sıkılıyordu. İçinde bir huzursuzluk vardı. Alıştığı adet üzere uyku tutmayan böyle gecelerde atı ile gezmeye çıkar, yorulana kadar dörtnala ilerler, uykusu geldiğinde atına yaslanır, uyuyakalır. Senelerdir kendisine yoldaş olan atı da onun bu huyunu bilir, Murad Bey uyuyunca sakince gezer, akıncıların kondukları yere geri dönerdi. Murad Bey mütemadiyen Osmanlı mülkünü düşünüyordu. Canını devletin yıpranmasına sıkıyordu. Bir süre evvel Şehzade Sultan Cem, Hakan Bayezid ile taht kavgasına tutuşmuş, Tanrı tarafından kutlanmadığı için kaybetmiş ve inatçılığı sebebi ile yenilgiyi kabul lenmemişti. Ardından nahoş hadiseler yaşanmış, Bayezid Han ve Türk beylerini yaralayan o melun olay gerçekleşmiş, Şehzade Sultan Cem, kâfire esir düşmüştü.

Papa'nın yanında olduğu hatta din değiştirdiği haberleri geliyordu. Yüce Hakan'ın ve Türk beylerinin kalbi kırılmıştı. Diğer yanda yaşanan şehzade kavgaları Osmanlı'yı iyice zora sokmuştu. İşte bu düşünceler ile neredeyse sabaha kadar at koşturan Murad Bey, sonunda yoruldu, atının yelesinde uyuyakaldı.

Murad Bey gözlerini açtığında kendisine doğrultulmuş yirmiye yakın yay ve kargı gördü. Bir anda aklı başına geldi ve düşman tarafından çevrildiğini fark etti. Etrafını saran askerlerin giyitlerinden Boğdan topraklarında olduğunu anladı. Atı, yağın yağmurdan dolayı döneceği yolu bulamamış ve hududu geçerek buraya kadar gelmiş olmalıydı. Murad Bey esir düşmüştü.

Boğdan kâfirleri bir an olsun gözlerini Murad Bey'in üzerinden ayırmıyordu. Elini bağlamak için atından indirmeye çalıştıklarında arkadaşlarından birinin kolunu kırmış, diğerine kafa vurarak bayıltmıştı. Türk öfkelenince ne yapacağı belli olmazdı. Hele akıncıların ne yapacağı hiç belli olmazdı. Murad Bey'i, geçtiği sınırın yakınlarındaki karakola, kâfir yüzbaşısı Zigmund'a götürüyorlardı. Türklerden ve özellikle Murad Bey'den nefret eden Zigmund, yüzündeki derin kılıç yarasını bu akıncı beyine borçluydu. Onun esir alındığı haberini aldığı anda heyecandan kuduran Zigmund, Murad Bey'i Prens İstefan'a götürürse rütbesinin artacağını ve Türklerin devamlı tehdit ettiği bu lanet karakoldan kurtulacağını düşünüyordu.

* * *

Murad Bey'in esir edildiği haberi gelince akıncılar çılgına dönmüşler, atlanıp akına gitmek, onu geri getirmek, getiremezlerse Boğdan'ı baştan başa atlarına çığnetmek, kâfir askerlerinin başlarını mızraklara takmak istemişlerdi. Akıncılar uslu düşünemiyorlardı. Gözlerini öfke bürümüş, kanlarına çılgınlık yürümüştü. Malkoçoğlu nasıl esir edilirdi? Kendileri, o esir edilirken neredeydiler? Bali Beğ bunu duyarsa yüzlerine tükürmez miydi? Hele yüce Türk Hakan'ı duyarsa onlara darılıp, ekmeğini haram etmez miydi? Akıncılar şereflerine leke sürüldüğünü düşünüyor, akşama kadar yemiyor, içmiyor, sabaha kadar uykularında dört dönüyor, biraz uyuduklarında da gözyaşları içinde uyanıyorlardı. Çoğunu Murad Bey seçmişti ve eğitmişti. Dara düştüklerinde o hep oradaydı. Esir düşmüşler, Murad Bey tek başına onları kurtarmıştı. Âşık olmuşlar, Murad Bey evlendirmişti. Çocukları olmuş Murad Bey

isim vermişti. Bali Bey kendi akıncılarına nasıl babalık, ağalık etmişse, Murad Bey de onlara eksliğini göstermemişti.

Akıncılar ve akıncı rütbelileri toy çadırında kendi aralarında kavga ediyorlardı. Her ağızdan bir ses çıkıyordu. Bazen kavga kızışıyordu, itişmeler yaşanıyordu. Başsız kalmışlardı. Başsız vücut dayanmazdı. Onlar böyle çaresizlik ve öfke içinde gezinirken toy çadırının keçesi kaldırıldı. İçeriye giren kadını gördükleri zaman herkes sustu, oturanlar ayağa kalktı ve baş eğip, selam verdi ve o yerine oturana dek çit çıkmadı.

Uzun boylu, saçları iki belik örgülü, alaya benzer yeşil gözlü, peri kızı gibi güzel olan bu kadın Malkoçoğlu Murad Bey'in zevcesi Tuna Hatun'du. Tuna Hatun Türkmen'di. Çocukluğu, genç kızlığı yollarda, dağlarda, obalarda geçmişti. Türkmen usulünce at biner, yay gerer, bıçak savururdu. Murad Bey onu sevip, istemeye obalarına vardığında şart koşup güreştikleri, Murad Bey'i devirdiği, bir dişini kırdığı hikayesi dilden dile dolaşırdı. Murad Bey'in bacısı Cemre Hatun da dâhil olmak üzere akıncıların kızlarına at binmesini, yay germesini, kılıç üşürmesini o öğretmiş, çocuklara Türkmen güreşinin oyunlarını belletmişti. Dokuğu halının, işlediği mendilin üzerine laf söylenmezdi. Akıncı kızları, kadınları elbet bu dersleri bilirdi ama Tuna Hatun başkaydı. Akıncılar onu her gördüğünde hayranlıkla bakar, akıncı eşleri ona akıl danışır. Kimseyi incitmez, tane tane konuşur, yüzünden gülümsemesi eksik olmazdı.

Eşinin esir düştüğü haberi geldiğinde ağlamamış, üzülmemiş, öfkelenmemiş, yalnızca düşünmüştü.

Şimdi büyük bir ciddiyetle toy çadırının başköşesinde oturuyor, akıncıları seyrediyordu. Herkes yerine oturduktan sonra akıncılar arasında tartışma devam etti:

- Murad Bey'i kâfir prensi İstefan'a götürürlermiş.
- Götürsünler ne çıkar? Alimallah şimdi atlansak dünyayı başlarına yıkarız.
- Öfkeyle kalkan zararlı oturur.
- Şimdi öfkelenmeyeceğiz de ne zaman öfkeleneceğiz?
- Ağalar! Beyler! Yiğitler!

Tuna Hatun konuşunca herkes sustu. Pür dikkat onu izliyorlardı. Tuna Hatun elini kuşağına soktu. Örlümüş ve bağlanmış, uzun, kesik bir saç çıkardı.

- Bu sabah Murad Bey'in atı geldi. Kimseye demedim. Beyin saçını örüp kesmişler, atının

yelesine bağlamışlar. Yayını bozup, kuyruğuna asmışlar. Kılıcını kırıp, heybesine koymuşlar. Bu hakaretleri içim almaz oldu. Gördüğümde önce Murad Bey'i şehit oldu sandım. Aklim bilmez oldu. Ancak düşündüm. Murad Bey'i öldürmekle ellerine ne geçer? Hiç. Mutlak yaşıyordu.

Beyler, akıncılar gözlerini kan bürümüş şekilde çit çıkarmadan beylerinin kesik saçına bakıyordu. Bir Türk'ün saçı kesilir miydi? Yay bozulur muydu? Kılıcı kırılır mıydı? Bu hakaretler namerde dahi yakışmazdı. Çadırı bir sessizlik bürüdü. Nice zaman sonra Murad Bey'in fedailerinden akıncı Kasım söz aldı:

— Tuna Hatun, akına çıkalım. Murad Bey sağ ise getirelim, şehit olmuşsa dünyayı başlarına yıkalım ama öcümüzü onlarda koymayalım.

— Zinhar olmaz. Murad Bey yok. Bali Beğ yok. Onlar olmadan akına çıkılmaz, töre bozulmaz! Kader böyleymiş. Murad Bey esir düştü. Allah büyüktür lakin hiçbiriniz bey buyruğu olmadan akın edemezsiniz. Akıncılar kendi aralarında konuşuyorlardı. "Bey yok ise sen varsın, Murad Bey'in bacısı Cemre Hatun var" lafları iştiliyordu. Böyle giderse başıbozukluk başlayacaktı. Akıncıların sağı solu belli olmazdı. Tuna Hatun elini bıçağına attı:

— Töre ne diyorsa, yasa ne diyorsa o! Töreyi bozanın, yasağı çiğneyenin canını bizzat kendim alırım. Akın olmayacak! Amma elbet bir düşüncem var!

Hatun bıçağına el atıp öfkelenince akıncılar ve diğer beyler sinmişti. Hakan buyursa Frenk ilini bir günde tarumar edecek, düşman generallerinin başlarını mızraklara tuğ diye takacak akıncılar, Tuna Hatun'un buyruğu karşısında çekiniyordu. Türk'ün töresi böyleydi. Bey yoksa hatun vardı. Kurdu'nun eşi de kurt olurdu. Şimdi bu kurt, gözlelerinden ateş saçarak konuşuyordu:

— Çok düşündüm. Kâfirin ne yapacağı bellidir. Yiğitlikleri yoktur ama hileleri çoktur. Murad Bey ellerinde diye üzerilerine gideceğimizi bilirler. Bize tuzak kurarlar. Cümlemizi kırıp geçirirler. Biz bu yüce devletin kanadıyız. Bu kanat kırılırsa, devlet uçamaz.

Murad Bey'in esir haberi geldiğinde İsa'yı casus diye Boğdan'a gönderdim. Haberi tez zamanda gelir. Tekrar söylüyorum, akın yapılmayacak. Ama beyi kurtarmak için on kişi bir olup, gizlice gidelim derim. Buna hep izin vardır. Hanginiz kimiz içip esriyince, kâfir kalesine gidip er dilemedi? Hangi

niz tek başına düşmana saldırmaya gizlice kaçıp gitmedi? Töre beysiz akın etmeyi yasaklar ama kişinin tek başına yapacağına da karışmaz. Bu konuda ne düşünürsünüz?

Akincıların, beylerin yüzü gülmüştü. İçleri rahatlamıştı. Tuna Hatun, ah bu Tuna Hatun... Aklı ile bin yaşasın, devlet gibi kadındı. Böyle Türk anası, böyle Türk bacısı olurdu da Türk başsız, devletsiz kalır mıydı?

Toy çadırında hemen karar verildi. Herkesin fedai olmak isteyeceği önceden belliydi. Akincılar usulünce seçim yaptılar. Başlarında Tuna Hatun olmakla beraber Murad Bey'in bacısı Cemre Hatun, Ayşe, Mehmed, Kasım, İbrahim, Eren, Süleyman, Osman ve Selim gibi, akincıların en yiğitleri fedai seçildi. İki gün içinde İsa'dan haber geldi. Fedailer hazırlandı. Atlandı. Gözünü budaktan sakınmayan bu on akıncı Türk, üçüncü gecenin karanlığında gizlice, izlerini belli etmeden yola çıktı. Murad Bey'in esir edildiği yere doğru harekete geçti.

* * *

Kâfir prensi İstefan, Murad Bey'i esir ettiklerinden beri geldiği Silistire sınırına yakın bir kasabada, küçük bir kilisede tutuyordu. Akincılar onu burada bulamazlardı. Ancak Zigmund yine de her ihtimali düşünmüş, kasabaya elli askeri gizlice yerleştirmiş, yine yakın bir kasabayı boşalttı, iki bin asker yerleştirmişti. Olur da akincılar gelmeye kalkarsa, böylece tuzağa düşeceklerdi.

İstefan süslü kıyafetleri içinde, kilisenin ortasında uzunca bir direğe bağladıkları Murad Bey'in karşısında yaverleri ile gevezelik ediyordu. Murad Bey'e önce sakince yaklaşmayı denemiş, Hıristiyan olursa canını bağışlayacağını, onu en yakın adamı bileceğini söylemişti. Murad Bey bu teklif karşısında susmuş ve sadece "Nicelerinizin başını kargıma taktım. Nicelerinizi tatlı canından ayırdım. Kolsuz bacaksız bıraktım. Hala beni en yakın adamın yapacak mısın?" demiş, bir daha da ağzını açmamıştı. Bu hadiseden sonra onun güzelliyle yola gelmeyeceği anlaşılmıştı. İstefan'ın yüzbaşlarından Afumaçi, Murad Bey'i boyuna dövüyor, türlü hakaretler ediyor, Murad Bey kaya gibi duruyordu. Onun saçını kesen, yayını bozan, kılıcını kıran oydu. Murad Bey buradan kurtulursa, Afumaçi'nin leşini kurtlara kuşlara yedirecekti.

İstefan'ın tek derdi akincıların nerede olduklarıydı. Akincılar hiçbir yerdeydi ama aynı zamanda her yerdeydiler. Nereye konuyorlar, nereye göçüyorlar, sayıları ne kadar, nasıl her yerde olabiliyorlar, bunlara cevap arıyordu. Ama Murad Bey ser verip, sır vermiyordu. Sadece susuyordu. Susuyor ve ela gözlerini onun gözlerine dikiyor, onu kendinden

başka her yere bakmaya mecbur ediyordu. İstefan bu bakışları tanıyordu. Bu bakış gördüğü her Türk'te vardı. Onları kıskanmamak elde değildi. Yeniçeriler neydi ki? Toplasan on bini geçmezdi sayıları. Kendilerinden devşirmeydi. Sadece Sultan'ı ve ailesini korurlar, paralarını alırlar, yeri geldi mi huzursuzluk çıkarırlardı. Oysa akincılar ve sipahiler öyle değildi. Onlardan yüz binlercesi Osmanlı topraklarında yaşıyordu. Geldikleri bozkırın kokusu ruhlarına sinmişti. Sanki doğar doğmaz ata biniyorlardı. Konuşmadan önce susmayı öğreniyorlar, çılgın gibi dövüşüyorlar, yaralanmaktan, kirlenmekten, kandan, açlıktan asla korkmuyorlar, asla yalan konuşmuyorlar, aldatmıyorlardı.

Türk'ün kadını da aynıydı. Kendi kadınlarını düşündü. Ellerine diken batsa ağlamaya meyilli kadınları vardı. Türk kadını öyle değildi ki. Erkeğinden iyi güreşir, iyi at binerdi. Hiçbir işten geri durmaz, halı dokur satar, peynir yapar satar, demircilik eder, bir de yetmez gibi kendilerine benzeyen çocuklar doğurur, doğurur doğurmaz işlerine devam eder, erkeklerini bir an bırakmazlardı. İstefan Türklerin bu denli iyi insan olduklarını bildikleri halde onlardan ölesiye nefret ediyor, kıskançlıktan kuduruyor, barbar diye her yerde hakaretler ediyordu. Şimdi Murad Bey, hem de Malkoçoğlu Bali Bey'in kardeşi Murad Bey eline düşmüştü ki kendince akincıların sonu geldi diye düşünüyordu.

On fedai ölüm gibi sessizlik içinde atları üzerinde etrafı izliyordu. Yüksek ağaçların etrafını çevirdiği bu kasabada Murad Bey'in tutulduğunu, diğer kasabada da iki bine yakın askerin olduğunu İsa'dan öğrenmişler, gece boyunca at koşturup, gelmişlerdi. Tuna Hatun herkese yapacağını söylemişti. Yıldırım gibi vurup, Murad Bey'i alıp, atına bindirip geri döneceklerdi. Fazla vakit kaybederlerse olacakları hepsi anlamıştı. Tuna Hatun atının başını çektii, fedailere döndü:

— Cemre Hatun, Ayşe, Eren, Kasım, İbrahim; siz geride duracak, biz kiliseye hücum ederken içeri girenleri, dışarı çıkanları oka tutacaksınız. Süleyman, Osman, Selim, Mehmed; siz benimle beraber geleceksiniz. Evvela, yaklaşmadan ayakta duranları kargıyla sançıp, daha sonra kılıçlara davranıp, kiliseye gireceğiz. İlk işimiz ne olursa olsun Murad Bey'i çözmek, atına yetiştirmek. Mehmed, bu iş senindir.

Akincılar ses etmeden baş eğdiler. Tuna Hatun ve yanındakiler atlarından inip, yavaşa

kasabaya ilerlerken, diğerleri rahatça ok atacakları yerleri seçip, kasabaya iyice yaklaştılar. Kilise hemen önlerindeydi. Tuna Hatun yanındakilere baktı, başını göğe kaldırıp dua etti ve kendini gören ilk kâfire "Allah Allah!" diyerek kargısını savurdu.

Tuna Hatun'un savurduğu kargı düşmanın göğsüne saplanmış, onu taş gibi, sırtüstü düşürmüştü. Onun haykırışı esnasında Boğdan kâfiri sersemlemiş, baskın olduğunu, akıncıların tamamının üzerine geldiklerini düşünüp, ortalıkta koşuşturmaya başlamıştı. Akıncılar ölüm saçıyordu. Tuna Hatun'un buyruğundakiler kilisenin kapısına vardıklarında, Cemre Hatun ve yanındakiler onlara yaklaşanları okluyor, atlarının üzerinde fır dönüyor, düşman neye uğradığını şaşırıyordu. Zigmund ve İstefan şaşkınlıktan ne yapacaklarını bilemiyordu. Murad Bey ise sadece gülümsüyor, gözlerini Afumaçı'ye dikeyor, dişlerini sıkıyordu.

Yüzbaşı Zigmund, prens İstefan'ı kilisenin arkasından çıkarıp atına bindirmiş, ardına bakmadan diğer kasabaya gitmesini, askerleri getirmesini söylemişti. Akıncılar bunu ön görememişlerdi.

Afumaçı, kilisenin arkasından dolanan Zigmund'la beraber davranmış, Tuna Hatun'un olduğu yere ilerliyorlardı. Düşman askerleri kendi aralarında "Nereden çıktı bu Türkler, bu kadınlar nereden çıktı!" diye haykırıyorlardı. Mehmed, kilisenin içine girmeye uğraşırken, bir anda sersemledi, Zigmund mendeburu yaman bir ok salmış, Mehmed'in ciğerini delip, onu şehit etmişti. Cemre Hatun ve yanındaki akıncılar sadaklarındaki okları tüketince kılıç çekip, kiliseye ilerlediler. Kanlı vuruş oluyordu. Boğdan askerleri etraflarını sarmaya uğraşıyor, ancak başarılı olamıyorlardı. Kilisenin içinde ayrı, dışında ayrı düşmanla kıyasıya dövüş vardı. Türk kılıçları bedenlere dalıp, çıkıyor, kırılan kemik sesleri, inlemeler ortalığı inletiyordu. Birkaç küçük yara haricinde akıncılardan, Mehmed dışında kayıp yoktu. Tuna Hatun'un güzel yüzünden kan sızıyor, Ayşe ve eren sırt sırta vermiş, kargı sançıyordu. Tam bu esnada beklenmedik bir şey oldu. Cemre Hatun kilise önünde geri çekildi, kılıcını attı, "Süleyman, diz çök!" diye bağırdı. Süleyman diz çökünce Cemre Hatun süratle bulduğu boşluktan koştu. Süleyman'ın sırtına basıp, kilise kapısının önünü tutan dev gibi Boğdan kâfirinin yüzüne balyoz gibi bir yumruk indirdi. Kâfir sersemleyip sırt üstü düşünce Cemre Hatun belinden bıçağını çekti, göğsünden karnına dek kocaman bir yarık açtı. Kilisenin kapısı düşmüştü. Akıncılar toparlanıp içeri girerken Afumaçı kargı ile Erenin karnını deşmiş, Eren de şehit olmuştu. Tuna Hatun koşar adım Murad Bey'in yanına

vardı. Ardından bağladıkları elini çözdü. Murad Bey gözlerini yalnızca Tuna Hatun'un gözlerine dikti. Gülümseyerek ve hayranlıkla baktı. Türkler böyleydi. Gözleriyle konuşur, gözleriyle sever. Gözleriyle ölür, öldürürdü. Ama konuşamazdı. Elleri çözülünce bileklerini ovuşturdu. Sendeledi. Ayakta durdu. Tuna Hatun bacağına sardığı kırbağı çözdü ona uzattı. Murad Bey içindeki ayrıntı kana kana içmiş, hemen kendine gelmişti. Bu esnada Cemre Hatun'un da kendisine uzattığı kılıcı eline alıp, nara savurdu: — Allah Allah! İllallah! Allah aşkı için vurun!

Yorulan fedai akıncılar Murad Bey'in narasını duyunca yorgunluklarını, yaralarını dinlemez oldu. Hepsini kilisenin içinden koşar adım çıkıp, atları bıraktıkları yere koşmaya başladılar. Ancak atları tutulmuştu. Geri çekilmek nafileydi. Vuruşarak şehit olacaktı.

Kasabanın orta yerinde düşman askerleri, akıncıları sarıyordu. Kırış şiddetli oluyor, mızraklar yürek deşiyor, kılıçlar vücutları dalıyor, kafalar, kollar bedenlerden ayrılıyordu. Ayşe Hatun, iki Boğdanlı'nın üşürdüğü kılıcı çelmiş, üçüncünün göğsüne sapladığı mızrakla can vermişti. Afumaçı, kolundan yarası olduğunu gördüğü Süleyman'ı yakalamış, boynuna kılıç vurmuş, şehit etmişti. Yedi akıncı yorgunluk içinde otuza yakın düşmanla baş etmeye uğraşıyor, etrafını sardırmamak için mücadele veriyordu. Akıncılar birer birer şehit düşüyordu. Geriye yalnızca Murad Bey, Osman, Tuna Hatun ve Cemre Hatun kalmıştı.

Bir anda gökler yarıldı. Alçak Zigmund erliğe kemlik etmiş, vuruşmak yerine uzaktan ok atarak, ona doğru koşan Tuna Hatun'un göğsünü delmişti. Tuna Hatun sendeleyip tek dizinin üzerine çökerken Murad Bey çılgına dönmüş, gözü kimseyi görmeden düşmanın ortasına atılmış, Zigmund'da ulaşmaya çalışıyordu. Cemre Hatun, Tuna Hatun'un başında mücadele veriyor, Osman, Murad Bey'in ardından ilerlemeye uğraşıyordu. Bir zaman sonra Cemre Hatun'un kılıç tuttuğu kolundan yaralanmış, Osman bacağından oklanmış vaziyette geriye çekilmişti. Murad Bey onların yanına doğru çekilmeye başladığında her şeyin bittiğini anlamıştı.

Murad Bey baştan başa kanla boyanmış, çıldırmış, naralar atıyor, kılıcını savuruyor, her vurduğunda bir düşmanı canından ayırıyor ancak kendi de yaralanıyordu. Onun yalnız başına verdiği bu mücadeleyi gören düşmanlar geri çekildi. Kimse hamle yapamıyordu. Bu Türk ölmüyordu. Yorgunluktan tükenmişlerdi. Koru basmıştı. Murad Bey düşmanlarının gözüne baktı. Ela gözleri Zigmund'u deliyor, Afumaçı'yi titretiyordu. Tuna

Hatun göğsünü delen okun altında büyük bir acıyla kıvrıyor, düşman sevinmesin diye inlemiyor, yalnızca sessizce "Allah, Allah..." diyordu. Murad Bey geri çekildiğinde sonlarının geldiğini anladı. Düşman etraflarını çevirmiş, onları izlemeye koyulmuştu. Ölüm kendilerini bulmadan önce son kez Tuna Hatun'un yakıcı gözlerine bakmak istedi. Diz çöktü. Karısını kollarına aldı. Gözlerinin ta derinlerine baktı. Öylece kaldı. Tuna Hatun gülümsüyordu. Murad Bey hiçbir şey diyemiyordu. İçinde yanardağlar taşıyor, yıldırımlar patlıyor, aşkından deliye dönüyor, yine de bir şey diyemiyordu. Murad Bey onun ellerini avucuna aldı, öptü, başına koydu, boğuk bir sesle, "Hakkını helal et Hatun. Allah biliyor, seni çok sevdim." diyebilirdi. Tuna Hatun onun gözlerine, ta yüreğinin içine baktı. "Helal olsun. Benim için üzülme. Türk eşsiz kalır, başsız kalmaz. Başımız sağ olsun, sen sağ ol." diyebilirdi. Gülümseyerek şehit oldu. Murad Bey toprak incitmesin diye hatununu yavaşça yere bıraktı. Cemre Hatun ve Osman tükenmişlerdi. Ayağa kalktı. Göğşe baktı. Göğün kapıları açılmış, şehitlerin üzerine rahmet yağıyordu. Bu rahmet yağmurunu yalnızca Murad Bey görüyordu. Kanında güç buldu. Düşmanın karşısına dikildi. Vuruşarak şehit olacaktı. Bu esnada İstefan'ın narası duyuldu. Ardında iki bin atıyla süratle onlara doğru ilerliyordu. Murad Bey bir an gözlerini kapatıp havayı kokladı. Kulağına akıncı atlarının nal sesleri geliyordu. Bu sesi doğduğunda duymuştu, öldüğünde kulağında işitecek olmak Allah'ın bir lütfuydu.

Ormanın içinden haykırışlar duyuldu. Türk akıncılarının haykırışlarıydı bunlar. Ağaçların içerisinden ilk fırlayan Malkoçoğlu Bali Bey oldu. Onu diğer akıncı beyleri takip etti. Düşmanın kiskacını kırdılar. Bali Bey atını çektii, Murad Beyin üzerinden atlattı.

Ona yaklaşan ilk kâfirin kellesini gövdesinden ayırdı ve haykırdı:

— Koymayın yiğitlerim, durmayın aslanlarım, vurun! Vurun! Hakan'ın ekmeğini helal edin, vurun! Düşen şehit, vuran gazidir! Vurun!

Yüzlerce akıncı ormanın içinden akıp, dalga dalga İstefan'ın birliğine vurmaya başladı. Çiğlikler atılıyor, oklar havada uçuyor, Türk'ün gönlü hoş oluyor, kılıçlar kana bulanıyordu. Bali Bey kardeşinin yanına indi, ona okkalı bir tokat vurup, daldığı âlemde uyandırdı: "Ölecek zaman değil Malkoçoğlu, vuracak zaman! Haydi, Allah!" diyerek, onu kaldırdı, kendi atının üzerine koydu.

Akıncı kadınlar Tuna ve Cemre Hatun'un, Osman'ın etrafını çevirmişti. Murad Bey ise ölüm saçıyordu. Yaralarına aldırış etmiyordu. Kendince o yaralar it dalamasından başka bir şey değildi.

Tek derdi Zigmund'u yakalamaktı. Akıncılar kaçanı kovalıyor, yerdekini tepeliyor, durmadan "Allah Allah!" diyerek ilertiyordu. Murad Bey sonunda Zigmund'u yakaladı. Önce atını oklayıp, yere devirdi. Sonra atından atlayıp, karşısına dikildi. Kâfir kılıç savurduğunda eğildi, savrulan kılıcı hiç düşünmeden kabzasından tuttu, sıktı. Zigmund'un parmakları parça parça kırılmış, feryat ediyordu. Murad Bey kılıcını kaldırdı, yüreğine daldırdı, can verirken gözlerinin içine bakarak, "Tuna Hatun aşkına!" dedi. Bali Bey bu olanları görürken, diğer yanda karşısına dikilen Afumaçi'yi tanıdı. Nice akıncıyı bu soysuz şehit etmişti. Murad Bey ona doğru; "Allah aşkına vur Malkoçoğlu, ataların aşkına vur! Koma onu!" diye bağırırdı. Malkoçoğlu Bali Bey Afumaçi'ye fırsat vermeden yakasından yakaladı, gerildi, okkalı bir Türk tokadı savurdu. Tokat onun yüzünde şakladığında çıkan sesi uzaktan İstefan dahi duymuştu. İkinciye gerek kalmadı. Bali Bey yakasından tuttuğu cansız bedeni öylece bıraktı. Etrafına baktı. Akıncılar galebe çalmış, İstefan esir edilmiş, nice düşman canından olmuştu.

Tuna Hatun'un cenazesi olduğu yere, üzerindeki kanlı şehit giyitleriyle defnedildi. Onun ve nice şehidin ardından ağıtlar yakıldı. Göğşe oklar atıldı. Mezarı etrafında binlerce akıncı at döndürdü. Tuna Hatun'un kahramanlığı dillerden dile dolaşıp, Osmanlı'nın yüce Hakanı Bayezid Han'a kadar ulaştı. Hakan, müteessir olmuştu. Kendine anlatılanlar karşısında gözyaşlarını tutamamış, gözyaşını sildiği mendili Murad Bey'e nice hediyeye ve teselli mektubu ile göndermiş, Tuna Hatun'a türbe yaptırmıştı.

Murad Bey bir daha evlenmedi. Nice akınlarda düşman onun canını sınıdı. Zirhsiz, tolgasız savaştı, yaralar aldı, bir daha esir düşmedi. Tuna Hatun'un hayali gözlerinden hiç silinmedi. Bu Türk kadını kendisi için, töre için, yasa için canını vermiş, bir an düşünmemişti. Tatlı dünyadan, güzel kokulardan, mücevherlerden vazgeçmiş, şehitlik tacını takınmıştı. Murad Bey'in artık içi sıkılmıyordu. Devletin ahvalini düşünmüyordu. Biliyordu ki yüce Allah Türk kadını böyle oldukça, kendilerine benzer nice yiğit evlat yetiştirdikçe, Türk'ün devletini elinden almazdı.

Tuna Hatun canını vermiş ancak Türk'ün töresini çiğnetmemişti. Tuna Hatun şehit düşmüş, Bey'ini teslim etmemişti. Kendinden sonra Nice Tuna Hatun yetişecek, Türk'ün devletini, töresini yüceltecek, belki canını verecek ama Türk'ün bayrağını indirmeyecekti.

KADIN DESTANI

Duysun yedi iklim, edelim beyan;
Türk'ün töresidir, irfandır kadın.
Bu milleti duasıyla koruyan,
Yıkılmaz, sarsılmaz, imandır kadın.

Hikmetine yücelerden erilen,
İlmek İlmek, nakış nakış örülen,
Toprağında çok manzara görülen,
Bayraktır, ezandır, vatandır kadın.

Ey vatan evladı! Gelmeden uykun,
Maziden ders alıp, atiye dokun!
Gâhî Kara Fatma, gâh Nene Hatun,
Hürriyet yolunda fermandır kadın.

Kadın türkülerin, Türk'ün sevdası,
Kadıdır sohbetin, sözün yuvası,
Kadıdır, sevgi ve şefkat deryası,
Duygu gemisinde kaptandır kadın.

*Analar, bacılar, haydi yürüsün
Kadınlar güçlensin, Türkiye Büyüsün!*

Yağız Ozan
Halk Ozanı

MİLLİYETÇİ HAREKET PARTİSİ
GENEL MERKEZ KADIN KOLLARI

**VAZGEÇİLMEZ
YEMİNLE**

50
yı

Şuurumuzdaki pırıltılarla
beraber sahiplenecek bir vatan,
bir millet, dalgalanacak bir bayrak
bizi bekliyor.

DEVLET BAHÇELİ
MİLLİYETÇİ HAREKET PARTİSİ
GENEL BAŞKANI